

ብር 12,000 ይዘው መቅረባቸውንና ልጆች ስላሏቸው ቀሪውን ለመክፈል ጊዜ እንዲሰጣቸው በመጠየቅ ተከራክረዋል።

የስር ፍ/ቤት ጉዳዩን መርምሮ ግራ ቀኝ ያቀረቡት የቅድሚያ ግዥ መብት የሕግ ድጋፍ የለውም በማለት የጨረታ አሸናፊ የሆነው መ/ር አብነት ወልዴ ብር 54,184 ከፍሎ ቤቱን እንዲረከብ የአፈጻጸም ትዕዛዝ ሰጥቷል። አመልካች በዚህ የአፈጻጸም ትዕዛዝ ቅር ተሰኝተው ቅሬታ በየደረጃው ላሉ ፍ/ቤቶች ቢያቀርቡም ተቀባይነት አላገኘም። ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ወሳኔ አመልካች ቅር በመሰኘታቸው ነው።

አመልካች ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ይዘት፡- በወረዳው ፍ/ቤት ትዕዛዝ ማዘጋጃ ቤት መጋቢት 04 ቀን 2006 ዓ.ም በባለሙያ ገምቶ ያቀረበው ግምት 38,000 ሲሆን በቀጠሮ ከተጠሪ ድርሻ ወስጥ 12,000 ይገዙ ብቀርብም ተጠሪ ሳይቀርብና እንደፍርዱ እንዲፈጸምለት ሳይጠይቅ ከሰባት ዓመት በኋላ እንስትና የጓሮ አትክልት አልምቹበት እያለሁ በ2010 ዓ.ም እኔ ባላወቅኩበት ሁኔታ ብር 53,000 ነው ተብሎ ተገምቶ በላዩ ላይ መሸጡ ተገቢ ባለመሆኑ የአፈጻጸም ትዕዛዙ ይሻርልኝ። አንድ መኖሪያ ቤት ያለአግባብ ሦስት ዙር መገመቱ ስህተት ነው። ከፍቺ በኋላ ያለማሁትን የጓሮ አትክልት በብር 816 የተገመተ ቢሆንም ሳይታሰብልኝ ቀርቷል። በአጠቃላይ በቤቴ የመኖር መብቴ እንዲከበርልኝ በቀደምትነት የመግዛት መብቴ ይጠበቅልኝ የሚል ነው።

የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮ የጨረታ መነሻ ዋጋ ከታወቀ በኋላ ግራቀኝ ይሸጥ የተባለውን ንብረት ይህንኑ ዋጋ በማጣቀስ ያስቀሩት እንደሆነ የቅድሚያ መብት መብታቸውን በማረጋገጥ ረገድ ስርዓቱን ከተከተለ በኋላ የቅድሚያ መብት ሊሰጥ አይገባም በሚል የደረሰበት መደምደሚያ አግባብነት ከሁሉም በላይ ንብረቱ የባልና ሚስት የጋራ ሀብት ከመሆኑ እና አመልካች ከሐራጅ መሸጫ ዋጋ የተሻለ ዋጋ ላቅርብ እያሉ ጥያቄያቸው የመታለፉን አግባብነት ከፍ/ብ/ሕ/ቁ 430 ድንጋጌ አፈጻጸም አንጻር ለማየት ሲባል ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል የተባለ ሲሆን ግራ ቀኝ መልስና የመልስ መልስ በጽሁፍ በማቅረብ ተከራክረዋል።

የተጠሪ መልስ ይዘት፡- በሕጋዊ መንገድ በማዘጋጃ ባለሙያ ተገምቶ፤ የጓሮ አትክልት ግምት ብር 816 መሆኑንን የአመልካችም መብት በቅድሚያ ተጠብቆላት እኔን ድርሻ ሰጥታ እንድትጠቀም ቢፈቀድላትም በቀጠሮ ሳትቀርብ ቀርታለች። በስር ፍ/ቤት አመልካች የእኔን መብት በመጋፋቷና በተደጋጋሚ መሰናክል በመፍጠሯ በሀራጅ

ጨረታ ቤቱ ተሸጦ ድርሻዬ ብር 26,500.0 ተረክቤ የእሷን ድርሻ በሥር ፍ/ቤት ተቀምጦላት እያለ ባለቀ ጉዳይ ያቀረበችው ቅሬታ ተገቢነት የሌለው በመሆኑ የሰበር አቤቱታዋ ወድቅ ይደረግልኝ የሚል ነው።

የጉዳዩ አመጣጥና የግራ ቀኝ ክርክር ከላይ የተመለከተውን የሚመስል ሲሆን ከስር ፍ/ቤት ወሳኔ እና ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል ተብሎ ከተያዘው ጭብጥ ጋር በማገናዘብ መርምረናል። መርምረን እንደተረዳነው ግራ ቀኝ በጋራ በጋብቻ ውስጥ ያፈሩትን ቤት ፍቺን ተከትሎ እንዲከፋፈሉ ወሳኔ የተሰጠ ሲሆን በአፈጻጸም ሂደት ቤቱ በማዘጋጃ ቤት ብር 51,8161 ተገምቶ ቀርቧል። ተጠሪ ብር 2,000 ጨምሮ ለመግዛትና የአመልካችን ድርሻ ከፍሎ ለማስቀረት የጠየቀና ገንዘብ ይዞ የቀረበ ሲሆን አመልካች በብር 60,000 ለማስቀረት ጠይቃ ተጠሪም ፈቃደኛ ቢሆንም አመልካች ብር 12,000 ይዞ በመቅረብ ቀሪውን ለመክፈል ጊዜ ከመጠየቅ በቀር ግዥውን ለመፈጸምና የቅድሚያ ግዥ መብት ልትጠቀም አልቻለችም። ከዚህም በኋላ የስር ፍ/ቤት ቤቱን ሁለት ጊዜ ጨረታ ወጥቶ ጨረታውን በብር 53,000 ያሸነፈው መ/ር አብነት ወልዴ ገንዘቡን ከፍሎ ቤቱን በአፈጻጸም እንዲረከብ ትዕዛዝ ተሰጥቷል። ተጠሪ ከሽያጭ ገንዘቡ ድርሻውን የወሰደ ሲሆን አመልካች ድርሻዋን ባለመውሰዷ በአደራ በመስሪያ ቤቱ ግዥና ፋይናንስ ክፍል እንዲቀመጥ ተደርጓል። አመልካች አጥብቃ የምትከራከረው በ2003 ዓ.ም በማዘጋጃ ቤት ተገምቶ በቀረበው ግምት መሠረት ብር 12,000 ለመክፈል ይገዢ ቀርቤና ሌላውን በሂደት ለመክፈል ጠይቁ ባለሁበት ከቤቱ ተፈናቅሎ ቤቱን ገዥው እንዲረከብ ትዕዛዝ መሠጠቱ ስህተት ነው በሚል ነው።

በመሠረቱ አመልካች ክርክር ያስነሳውን ቤት የቅድሚያ ግዥ መብት ጠይቃ አልተከለከለችም። እንዲሁም በፍ/ብ/ሥ/ስ/ሕ/ቁ 430(1) መሠረት በሀራጅ ጨረታው ለመሳተፍ ጠይቃ አልተከለከለችም። አመልካች ለመግዛት በጠየቀችው ብር 60,000 እንድታስቀር ተጠሪ ስምምነቱን ገልጾ የነበረ ሲሆን አመልካች የተጠሪን ድርሻ ለመክፈል ይዞ የቀረበችው ገንዘብ ብር 12,000 ብቻ በመሆኑ ቤቱን ልታስቀር አልቻለችም። ጊዜ ተሰጥቶኝ በሂደት ልክፈል የሚለው ክርክርም ቢሆን ባለገንዘብ በሆነው በተጠሪ ፈቃድ ላይ የሚመሠረት በመሆኑ ጊዜ እንዲሰጥ ሊገደድ አይችልም። በሌላ በኩል አመልካች ግምት መክፈል የነበረብኝ በ2003 ዓ.ም በነበረው ግምት ነው የሚለው ክርክርም የሕግ መሠረት የለውም። ምክንያቱም ፍርዱ እስካልተፈጸመ ድረስ ቤቱ በአመልካች እጅ

ቢቆይም የጋራ ሀብት በመሆኑ በቆይታ የሚመጣው የግምት ጭማሪ ሁለቱንም የሚጠቅም በመሆኑ ነው።

ሌላው አመልካች ከቤቱ ልፈናቀል አይገባም በማለት ብትከራከርም ቤቱን በሀራጅ ጨረታ ተሳትፎ ግዥ የፈጸመው ተጠሪ ሳይሆን መ/ር አብነት ወልዴ በመሆኑ ገዥው ተከራካሪ ባልሆነበትና በተጠሪነት ወደ ክርክሩ እንዲገባ ባልተደረገበት ሁኔታ የሀራጅ ሽያጩ ሊሠረዝ ወይም የአመልካች የቅድሚያ ግዥ መብት ሊጠበቅ የሚችልበት አግባብ የለም። ስለሆነም አመልካች ከቤቱታ ተገቢነት የለውም።

ሲጠቃለል አመልካች ካቀረቡት የሰበር አቤቱታ አንጻር የስር ፍ/ቤት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሞበታል ለማለት አልተቻለም። በመሆኑም የሚከተለው ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1ኛ. በየም ልዩ ወረዳ ፍ/ቤት በመ/ቁ 06376 መስከረም 24 ቀን 2010 ዓ.ም ተሰጥቶ፤ በከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 03196 ጥቅምት 08 ቀን 2010 ዓ.ም በተሰጠ ትዕዛዝ እና በደቡብ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁ 09299 ታሕሳስ 24 ቀን 2010 ዓ.ም በተሰጠ ትዕዛዝ የጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348(1) መሠረት ጸንቷል።

2ኛ. በስር ፍ/ቤት የተጀመረው አፈጻጸም ለጊዜው ታግዶ እንዲቆይ ጥር 10 ቀን 2010 ዓ.ም የተሰጠው የአግድ ትዕዛዝ ተነስቷል። ይጻፍ።

3ኛ. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ ግራቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል። መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ተመላሽ ብለናል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

አ/ጎ

የሰ.መ.ቁ 152185

መስከረም 28 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች:- ብርሃኑ አመነወ.

በዕውቀት በላይ

እንዳሻወ አዳኝ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሠፋ

አመልካች:- የቦሌ ክፍለ ከተማ አስተዳደር የመሬት ልማት እና ማኔጅመንት ጽ/ቤት

ተጠሪ:- አቶ ደገፉ ምስኔ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ለሰበር አቤቱታው መነሻ የሆነው ጉዳይ የአፈጻጸም ክርክርን የሚመለከት ነው። ለአፈጻጸሙ መነሻ የሆነው ፍርድ የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ 105067 አመልካች ለተጠሪው የባለቤትነት ማረጋገጫ ካርታ አዘጋጅቶ እንዲሰጣቸው በማለት የሰጠው ውሳኔ ነው። የአሁን ተጠሪ ይህን ውሳኔ መነሻ በማድረግ ለከፈቱት የአፈጻጸም ክስ አመልካች በሰጠው መልስ ካርታው ሊሰጣቸው የሚገባው በአዋጅ ቁጥር 721/2004 መሠረት ወደ ሊዝ ስሪት በማስገባት በመሆኑ ተጠሪ ሊከፍሉት የሚገባ ክፍያ አለ በማለት ገልጿል። ተጠሪ በበኩላቸው ጉዳዩ ሳይፈጸም የቆየው በአመልካች ችግር መሆኑን እና ከአዋጁ በፊት የተጀመሩ ጉዳዮች በቀድሞ ሕግ መሠረት ሊስተናገዱ የሚገባ መሆኑን በመግለጽ ተከራክረዋል።

አፈጻጸሙን የመራው የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በግራቀኙ መካከል ያለውን የአፈጻጸም ክርክር መርምሮ ተጠሪ በተለያየ ጊዜ አዋጅ ቁጥር 721/2004 ከመውጣቱ በፊት አመልካች የይዘታ ማረጋገጫ እንዲሰጣቸው የጠየቁ መሆኑን እና ሊፈጸምላቸው እንዳልቻለ በመ.ቁ 105067 ከተሰጠው ውሳኔ መገንዘብ የሚቻል በመሆኑ የይዘታ ማረጋገጫ ካርታው ሊሰጣቸው የሚገባው በአዋጁ አንቀጽ 6 መሠረት ሳይሆን በአንቀጽ 37/1/ መሠረት ነው ሲል ትዕዛዝ ሰጥቷል። አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የይግባኝ አቤቱታ ያቀረበ ቢሆንም ይግባኙ የቀረበለት ፍ/ቤት ግራቀኙን አከራክሮ የስር ፍ/ቤት የሰጠውን ውሳኔ አጽንቷል።

የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህን ውሳኔ በመቃወም ሲሆን ይዘቱም፡- ተጠሪ ካርታ የወሰዱበት ጊዜ እንጂ የጠየቁበት ጊዜ ወደ ሊዝ ስሪት ገብተው የሚስተናገዱበትን ጊዜ የማይወስን መሆኑ እንደተጠበቀ ሆኖ የካርታ መስተንግዶ ጠየቅኩ ያሉበት ጊዜ በአዋጅ ቁጥር 2001 ጊዜ ሲሆን በዚህ ወቅት አዋጅ ቁጥር 272/94 እና የከተማ አስተዳደር መመሪያ ቁጥር 1/94 በሰነድ አልባ የሚስተናገዱ አካላት ወደ ሊዝ ስሪት ስለሚገቡበት ሁኔታ እና የካርታ መስተንግዶ ስለሚያገኙበት አግባብ የተደነገገ ሆኖ ሳለ የስር ፍ/ቤቶች ይህን አልፈው ተጠሪ ያለ ሊዝ ክፍያ እና ስሪት ካርታ እንዲሰጣቸው የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል የሚል ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ የስር ፍ/ቤት የሰጠው ውሳኔ ከአዋጅ ቁጥር 721/2004 አተገባበር አኳያ ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ በዚህ ችሎት እንዲታይ ተደርጓል። ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎም ግራቀኙ በጽሑፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል።

የተጠሪ መልስ ይዘት በአጭሩ፡- አመልካች የገዛሁት እና ውሉ ተመዝግቦ ማስረጃ እንዲሰጠኝ የጠየቅኩት ንብረት ሰነድ አልባ አይደለም፤ቤቱ በፍቃድ እና በፕላን የተሰራ እና በሻጭ ስም የተመዘገበ ነው፤አመልካች መስሪያ ቤት ጉዳዩ እንዳይፈጸም በማድረግ ሊዝ እስኪታወጅ አቆይቶታል፤ጊዜው የተራዘመው በአመልካች ጥፋት እንጂ በተጠሪ ጥፋት አይደለም፤አመልካች ውሉን ያስገባሁት እና እንዲመዘገብልኝ የጠየቅኩት ከአዋጁ በፊት ስለሆነ ሊፈጸምልኝ የሚገባው ውሉን ባስገባሁበት ወቅት በነበረው ሕግ መሠረት

ነው በማለት መልስ ሰጥተዋል። አመልካችም የሰበር አቤቱታውን በማጠናከር የመልስ መልስ ሰጥቷል።

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ነው። እኛም እንዲጣራ የተያዘውን ነጥብ ከግራቀኙ ክርክር፣ ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ሕጎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምረንዋል።

ተጠሪ ንብረቱ በስማቸው ተመዝግቦ የባለቤትነት ማስረጃ እንዲሰጣቸው በማለት በአመልካች ላይ ክስ ያቀረቡት በመስከረም ወር 2008 ዓ.ም መሆኑን፣ ጉዳዩ የቀረበለት የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ 105067 በሰጠው ውሳኔ ተጠሪ ከ1998 ዓ.ም ጀምሮ ይፈጸምልኝ በማለት ሲመላለሱ የቆዩ በመሆኑ አመልካች ለተጠሪው የባለቤትነት ማረጋገጫ ካርታ አዘጋጅቶ እንዲሰጣቸው በማለት ውሳኔ የሰጠ ቢሆንም ተጠሪ በየትኛው ሕግ መሠረት ሊስተናገዱ እንደሚገባ በውሳኔው ላይ ለይቶ ያላስቀመጠ መሆኑን፣ ተጠሪ ይህንኑ ውሳኔ መሠረት በማድረግ የአፈጻጸም ክስ የከፈቱ መሆኑን እና የስር ፍ/ቤቶችም ተጠሪ ሊስተናገዱ የሚገባው በአዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀጽ 37/1/ መሠረት ነው በማለት የአፈጻጸም ትዕዛዝ የሰጡ መሆኑን ከክርክሩ ሒደት መገንዘብ ችለናል።

የከተማን ቦታ በሊዝ ስለመያዝ የወጣው አዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀጽ 6/3 በነባር ይዞታ ላይ የሰፈረ ንብረት ባለቤትነት ከውርስ በስተቀር በማናቸውም መንገድ ለሌላ ሰው ከተላለፈ ንብረቱ የተላለፈለት ሰው የቦታው ባለይዞታ መሆን የሚችለው በሊዝ ስሪት መሰረት ነው በማለት ይደነግጋል። የዚህ አዋጅ አንቀጽ 37/1 ክልሎች እና የከተማ አስተዳደሮች ቀደም ሲል ቀርበው በእንጥልጥል ላይ ያሉ የከተማ ቦታ ጥያቄዎችን በሚመለከት አዋጅ ከጸናበት ቀን ጀምሮ ባሉት ሦስት ወራት ጊዜ ውስጥ በቀድሞ ሕግ መሠረት ውሳኔ መስጠት አለባቸው በማለት ይደነግጋል።

የስር ፍ/ቤቶች ተጠሪ አዋጅ ቁጥር 721/2004 ከመውጣቱ በፊት አመልካች የይዞታ ማረጋገጫ እንዲሰጣቸው የጠየቁ በመሆኑ እና ሊፈጸምላቸው ያልቻለ በመሆኑ የይዞታ ማረጋገጫ ካርታው ሊሰጣቸው የሚገባው በአዋጁ አንቀጽ 6 መሠረት ሳይሆን በአንቀጽ 37/1 መሠረት ነው ከሚል መደምደሚያ ላይ የደረሱ ቢሆንም ተጠሪ አስተዳደሩ

ጥያቄዬን አልተፈጸመልኝም በማለት በመደበኛው ፍ/ቤት ክስ ያቀረቡ በመሆኑ የተጠሪ ጉዳይ ከአስተዳደሩ እጅ መውጣቱን የሚያሳይ እንጂ በአዋጁ አንቀጽ 37/1 በተገለጸው አግባብ ቀደም ሲል ቀርቦ በእንጥልጥል ላይ እንደነበረ ሊወሰድ የሚገባ ሆኖ አላገኘነውም።

በሌላ በኩል ተጠሪ ክስ ያቀረቡት አዋጅ ቁጥር 721/2004 ከወጣ በኋላ በ2008 ዓ.ም ሲሆን ጉዳዩ የቀረበለት ፍ/ቤት ውሳኔ የሰጠውም ተጠቃሹ አዋጅ በስራ ላይ እያለ በመሆኑ የተጠሪ ጉዳይ ሊስተናገድ የሚገባው በአዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀጽ 37/1 መሠረት ሳይሆን በአዋጁ አንቀጽ 6/3 በሊዝ ስሪት መሠረት ነው። የስር ፍ/ቤቶችም ጉዳዩን በዚህ አግባብ በማየት መወሰን ሲገባቸው ተጠሪ ሊስተናገዱ የሚገባው በአዋጁ አንቀጽ 37/1 መሠረት ነው በማለት የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥሕተት የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተነዋል። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ውሳኔ

1. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ 119226 መጋቢት 11 ቀን 2009 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ፤ የፌዴራል ክፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 188394 ጥቅምት 16 ቀን 2010 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥሕ/ቁ 348/1 መሠረት ተሸሯል።
2. ከላይ በፍርድ ሐተታው ላይ በተገለጸው ምክንያት አፈጻጸሙ ሊቀጥል የሚገባው በአዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀጽ 37/1 መሠረት ሳይሆን በአዋጁ አንቀጽ 6/3 በሊዝ ስሪት መሠረት ነው ብለናል።
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪ ግራቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ።
4. ጥር 17 ቀን 2010 ዓ.ም በመዝገቡ የተሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል። ይጻፍ መዝገቡ ውሳኔ ስላገኘ ተዘግቷል። ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።
የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ካ/የ

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንዳሻው አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሠፋ

አመልካች፡- ኢትዮ ቴሌኮም ሠራተኞች የገንዘብ ቁጠባ እና ብድር የሕብረት ሥራ ማሕበር

ተጠሪዎች፡- እነ ሰለሞን አሸቴ (191 ሰዎች)

መዝገቡ ለምርመራ የተቀጠረ ነው። መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የአፈጻጸም ክርክርን የሚመለከት ነው። ለአፈጻጸሙ መነሻ የሆነው ውሳኔ በቂርቆስ ክፍለ ከተማ አስተዳደር በሕብረት ሥራ ማሕበራት ማደራጃ በሽምግልና ዳኝነት ታይቶ ታሕሣስ 28 ቀን 2009 ዓ.ም የተሰጠው ውሳኔ ነው። ይህንኑ ውሳኔ መነሻ በማድረግ አፈጻጸሙን የመራው የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት አመልካች ፍርዱን ላለመፈጸም የተጠሪዎች ድርሻ ተለይቶ አልቀረበም በማለት የሰጠው ምክንያት ተጠሪዎች ለግልግል ዳኞች አቤቱታ ሲያቀርቡ 191 ሰዎች አንድ ላይ ሆነው ሲሆን ውሳኔም ያገኙት በጠቅላላው ለ191 ሰዎች በመሆኑ ድርሻቸውን ስለሚያውቁት እና ሊከፋፈሉት ስለሚችሉ የተሰጠው ምክንያት ተቀባይነት የለውም በማለት የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ በግልግል ዳኞች ውሳኔ መሠረት ለተጠሪዎች ብር 5,361,749.61 ወጪ አድርጎ ይክፈላቸው፤ አመልካች ከአዲስ ኢንተርናሽናል ባንክ ለተገባው አክሲዮን ባለድርሻ

በመሆናቸው ባለሙብቶቹ የደረሰበት የገንዘብ መጠን የሚገባቸውን ሠርተፍኬት በየስማቸው አዘጋጅቶ ይስጣቸው በማለት ትዕዛዝ ሰጥቷል።

አመልካች በዚህ ትዕዛዝ ቅር በመሰኘት ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የይግባኝ አቤቱታ ያቀረበ ቢሆንም ይግባኙ የቀረበለት ፍ/ቤት ግራቀኙን ካከራከረ በኋላ የስር ፍ/ቤት የሰጠውን ውሳኔ አጽንቷል። የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህን ውሳኔ በመቃወም ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሠረታዊ ይዘትም፡- ማሕበሩ 7200 አባላት ያሉት ሲሆን የትርፍ ክፍፍል ለአባላቱ የሚከፋፈለው በሕብረት ስራ ማሕበራት አዋጅ ቁጥር 985/2009 አንቀጽ 45 እና በማሕበሩ ደንብ አንቀጽ 46 መሠረት አባሉ በማሕበሩ ካፒታል ውስጥ ያለውን የእጣ እና ቁጠባ መጠን መሠረት በማድረግ በመሆኑ የሽምግልና ዳኞችም ይህንኑ መሠረት አድርገው በውሳኔአቸው ተቁ 2 እና 7 ላይ ተጠሪዎች ከማሕበሩ በወጡበት 2003 ዓ.ም ያልተከፋፈለ ትርፍ ብር 2,179,133.05 ድርሻቸው ተሰልቶ እንዲከፈላቸው የሚለው ውሳኔ በመለወጥ የአፈጻጸም ትዕዛዝ መሠጠቱ ተገቢ አይደለም፤ እንዲሁም የማሕበሩ አባል ሲሞት ቤተሰቦቹ በዕዳ እንዳይጠየቁ ያዋጡትን ብር 3,155,216.56 የአጠቃላይ የማሕበሩ አባላት ገንዘብ ታስቦ ይከፈል በማለት የተሰጠው ትዕዛዝ እና ከሳሾች የማህበር አባል በነበሩበት ጊዜ ለተገዛው የአክሲዮን ድርሻ በደረሰበት ካፒታል መጠን ሰርተፍኬት አዘጋጅቶ ይስጣቸው ተብሎ የተሰጠው የአፈጻጸም ትዕዛዝ ከዋናው ውሳኔ ውጪ የተሰጠ በመሆኑ ሊታረም ይገባል የሚል ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ የሽምግልና ዳኞች በቀን 28/04/09 በሰጡት ውሳኔ ተጠሪዎች ከብር 5,361,749.61 ውስጥ ድርሻቸው ተለይቶ ሊከፈላቸው እንደሚገባ ተወስኖ እያለ የአፈጻጸም ችሎቱ ይኸው ገንዘብ ሙሉ በሙሉ የተጠሪዎች ድርሻ እንደሆነ ተቆጥሮ ወጪ ሆኖ እንዲከፈል ማዘዙ ፍርዱን የተከተለ መሆን አለመሆኑን ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ በዚህ ችሎት እንዲታይ ተደርጓል። ለተጠሪዎች ጥሪ ተደርጎም ግራቀኙ በጽሑፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል።

የተጠሪዎች መልስ ይዘት በአጭሩ፡- ተጠሪዎች በሽምግልና ዳኞቹ ውሳኔ መሠረት የሚገባን ድርሻ ተለይቶ ከነወለዱ እንዲከፈለን እና በአዲስ ኢንተርናሽናል ባንክ ከተገዛው የብር 7,500,000 አሁን የተደረሰበትን ካፒታል ጨምሮ የአክሲዮን ድርሻችንን የሚገልጽ የጽሑፍ ማስረጃ እንዲሰጠን እንጂ የማይገባንን እና ውሳኔ ያልተሰጠበትን ክፍያ እንዲሰጠን ስላልጠየቅን በሽምግልና ዳኞቹ ውሳኔ መሠረት እንዲፈጸምልን የሚል ነው።

አመልካች በሰጠው የመልስ መልስ ተጠሪዎቹ ከአዲስ ኢንተርናሽናል ባንክ ከተገዛው ሼር በስተቀር የ 2003 ዓ.ም የትርፍ ክፍፍል ብር 2,179,133.05 እና የማሕበሩ አባል ብድሩን ሳይከፍል ቢሞት ለዕዳ መሸፈኛ የተዋጣው ብር 3,155,216.56 የጠቅላላ የማሕበሩ ገንዘብ መሆኑን አምነው በሽምግልና ዳኞች ውሳኔ መሠረት እንዲከፈላቸው መልስ መስጠታቸው የስር ፍ/ቤቶች ተጠሪዎች ያልጠየቁትን ከሽምግልና ዳኞች ውሳኔ ውጪ ክፍያ እንዲከፈላቸው ትዕዛዝ መስጠታቸውን የሚያሳይ ነው። ተጠሪዎች ከአዲስ ኢንተርናሽናል ባንክ ማሕበሩ የገዛውን አክሲዮን በተመለከተ አሁን በደረሰበትን ካፒታል ተዘጋጅቶ ሰርተፍኬት እንዲሰጠን በማለት የሰጡት ምላሽ ግን ከሽምግልና ዳኞች ውሳኔ ውጪ ስለሆነ በዚህ አግባብ ያቀረቡት መከራከሪያ ውድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት የመልስ መልስ ሰጥቷል።

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ነው። ይህ ችሎትም በሰበር አጣሪው ችሎት ሊጣራ ይገባዋል በማለት የተያዘውን የብር 5,361,749.61 የአፈጻጸም ትዕዛዝ ከግራቀኙ ክርክር፣ ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው የአፈጻጸም ትዕዛዝ እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ሕጎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምሮታል።

ለአፈጻጸሙ መነሻ የሆነው ውሳኔ በቂርቆስ ክፍለ ከተማ አስተዳደር በሕብረት ሥራ ማሕበራት ማደራጃ በሽምግልና ዳኝነት ታይቶ ታሕሣስ 28 ቀን 2009 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ መሆኑን፣ ተጠሪዎች የአፈጻጸም ክስ ያቀረቡት በውሳኔው መሠረት ይፈጸምልን በሚል መሆኑን፣ አፈጻጸሙን የመራው የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት አመልካች የተጠሪዎች ድርሻ ተለይቶ ባለመቅረቡ ፍርዱን ለመፈጸም አለመቻሉን በመግለጽ ያቀረበውን ምክንያት ለግልግል ዳኞች አቤቱታ ያቀረቡት አንድ መቶ ዘጠና አንዱ ተጠሪዎች በመሆናቸው እና ድርሻቸውን የሚያውቁት በመሆኑ ፍርዱን ላለመፈጸም የተሰጠው ምክንያት ተቀባይነት የለውም በማለት የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ በግልግል

ዳኞች ውሳኔ መሠረት ለተጠሪዎች ብር 5,361,749.61 ወጪ አድርጎ እንዲከፍላቸው በማለት የአፈጻጸም ትዕዛዝ የሰጠ መሆኑን ከክርክሩ ሒደት መገንዘብ ችለናል።

አመልካች ገንዘቡን በሚመለከት በስር ፍ/ቤቶች የተሰጠው የአፈጻጸም ትዕዛዝ ተገቢ አይደለም በማለት የሚከራከረው ማሕበሩ 7200 አባላት ያሉት ሲሆን የትርፍ ክፍፍል ለአባላቱ የሚከፋፈለው አባሉ በማሕበሩ ካፒታል ውስጥ ያለውን የእጣ እና ቁጠባ መጠን መሠረት በማድረግ ሲሆን የሽምግልና ዳኞችም ውሳኔ የሰጡት ተጠሪዎች ከማሕበሩ በወጡበት 2003 ዓ.ም ያልተከፋፈለ ትርፍ ብር 2,179,133.05 ድርሻቸው ተሰልቶ እንዲከፈላቸው፤ የማሕበሩ አባል ሲሞት ቤተሰቦቹ በዕዳ እንዳይጠየቁ ያዋጡትን ብር 3,155,216.56 የአጠቃላይ የማሕበሩ አባላት ገንዘብ ታስቦ ይከፈላቸው የሚል ሆኖ ሳለ ከኢትዮጵያ ንግድ ባንክ በግልግል ዳኞች ውሳኔ መሠረት ለተጠሪዎች ብር 5,361,749.61 ወጪ ተደርጎ እንዲከፈላቸው በማለት የተሰጠው የአፈጻጸም ትዕዛዝ ከውሳኔው ይዘት ውጪ ነው በሚል ነው። ተጠሪዎች ለዚህ ችሎት በሰጡት መልስም የአፈጻጸም ክስ ያቀረብነው በሽምግልና ዳኞቹ ውሳኔ መሠረት የሚገባን ድርሻ ተለይቶ ከነወለዱ እንዲከፈሉን አልጠየቅንም በማለት የአመልካችን አቤቱታ በመደገፍ መልስ ሰጥተዋል።

በመሰረቱ በሕግ አግባብ ታይቶ የተሰጠ ፍርድ እንደ ፍርዱ መፈጸም ያለበት ስለመሆኑ፤ አፈጻጸሙን የሚመራው ፍ/ቤትም በሥነ-ሥርዓት ሕጉ በተዘረጋው ሥርዓት መሠረት እንደፍርዱ ይዘት እና መንፈስ ውጤት ባለው መልኩ ፍርዱን የሚያስፈጽም በቀር የፍርዱን ይዘት በመመልከት የፍርዱን ይዘት አድማስ በማጥቀስም ሆኖ በማስፋት ፍርድን የመተርጎም ስልጣን እንደሌለው ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 372፤378 እና ተከታይ ድንጋጌዎች ይዘት መገንዘብ ይቻላል። አመልካች ለዚህ ችሎት ባቀረበው የሰበር አቤቱታ የስር ፍ/ቤት የሰጠው የአፈጻጸም ትዕዛዝ ከዋናው ውሳኔ ይዘት ውጪ ነው በማለት የሚከራከር ከመሆኑ አኳያ የስር ፍ/ቤት የአፈጻጸም ትዕዛዝ በዋናው ፍርድ መሠረት የተሰጠ መሆን አለመሆኑን እንደሚከተው መርምረናል።

ለአፈጻጸሙ መነሻ የሆነው ውሳኔ በቂርቆስ ክፍለከተማ አስተዳደር በሕብረት ሥራ ማሕበራት ማደራጃ በሽምግልና ዳኝነት ታይቶ ታሕሣስ 28 ቀን 2009 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ ሲሆን በውሳኔው ገጽ 9 ተ.ቁ 2 ላይ ተጠሪዎች ከማሕበሩ በወጡበት የ2003

ዓ.ም በጀት ዓመት ያልተከፋፈለ ትርፍ ብር 2,179,133.05 መሆኑ የሚያሳይ የአዲት ሪፖርት የቀረበ በመሆኑ በቀረበው የአዲት ሪፖርት ውጤት መሠረት ተጠሪዎች ድርሻቸው ተሰልቶ የትርፍ ክፍፍሉ በየድርሻቸው መሠረት ከነወለዱ እንዲሰጣቸው የሚል ሲሆን፤ በዚህ ገጽ ተ.ቁ 3 ላይ በኢንሹራንስ ስም የመድን ዋስትና በማለት ከአባላት የተሰበሰበው ገንዘብ በመንግስት አዲተሮች ተመርምሮ የተገኘው ገንዘብ ብር 3,155,216.56 የተሰበሰበው ተጠሪዎች ለማሕበሩ እያንዳንዳቸው እየከፈሉ ያጠራቀሙት ብር 5 እና በመተዳደሪያ ደንቡ መሠረት ከማሕበሩ ከቆጠቡት ገንዘብ ሲበደሩ ከጠቅላላው ብድር ላይ 1% እና 5 ብር ከነወለዱ ታስቦ ተጠሪዎች ከማሕበሩ እስከወጡበት 2003 ዓ.ም ድረስ ያላቸው ሂሳብ በነፍስወከፍ እንዲከፈላቸው የሚል ነው። ከውሳኔው ይዘት መገንዘብ የሚቻለው ካልተከፋፈለው የማሕበሩ የ2003 ዓ.ም በጀት ዓመት ትርፍ ብር 2,179,133.05 እና በኢንሹራንስ ስም የመድን ዋስትና በማለት ከአባላት የተሰበሰበው ብር 3,155,216.56 ውስጥ የተጠሪዎች ድርሻ ተሰልቶ እንዲከፈላቸው በማለት ውሳኔ መሰጠቱን እንጂ በአዲት ሪፖርተ መሠረት የተገለጸው የ2003 ዓ.ም በጀት ዓመት ትርፍ ብር 2,179,133.05 እና በኢንሹራንስ ስም የመድን ዋስትና በማለት ከአባላት የተሰበሰበው ብር 3,155,216.56 የተጠሪዎች ድርሻ ስለሆነ ይከፈላቸው በማለት የተሰጠ ውሳኔ አለመሆኑን ነው።

በመሆኑም የማሕበሩ የ2003 ዓ.ም በጀት ዓመት ትርፍ ብር 2,179,133.05 እና በኢንሹራንስ ስም የመድን ዋስትና በማለት ከአባላት የተሰበሰበው ብር 3,155,216.56 በተመለከተ አፈጻጸሙ ሊቀጥል የሚገባው ተጠሪዎች ከዚህ ገንዘብ ውስጥ ያላቸው ድርሻ በቅድሚያ በሂሳብ ባለሙያ ተሰልቶ እና ተለይቶ እንዲቀርብ ከተደረገ በኋላ ተገቢ የሆነ የአፈጻጸም ትዕዛዝ ሊሰጥበት የሚገባ ሆኖ አግኝተናዋል። የስር ፍ/ቤት ጉዳዩን በዚህ አግባብ በማየት ፍርዱን በውሳኔ መሠረት ማስፈጸም ሲገባው ውሳኔ ያረፈበት ጠቅላላ ገንዘብ የተጠሪዎች ድርሻ እንደሆነ በመቁጠር የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ በግልግል ዳኞች ውሳኔ መሠረት ለተጠሪዎች ብር 5,361,749.61 ወጪ አድርጎ እንዲከፍላቸው በማለት ትዕዛዝ መስጠቱ፤ ይግባኙ የቀረበለት ፍ/ቤትም ይህንኑ ሳያርም መቅረቱ ስለፍርድ አፈጻጸም የተደነገጉትን የሥነ-ሥርዓት ሕጉ ድንጋጌዎችን ያላገናዘበ እና መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥሕተት የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተናዋል። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ 40148 ጥር 25 ቀን 2009 ዓ.ም የሰጠው የአፈጻጸም ትዕዛዝ፤ይህንኑ ትዕዛዝ በማጽናት የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 193484 ጥቅምት 09 ቀን 2010 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥሕ/ቁ 348/1 መሠረት ተሻሽሏል።
2. የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ በግልግል ዳኞች ውሳኔ መሠረት ለተጠሪዎች ብር 5,361,749.61 ወጪ አድርጎ እንዲከፍላቸው በማለት የተሰጠው የአፈጻጸም ትዕዛዝ ተሻሯል። ከዚህ ውጪ የተሰጠው የአፈጻጸም ትዕዛዝ አልተነካም።
3. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በቂርቆስ ክፍለከተማ አስተዳደር በሕብረት ሥራ ማህበራት ማደራጃ በሽምግልና ዳኝነት ታይቶ ታሕሣስ 28 ቀን 2009 ዓ.ም የማሕበሩ የ2003 ዓ.ም በጀት ዓመት ትርፍ ብር 2,179,133.05 እና በኢንሹራንስ ስም የመድን ዋስትና በማለት ከአባላት የተሰበሰበው ብር 3,155,216.56 አስመልክቶ በሰጠው ውሳኔ መሠረት ከላይ በፍርድ ሐተታው ላይ በተገለጸው መንገድ ተጠሪዎች ሊከፈላቸው የሚገባ ድርሻ ተለይቶ እንዲቀርብለት በማድረግ ፍርዱን እንዲያስፈጽም በማለት በፍ/ብ/ሥ/ስ/ሕ/ቁ 343/1 መሠረት ጉዳዩ ተመልሶለታል።
4. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪ ግራቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ።
መዝገቡ ውሳኔ ስላገኘ ተዘግቷል። ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት ።

መ/ይ

የሰ/መ/ቁ/ - 144272

ቀን - 24/11/2010

ዳኞች፡-

ተክሊት ይመሰል

ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

ቀነዓ ቂጣታ

ተሾመ ሸፈራው

አብዬ ካሳሁን

አመልካች፡- የሻለቃ አሰፋ መንገሻ ህጋዊ ወራሾች - ወኪል ወ/ሮ ክብራ አሰፋ -ቀርቦዋል

ተጠሪ፡- አቶ ዮናስ ዳኝ -በሌሉበት

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል

ፍርድ

ክርክሩ የተጀመረው በደቡብ ብ/ብ/ሕ/ክ/መንግስት በጋሞ አካባቢ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሲሆን ተጠሪ አሳሽ፣ አመልካች 1ኛ ተከላሽ፣ በዚህ ችሎት የክርክሩ ተካፋይ ያልሆኑት አርባ ምንጭ ከተማ ማዘጋጃ ቤት፣ የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ እና አቶ በላይ አስራቴ በቅደም ተከተል ከ2ኛ እስከ 4ኛ ተከላሾች ነበሩ።

ተጠሪ በቀን 06/08/2008 ዓ.ም አዘጋጅቶ ለፍርድ ቤቱ ያቀረበው ክስ ይዘት በአጭሩ በአርባ ምንጭ ከተማ ስፋቱ 3,200.00 ካ/ሜትር የሆነው ቦታ በህጋዊ መንገድ በ1976 ዓ.ም ተሰጥቶት በቦታው ላይ የተሻለ ድርጅት ለመገንባት በዝግጅት ላይ እያለ በኢትዮ-ኤርትራ ጦርነት ምክንያት ንብረቱን የሚመለከቱ የተለያዩ ሰነዶችን በቤት ወስጥ ትቶ ወደ ኤርትራ መሄዱን፣ አባቱ አቶ ዳኝ መክበብ በተሻረ ወክልና ድርጅቱን እና ቤቱን በባንክ በማስያዝ ከ3ኛ ተከላሽ ባንክ ገንዘብ ከተበደረ በኋላ ገንዘቡ ሙሉ

በሙሉ ተከፍሏል በሚል የስር 3ኛ ተከላሽ ለ1ኛ ተከላሽ ማስረከቡን፤ 2ኛ ተከላሽ ያላግባብ ካርታ በመስጠት እንዲሁም 1ኛ ተከላሽ ቤቱን በሽያጭ ለ4ኛ ተከላሽ ያስተላለፉ መሆኑን በመጥቀስ ወሎ ፈርሶ የቤቱ ካርታ ወደነበረበት ሁኔታ እንዲመለስ እና ይዞታውን ከእነ ጋራሽ፣ ድርጅቱ እንዲያስረክቡት ይወሰንሉት ዘንድ ዳኝነት መጠየቁን የሚያሳይ ነው።

የአሁን አመልካች ለቀረበባቸው ክስ በሰጡት መልስ የከላሽ አባት፣ አቶ ዳኝ መክበብ፣ ከከላሽ በተሰጣቸው ወክልና መሠረት ቤቱን አስይዞ ከ3ኛ ተከላሽ ገንዘብ ሲበደሩ አባታቸው የዋስትና ግዴታ ገብተው የነበረ መሆኑን፤ አቶ ዳኝ መክበብ የብድር ገንዘቡን ባለመክፈላቸው ገንዘቡን እንዲከፍሉ የተሰጠውን ወሳኔ ተከትሎ ቤቱ በአፈፃፀም በጨረታ እንዲሸጥ የሐራጅ ማስታወቂያ ወጥቶ የነበረ ቢሆንም ቤቱ ሊሸጥ ባለመቻሉ አበዳሪው 3ኛ ተከላሽ ባንክ በፍርድ ቤት ትዕዛዝ በጨረታው መነሻ ዋጋ ቤቱን ተረክቦ ለብዙ ዓመታት ሲያስተዳድረው ከቆዩ በኋላ አመልካች በዋስትና ግዴታው ምክንያት ሊሸጥ ይችላል የነበረውን የአባታቸውን ንብረት ለማስቀረት ሲባል የባንኩን ገንዘብ ሙሉ በሙሉ በመሸፈናቸው 3ኛ ተከላሽ ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ቤት እንዳስረከባቸው እና ቤቱም በስማቸው እንዲሆን መደረጉን፤ አመልካች በዚህ መልኩ የተረከቡትን ቤት በህግ አግባብ ለስር 4ኛ ተከላሽ በሽያጭ ያስተላለፉ መሆኑን ጠቅሰው ተከራክረዋል። ሌሎች ተከላሾችም በክስ ጋላሬነት የሉብንም የሚሉባቸውን ምክንያቶች በመዘርዘር መልስ ሰጥተዋል።

ጉዳዩ በመጀመሪያ የቀረበለት የዙኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤትም ከግራ ቀኝ በዚህ መልኩ የቀረበውን ክርክር እና ማስረጃ ከሰማ በኋላ የተጠሪ አባት፣ አቶ ዳኝ መክበብ፣ ቤቱ ከ3ኛ ተከላሽ ባንክ ለተበደሩት የገንዘብ ዕዳ መክፈያ እንዲሆን የጠየቁት ቤቱ የእራሴ ነው በሚል እንጂ ከተጠሪ ባንኩት ወክልና መሰረት ባለመሆኑ አባቱ የእኔን ቤት በመያዣ አስይዞታል በሚል ተጠሪ ያቀረበውን ክርክር አለመቀበሉን፤ አመልካች ለቤቱ መያዝ ምክንያት የሆነውን እዳ በመክፈላቸው 3ኛ ተከላሽን ተክተው የቤቱ ባለቤት ሊሆኑ የሚችሉበት ህጋዊ ምክንያት አለመኖሩን፤ ይሁንና የስር 4ኛ ተከላሽ ቤቱን የገዛው በቅን ልቦና በመሆኑ የሽያጭ ወል ይፍረስ በሚል ከላሽ ያቀረበው ዳኝነት ተቀባይነት እንደሌለው፤ አመልካች ዕዳውን ሙሉ በሙሉ በመክፈላቸው ቤቱ

ከተሸጠበት ብር 600,000.00 ውስጥ ብር 412,309.42 ተመላሽ ተደርጎላቸው ቀሪው ብር 187,690.58 አመልካቾች ለተጠሪ እንዲከፍሉ በማለት ወስኗል። አመልካቾች ይህን ውሳኔ ባለመቀበል ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ያቀረበው ይግባኝም ተቀባይነት አላገኘም።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንን ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ሲሆን፣ አመልካቾች በቀን 27/10/2009 ዓ.ም አዘጋጅተው በጠበቃቸው አማካይነት ባቀረቡት 5 ገጽ የሰበር አቤቱታ በስር ክፍተኛ ፍርድ ቤት ተሰጥቶ በክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በትዕዛዝ የፀናው ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው የሚሉባቸውን ምክንያቶች በመዘርዘር ታርጦ ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል። አቤቱታው ተመርምሮ ያስቀርባል በመባሉ ተጠሪ እንዲቀርብ ጥሪ የተደረገለት ቢሆንም ባለመቅረቡ ጉዳዩ በሌለበት ታይቷል።

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን፣ ይህ ችሎትም ለሰበር አቤቱታው ምክንያት የሆነውን ውሳኔ ከግራ ቀኝ ክርክር እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መዝገቡን እንደሚከተለው መርምሮታል። እንደመረመረውም ተጠሪ በስር ፍርድ ቤት ባቀረበው ክስ ለጠየቀው ዳኝነት መሠረት ያደረገው ንብረትነቱ የራሱ የሆነውን ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ቤት አባቱ፣ አቶ ዳኝ መክበብ፣ ህጋዊ የሆነ የውክልና ስልጣን ሳይኖራቸው ለባንክ መያዣ አድርገው ገንዘብ መበደራቸውን የስር 3ኛ ተከላሽ ባንክም በዚህ አግባብ በእጁ የገባውን ቤት ያላግባብ ለአመልካቾች ማስተላለፉ እና አመልካቾችም መብት ሳይኖራቸው ቤቱን ለስር 4ኛ ተከላሽ በመሸጥ ያደረጉት ውል መብቱን የሚነካ መሆኑን ሲሆን፣ አመልካቾች በበኩላቸው ለክርክሩ መነሻ የሆነው ቤት የአባቱ፣ የአቶ ዳኝ መክበብ፣ እንጂ የተጠሪ አለመሆኑን እና ቤቱ ለአመልካቾች እንዲተላለፍ የተደረገውም የብድር ዕዳው ባለመከፈሉ ምክንያት ቤቱ በሐራጅ እንዲሸጥ በፍርድ ቤት በተሰጠው ትዕዛዝ መሠረት ገዥ ባለመገኘቱ አበዳሪው ባንክ (የስር 3ኛ ተከላሽ) በፍርድ ቤት ትዕዛዝ ቤቱን ሲያስተዳድረው ከቆዩ በኋላ አመልካቾች የባንክ ዕዳውን በመሸፈናቸው በስማቸው እንዲሆን አድርጎ በዚህም መሠረት የቤቱ ባለ ሀብት በመሆን ለስር 4ኛ ተከላሽ በሽያጭ ያስተላለፉ መሆኑን ገልጸው የተከራከሩ መሆኑን ተገንዝቧል።

በስር 3ኛ ተከላሽ የነበረው የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ አርባ ምንጭ ቅርንጫፍ ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ቤት በመያዣነት ይዞ ለተጠሪ አባት ገንዘብ አበድሮ የብድር ገንዘቡ ባለመመለሱ ክስ ቀርቦበት በመ/ቁ/614/82 መጋቢት 8 ቀን 1984 ዓ.ም በተሰጠው ወሳኔ መሠረት እንዲፈጸምለት አበዳሪው ባንክ ባቀረበው የአፈ.ፃፀም ክስ መነሻነት የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/176/85 ላይ ጥቅምት 1 ቀን 1988 ዓ.ም በዋለው ችሎት የጋሞ አካባቢ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ቤቱን በሐራጅ ሸጦ ለፍርድ ባለ መብት ዕዳውን በማስከፈል እንዲያስፈጽም ወክልና መስጠቱ፤ በዚህም መሠረት ቤቱ እንዲሸጥ የሐራጅ ማስታወቂያ ቢወጣም ገዥ ባለመገኘቱ የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ቤቱን እንዲረከብ እና የስም ዝውውርም እንዲደረግ ፍርዱን እንዲያስፈጽም ወክልና የተሰጠው የጋሞ አካባቢ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ትዕዛዝ መስጠቱ፤ በዚህም ንግድ ባንክ ቤቱን ተረክቦ ከ1992 ዓ.ም ጀምሮ ሲያስተዳድረው የነበረ መሆኑ፤ ይህ ከሆነ በኋላ የተጠሪ አባት ለተበደረው ገንዘብ የአመልካቾች አባት ሻለቃ አሰፋ መንገሻ ዋስ በመሆን በአዲስ አበባ የሚገኘውን ቤታቸውን ለባንክ መያዣ ሰጥተው የነበረ በመሆኑ እና ለዚህ ክርክር መነሻ የሆነው ቤት የብድር ዕዳውን መክፈል ባለመቻሉ የአመልካቾች አባት ቤት በዕዳ ምክንያት መሸጥ የለበትም በሚል ምክንያት አመልካቾች የባንኩን ዕዳ ሙሉ በሙሉ በመክፈላቸው ባንኩ ለዚህ ክርክር ምክንያት የሆነውን ቤት እንዲረከቡ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/176/85 መስከረም 25 ቀን 1998 ዓ.ም በሰጠው ትዕዛዝ መሠረት አመልካቾች ቤቱን ሰኔ 23 ቀን 1998 ዓ.ም የተረከቡ ስለመሆኑ የተረጋገጠ ከመሆኑም በላይ ተጠሪም ይህ ስለመሆኑ ክዶ አልተከራከረም። በመሠረቱ በአፈ.ፃፀም ምክንያት በሐራጅ እንዲሸጥ የሐራጅ ማስታወቂያ ወጥቶ ገዥ ካልተገኘ ባለ ገንዘቡ ንብረቱን የመረከብ መብት እንዳለው እና የአፈ.ፃፀም መዝገቡን የያዘው ፍርድ ቤትም ይህ እንዲሆን የማዘዝ ስልጣን እንዳለው በፍ/ሥ/ህጉ አንቀጽ 428(2) ስር የተመለከተው ድንጋጌ ያስገነዝባል። በዚህም መሠረት ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ባንክ እንዲሸጥ የሐራጅ ማስታወቂያ ወጥቶ ገዥ ባለመገኘቱ በፍርድ ቤት ትዕዛዝ የስር 3ኛ ተከላሽ (የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ) መረከቡ ከተረጋገጠ የቤቱ ባለ መብት የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ነው ተብሎ ይገመታል። ይህን ግምት ማስተባበል የሚቻለው ባንኩ ቤቱን እንዲረከብ በሚል ተሰጥቶ የነበረው ትዕዛዝ ስነ-ስርዓት ህጉ በሚፈቅደው አግባብ በሌላ የፍርድ ቤት ትዕዛዝ መሻሩ ሲረጋገጥ እንደሆነ ይታመናል።

ከዚህ ጋር በተያያዘ ተጠሪ በስር ፍርድ ቤት ባቀረበው ክርክር የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በቀን 25/01/98 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሻለቃ አሰፋ መንገሻ ወራሾች ዕዳውን አጠቃለው መክፈላቸውን ባንኩ ማረጋገጡን ጠቅሶ ቤቱ ለተጠሪ እንዲመለስለት ሲል ትዕዛዝ መስጠቱን ሲሆን፤ አመልካቾች በበኩላቸው ተሰጠ የተባለው ትዕዛዝ በሦስት ዳኛ መሆን ሲገባው በአንድ ዳኛ የተሰጠ ከመሆኑም በላይ ከ 6 ዓመት በፊት የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ቤቱን ተረክቦ እንዲያስተዳድረው ተሰጥቶ የነበረውን ትዕዛዝ በመሻር በመሆኑ ተቀባይነት የለውም በማለት ተከራክረዋል። የስር ፍርድ ቤት በበኩሉ በዚህ መልኩ የተሰጠውን ትዕዛዝ የተቀበለ መሆኑን በወሳኔው የገለጸ ቢሆንም፤ የዚህን ትዕዛዝ ህጋዊነት ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው የፍትሐ-ብሔር ሥ/ሥርዓት ህጉ ድንጋጌዎች እንዲሁም አመልካቾች በዚህ ረገድ ካቀረቡት ክርክር አንጻር በማገናዘብ ተገቢውን ማጣሪያ በማድረግ አለመሆኑን የወሳኔው ይዘት ያስገነዝባል። ይህ በአጠቃላይ የሚያሳየው የስር 3ኛ ተከላሻ፣ ማለትም የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ፣ ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ቤት በዕዳ ምክንያት መረከቡ በተረጋገጠበት እና ይህ መሆኑ ባንኩን በቤቱ ላይ የባለቤትነት መብት የሚሰጠው ሆኖ፣ ባንኩ የቤቱ ባለቤት እንዲሆን የተደረገበት ትዕዛዝ በሌላ የፍርድ ቤት ትዕዛዝ በህግ አግባብ የተሻረ መሆኑ ሳይረጋገጥ፣ የስር ፍርድ ቤት ባንኩ በቤቱ ላይ መብት አለኝ በሚል ምክንያት ለአመልካቾች ያስተላለፈበት አግባብ ህገ ወጥ ነው በሚል ድምዳሜ ላይ መድረሱን ነው።

በሌላ በኩል፣ ከፍ ሲል እንደተገለጸው፣ ተጠሪ በስር ፍርድ ቤት ክስን ሲያቀርብ ለክርክሩ መነሻ የሆነው ቤት የእኔ ነው በሚል ነው። ይሁንና አመልካቾች ቤቱ ለእርሱ ሳይሆን የአባቱ የአቶ ዳኝ መክበብ መሆኑን ገልጸው ተከራክረዋል። በመሆኑም ከሳሽ በጠየቀው ዳኝነት መሰረት ሊወሰንለት የሚችለው የቤቱ ባለቤት እርሱ መሆኑ ሲረጋገጥ ነው። ምንም እንኳን ቤቱ በስሙ (በተጠሪ) ተመዝግቦ የሚታወቅ ቢሆንም፣ የተጠሪ አባት፣ አቶ ዳኝ መክበብ ቀደም ሲል በአፈፃፀም መዝገብ ላይ ባቀረቡት አቤቱታ፣ ቤቱ ሊመዘገብ የቻለው በወቅቱ ከአንድ ቤት በላይ ስለማይፈቀድ በተጠሪ ስም እንዲሆን ተደረገ እንጂ ቤቱ የተጠሪ ሳይሆን የአራሳቸው መሆኑን ገልጸው ያቀረቡት አቤቱታ ተቀባይነት አግኝቶ ቤቱ በሐራጅ እንዲሸጥ ትዕዛዝ መስጠቱን መዝገቡ ያሳያል። የስር ፍርድ ቤትም የቤቱ ባለ ሀብት የተጠሪ አባት እንጂ ተጠሪ አለመሆኑን የተቀበለ ስለመሆኑ ከወሳኔው ይዘት ተገንዝበናል። ፍርድ ቤቱ በአንድ በኩል ቤቱ የአባቱ እንጂ

የተጠሪ አይደለም እያለ፣ በሌላ በኩል ግን ቤቱ ከተሸጠበት ገንዘብ በወሳኔው የተመለከተው የገንዘብ መጠን ለተጠሪ እንዲከፈል ያለበት ምክንያትም ግልጽ አይደለም። የቤቱ ስመ ሀብት በተጠሪ ስም ተመዝግቦ የሚገኝ ከመሆኑ አንጻር ሲታይ፣ የስር ፍርድ ቤት ቤቱ የተጠሪ ሳይሆን የተጠሪ አባት ነው በሚል ድምዳሜ ላይ የደረሰውም በግራ ቀኝ ከቀረበው ክርክር እና ማስረጃ አንጻር በአግባቡ በማጣራት ነው ለማለት የሚቻል ሆኖ አልተገኘም።

በአጠቃላይ ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ቤት የስር 3ኛ ተከላሽ ባንክ በዕዳ ምክንያት በፍርድ ቤት ትዕዛዝ ተረክቦ በስሙ አድርጎ የነበረው እና ይህ በሌላ ትዕዛዝ መሻሩ ባልተረጋገጠበት ሁኔታ ባንኩ ቤቱን ለአመልካቾች ለማስተላለፍ መብት የለውም በሚል የደረሰበት ድምዳሜ፤ እንዲሁም ተጠሪ የቤቱ ባለ ሀብት መሆኑ ባልተረጋገጠበት ሁኔታ በወሳኔው የተመለከተው ገንዘብ እንዲከፈለው በሚል በስር ፍርድ ቤት የተሰጠው ወሳኔ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ተከታዩ ተወስኗል።

ወ ሳ ኔ

1. የደቡብ ብ/ብ/ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 19212 በቀን 12/08/09 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ወሳኔ፤ እንዲሁም የጋሞ አካባቢ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 23541 በቀን 04/05/09 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ወሳኔ ተሸሯል።
2. የጋሞ አካባቢ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የተዘጋውን መዝገብ በማንቀሳቀስ፣ ለክርክሩ መነሻ የሆነው ቤት የተጠሪ ነው? ወይስ የአባቱ የአቶ ዳኝ መክበብ? የአቶ ዳኝ መክበብ ነው የሚባል ከሆነ ተጠሪ ከጠየቀው ዳኝነት አንጻር የሚያስከትለው ህጋዊ ወጤት ምንድን ነው? ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ቤት የስር 3ኛ ተከላሽ ባንክ እንዲረከብ በሚል ቀደም ሲል ፍርድቱን በሚያስፈጽም ፍርድ ቤት ተሰጥቶ የነበረውን ትዕዛዝ ተከትሎ ባንኩ ቤቱን ተረክቦ ሲያስተዳድር ከቆዩ በኋላ ቤቱ ለተጠሪ ይመለስ በሚል የጋሞ አካባቢ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/ 33/88 በቀን 27/10/98 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ትዕዛዝ አንድ ትዕዛዝ ሊሻር ወይም ሊሻሻል የሚችልበትን ስርዓት የተከተለ ነው ወይስ አይደለም? የሚሉትን ጭብጦች ከግራ ቀኝ ክርክር እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች አንጻር

በማገናኘብ አጣርቶ ተገቢውን ወሳኔ ይሰጥበት ዘንድ መዝገቡ በፍ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 343(1) መሠረት ተመልሶላታል።

3. በዚህ ችሎት የተደረገው ክርክር ያስከተለውን ወጪ እና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

መ/ይ

የሰ/መ/ቁ - 146955

ቀን - 30/09/2010

ዳኞች፡-

ተኸሊት ይመስል

ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

ቀነዓ ቂጣታ

ተሾመ ሸፈራወ

አብዬ ካሳሁን

- አመልካቾች፡-**
- 1. አቶ ብሩክ ኃ/መስቀል
 - 2. አቶ ኤሊያስ ኃ/መስቀል
 - 3. አቶ ኢዩብ ኃ/መስቀል
- } አልቀረቡም

ተጠሪ፡- አቶ ነብዩ ኃ/መስቀል -ቀርቦዋል

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ጉዳዩ የእርቅ ስምምነት ይፈጸምልኝ በሚል በቀረበው ክስ መነሻነት የተሰጠው ወሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው። በሚል የቀረበውን የሰበር አቤቱታ የሚመለከት ነው። ክርክሩ የተጀመረው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት አመልካቾች ከሳሽ፣ ተጠሪ ደግሞ ተከሳሽ በመሆን ተከራክረዋል።

አመልካቾች ለፍርድ ቤቱ ያቀረቡት ክስ ይዘትም በአጭሩ በን/ስ/ላ/ክ/ከ/ወረዳ 09 ቀበሌ ወስጥ የሚገኝ እና ቁጥሩ 7251 የሆነው ቤት ግራ ቀኝ በወርስ አግኝተን የጋራችን የሆነውን ቤት በተመለከተ በ19/10/07 ዓ.ም በመካከላችን የተደረገ የእርቅ

ስምምነት ወል ይፈጸምልን የሚል ነው። ተጠሪ በበኩሉ የእርቅ ስምምነቱ እንዲፀድቅ ቀደም ሲል ለፍርድ ቤት ቀርቦ ተቀባይነት ያላገኘ መሆኑን፤ ከላሾች የእርቅ ስምምነት ነው በማለት ያቀረቡትም የቤቱን ካርታ የማይገልጽ በመሆኑ የቀረበው ክስ ተቀባይነት የለውም በማለት ተከራክረዋል።

ጉዳዩ በመጀመሪያ የቀረበለት ፍርድ ቤትም ከግራ ቀኝ በዚህ መልኩ የቀረበውን ክርክር እና ማስረጃ ከሰማ በኋላ ለክርክሩ መነሻ የሆነው ቤት ካርታ የሌለው እና ብረትነቱም የመንግስት ሆኖ ቀበሌ የሚያስተዳድረው መሆኑ መረጋገጡን ገልጾ አመልካቾች ክስ የማቅረብ መብት የላቸውም በማለት ወስኗል። አመልካቾች ይህን ወሳኔ ባለመቀበል ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ቢሆንም፤ ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት አመልካቾች ለክላቸው መሠረት ያደረጉት የእርቅ ስምምነት በየትኛው ላይ እንደሚፈጸም የማያመለክት መሆኑን ጠቅሶ የቀረበውን ይግባኝ ሰርዞታል።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበው ይህንን ወሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ሲሆን፤ አመልካቾች በቀን 23/12/09 ዓ.ም ተዘጋጅቶ በጠበቃቸው አማካይነት በቀረበው ሦስት ገጽ የሰበር አቤቱታ የስር ፍርድ ቤቶች ወሳኔ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው የሚሉባቸውን ምክንያቶች በመዘርዘር ታርሞ ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል። አቤቱታው ተመርምሮ ያስቀርባል በመባሉም ተጠሪ በተደረገለት ጥሪ መሠረት ቀርቦ ግራ ቀኝ ክርክራቸውን በጽሑፍ ተለዋወጠዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለ መልኩ ከፍ ሲል የተመለከተውን ሲመስል፤ ይህ ችሎትም ለሰበር አቤቱታው ምክንያት የሆነውን ወሳኔ ከግራ ቀኝ ክርክር እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መዘገቡን እንደሚከተለው መርምሮታል። አመልካቾች በስር ፍርድ ቤት ባቀረቡት ክስ ለጠየቁት ዳኝነት መሠረት ያደረጉት በግራ ቀኝ መካከል በ19/10/2007 ዓ.ም ተደረገ የተባለውን የእርቅ ስምምነት ነው። ተጠሪ በበኩሉ ስምምነቱ ለአፈፃፀም ቀርቦ ተቀባይነት ማጣቱን ጠቅሶ ተከራክሯል። ግራ ቀኝ በዚህ መልኩ ካቀረቡት ክርክር አኳያ በፍ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 246(1) መሠረት ተይዞ እልባት ማግኘት የሚገባው ትክክለኛ ጭብጥ በፍርድ ቤት ሊፈጸም የሚችል በግራ ቀኝ መካከል የተደረገ የእርቅ ስምምነት መኖር አለመኖሩ ነው። የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የአመልካቾችን ክስ ወድቅ ያደረገው

ለክርክሩ ምክንያት ለሆነው የእርቅ ስምምነት መነሻ የሆነው ቤት ካርታ የሌለው እና የመንግስት መሆኑን በመጥቀስ ነው። ይህም የሚያሳየው የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ከቤቱ ባለቤትነት ጋር በተያያዘ በግራ ቀኝ የተነሳ ክርክር ሳይኖር ከፍ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 182 በሚፃረር መልኩ ከክርክሩ ጭብጥ ወጪ በመወጣት ወሳኔ መስጠቱን በመሆኑ ሊታረም የሚገባው ነው ብለናል።

በሌላ በኩል አመልካቾች ለክላቸው መሠረት ያደረጉት የእርቅ ስምምነት ተገቢውን የፍሬ ነገር መግለጫ ያልያዘ እና ስምምነቱ በየትኛው ቤት ላይ እንደሚፈጸም የማያመለክት ስለመሆኑ የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት አረጋግጦ ለዚህ ሰበር አቤቱታ ምክንያት የሆነውን ትዕዛዝ መስጠቱን ተመልክተናል። አመልካቾች ለዚህ ሰበር ችሎት ባቀረቡት አቤቱታም ተጠሪ ስምምነቱ ሊፈጸም የሚችል ከመሆኑ ጋር በተያያዘ ሳይከራከር ከፍተኛ ፍርድ ቤቱ ይህን ወሳኔ መስጠቱ አግባብ አለመሆኑን የተከራከረ ቢሆንም፣ ስምምነቱ ግልጽና ሊፈጸም የሚችል ስለመሆኑ ገልጸው አልተከራከሩም። እኛም ለክርክሩ ምክንያት የሆነውን የእርቅ ስምምነት አስቀርቦን እንዳየነው እርቅ ስምምነቱ ስለየትኛው ቤት፣ እንዲሁም ተጠሪ በእርቅ ስምምነቱ መሠረት እንዲፈጸም የሚጠበቅበት ግዴታ ምን እንደሆነ በተብራራ መልኩ አያስቀምጥም። በፍትሐብሔር ህጉ አንቀጽ 3312(1) መሠረት እንደወሳኔ ተቆጥሮ በፍርድ ቤት ለአፈፃፀም አቅርቦ ማስፈጸም ይቻል ዘንድ ስምምነቱ ግልጽና የፈፃሚውን አካል ግዴታ በማያሻማ ሁኔታ የሚገልጽ መሆን አለበት። በዚህ ዓይነት ግልጽ ያልሆነ የእርቅ ስምምነት ሲቀርብ፣ ጉዳዩ የቀረበለት ፍርድ ቤት የሌላ ተከራካሪ ወገን ክርክር እንኳን መስማት ሳያስፈልገው ይህንን ጠቅሶ ክስን ወድቅ ማድረግ ይችላል። ከዚህ አንፃር ሲታይ የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት፣ ቤቱ የመንግስት ነው በሚል የሰር ፍርድ ቤት የደረሰበትን ድምዳሜ ማረም ሲገባው ይህን አለማረመጥ ስህተት ቢሆንም፣ አመልካቾች ለክላቸው መሠረት ያደረጉት ስምምነት ግልጽ እና የተብራራ አይደለም በሚል ምክንያት የቀረበለትን አቤቱታ ወድቅ በማድረግ የሰጠው ትዕዛዝ በአግባቡ ነው ከሚባል በስተቀር መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ስላልተገኘ ተከታዩ ተወስኗል።

ወ ሳ ኔ

1. የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/189984 በቀን 20/10/09 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ሥ/ሥ/ህጉ አንቀጽ 348(1) መሠረት ፀንቷል፤ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/101014 በቀን 03/02/09 ዓ.ም በዋለው ችሎት ቤቱ የመንግስት ነው በማለት የሰጠው የወሳኔ ክፍል ተሸሯል።
2. ይህ ችሎት በቀን 13/03/2010 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል።
3. በዚህ ችሎት የተደረገው ክርክር ያስከተለውን ወጪ እና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት ።

መ/ዪ

የሰ/መ/ቁጥር. 156389

ጥቅምት 28 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች:- ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንዳሻው አዳኝ

ኃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች:- አዳማ ሳይንስና ቴክኖሎጂ ዩኒቨርሲቲ ነ/ፈ.ጅ ፈ.የራ አልጅራ ቀረቡ።

ተጠሪ:- ወ/ሮ ሺወርቅ ሲባኒ ጠበቃ ሲሳይ ወ/ዮሐንስ ቀረቡ።

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

በዚህ ሰበር ክርክር መነሻ የሆነው የአፈጻጸም ጉዳይ ሲሆን የተጀመረው በአሮሚያ ክልል የአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ነው። በዚህ ፍ/ቤት አመልካች ፍርድ ባለመብት፣ አቶ ደርቤ መኮንን የፍርድ ባለዕዳ ሲሆኑ የአሁን ተጠሪ ደግሞ የመቃወም አመልካች ነበሩ። አመልካች የፍርድ ባለዕዳው ንብረት ነው ባለው የቡና ማሽን ላይ አፈጻጸሙ እንዲቀጥልለት የጠየቀ ሲሆን የአሁን ተጠሪ የቡና ማሽኑ የፍርድ ባለዕዳው ንብረት ሳይሆን የራሳቸው ንብረት እንደሆነና እንዲለቀቅላቸው በመጠየቅ አቤቱታ አቅርበዋል። አመልካች በበኩላቸው ለአቤቱታው በሰጡት መልስ የፍርድ ባለዕዳው ይህንን ንብረት ከአመልካች በተከራየው ቤት ውስጥ የሚጠቀምበት ስለሆነና የፍርድ ባለዕዳ የቤት ኪራይ ስላልከፈለና አመልካች ንብረቱ የሌላ ሰው መሆኑን አስቀድሞ ስለማያውቅ በፍ/ብ/ሕ/ቁ 2924 መሠረት ወሳኔው ሊፈጸምበት ስለሚገባ አቤቱታው ተገቢነት የለውም በማለት ተከራክሯል።

የስር ፍ/ቤት የግራ ቀኙን ክርክርና ምስክሮች ሰምቶ ክርክር ያስነሳው የቡና ማሽን የፍርድ ባለዕዳው ሳይሆን የተጠሪ መሆኑ ስለተረጋገጠ ንብረቱ ላይ ተሰጥቶ የነበረው የእግድ ትዕዛዝ ተነስቶ ለተጠሪ ይልቀቅ በማለት ወስኗል። በዚህ ወሳኔ ቅር ተሰኝቶ አመልካች ባቀረበው ይግባኝ መነሻነት ጉዳዩን የተመለከተው የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ ወሳኔውን በማጽናት ወስኗል። አመልካች የሰበር አቤቱታ ያቀረበው ይህን ወሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

የአመልካች ሰበር አቤቱታ ይዘት፡- የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት በፍ/ብ/ሕ/ቁ 2925 መሰረት አመልካች የቡና ማሽኑን ለኪራይ ዕዳ አከፋፈል ዋስትና እንዳይዘ የሚከለክሉ ነገሮች ስለመኖራቸው በጭብጥነት ይዞ ማጣራት ሲገባው ንብረቱ የተጠሪ መሆኑ ተረጋግጧል በሚል እና አመልካች ማሽኑ የተጠሪ አለመሆኑን አላስተባበለም በሚል ብቻ መወሰኑ ተገቢ አይደለም። ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በበኩሉ አመልካች የቡና ማሽኑ የተጠሪ ስለመሆኑ የሚያወቅ መሆኑ በማስረጃ ያልተረጋገጠ መሆኑን ከደመደመ በኋላ ተጠሪ ማሽኑን በፍርድ ባለዕዳ ማከራየቷን ለአመልካች የማሳወቅ ግዴታ የለባትም፤ የግል ንብረቷ መሆኑን አስረድታለች በሚል የስር ፍ/ቤት ወሳኔ ማጽናቱ ስህተት ነው። እንዲሁም ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ለጉዳዩ ተፈጻሚነት የሌለውን የፍ/ብ/ሕ/ቁ 1193(2)ን በመጥቀስ አመልካች የቡና ማሽኑን ለፍ/ባለዕድድ ዕዳ መክፈያነት መያዝ አይቻልም ብሎ የስር ፍ/ቤትን ወሳኔ ማጽናቱ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ይሻርልን የሚል ነው።

የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮ አመልካች ከስር የፍርድ ባለዕዳ ጋር ተከራክሮ ለማስፈጸሚያነት ያስያዙት የቡና ማሽን የአሁኑ ተጠሪ ንብረቱ የግሌ ነው በማለት የኪራይ ወል በማቅረባቸው ብቻ ለአፈጻጸም ሊወል አይገባም መባሉን ከፍ/ሕ/ቁ 1193(1) እና 2924 አንጻር ለመመርመር ሲባል መዘገቡ ለሰበር ሰሚ ችሎት ያስቀርባል የተባለ ሲሆን ግራቀኙ መልስና የመልስ መልስ በጽሁፍ በማቅረብ ተከራክረዋል።

ተጠሪ ለአቤቱታው የሰጡት መልስ ይዘት፡- አንድ ንብረት ላይ ፍርድ ሊፈጸም የሚችለው የባለዕዳው ንብረት መሆኑ ሲረጋገጥ ሲሆን ክርክር ያስነሳው የቡና ማሽን የፍርድ ባለዕዳው ሳይሆን የግሌ መሆኑ ተረጋግጦ እንዲለቀቅልኝ በስር ፍ/ቤት መወሰኑ

ተገቢ ነው። አመልካች በፍ/ብ/ሕ/ቁ 1193(1) መሰረት ክርክር ያስነሳው ንብረት የፍርድ ባለዕዳው መሆኑን ግምት በመወሰድ ለአፈጻጸም እንዲወልድ የጠየቀ ቢሆንም ተጠሪ ደግሞ በፍ/ብ/ሕ/ቁ 1193(2) መሰረት አመልካች የያዘው ግምት ልክ አለመሆኑን በበቂ ማስረጃ በማስረዳት ያስተባበልን በመሆኑ ንብረቱ እንዲለቀቅ በስር ፍ/ቤት የተሰጠው ወሳኔ የሚነቀፍ አይደለም በማለት ተከራክረዋል። አመልካች ባቀረበው የመልስ መልስ የሰበር አቤቱታውን በሚያጠናክር መልኩ ተከራክሯል።

የግራ ቀኝ ክርክር በአጭሩ ከላይ የተገለጸውን የሚመስል ሲሆን እኛም አቤቱታ ከቀረበበት ወሳኔ እና አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መገገቡን መርምረናል። የሰበር አቤቱታው ያስቀርባል ሲባል ከተያዘው ጭብጥ አንጻር መርምረን እንደተረዳነው አመልካች የንግድ ቤቱን ለፍርድ ባለዕዳ አከራይቶ የነበረ ሲሆን የፍርድ ባለዕዳ ያልከፈለው ወዝፍ ኪራይ በመኖሩ ክስ አቅርቦት አስወስኗል። አመልካች የተወሰነለት ገንዘብ አፈጻጸም የፍርድ ባለዕዳው በተከራየው ቤት ውስጥ ይሠራበት በነበረው የቡና ማሽን ተሽጦ እንዲፈጸምለት የጠየቀ ሲሆን ተጠሪ በበኩላቸው የቡና ማሽኑ የፍርድ ባለዕዳው ንብረት ሳይሆን የራሳቸው ንብረት በመሆኑ ለአፈጻጸም ሊወልድ እንደማይገባና ሊለቀቅላቸው እንደሚገባ በመጠየቅ ተከራክረዋል። የስር ፍ/ቤት ማስረጃ ከሰማ በኋላ የቡና ማሽኑ የፍርድ ባለዕዳው ሳይሆን የተጠሪ መሆኑን ካረጋገጠ በኋላ ለአፈጻጸም ሊወልድ ስለማይገባ ለተጠሪ ይለቅላቸው በማለት ወስኗል። አመልካች አጥብቆ የሚከራከረው ንብረቱ የፍርድ ባለዕዳው ባይሆንም አመልካች ይኸው ንብረት የሌላ ሰው መሆኑን አውቆ የነበረ መሆኑ እስካልተረጋገጠ ድረስና በተከራየው ቤት ውስጥ የሚጠቀምበት እስከሆነ ድረስ ላልተከፈለ የቤት ኪራይ አከፋፈል ሊወልድ ይገባል በማለት ነው።

በመሠረቱ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 378 ተከታዮች ድንጋጌዎች ይዘት መገንዘብ እንደሚቻለው በመርህ ደረጃ አንድ ፍርድ በአንድ ንብረት ላይ ሊፈጸም የሚችለው ንብረቱ የፍርድ ባለዕዳው ንብረት መሆኑ ሲረጋገጥ ነው። በሌላ በኩል የፍ/ብ/ሕ/ቁ 2924 ያንድ የማይንቀሳቀስ ንብረት አከራይ የሆነ ሰው ባለፈው ዓመት ላልተከፈለው ኪራይና ላለበትም ዓመት ስድስት ወር ሊከፈለው ለሚገባው ኪራይ ዋስትና ለቤቱ ማጫ ከሚያገለግሉት ዕቃዎችም ሆነ ለስፍራው ማልሚያ ከሚጠቅሙት መሳሪያዎች ላይ የመያዣ መብት ያለው መሆኑን ሲደነግግ፤ የፍ/ብ/ሕ/ቁ 2926(2) ደግሞ በስወር

ወይም በኃይል የተወሰዱትን ዕቃዎች ሳይቀሩ አከራይ በአስር ቀን ውስጥ በፍርድ በማስያዝ የአከራዩን መብቶች በቀደምትነት መክፍያ እንዲሆኑ ማድረግ የሚችል መሆኑን፤ የፍ/ብ/ሕ/ቁ 2925 አከራዩ የዕቃዎቹ ባለሀብትነት የተከራዩ አለመሆኑን አወቆ እንደሆነ ወይም ማወቅ ይገባዉ ኑሮ እንደሆነ በዕቃዎቹ ላይ የመያዣ መብቱ ሊፈጸም እንደማይችልና የራሱ አለመሆናቸውን ያወቀዉ ዉሉ ጸንቶ በሚቆይበት ጊዜ የሆነ እንደ ሆነ ዉሉ በቅርብ ጊዜ ውስጥ እንዲፈርስ ካላመለከተ በቀር በእነዚህ ዕቃዎች ላይ ይዞ የማቆየት መብቱ ይቀርበታል ተብሎ በግልጽ ተመልክቷል። ከነዚህ ድንጋጌዎች ጣምራ ንባብ መገንዘብ የሚቻለዉ የአንድ የማይንቀሳቀስ ንብረት አከራይ የሆነ ሰዉ ከላይ ለተገለጸዉ ጊዜ ላልተከፈለዉ የዉዝፍ ኪራይ ክፍያ አከፋፈል ሲባል ተከራዩ ለቤቱ ማጤጫነት ወይም ለስፍራ ማልሚያነት ከሚጠቀምባቸዉ ዕቃዎች ላይ ዕቃዎቹ የራሱ ባይሆኑም ይህንኑ አከራዩ እስካላወቀ ወይም ማወቅ ነበረበት እስካልተባለ ድረስ በሕግ የተቋቋመ የመያዣ መብት ያለዉ መሆኑና በልዩ ሁኔታ ለአፈጻጸም ሊያወላቸዉ የሚችል መሆኑን ነዉ።

በተያዘዉ ጉዳይ ክርክር ያስነሳዉ የቡና ማሽን የፍርድ ባለዕዳዉ ንብረት ሳይሆን የተጠሪ መሆኑ የተረጋገጠ ቢሆንም የፍርድ ባለዕዳዉ ለተከራየዉ ቤት ማልሚያነት ይጠቀምበት የነበረ መሆኑ እስካልተካደና እስከተረጋገጠ ድረስ ከፍ/ብ/ሕ/ቁ 2924 ተከታዮቹ ድንጋጌዎች አንጻር ለአፈጻጸም ሊዉል የሚገባዉ ነዉ ወይስ አይደለም የሚለዉ ሳይጣራና ሳይረጋገጥ ንብረቱ የባለዕዳዉ ሳይሆን የተጠሪ ነዉ ስለተባለ ብቻ ለአፈጻጸም ሊዉል አይገባም ተብሎ መወሰኑ ስህተት ነዉ። ስለሆነም የቡና ማሽኑ የተጠሪ መሆኑ ቢረጋገጥም የፍርድ ባለዕዳዉ ለተከራየዉ ቤት ማልሚያ የሚጠቀምበት መሣሪያ በመሆኑ ከፍ/ብ/ሕ/ቁ 2924 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች መሠረት፡-

1. አመልካች በቡና ማሽኑ ላይ የመያዣ መብት ያለዉ መሆን ያለመሆኑ?
2. አመልካች የተወሰነለት የኪራይ ገንዘብ በፍ/ብ/ሕ/ቁ 2924 መሠረት የመያዣ መብት የሚያሰጠዉ መሆን አለመሆኑ?
3. እንዲሁም ከፍ/ብ/ሕ/ቁ 2925 ድንጋጌ አንጻር አመልካች ቤቱን ሲያከራይ የቡና ማሽኑ የፍርድ ባለዕዳዉ ወይም የተከራዩ አለመሆኑን ያዉቅ የነበረ መሆኑ ወይም ማወቅ ይገባዉ የነበረ ወይም ዉሉ ጸንቶ በቆየበት ወቅት

ይህንኑ አወቆ የነበረ መሆን ያለመሆኑ? በቅድሚያ በማስረጃ ሊጣራና ሊረጋገጥ ይገባል።

ሲጠቃለል የስር ፍ/ቤት ክርክር ያስነሳው የቡና ማሽን የፍርድ ባለዕዳው ሳይሆን የተጠሪ መሆኑን ቢያረጋግጥም ከአመልካች ክርክርና ከፍ/ብ/ሕ/ቁ 2924 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች አንጻር ንብረቱ ለአፈጻጸም መዋል መቻል አለመቻሉ በግራ ቀኙ ክርክርና ማስረጃ ሳይጣራና ሳይረጋገጥ ንብረቱ ለአፈጻጸም ሊወልድ አይገባም ተብሎ መወሰኑ የተጠቀሱትን የሕግ ድንጋጌዎች ይዘት ያላገናዘበ እና መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በለመሆኑ ወሳኔው ተሸሮ አጣርቶ እንዲወስን ለስር ፍ/ቤት መመለሱ ተገቢ ሆኖ ተገኝቷል። በመሆኑም የሚከተለው ወሳኔ ተሰጥቷል።

ወሳኔ

1. በአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በፍ/መ/ቁ 23545 ግንቦት 29 ቀን 2009 ዓ.ም ተሰጥቶ በኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 264744 መጋቢት 18 ቀን 2010 ዓ.ም በተሰጠ ወሳኔ የጸናው ወሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348(1) መሠረት ተሸሯል።
- 2 ከላይ በፍርድ ሀተታው በተገለጸው አግባብ ግራ ቀኙን አከራክሮና በማስረጃ አጣርቶ ተገቢውን ወሳኔ እንዲሰጥበት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 343(1) መሠረት ጉዳዩ ለአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ይመለስለት ተብሏል። ይጻፍ።
- 3 ሚያዚያ 02 ቀን 2010 ዓ.ም አፈጻጸሙ ለጊዜው ታግዶ እንዲቆይ የተሰጠው የእግድ ትዕዛዝ ተነስቷል። ይጻፍ።
- 4 የሰበር ክርክሩ ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ። መዝገቡ ወሳኔ ያገኘ ስለሆነ ተዘግቷል። ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ጻኞች ፊርማ አለበት።

ሰ/ኔ

ሰበር መ/ቁ154222

ህዳር 28 ቀን 2011ዓ.ም

ዳኞች፡-ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንደሻወ አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች፡-አቶ ረሽድ አደም

ተጠሪ፡-አቶ ታሪኩ አማረ

መዝገቡ ለምርምራ የተቀጠረ በመሆኑ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ።

በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ በፍርድ አፈጻጸም ምክንያት በመጀመሪያ ጨረታ ሽያጭ ላይ ተወዳድሮ አሸናፊ የተባለው ገዥ ዋጋ ከፍሎ ግዥውን ባለመፈጸሙ ድጋሚ ጨረታ ሲደረግ የሽያጭ ዋጋ ቢቀንስ ልዩነት የመክፈል ሃላፊነት የሚመለከት ክርክር መነሻ ያደረገ ነው። የጉዳዩ አመጣጥ ሲታይ የፍርድ ባለእዳ የአሁኑ ተጠሪ ሲሆን የፍርድ ባለመብት ወ/ሮ ብሻሽ አዲሱ መካከል በነበረው የአፈጻጸም ክርክር የፍርድ ባለእዳ ንብረት የሆነ ቤት በጨረታ እንዲሸጥ በተሰጠ ትእዛዝ መሰረት በመጀመሪያ ጨረታ ላይ የአሁኑ አመልካች ወንድም የሆነው አቶ ከሊል አደም በጨረታው ተወዳድሮ ቤቱን በብር 200,000 አሸናፊ መሆኑ ከተረጋገጠ በኋላ ገንዘቡን ገቢ ማድረግ ባለመቻሉ ሁለተኛ ጨረታ እንዲወጣ ሲደረግ የአሁኑ አመልካች ተወዳድሮ በብር 137,000 አሸናፊ ሆኖ ሽያጩ እንዲከናወን በመደረጉ በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁ/ 429/2/ መሰረት ተጨራቹ በመጀመሪያ ጨረታ እና በሁለተኛ ጨረታ መካከል ያለውን የዋጋ ልዩነት ብር 63,200 አመልካች እንዲከፍል ተጠሪ አቤቱታ አቀረበ። የአፈጻጸም መዝገቡን የያዘው የመቱ

ወረዳ ፍርድ ቤት የግራቀኙን አስተያየት ከተቀበለ በኋላ የአመልካች ወንድም በመጀመሪያዉ ጨረታ የተወዳደረዉ ለአመልካች ስለመሆኑ በመግለጹና አመልካችም ይህንኑ አምኗል በሚል በሁለቱም ጨረታ የተወዳደረዉ አመልካች ነዉ በሚል የዋጋ ልዩነቱን ብር 63,200 የአሁኑ አመልካች እንዲከፍል በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁ/429/2/ መሰረት ትእዛዝ ሰጥቷል። አመልካች በዚህ ዉሳኔ ቅር ተሰኝቶ ለኢሉባቦር ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ያቀረበ ሲሆን ከፍተኛዉ ፍርድ ቤት ግራቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ የአመልካች ወንድም በአመልካች ስም ጨረታ እንዲወዳደር ግልጽ ዉክልና መስጠቱ ባልተረጋገጠበት ሁኔታ አመልካች ልዩነቱን የመክፈል ግዴታ የለበትም በማለት የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 2205 ዋቢ በማድረግ የስር ፍርድ ቤት ዉሳኔ ሽሯል። በሌላ በኩል በስር ፍርድ ቤት ቀርቦ ከደመወዙ ተቆርጦ ይከፈል በማለት ቃሉን የሰጠዉን በመጀመሪያ ጨረታ አሸናፊ ተብሎ ግዴታዉን ያልተወጣዉ ሰዉ ላይ የመጠየቅ መብት ጠብቆለታል። የአሁኑ ተጠሪ በዚህ ዉሳኔ ቅር ተሰኝቶ ለኦሮሚያ ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ይግባኝ ቅሬታ በማቅረቡ ፍርድ ቤቱ ግራቀኙን ካከራከረ በኋላ አመልካች በህግ አግባብ ለወንድሙ የሰጠዉ ዉክልና ባይኖርም ወንድሙ የሆነዉ ከሊል አደም በሰጠዉ ሀሳብና አመልካች በሰጠዉ ሀሳብ መሰረት የዋጋ ልዩነቱን የመክፈል ሃላፊነት የአመልካች ነዉ በማለት የወረዳዉን ፍርድ ቤት ዉሳኔ አጽንቷል። አመልካች በዚህ ቅር ተሰኝቶ ለኦሮሚያ ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታ ያቀረበ ሲሆን ሰበር ችሎቱ ግራቀኙን አከራክሮ የይግባኝ ሰሚ ችሎት ዉሳኔ አጽንቷል።

ለዚህ ሰበር ችሎት አቤቱታ የቀረበዉ በዚህ ላይ ሲሆን የአመልካች አቤቱታ ይዘት ባጭሩ አመልካች በህግ አግባብ ለወንድሙ አቶ ከሊል አደም የሰጠዉ ዉክልና ሳይኖር አቶ ከሊል አደም በመጀመሪያዉ ጨረታ በራሱ ስም ተወዳድሮ አሸናፊ ነዉ ለተባለበት አመልካች ሃላፊነት ሊወስድ እንደማይገባ ፣ አቶ ከሊል አደም በመጀመሪያ ጨረታ አሸናፊ ተብሎ ግዴታዉን ባለመወጣቱ ካስያዘዉ ገንዘብ ላይ ተቀንሶ ገቢ መደረጉን በሁለተኛ ጨረታ እንዳይወዳደር መደረጉ እና አቶ ከሊል አደም የዋጋ ልዩነት ከደመወዙ ተቀንሶ ገቢ ይደረግ እያለ ባለበት ሁኔታ አመልካች እንዲከፍል መደረጉ መሰረታዊ የህግ ስህተት ነዉ በሚል የስር ፍርድ ቤቶች ዉሳኔ እንዲታረም ጠይቋል።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ በመጀመሪያ ጨረታ ተወዳድሮ ካሸነፈ በኋላ ክፍያውን ሳይፈጽም የቀረወ የአመልካች ወንድም ሆኖ ሳለ በዚህ ምክንያት ድጋሚ ጨረታ ወጥቶ አመልካች ተወዳድሮ ባነሰ ዋጋ በማሸነፉ አመልካች ልዩነት እንዲከፍል የመወሰኑን አግባብነት ከፍ/ብ/ስ/ህግ ቁ/429 አንጻር ለመመርመር እንዲቻል ጭብጥ ተይዞ ተጠሪ መልስ እንዲሰጥ ተደርጓል። በተጠሪ በኩል የቀረበው መልስ ባጭሩ በመጀመሪያው ጨረታ ላይ አመልካችና ቤተሰቦቹ እንደተወዳደሩ፣ አቶ ከሊል አደም ለአመልካች በሚል እንደተወዳደረ በስር ፍርድ ቤት ላይ መግለጹና አመልካችም ይህንኑ በፍርድ ቤት ስለማረጋገጡ በመግለጽ የስር ፍርድ ቤቶች ወሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የለውም በማለት ተከራክሯል። የአመልካች ጠበቃ ክርክሩን በማጠናከር የመልስ መልስ አቅርቧል።

የጉዳዩ አመጣጥና የግራቀኝ ክርክር ይዘት ከላይ ባጭሩ የተገለጸ ሲሆን እኛም ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል ሲባል የተያዘውን ጭብጥ መሰረት በማድረግ አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምረናል። ከመዝገቡ እንደተገነዘብነው አከራካሪው ጉዳይ በመጀመሪያ ጨረታ እና በሁለተኛ ጨረታ መካከል የንብረቱ ዋጋ ልዩነት ሲፈጠር ሃላፊነት የሚከተለውን ወገን የመለየት ጉዳይ ነው። በፍ/ብ/ስ/ህግ አንቀጽ 429 ላይ በጨረታ ለገዛው ንብረት ዋጋውን ሳይከፍል ወይም ግዴታውን ሳይፈጽም የቀረ ገዢ ንብረቱ በሁለተኛ ጨረታ ሲሸጥ ለጎደለው ገንዘብ በሃላፊነት የሚጠየቅበት ሁኔታ ተደንግጓል። በዚህ አንቀጽ ንኡስ አንቀጽ ሁለት ላይ እንደተደነገገው ንብረቱ እንደገና በሚሸጥበት ጊዜ ዋጋ የቀነሰ እንደሆነ በመጀመሪያ ጨረታ ንብረቱን የገዛውና ዋጋውን ያልከፈለው ተጫራች የፍርድ አፈጻጸም እዳ በሚከፈልበት ዓይነትና ሁኔታ ልዩነቱንና ኪሳራውን እንዲከፍል እንደሚገደድ ተመልክቷል። ስለዚህም የዋጋ ልዩነቱንና ኪሳራውን የመክፈል ግደታ የተጣለው በመጀመሪያ ጨረታ ተወዳድሮ የጨረታው አሸናፊ ነው የተባለው ሰው ላይ ስለመሆኑ ያስገነዝባል።

በዚህ መዝገብ በተያዘው ክርክር በመጀመሪያ ጨረታ ተወዳድሮ የጨረታው አሸናፊ ነው የተባለው እና በዚህ አግባብ ግዴታውን ያልተወጣው የአመልካች ወንድም የሆነው አቶ ከሊል አደም ስለመሆኑ በስር ፍርድ ቤት ክርክር ሂደት የተገለጸ ጉዳይ ነው። አከራካሪ የሆነው ጉዳይ የአመልካች ወንድም በመጀመሪያ ጨረታ የተወዳደረው ለአመልካች ወይስ ለራሱ ጥቅም ነው የሚለው ነው። በዚህ ረገድ የአመልካች ወንድም በስር ፍርድ ቤት

ቀርቦ የተጫረተው በራሱ ስም ቢሆንም ለአሁኑ አመልካች ጥቅም ስለመሆኑ ገልጽ ገንዘቡን በወቅቱ ገቢ ማድረግ ባለመቻሉ ለሚፈጠረው የዋጋ ልዩነት ከራሱ ደመወዝ ተቀንሶ ገቢ እንዲደረግ የጠየቀ ሲሆን የስር ፍርድ ቤት የዚህ ሰው ጥያቄ ያለፈበት ምክንያት ግልጽ አይደለም። በአመልካች በኩል የቀረበው ክርክር የመጀመሪያ ጨረታ ላይ እንዳልተወዳደረ፣ ወንድሙ አቶ ከሊል አደም በጨረታው በአመልካች ስም እንዲወዳደር ወክልና ያልሰጠ ስለመሆኑ ሲሆን የስር ፍርድ ቤት ላይ ቀርቦ ወንድሙ ለአሱ እንደተወዳደረ አምኗል በማለት በመዘገብ ላይ ያሰፈረው ትክክል እንዳልሆነ አጥብቆ ተከራክሯል። ስለሆነም የአመልካች ወንድም በመጀመሪያው ጨረታ የተወዳደረውና አሸናፊ የተባለው ለራሱ ጥቅም ወይስ ለአሁኑ አመልካች ጥቅም ነው የሚለውን ጥያቄ ለይቶ በመወሰን ረገድ በየደረጃው ክርክሩን የተመለከቱት ፍርድ ቤቶች የተለያዩ መነሻ በመያዝ የተለያዩ ውሳኔ ማስጠቃቸውን ከላይ ተመልክተናል። ይህም አንዱ ፍርድ ቤት ግራቀኙ በችሎት በሰጡት ሀሳብ ለአመልካች ጥቅም ስለመሆኑ ታምኗል የሚል መነሻ የያዘ ሲሆን ሌላኛው ደግሞ በመጀመሪያ ጨረታ አመልካች ግልጽ ወክልና መስጠቱ አልተረጋገጠም በማለት ነው።

በመሰረቱ ባንድ ጉዳይ ላይ ሃላፊነት የሚመነጨው ከህግ ወይም ከወል እንደሆነ ይታወቃል። ከዚህ መዘገብ ክርክር እንደተገነዘብነው የአመልካች ሃላፊነት ምንጩ በአመልካችና በወንድሙ መካከል በነበረው ግንኙነት ወንድሙ ለፈጸመው ተግባር እንደወኪል ታይቶ ሃላፊነት እንዲወስድ የሚል ክርክር ነው። በፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 2079 እንደተደነገገው የሌላ ሰው እንደራሴ በመሆን ስራዎችን የመፈጸም ስልጣን የሚገኘው ከህግ ወይም ከወል ነው። ወክልናው በወል የተሰጠ እንደሆነ ተወካዩ በወካዩ ስም ህጋዊ ስራዎችን እንዲሰራ የሚደረግበት ወል መኖሩን መሰረት ያደረገ ስለመሆኑ የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 2099 ይገልጻል። በወል የሚሰጥ ወክልና ጠቅላላ ወክልና ወይም ልዩ ወክልና ተብሎ በሁለት ተከፍሎ የሚታይ ስለመሆኑ የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 2002 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች ይዘት ያስገነዝባሉ። በተለይም የማይንቀሳቀስ ንብረት ጋር በተያያዘ ከማስተዳደር ስልጣን ያለፈ ተግባር ማከናወን የሚቻለው በልዩ ወክልና ስለመሆኑ የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 2005/2/ድንጋጌ ይዘት ያስገነዝባል።

በዚህ መዘገብ በተያዘው ክርክር አከራካሪው ጉዳይ የአመልካች ወንድም የማይንቀሳቀስ ንብረት ለመግዛት በመጀመሪያ ጨረታ ላይ የተወዳደረው በራሱ ስም ቢሆንም

ለአመልካች ጥቅም ነው። በሚል የአመልካች ወኪል ሆኖ እንደተወዳደረ ተወስዶ ሃላፊነቱ የአመልካች መሆን አለበት ወይስ አይደለም የሚል ነው። በዚህ ረገድ የአመልካች ወንድም አቶ ከሊል አደም በመጀመሪያ ጨረታ የተወዳደረው በራሱ ስም ከመሆኑም በተጨማሪ ከአመልካች የተሰጠው ግልጽ ውክልና ስለመኖሩ የቀረበ ማረጋገጫ የለም። በስር ፍርድ ቤት ውሳኔ መሰረት ያደረገው አቶ ከሊል አደም በአንድ በኩል በራሱ ስም መጨረቱን እየገለጸ ፤ በሌላ በኩል ለወንድሜ ነው የተጨረሰው ገንዘቡን መክፈል አልቻልም ከደመወዝ ይቆረጥ በማለቱና አመልካች ስር ፍርድ ቤት ቀርቦ ይህንኑ አምኗል በሚል ምክንያት ነው። እዚህ ላይ አመልካች አጥብቆ የሚከራከረው አመልካች በግልጽ ለወንድሙ አቶ ከሊል አደም በዚህ በግልጽ ውክልና መስጠቱ ባልተረጋገጠበትና ስር ፍርድ ቤት ላይ የተመዘገበው ቃል አመልካች በግልጽ የመጀመሪያው ጨረታ ላይ ሃላፊነት የወሰደበት ሁኔታ በሌለበት ፍርድ ቤቱ አመልካች አምኗል የሚል በመመዘገብ አመልካችን ሃላፊ ማድረግ ተገቢ አይደለም የሚል ነው። በዚህም ላይ ጉዳዩን በተለያዩ ደረጃ የተመለከቱት የስር ፍርድ ቤቶች አመልካች በፍርድ ቤት ቀርቦ በችሎት ላይ የተመዘገበ ቃል እምነት የሚጣልበት ነው ወይስ አይደለም በሚለው ነጥብ ዙሪያ የተለያዩ አቋም መውሰዳቸው ከመዘገቡ ላይ ይታያል። ከላይ እንደተመለከትነው ይህ ጉዳይ የፍትህ ብሔር ክርክርም ቢሆን ሃላፊነትን የሚያሥክትል ከመሆኑ አኳያ አመልካች በዚህ ጉዳይ ላይ የሰጠው ቃል አሻሚና አከራካሪ ከሆነ እሱን ሃላፊነት ወስጥ የሚያስገባ ሊሆን አይገባም። በሌላ በኩል የአመልካች ወንድም የሰጠው ቃል ቢሆን ራሱ ሃላፊነት የሚወስድበት ከሚሆን በስተቀር በራሱ ስም ጨረታውን መወዳደሩን ግልጽ እርስ በርሱ የሚጣረስ ሃሳብ ማቅረቡ በግልጽ እየታየ ወንድሙ ለፈጸመው ተግባር አመልካች ሃላፊነት እንዲወስድ ለመወሰን የሚያስችል የህግ መሰረት የለውም። ሲጠቃለል በዚህ ጉዳይ አመልካች በመጀመሪያ ጨረታ በራሱ ወይም በህጋዊ ወኪል አማካይነት ስለመወዳደሩና ስለማሸነፉ በበቂ ማስረጃ ባልተረጋገጠበት ወይም ሃላፊነት ስለመውሰዱ አጣራጣሪና አከራካሪ በሆነበት ሁኔታ ወስጥ በሁለተኛው እና በአንደኛው ጨረታ መካከል ለተፈጠረው የዋጋ ልዩነት በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁ /429/2/ መሰረት ሊከፍል የሚገደድበት የህግም ሆነ የወል ግንኙነት ምክንያት ባለመኖሩ የኦሮሚያ ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት እና ሰበር ሰሚ ችሎቶች አመልካች ሃላፊነት አለበት በማለት የሰጡት ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም

ይገባል ብለናል።በሌላ በኩል የኢሉባቦር ከፍተኛ ፍርድ ቤት በወሳኔው ላይ እንዳመላከተው ተጠሪ ከአቶ ከሊል አደም ላይ የሚጠይቀው መብት በዚህ ወሳኔ የተገደበ አይሆንም ብለናል። በዚህ አግባብ ተከታዩን ወሳኔ ሰጥተናል።

ወሳኔ

1ኛ/የአሮሚያ ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ/210226 ላይ በ28/06/09ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ እና ይህንኑ በማጽናት የሰበር ችሎቱ በመ/ቁ/268042 ላይ በ09/04/2010 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ አንቀጽ 348/1/መሰረት ተሸሯል።

2ኛ/የኢሉባቦር ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/29822 ላይ በ19/03/09 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ ጸንቷል።ይጻፍ።

3ኛ/በዚህ ፍርድ ቤት ለተደረገው ክርክር ወጪና ኪሳራ ግራቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል።ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

የወንጀል ስግ

የሰ/መ/ቁ/153228

መስከረም 24 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች፡ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንደሻው አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች፤ የአማራ ብ/ክ/መ/ፍትህ ቢሮ

ተጠሪዎች፡1ኛ/ፈንቴ ንጉስ

2ኛ/ታድሎ ጥላሁን

3ኛ/ምናለ ዳኛው

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ ተጠሪዎች የኢ.ፌ.ዲ.ሪ የወንጀል ህግ አንቀጽ 453/2/ ተላልፈው ሀሰተኛ ምስክርነት ቃል ሰጥተዋል ተብሎ ከቀረበባቸው ክስ በነጻ እንዲሰናበቱ በስር ፍርድ ቤት የተሰጠው ፍርድ አግባብነት ለመመርመር የቀረበ ነው።

የጉዳዩ አመጣጥ ሲታይ እነ ቁስ ወርቁ ገላዬ /9 ሰዎች/በተጠረጠሩበት የደን እንጨት መቁረጥ ወንጀል የአሁኖቹ ተጠሪዎች በፎገራ ወረዳ ፖሊስ ጣቢያ ላይ በምስክርነት ቀርበው ተጠርጣሪዎቹ ጥር 24 ቀን 2008 ዓ.ም ከቀኑ 6:30 ላይ ፎገራ ወረዳ ምንጡራ ቀበሌ ሸንቦቆ ጎጥ ከተባለው ቦታ የማህበራት የተፈጥሮ ደን የሆነውን ሁሉም ተከላሾች መጥረቢያ በመያዝ ደኑን ሲጨፈጭፋ አይተናል በማለት ቃል ከሰጡ በኋላ የአቃቤ ህግ ምስክር ሆነው በፎገራ ወረዳ ፍርድ ቤት የምስክርነት ቃላቸውን በ07/10/08 ዓ.ም

ሲ.ሰ.ጡ ሁሉም ተከላሾች መጥረቢያ ይዘው ሲቆጠሩ አላየንም በማለታቸው ደንቆርጠዋል ተብለው ክስ የቀረበባቸው ተከላሾቹ በ21/10/08 ዓ.ም በተሰጠ ፍርድ በነጻ እንዲሰናበቱ ስለተወሰነ ተጠሪዎች የወንጀል ህግ አንቀጽ 32/1/ሀ እና 453/2/ ተላልፈው ሀሰተኛ ምስክርነት ሰጥተዋል በሚል ክስ የቀረበባቸው ሲሆን ተጠሪዎች ክሱን ክደው ስለተከራከሩ ክሱን በመጀመሪያ የዳኝነት ስልጣን የተመለከተው የደቡብ ጎንደር ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የግራቀኙን ማስረጃ ሰምቶና መርምሮ ተጠሪዎች የተመሰከረባቸውን በመከላከያ ማስረጃ አላስተባበሉም በማለት በተከሰሱበት አንቀጽ ስር ጥፋተኛ ናቸው በማለት እያንዳንዳቸው በ6ወር ቀላል እስራት እንዲቀጡ ወሳኔ ሰጥቷል።

ተጠሪዎች በዚህ ወሳኔ ቅር ተሰኝተው ለአማራ ብ/ክ/መ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ በማቅረባቸው ፍርድ ቤቱ ግራቀኙን አከራክሮ የተጠሪዎች ድርጊት ጥፋት መሆኑን ለማስረዳት በአቃቤ ህግ በኩል የቀረበው ማስረጃ ተጠሪዎች በፖሊስ የምርመራ መዝገብ የሰጡት የምስክርነት ቃል እና ከዚህ ጋር ማነጻጻሪያ ሆኖ የቀረበው ተጠሪዎች ፍርድ ቤት ቀርበው ቃለ መሃላ ፈጽመው የሰጡት ምስክርነት ቃል ብቻ ስለመሆኑ ገልጾ በፖሊስ የምርመራ ወቅት የሚሰጠው ምስክርነት ቃል ፍርድ ቤት ከተሰጠ ምስክርነት ቃል ጋር ተነጻጽሮ የትኛው ትክክለኛ ነው የሚለውን ለመለየት ተጨማሪ ማስረጃ እንደሚያስፈልግ ከዚህም ባሻገር ከጅምሩም ቢሆን የወንጀል ህግ አንቀጽ 453 የሚሸፍነው ዳኝነት ወይም ዳኝነት ነክነት ባለው ሂደት ላይ የሚሰጥ ምስክርነትን ቃል የሚመለከት ስለመሆኑና ፖሊስ ስልጣንና ተግባር እንዲሁም የወንጀል ምርመራ ሂደት ዳኝነት ነክነት ያለው ተግባር ነው ተብሎ በዚህ አንቀጽ ስር ሊሸፈን እንደማይገባ በማተት የስር ፍርድ ቤት በተጠሪዎች ላይ ያስተላለፈውን የጥፋተኝነትና የቅጣት ወሳኔ በመሻር ተጠሪዎች በነጻ እንዲሰናበቱ ወሳኔ ሰጥቷል።

አመልካች በዚህ ወሳኔ ቅር ተሰኝቶ ለክልሉ ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታ ያቀረበ ቢሆንም ተቀባይነት አላገኘም።

ለዚህ ሰበር ችሎት አቤቱታ የቀረበው በዚህ ላይ ሲሆን የአመልካች ሰበር አቤቱታ ይዘት ባጭሩ የፖሊስ ተቋም የዳኝነት ነክነት ያለው ተቋም አይደለም ተብሎ በስር ፍርድ ቤት የተሰጠው ትርጉም የፖሊስ ተቋም በወንጀል ጉዳይ የመጀመሪያ የምስክርነት ቃል የሚሰጥበትና አቃቤ ህግም ይህንኑ መሰረት አድረጎ ክስ የማቅረብ ወይም ያለማቅረብ ጉዳይ ወሳኔ የሚሰጥበት ስለሆነ በስር ፍርድ ቤት የፖሊስ ተቋም የዳኝነት ነክነት ተግባር የሚፈጸሚበት አይደለም ተብሎ የተሰጠው ትርጉም መሰረታዊ የህግ ስህተት

የተፈጸመበት ነው። በማለት እንዲታረም ጠይቋል። የአመልካች ሰበር አቤቱታ በሰበር አጣሪ ችሎት ተመርምሮ ተጠሪዎች እን ቁስ ወርቁ ገላየ 9 ሰዎች በተከሰሱበት የደን መቁረጥ ወንጀል ምርመራ በፍ/ቤት ወረዳ ፖሊስ ጽ/ቤት ቀርበው ወንጀሉ ሲፈጸም የተመለከቱ መሆኑን መስክረው በፍ/ቤት ደግሞ የአቃቤ ህግ ምስክር ሆነው ቀርበው በፖሊስ የሰጡትን ቃል በመለወጣቸው ከቀረበዋቸው ክስ በነጻ እንዲሰናበቱ የተሰጠው ወሳኔ የወንጀል ህጉን አንቀጽ 453/2/ አያሟላም ተብሎ ወድቅ መደረጉ አግባብነት ከመሰረታዊ ማስረጃ ምዘና መርህ አንጻር ለመመርመር በሚል ጭብጥ ተይዞ ተጠሪዎች መልስ እንዲሰጡ ተደርጓል። በተጠሪዎች በኩል የቀረበው መልስ ባጭሩ በቀበሌው ወስጥ በህዝብ ተመራጭነት በተሰጣቸው ሃላፊነት ድርጊቱ በፖሊስ እንዲጣራ ከመጠየቅ ወጪ የድርጊቱን ፈጻሚ ማነንነት እንደማያውቁ ለፖሊስ ገልጸው እያለ ፖሊስ በማስፈራራትና በማንገራገር እነሱ ያላሉትን ቃል በመመዘገብ ሳያነብላቸው እንዳስፈረማቸው ጠቅሰው ፍርድ ቤት ሲቀርቡ ትክክለኛውን እውነታ የምስክርነት ቃል የሰጡ ስለሆሙና የስር ፍርድ ቤትም ይህንኑ መሰረት አድርጎ በነጻ ማሰናበቱ ተገቢ ነው። በማለት ተከራክረዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከላይ ባጭሩ የተገለጸ ሲሆን እኛም በስር ፍርድ ቤት የተሰጠው ወሳኔ ላይ መሰረታዊ የህግ ትርጉም ስህተት ተፈጽሟል ወይ? የሚለውን አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምረናል። ከመዝገቡ መረዳት እንደሚቻለው ተጠሪዎች ላይ የቀረበው ክስ የወንጀል ህግ አንቀጽ 453/2/ ተላልፈው በፖሊስ የምርመራ መዝገብ የሰጡትን የምስክርነት ቃል ፍርድ ቤት ቀርበው በመለወጣቸው ሀሰተኛ የምስክርነት ቃል በመስጠት ወንጀል ፈጽመዋል ተብሎ ነው። የከፍተኛው ፍርድ ቤት ተጠሪዎች በፖሊስ የምርመራ መዝገብ ላይ ተከሳሾች ደን ሲቆርጡ አይተናል ብለው መስክረው ፍርድ ቤት ቀርበው አላየንም በማለታቸው ሁለቱን የምስክርነት ቃል በማነጻጸር ልዩነት መኖሩን አረጋግጦ ፍርድ ቤት ቀርበው ሀሰተኛ ምስክርነት ቃል ሰጥተዋል በሚል በተከሰሱበት አንቀጽ ስር የጥፋተኛነት ወሳኔ የሰጠ ሲሆን የአማራ ክልል ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ይህንን ወሳኔ የሻረው በዋናነት የማስረጃ ምዘና መሰረት አድርጎ ሳይሆን የፖሊስ ተቋም የወንጀል ምርመራ ስራ በወንጀል ህግ አንቀጽ 453 ድንጋጌ መሰረት የዳኝነት ነክነት በሚለው ትርጉም የሚሸፈን መሆን አለመሆኑን በመመርመር ስለመሆኑ ከወሳኔው ይዘት መገንዘብ ተችሏል።

ስለሆነም በዚህ ችሎት ሊመረመር የሚገባው ነገር የክልሉ ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የፖሊስ የወንጀል ምርመራ ስራ የዳኝነት ነክነት ያለው ስርዓት የሚካሄድበት በሚለው ሐረግ የሚሸፈን አይደለም በማለት የሰጠው ትርጉም አግባብነት ላይ ነው። እንደሚታወቀው በወንጀል ፍትህ አስተዳደር ስራ ውስጥ የፖሊስ ተቋም በግንባር ቀደምትነት የሚጠቀስ እንደሆነ እሙን ነው። ከፖሊስ ተቋም ዋነኛ ተግባር ውስጥ ወንጀልን መከላከል እንዲሁም ወንጀል ተፈጽሞ ሲገኝ ተገቢውን ምርመራ ማድረግና ወንጀለኛውን አድኖ ለህግ በማቅረብ ብሎም ፍርድ ማሰጠት እንዲሁም ፍርዱን ማስፈጸም ግንባር ቀደም ተጠቃሽ ተግባርና ሃላፊነት ስለመሆኑ የፖሊስ ተቋም ማቋቋሚያ አዋጆችና የወ/መ/ስ/ስ/ህግ ድንጋጌዎች ይዘት የሚያስገነዝቡን ጉዳይ ነው። ስለሆነም በወንጀል ፍትህ አስተዳደር ስርዓት ውስጥ የፖሊስ ተቋም ሚና ከፍተኛ መሆኑ እንደተጠበቀ ሆኖ አሁን ከቀረበው ክርክር አንጻር ተጠሪዎች በፖሊስ የምርመራ መዝገብ ላይ የሰጡትን የምስክርነት ቃል በፍርድ ቤት ቀርበው ለውጠዋል በሚል ሀሰተኛ የምስክርነት ቃል ሰጥተዋል የሚለው የአቃቤ ህግ ክስ በወንጀል ህጉ አንቀጽ 453 ስር የሚሸፈን መሆን አለመሆኑን ለመመርመር እንዲረዳን የድንጋጌው የተቀረጸበትን ሃይለቃል ማየት ይገባል። የወንጀል ህግ አንቀጽ 453/1/ ላይ የተደነገገው «የዳኝነት ወይም የዳኝነት ነክነት ስርዓት በሚካሄድበት ጊዜ ምስክር ሆኖ የቀረበ ማንም ሰው ማንኛውንም ተከራካሪ ወገን ለመጥቀም ወይም ለመጉዳት አስቦ ሀሰተኛ ምስክርነት ወይም ልዩ አዋቂነት አስተያየት የሰጠ እንደሆነ ወይም እውነቱን የደበቀ እንደሆነ ሀሳቡ ከግቡ ባይደርስም ...» በዚህ ደንጋጌ ስር ጥፋተኛ ተብሎ እንደሚቀጣ እንዲሁም የተፈለገው ውጤት የተገኘ እንደሆነ በንኡስ አንቀጽ ሁለት ስር በተደነገገው አግባብ የሚቀጣ ስለመሆኑ ተመልክቷል። የእንግሊዝኛው ቅጂም እንዲህ ይነበባል። «453/1/ whoever being a witness in judicial or quasi-judicial proceeding knowingly makes or gives a false statement or expert opinion or hides the truth whether to the advantage or the prejudice of any party thereto...» በሚል ይገልጻል።

በዚህ ድንጋጌ ውስጥ ከተመለከቱት የወንጀል ማቋቋሚያ መሰረታዊ ፍሬነገሮች ውስጥ አከራካሪ ሆኖ የቀረበው ድርጊቱ የተፈጸመው ዳኝነት ወይም የዳኝነት ነክነት ያለው ስርዓት የሚካሄድበት የሚለው ሃይለቃል የፖሊስ የወንጀል ምርመራ ስራን ያካትታል

ወይ የሚለው ነው። ለዚህ ጥያቄ ምላሽ ለማግኘት «ዳኝነት» እና «ዳኝነት ነክነት» ለሚለው ቃል ትርጉም መፈለግ ግድ ይላል። የእነዚህ ቃላት ትርጉም በሀገራችን የህግ ኮዶች ወይም መዝገብ ቃላት ላይ በቀጥታ ማግኘት አስቸጋሪ በመሆኑ ተመሳሳይን የእንግሊዘኛ ትርጉም መመልከት ተመራጭ ሆኖ አግኝተናል። በዚህ ረገድ ታዋቂው የህግ መዝገብ ቃል BLAKS LAW DECTIONARY ላይ እንደተተረጎመው፡-

«JUDICIARY-the branch of government invested with judicial power» በማለት ትርጉም የሰጠ ሲሆን «QUASI-JUDICIAL ..hold hearings, weigh evidence; and draw conclusions from them, as basis for their official action, and to exercise discretion of judicial nature» በሚል ትርጉም ሰጥቷል።

ከዚህ መገንዘብ የሚቻለው የመጀመሪያው የዳኝነት ስራ የሚያከናውን የዳኝነት ስልጣን የተሰጠው አንደኛው የመንግስት አካል ወይም መደበኛውን ፍርድ ቤት የሚያመለክት ሲሆን የዳኝነት ነክነት ስራ የሚካሄድበት ደግሞ በዳኝነት መልክ ወይም መሰል ሁኔታ ክርክር የሚሰማበት፣ የቀረበለት ማስረጃ ተመዝኖ ከድምዳሜ የሚደረስበትና የበኩሉን ወሳኔ የሚሰጥበት ሂደት የሚከናወንበት ተቋም የሚመለከት ነው። በዚህ ረገድ ተጠቃሽ የሆኑት ተቋማት እንደግብር ይግባኝ ሰሚ ጉባኤ ፣ የአስሪና ሰራተኛ ጉዳይ ቦርድ፣ የግለግል ተቋማትና ሌሎችም መሰል ከራል የዳኝነት ስልጣን የተሰጣቸው አስተዳደራዊ ተቋማት ስለመሆናቸው ሀገራችንን ጨምሮ የተለያዩ ሀገሮች ልምድ ያመለክታል። ይህ በዘርፉ በተደረጉ ጥናቶችና በርካታ ጽሁፎች ላይም የሚጠቀስ ነው። ከዚህም ባሻገር የተሻሻለው የወንጀለኛ መቅጫ ህግ ሀተታ ዘምክንያት ላይ እንደተመለከተው ቀደም ሲል ስራ ላይ የነበረው የ1949 ዓ.ም የወንጀለኛ መቅጫ ህግ አንቀጽ 447 ስር ሀሰተኛ ምስክርነትን አስመልክቶ የተደነገገው ያስተዳደር ፍትሐ ብሔር፣ የወንጀል ወይም የሽምግልና ዳኝነት፣ የዳኝነት ወይም የዳኝነት ነክነት ያለው ስነስርዓት የሚፈጸምበት በሚል የተዘረዘረው የተጓዘ በመሆኑ የዳኝነት ወይም የዳኝነት ነክነት ያለው ስርዓት የሚካሄድበት በሚል በአዲሱ የወንጀል ህግ አንቀጽ 453 ስር ተሻሽሎ የቀረበ ስለመሆኑ ተገልጿል። ከዚህም አንጻር ሲታይ የወንጀል ምርመራ ሂደት በዚህ አንቀጽ ስር እንዲሸፈን ያልተደረገ ስለመሆኑ ነው።

ሲጠቃለል የዳኝነት ነክነት ያለው ስርዓት የሚካሄድበት የሚለው ሀረግ ጥቅል ትርጉም ዳኝነት መሰል ተግባር የሚከናወንበት ሂደት የሚያመለክት ሲሆን በህጉ የተለየ ሁኔታ ካልደነገገ በስተቀር በስነስርዓት ህጉ በተደነገገው አግባብ ክርክር የሚመራበትና ምስክርም ሲሰማ እውነትን ለመመስከር ቃለመሃላ ፈጽሞ ቃሉን የሚሰጥበት አካሄድ የሚከተል መሆኑን መገንዘብ አዳጋች አይደለም ።ከዚህ ጋር በተያያዘ በፖሊስ በወንጀል ምርመራ ወቅት ምስክሩ የሚሰጠው ቃል ልክ እንደመደበኛው የዳኝነት አካል ወይም የዳኝነት ነክነት ወይም መሰል ተቋም ቃለ መሃላ ፈጽሞ የሚሰጥ የምስክርነት ቃል ካለመሆኑም በተጨማሪ ምስክሩ በፖሊስ የምርመራ መዝገብ ላይ የሰጠው የምስክርነት ቃል እና በፍርድ ቤት የሰጠው የምስክርነት ቃል መካከል ልዩነት በተፈጠረ ጊዜ በፖሊስ የሰጠው የምስክርነት ቃል እውነት ነው ነገር ግን በፍርድ ቤት የሰጠው የምስክርነት ቃል ሀሰት ነው ለማለት የምስክሩ ቃል መለያየት ብቻውን በቂ ማስረጃ ነው ብሎ ለመውሰድ የሚያስችል የህግ መሰረት የለም።በእርግጥ አንድ ምስክር ለፖሊስ የሰጠውን ቃል ፍ/ቤት ሲቀርብ ከቀየረ ከሁለቱ አንዱ የሀሰት ቃል መሆኑ እሙን ነው።ሆኖም አመልካች ክስ ከመመስረቱ በፊት ከሁለቱ ቃሎች መካከል የሀሰት ቃል የትኛው እንደሆነ በትክክል በሌላ ማስረጃ ማስረዳት ይጠበቅበታል።

በዚህ መዝገብ በተያዘውም ጉዳይ ተጠሪዎች በፖሊስ የምርመራ መዝገብ የሰጡት የምስክርነት ቃል እውነተኛ የሆነውን ለውጠው በፍርድ ቤት ቀርበው የሀሰት የምስክርነት ቃል ሰጥተዋል በማለት አቃቤ ህግ የወንጀል ህግ አንቀጽ 453/2/ መሰረት በማደረግ ያቀረበውን ክስ ለማስረዳት ያቀረበው ማስረጃ ተጠሪዎች በፖሊስ ምርመራ ላይ የሰጡት ቃል እና በፍርድ ቤት የሰጡትን ቃል በማነጻጸር እንደመሆኑ ጉዳዩን በይግባኝ የመረመረው አማራ/ብ/ክ/መ/ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ድንጋጌው በፖሊስ የወንጀል ምርመራ ሂደት የተሰጠን የምስክርነት ቃል በቀጥታ ከፍርድ ቤት የምስክርነት ቃል በማነጻጸር የኋለኛው የሀሰት ቃል ነው ለማለት በፖሊስ የተሰጠ ቃል የዳኝነት ነክነት ከሚለው የሚያጠቃለል አይደለም በማለት የደረሰበት ድምዳሜ ላይ መሰረታዊ የህግ አተረጓጎም ስህተት የተፈጸመበት ነው የሚባልበት ምክንያት አላገኘንም።በዚሁ አግባብ ተከታዩን ወሳኔ ሰጥተናል።

ወ. ሳ. ኔ

የአማራ ብ/ክ/መ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ/17096 በ05/10/09 ዓ.ም የሰተጠዉ ፍርድ እና ይህንኑ በማጽናት ክልሉ ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ/70512 ላይ በ26/03/2010 ዓ.ም የሰተጠዉ ትእዛዝ በወ/መ/ስ/ስ/ህግ ቁ/195/2/ለ/2 መሰረት ጸንቷል። ይጻፍ።

መዝገቡ ተዘግቷል ይመለስ።

የማይኑበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ፍ

የሰ/መ/ቁ. 149071

መስከረም 24 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንዳሻው አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሠፋ

አመልካች፡- የፌዴራል ጠቅላይ ዓቃቤ ህግ

ተጠሪ፡- አቶ አሰግድ አባ ቦሬ

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ነው ስለሆነም ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሠጥቷል።

ፍ ር ድ

ይህ የሰበር አቤቱታ ሊቀርብ የቻለው አመልካች የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ 003731 በቀን 27/10/2009 ዓ.ም የሰጠውን ፍርድ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 145134 መስከረም 30 ቀን 2010 ዓ.ም በማጽናቱ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለታቸው ነው።

ጉዳዩ የሚያዝበት ገንዘብ ሳይኖር ቼክ ማውጣት ወንጀልን የሚመለከት ነው። በስር ፍ/ቤት አመልካች በተጠሪ ላይ ክስ አቅርቧል ይዘቱም፡- አመልካች የወንጀል ህግ አንቀጽ 693/1/ የተመለከተውን በመተላለፍ ተከላኝ የሚያዝበት በቂ ገንዘብ እንደሌለው እያወቀ ግንቦት 23 ቀን 2008 ዓ/ም በግምት ከጥዋቱ 4:30 ሰዓት አራዳ ክ/ከተማ ወረዳ ክልል ውስጥ ልዩ ቦታው ካቴድራል ት/ቤት ተብሎ ከሚጠራ አካባቢ ለግል ተበዳይ አቶ ጌቱ ተፈራ ቁጥሩ 20552352 የሆነ እና ከኦሮሚያ ኢንተርናሽናል ባንክ ሀዋሳ ቅርንጫፍ

በሂሳብ ቁጥር 002865000101 በ01/03/2009 ዓ/ም የሚመነዘር የገንዘብ መጠኑ ብር 4,517,117.81 (አራት ሚሊዮን አምስት መቶ አስራ ሰባት ሺህ አንድ መቶ አስራ ሰባት ብር ከሰማንያ አንድ ሳንቲም) ፅፎና ፈርሞ ከሰጠው በኋላ የግል ተበዳይ በ02/03/2009 ዓ/ም ቼኩን ለክፍያ ባንክ ሲቀርብ በተከሰሽ ተንቀሳቃሽ ሂሳብ ውስጥ በቂ ገንዘብ የለውም በመባሉ የሚያዝበት ገንዘብ አለመኖሩን እያወቀ ቼክ ማውጣት ወንጀል ተከሷል የሚል ነው።

አመልካች በሥር ፍ/ቤት ቀርቦ ክሱ ደርሶት ተቃውሞ እንደሌለው ገልጾ፣ በሰጠው የእምነት ክህደት ቃል ደርጊቱን አልፈጸምኩም በማለት ክዶ ተከራክሯል። ፍ/ቤቱ የአመልካች ምስክሮች እንዲሰሙ ባዘዘው መሠረት ምስክር ቀርበው በሰጡት የምስክርነት ቃል ተጠሪ በ23/09/08 ዓ/ም 4:00 ሰዓት ላይ ካንትሪ ታወር የግል ተበዳይ ቢሮ ውስጥ 5ኛ ፎቅ መጥቶ ከኦሚያ ኢንተርናሽናል ባንክ ሀዋላ ቅርንጫፍ በሂሳብ ቁጥር 002865000101 በ01/03/2009 ዓ/ም የሚመነዘር የገንዘብ መጠኑ ብር 4,517,117.81 (አራት ሚሊዮን አምስት መቶ አስራ ሰባት ሺህ አንድ መቶ አስራ ሰባት ብር ከሰማንያ አንድ ሳንቲም) ፅፎና ፈርሞ ከሰጠኝ በኋላ ለመመንዘር ባንክ ስሄድ በተከሰሽ ተንቀሳቃሽ ባንክ ሂሳብ ውስጥ በቂ ገንዘብ የሌለ መሆኑን የተለገፀላቸው መሆኑን መስክረዋል ፣ አመልካች በፖሊስ ጣቢያ የሰጠው ቃል እና ሰጥቷል የተባለው ቼክም ባንኩ ከሠጠው ማረጋገጫ ጋር በሰነድ ማስረጃነት ቀርበው ፍ/ቤቱ እንዲከላከል በሰጠው ብይን ተጠሪ የመከላከል ምስክሮች አቅርቧል። ምስክሮቹም ተከሰሽ ከግል ተበዳይ ጋር የቤተሰባዊ ግንኙነት ያላቸው መሆኑ እቃ በዱቤ የሚመጣና ለመተማመኛ ደግሞ ቼክ ለብድር ዋስትና የሰጠ ስለመሆኑ መስክረዋል። ተከሰሽ እና የግል ተበዳይ የሚያደርጉት የንግድ ግንኙነት በዱቤ ሽያጭ መሆኑ ሰነድ በማስረጃነት አቅርቧል።

ፍርድ ቤቱም ተጠሪ ከግል ተበዳይ ጋር የቤተሰባዊ ግንኙነት ያላቸው ስለሆነና ቼኩን የሰጠው በመተማመኛ መልኩ እንጂ የሚመነዘር አለመሆኑ የተረጋገጠ በመሆኑ ቼኩ በቸልተኝነት የተሰጠ ነው በማለት የቀረበበት ክስ ፍርድ ቤቱ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 113 መሰረት በመቀየር ተከሰሽን በወንጀል ህግ ዓንቀፅ 693(2) ስር ጥፋተኛ በማለት የጥፋተኝነት ውሳኔ ሰጥቶ የግራ ቀኙን የቅጣት አስተያየት ከተቀበለ በኋላ ተከሰሽን። በስድስት ወር ቀላል እስራት እንዲቀጣ ወስኗል። አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት

ይግባኝን ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ያቀረበ ሲሆን ፍ/ቤቱ የቀረበውን ይግባኝ ወድቅ በማድረግ የሥር ፍርድ ቤት ወሳኔ በማጽናት ወስኗል። የአሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበው ይህንን ወሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

የአሁን አመልካች በ29/02/2010 ዓ.ም በተጻፈ ሶስት ገጽ አቤቱታ አቅርቧል። የአቤቱታው ይዘት ባጭሩ፡- ተጠሪ በወ/ህ/ዓንቀፅ 693(1) መሰረት ጥፋተኛ ሲባል ሲገባው በቸልተኝነት የተፈፀመ ሊያስብል በወ/ህ/ዓንቀፅ 59 መሰረት የሚያሳይ ማስረጃ ሳይኖር በወንጀል ህግ ዓንቀፅ 693(2) ስር በመቀየር የሰር ፍርድ ቤት ጥፋተኛ በማለት የሰጠው ወሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ ተሸሮ ተጠሪ በተከሰሰበት የህግ ድንጋጌ የጥፋተኝነት ወሳኔ እና ቅጣት እንዲሰጥበት አመልክቷል ። ጉዳዩ ተመርምሮ ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ በመወሰኑ ተጠሪ ቀርቦ በፅሁፍ መልስ እንዲሰጥ በጋዜጣ ጥሪ ተደርጎለት ቀርቦ መልስ በፅሁፍ አቅርቧል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከላይ የተመለከተው ሲሆን ይህ ችሎት ለሰበር አቤቱታ መነሻ ከሆነው ወሳኔ እና አግባብነት ካላቸው የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናኘብ እንዲሁም አቤቱታው ያስቀርባል ሲባል ከተያዘው ጭብጥ አንጻር እንደሚከተለው መርምሮታል። እንደመረመርነው ለዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት ሲቀርብ የተያዘው ጭብጥ የአሁኑ ተጠሪ ቼኩን ለግል ተበዳይ የሰጡት በነበራቸው ቤተሰባዊ ግንኙነት እንዲሁም የዱቤ ሽያጭ ቼክ ይሰጥ የነበረው በመተማመኛ መልኩ እንጂ የሚመነዘር አለመሆኑ ተመስክሯል ተብሎ በክሱ ላይ የተመለከተውን ወ/ህ/ዓንቀፅ 693(1) ወደ ወ/ህ/ዓንቀፅ 693(2) በመቀየር ወንጀሉ በቸልተኝነት የተፈፀመ ነው በማለት የተወሰነበት አግባብነት ለመመርመር ሲሆን ከመዝገቡ ይዘት ለመረዳት እንደተቻለው ተጠሪ ለግል ተበዳይ ከኦሮሚያ ኢንተርናሽናል ባንክ ሀዋሳ ቅርንጫፍ የሚመነዘር በሂሳብ ቁጥር 002865000101 በ01/03/2009 ዓ/ም የገንዘብ መጠኑ ብር 4,517,117.81 (አራት ሚሊዮን አምስት መቶ አስራ ሰባት ሺህ አንድ መቶ አስራ ሰባት ብር ከሰማንያ አንድ ሳንቲም) ፅፎና ፈርሞ የሰጠ መሆኑ የግል ተበዳዩ ለመመዝገር ባንክ ስሄድ በተከሳሽ ተንቀሳቃሽ ባንክ ሂሳብ ውስጥ በቂ ገንዘብ የሌለ መሆኑን የተሰጠላቸው መሆኑን ፣ ተጠሪ በፖሊስ ጣቢያ የሰጠው ቃል እና ሰጥቷል የተባለው ቼክም ባንኩ ከሠጠው ማረጋገጫ ጋር በሰነድ ማስረጃነት ቀርበው ፍ/ቤቱ እንዲከላከል ብይን ሰጥቷል።

የተጠሪ የመከላከያ ምስክሮች የሰጡት የምስክርነት ቃል ተከላሽ ከግል ተባብሮ ጋር የቤተሰባዊ ግንኙነት ያለቸው መሆኑ እቃ በዱቤ የሚመጣና ለመተማመኛ ደግሞ ቼክ ለብድር ዋስትና የሰጠ ስለመሆኑ መመስከራቸው ነው። ይህንን የተረጋገጠው ፍሬንገር መነሻ በማድረግ መርምረናል። በሥር ፍ/ቤት በተደረገው ክርክር ፍ/ቤት ማስረጃ በመመዘንና ፍሬንገር በማጣራት ሥልጣኑ በደረሰበት ደምዳሜ ተጠሪ ለግል ተባብሮ ቼክ ፈርሞ መስጠቱ ሳይክድ ለዋስትና ነው የሰጠሁት በማለቱ ፍርድቤቱ ይህ የተከላሽ እና የግል ተባብሮ ጋር ያለው የግል ግንኙነት መነሻ በማድረግ ወንጀሉ በቸልተኝነት የተፈፀመ ነው በማለት ተጠሪ የተከሰሰበትን የህግ ዓንቀፅ በመቀየር የጥፋተኛ ውሳኔ ሰጥቷል። የተያዘው ጉዳይ አመልካች ባቀረበው ክስ ተጠሪ በወንጀል ህግ ዓንቀፅ 693(1) ስር የተመለከተውን በመተላለፍ የሚያዘበት በቂ ገንዘብ እንደሌለው እያወቀ ቼክ ማውጣት ወንጀል ተከሷል የሚል ነው። ፍርድቤቱ ተከላሽ ፈፀመ የተባለው ወንጀል ሆነ ብሎ ሳይሆን በቸልተኝነት ነው ለማለት እንደምክንያት የወሰደው ከግል ተባብሮ ጋር የቤተሰባዊ ግንኙነት ያለቸው መሆኑ እቃ በዱቤ የሚመጣና ለመተማመኛ ደግሞ ቼክ ለብድር ዋስትና የሰጠ መሆኑ ተረጋግጧል በማለት ነው።

ተጠሪ ይህንን የወንጀል ድርጊት የፈጸመው በቸልተኝነት ነው ለማለት በወ.ሕ.ቁ.59 /1/ መሰረት ቸልተኝነት መኖሩን የሚያሟሉ ወይም የሚያቋቁሙ ፍሬ ነገሮች በሥር ፍ/ቤት አግባብነት ባለው ማስረጃ የማረጋገጥ ኃላፊነት አለበት። ስለሆነም ተጠሪ የፈፀመው የወንጀል ተግባር በቸልተኝነት የተፈፀመ ነው ወይስ ሆነ ብሎ የተፈፀመ ነው የሚለውን ጭብጥ መታየት ያለበት ጉዳይ ሆኖ አግኝተነዋል። አመልካች በስር ፍ/ቤት የተከሰሱበት የህግ ድንጋጌ የወ.መ.ህግ ቁጥር 693/1/3 በምንመለከትበት ጊዜ ርዕሱ “የሚያዘበት ገንዘብ ሳይኖር ቼክ ማውጣት” የሚል ሲሆን በዚህ አንቀጽ ንኡስ አንቀጽ አንድ ሥር የተደነገገው ማንም ሰው ቼክ በሚያወጣበት ወይም ቼኩ ለባንክ በሚቀርብበት ጊዜ የሚያዘበት በቂ ገንዘብ ያለመኖሩን እያወቀ ቼክ ያወጣ /የሰጠ / እንደሆነ በሚል ተደንግጓል።

በመሰረቱ የኢ.ፌ.ዴ.ሪ. የወንጀል ሕጉ አንቀጽ 693(1) ሥር የሚያዘበት ገንዘብ ሳይኖር ቼክ ማውጣት ወንጀል ለማቋቋም እንደመስፈርት የተወሰዱት አንደኛው ቼኩ በሚወጣበት ጊዜ በሰጪ በቼክ አውጭ ሂሳብ ቁጥር በቂ ስንቅ አለመኖሩ ሲሆን ሁለተኛ ደግሞ ቼኩ ለባንክ በሚቀርብበት ጊዜ በቼኩ የተጠቀሰውን መጠን ገንዘብ

ለመክፈል የሚያስችል የሚያዘበት በቂ ገንዘብ አለመኖሩ ነው። በተያዘው ጉዳይ ተጠሪ ችኩ ማውጣቱ አልተካደም ችኩ በወጣበት ጊዜ ይሁን በግል ተበዳይ ለክፍያ በቀረበበት ጊዜ የሚያዘበት በቂ ገንዘብ ስለመኖሩ ያቀረበው ክርክር የለም ። የስር ፍርድ ቤት ተጠሪ የተከሰሰበት የህግ አንቀፅ በመቀየር ወንጀሉ በቸልተኝነት የተፈፀመ ነው ለማለት የቻለው ተጠሪ ችኩ የተሠጠው ለባንክ ቀርቦ እንዲመነዘር ሳይሆን በተከሰሰ እና ተበዳይ መካከል ባለው የብድር ግንኙነት ለዋስትና መያዣ መሰረት ተደርጎ ችክ በገደብ የተሠጠ ነው በማለት መሆኑ ከመዘገቡ ይዘት ለመረዳት ችለናል።

ይህ የሁለቱም ግንኙነት በፍትሃብሄር ክርክር ላይ ችክ ለክፍያ ሲቀርብ (ገንዘብ ሲጠየቅ) ሊቀርቡበት ከሚችሉት መቃወሚያዎች አንዱ ቢሆንም ችኩ በሚወጣበት ጊዜ በችክ አውጭው ሂሳብ ቁጥር በቂ ስንቅ አለመኖሩ እያወቀ ችክ የሰጠ መሆኑ ከተረጋገጠ እና ችኩ ለባንክ በሚቀርብበት ጊዜ በችኩ የተጠቀሰውን መጠን ገንዘብ ለመክፈል የሚያስችል የሚያዘበት በቂ ገንዘብ አለመኖሩ እስከተረጋገጠ ድረስ የተፈፀመው ወንጀል ሆነ ብሎ የተፈፀመ እንጂ በቸልተኝነት የተፈፀመ ነው የሚባል አይደለም ። ስለሆነም በችክ አውጪው እና ተቀባዩ የሚኖረው ግላዊ ግንኙነት መሰረት በማድረግ ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁ. 67947 በሰጠው ገዥ (አሳሪ) የሕግ ትርጉም ችክ በወንጀል ጉዳይ እንደዋስትና ተሰጥተዋል በማለት እንደመከላከያ ሊቀርብ እንደማይችል ፍርድ ሰጥተዋል።

በተያዘው ጉዳይ ተሰጠ በተባለው ችክ ለማን እንደሚከፈል ከየትኛው ባንክ እንደሚከፈል እንዲሁም ተጠሪ ፈርሞ የገንዘብ መጠኑ ተገልጾ የተሰጠ እና ችኩ በሚወጣበት ጊዜ በችክ አውጭው ሂሳብ ቁጥር በቂ ስንቅ አለመኖሩ እያወቀ ችክ የሰጠ መሆኑ የተረጋገጠ በመሆኑ ተከሰሽ ባላቸው የግል ግንኙነት መሰረት በማድረግ ብቻ ወንጀሉ የፈፀመው በቸልተኝነት ነው ለማለት አይቻልም ። ምክንያቱም ችክ እንደቀረበ ክፍያ የሚፈጸመበት ሕጋዊ ሰነድ ነው። ይህ በመሆኑም ሕግ አውጭው በችክ ላይ የሚፈፀመው ወንጀሎች ሕጋዊ ተጠያቂነት የሚያስከትል መሆኑ በግልፅ ከመደንገጉ በተጨማሪ ችክ እንደቀረበ ክፍያ የሚፈፀምበት ምንም ቅድመ ሁኔታ የማይቀመጥበት ሰነድ መሆኑ ልብ ሊባል ይገባል ። ከዚህ አንጻር ሲታይ የአሁን አመልካች የሚያዘበት በቂ ገንዘብ ያለመኖሩን እያወቀ ችክ ያወጣ /የሰጠ / መሆኑና ችኩን ለክፍያ ተበዳይ ሲያቀርበውም በቂ ገንዘብ

የለውም ተብሎ መመለሱን በሚመለከት የሥር ፍ/ቤቶች የአሁን አመልካች ያቀረበውን የሰው ምስክሮች ቃል እና የሰነድ ማስረጃ በመመዘን በበቂ ሁኔታ እንደ ክሱ ያስረዱ መሆናቸውን በማረጋገጥ ፍርድ ቤቱ ተጠሪ እንዲከላከል ትእዛዝ የሰጠ ሲሆን ተጠሪ በአመልካች ማስረጃ የተረጋገጠው ጉዳይ ባላስተባበለበት ሁኔታ የስር ፍርድ ቤት ተጠሪ የተከሰሰበትን የህግ አንቀጽ በመቀየር የወንጀል ሕጉ አንቀጽ 693(2) ጥፋተኛ ማለቱ የወንጀል ሕጉ አንቀጽ 693(1) እንዲሁም የወንጀል ሕጉ አንቀጽ 23፤59 የተመለከተውን የህግ ድንጋጌ ያላገናዘበ ነው። ስለሆነም ተጠሪ በቀረበበት ክስ በወንጀል ህግ ዓንቀጽ 693(1) ጥፋተኛ ነው በማለት የጥፋተኛ ውሳኔ ሰጥተናል።

የስር ፍርድ ቤት በተጠሪ ላይ የሰጠው የጥፋተኝነት ውሳኔ የተቀየረ በመሆኑ በዚሁ አገባብ በተጠሪ ላይ የተሰጠው የቅጣት ውሳኔ ሊስተካከል ይገባል ። ስለሆነም ተጠሪ ጥፋተኛ የተባለው ወንጀል ሕግ አንቀጽ 693(1) በመሆኑ ቅጣቱ ሊሰላ የሚገባው ጥፋተኛ በተባለበት የህግ ድንጋጌ ነው ። ተጠሪ አሁን ጥፋተኛ የተባለበት የህግ ድንጋጌ በቅጣት አወሳሰን መመሪያ ቁጥር 2/2006 የወንጀል ደረጃና እርከን የወጣለት ስለሆነ የገንዘብ መጠኑ ብር 4,517,117.81 (አራት ሚሊዮን አምስት መቶ አስራ ሰባት ሺህ አንድ መቶ አስራ ሰባት ብር ከሰማንያ አንድ ሳንቲም) በመሆኑ የእስራት ቅጣት መነሻ እርከኑ 23 የገንዘብ መቀጮ መነሻ እርከኑ 6 ይሆናል።

በከሳሽ (አመልካች) በኩል የቀረበ እና በስር ፍርድ ቤት በማስረጃ የተረጋገጠ ማክበጃ ስለሌለ የቅጣት እርከኑ ከተያዘው መነሻ እርከን ከፍ አላለም። በሌላ በኩል ተጠሪ የቀድሞ ሪከርድ የሌላቸው መሆኑ እና ቤተሰብ አስተዳዳሪ መሆናቸው ሁለት የቅጣት ማቅለያ የተያዘላቸው በመሆኑ የእስራት ቅጣት መነሻ እርከኑ ከእርከን 23 ወደ እርከን 21 እንዲሁም የገንዘብ መቀጮ መነሻ እርከኑ ወደ እርከን 4 ዝቅ ያደርገዋል። ስለሆነም በእርከን 21 ስር ባለው ፍቅድ ስልጣን ከ5 አመት እስከ 6 አመት ስለሆነ ተጠሪ ጥፋተኛ በተባለበት የህግ ድንጋጌ ያስተምረዋል የተባለውን የአምስት አመት ፅኑ እስራት እና የአራት ሺህ ብር የገንዘብ መቀጮ ሊቀጣ ይገባል ብለናል።

ሲጠቃለል የስር ፍርድ ቤቶች ተጠሪ ላይ የሰጡት የጥፋተኝነት እና የቅጣት ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት ያለበት በመሆኑ የሚከተለው ውሳኔ ተሰጥቷል።

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 003731 ሰኔ 27 ቀን 2009 ዓ.ም. በዋለው ችሎት ውሳኔ ተሰጥቶ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 14134 መስከረም 30 ቀን 2010 ዓ.ም. የፀናው የጥፋተኝነት እና የቅጣት ውሳኔ በወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ስነ ስርዓት ሕግ ቁጥር 195(2)(ለ)(2) መሰረት ተሻሽሏል።
2. ተጠሪ ክስ በቀረበበት የህግ ድንጋጌ ጥፋተኛ የተባለ በመሆኑ የስር ፍርድ ቤቶች የሰጡት የቅጣት ውሳኔ በማሻሻል ተጠሪ በዚህ ጉዳይ የታሰሩበት ጊዜ ሁሉ የሚታሰብላቸው ሆኖ በአምስት አመት ፅኑ እስራት እና በአራት ሺህ ብር የገንዘብ መቀጮ እንዲቀጡ ወስነናል።
3. የፌዴራል ፖሊስ ተጠሪ በሚገኙበት በመያዝ ለሚመለከተው ማርሚያ ቤት እንዲያሰረክብ ፣ ማረሚያ ቤቱም ከፌዴራል ፖሊስ ተረክቦ ተጠሪን በጉዳዩ ላይ ቀድሞ የታሰሩበት ጊዜ ካለ ታሳቢ በማድረግ የተወሰነውን የአምስት ዓመት ጽኑ እስራት ቅጣትን ተከታትሎ እንዲያስፈጽም ብለናል። የገንዘብ ቅጣቱ የሚመለከተው የፋይናንስ ክፍል ያስፈፅም ብለናል ።ይፃፍ።
መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ሠ/አ

የሰ.መ.ቁ 150803

ሐምሌ 25 ቀን 2010 ዓ.ም

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንዳሻው አዳኝ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሠፋ

አመልካች፡- በትግራይ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት ፍትሕ ቢሮ ዓቃቤሕግ-አልቀረቡም
ተጠሪ፡- አቶ ንጉስ ሀይሉ-አልቀረቡም

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ጉዳዩ ወንጀል ነው። የአሁን አመልካች ተጠሪው የአዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀጽ 35/1/ለ ድንጋጌን በመተላለፍ ማንም ሳይፈቅድለት በቀን 06/07/08 ዓ.ም ከቀኑ 10:00 ሠዓት በሐወልቲ ክፍለከተማ ቀጠና 10 ስፋቱ 11.28 ሜ² የሆነ የመንግሥት መሬት ጨምሮ ቤት ስለሰራበት በፈጸመው የከተማ ቦታ ያለአግባብ መያዝ ወንጀል ተከሷል በማለት ያቀረበውን ክስ የተመለከተው በትግራይ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት የሐወልቲ ፍ/ቤት ተጠሪን በተከሰሰበት የሕግ አንቀጽ ጥፋተኛ ሆኖ ስላገኘው ቅጣቱን በቅጣት አወሰሰን መመሪያ ቁጥር 02/2006 በማስላት በሠባት ዓመት ጽኑ እሥራት እና በብር 40,000 / አርባ ሺህ ብር / የገንዘብ መቀጮ እንዲቀጣ ሲል ወስኗል።

ተጠሪ በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ለመቅለ ከተማ ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የይግባኝ አቤቱታ አቅርቧል። ይግባኙ የቀረበለት ፍ/ቤት ግራቀኙን ካከራከረ በኋላ ተጠሪ የሰሩትን የድንጋይ አጥር እንዲያፈርሱ በቃል የተነገራቸው ከመሆኑ በቀር የተሰጣቸው

የ7 ቀን የጽሑፍ ማሥጠንቀቂያ የለም፤ አዋጁ የሰባት ቀን የጽሑፍ ማስጠንቀቂያ መሰጠት እንዳለበት የሚደነግግ ሆኖ ሳለ እና ተጠሪ በቃል በተሰጣቸው ማስጠንቀቂያ መሠረት የሰሩትን የድንጋይ አጥር አፍርሰው ሳለ የሥር ፍ/ቤት በአዋጁ የተቀመጠው ማሥጠንቀቂያ የመስጠት ቅድመሁኔታ ባልተሟላበት ሁኔታ የሰጠው የጥፋተኝነት እና የቅጣት ውሳኔ ተገቢ አይደለም በማለት የሥር ፍ/ቤት የሰጠውን ውሳኔ በመሻር ተጠሪን በነጻ አሰናብቷል። አመልካች በበኩሉ በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት በየደረጃው ላሉ የክልሉ ፍ/ቤቶች አቤቱታ ያቀረበ ቢሆንም አቤቱታው የቀረበላቸው ፍ/ቤቶች የሥር ይግባኝ ሰሚው ከፍተኛ ፍ/ቤት የሰጠውን ውሳኔ አጽንተዋል። የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህን ውሳኔ በመቃወም ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሠረታዊ ይዘትም፡- አስቀድሞ የመሬት ወረራ ወንጀል ለመስራት አስቦ መሬትን የወረረ ሰው ማሥጠንቀቂያ ካልተሰጠው በቀር በወንጀል ጥፋተኛ ሊባል አይገባም የሚል ድንጋጌ በአዋጁ ባልተቀመጠበት ሁኔታ ይግባኝ ሰሚው የሥር ፍ/ቤቶች ለተጠሪ ማሥጠንቀቂያ አልተሰጠም በሚል ምክንያት ተጠሪን በነጻ በማሰናበት የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል የሚል ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ የአሁን ተጠሪ የከተማ ይዘታውን የያዘው ከሕግ ውጪ መሆኑ በተረጋገጠበት ሁኔታ በአዋጅ ቁጥር 721/04 አንቀጽ 27 መሠረት ማሥጠንቀቂያ ባልተሰጠበት ሁኔታ ጥፋተኛ ሊባል አይገባም በማለት የመወሰኑን አግባብነት ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ በዚህ ችሎት እንዲታይ ተደርጓል። ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎም ግራቀኙ በጽሑፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል።

የተጠሪ መልስ ይዘት በአጭሩ፡- በአዋጁ አንቀጽ 26/4 እና 27/2 የተቀመጠው ማስጠንቀቂያ የመስጠት ግዴታ በአዋጁ አንቀጽ 35/1/ለ የተቀመጠው ቅጣት ክብደት አኳያ ተጠሪን የመሰሉ ሰዎች ማስጠንቀቂያ በመስጠት አሥተዳደራዊ መፍትሔ ለማምጣት እና በማስጠንቀቂያ ከተግባሩ እንዲቆጠብ በመሆኑ የሥር ፍ/ቤቶች ይህንኑ በመገንዘ ተጠሪን በነጻ ማሰናበታቸው ተገቢ ነው። ይህ የሚታለፍ ከሆነም ተጠሪ ለጊዜው የሰራሁትን አጥር ያፈረሰኩ እና የፈጸምኩት ተግባርም ቀላል ስለሆነ ጥፋተኛ ልባል የሚገባው በወንጀል ሕግ አንቀጽ 686/1 ከመግሥት ፈቃድ ውጪ የመንግሥትን ቦታ መያዝ ወንጀል በሚል ሊሆን ይገባል፤ ይህ የሚታለፍ ከሆነም ይዘታው ከባለቤቱ ይዘታ

አጠገብ የሚገኘውን ቦታ ክረምቱ እስኪያልፍ በሚል ለማገድ የተሰራ እንጂ ቦታውን ለማካተት ስላልሆነ የአመልካች አቤቱታ ውድቅ ሊደረግ ይገባል፤ ቅጣቱም ቀሎ ሊወሰን ይገባል የሚል ነው።

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ነው። ይህ ችሎትም ጉዳዩ ለሰበር ይቅረብ ሲባል እንዲጣራ የተያዘውን ነጥብ ከግራቀኙ ክርክር፤ ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ሕጎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምረንዋል።

ተጠሪ የአዋጁን አንቀጽ ከአዋሳኛቸው ጎን ያለውን የመንግሥት ቦታ ወደ ራሳቸው ይዞታ በመቀላቀል የድንጋይ አጥር የሰሩበት መሆኑ በወረዳው ፍ/ቤት የተረጋገጠ ፍሬነገር ነው። የከተማን ቦታ በሊዝ ስለመያዝ የወጣው አዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀጽ 35/1/ለ ማንም ሰው አዋጁን ወይም በአዋጁ መሠረት የወጡ ደንቦችን ወይም መመሪያዎችን በመተላለፍ የከተማ ቦታን አጥሮ ከያዘ ግንባታ ካካሄደበት ወይም ከአዋሳኝ ይዞታው ጋር ከቀላቀለ ከሠባት እሥክ አሥራ አምሥት ዓመት በሚደርስ ጽኑ እሥራት እና ከብር 40,000 እሥክ 200,000 በሚደርስ የገንዘብ መቀጮ ይቀጣል በማለት ይደነግጋል። የአዋጁ አንቀጽ 26/1 አግባብ ያለው አካል ከቦታው ለሚነሳው ንብረት ተመጣጣኝ ካሳ በቅድሚያ እንዲከፈል በማድረግ የከተማ ቦታ ይዞታን ለሕዝብ ጥቅም ሲባል የማስለቀቅ እና የመረከብ ሥልጣን ይኖረዋል በማለት ይነግጋል። የዚህ አንቀጽ ንዑስ ቁጥር 4 አግባብ ያለው አካል በሕገወጥ መንገድ የተያዘን የከተማ ቦታን በአዋጁ አንቀጽ 27 መሠረት የማስለቀቂያ ትዕዛዝ መስጠት እና ካሳ መክፈል ሳያስፈልግ የሠባት የሥራ ቀናት የጽሑፍ ማሥጠንቀቂያ ብቻ ለባለይዞታው በአካል በመስጠት ወይም በቦታው በሰፈረው ንብረት ላይ በመለጠፍ የማስለቀቅ ሥልጣን ይኖረዋል በማለት ይደነግጋል።

የሥር ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤቶች ተጠሪ የሰሩትን የድንጋይ አጥር እንዲያፈርሱ በቃል የተነገራቸው ከመሆኑ በቀር የተሰጣቸው የ7 ቀን የጽሑፍ ማሥጠንቀቂያ የለም፤ በአዋጁ አንቀጽ 26/4 ላይ የተቀመጠው የሰባት ቀናት የጽሑፍ ማስጠንቀቂያ የመስጠት ግዴታ ባልተሟላበት ሁኔታ እና ተጠሪ በቃል በተሰጣቸው ማስጠንቀቂያ መሠረት የሰሩትን የድንጋይ አጥር ባፈረሱበት ሁኔታ ጥፋተኛ መባላቸው ተገቢ አይደለም ከሚል

መደምደሚያ ላይ የደረሱ ቢሆንም በአዋጁ አንቀጽ 26/4 ላይ አግባብ ያለው አካል በሕገወጥ መንገድ የተያዘን የከተማ ቦታን በአዋጁ አንቀጽ 27 መሠረት የማስለቀቂያ ትዕዛዝ መስጠት እና ካሣ መክፈል ሳያስፈልግ የሰባት የሥራ ቀናት የጽሑፍ ማሥጠንቀቂያ ብቻ ለባለይዘታው በአካል በመስጠት ወይም በቦታው በሰፈረው ንብረት ላይ በመለጠፍ የማስለቀቅ ሥልጣን ይኖረዋል በማለት የተቀመጠው ሀሳብ በአዋጁ አንቀጽ 27 መሠረት በሕጋዊ መንገድ ለተያዙ የከተማ ቦታዎችን ለማስለቀቅ የተቀመጠውን የማስለቀቂያ ትዕዛዝ የመስጠት እና ካሣ የመክፈል ሥርዓት ማሟላት ሳያስፈልግ በሕገወጥ መንገድ የተያዘን የከተማ ቦታን ማስለቀቅ የሚቻልበትን ሥርዓት የሚደነግግ እንጂ የከተማ ቦታን ወሮ ለያዘ ሰው የወንጀል ሀላፊነትን የሚያስቀር አይደለም። በመሆኑም የሥር ይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤቶች የአዋጁን አንቀጽ 26/4 ድንጋጌን ያለአግባብ በመተርጎም ለተጠሪ የተሰጠው የሰባት ቀናት የጽሑፍ ማስጠንቀቂያ በሌለበት ሁኔታ ተጠሪ ጥፋተኛ ሊባል አይገባም በማለት የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥሕተት የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተነዋል። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ውሳኔ

1. በትግራይ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት የመቐለ ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ 20165 ሐምሌ 26 ቀን 2008 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ፤ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 88023 ግንቦት 02 ቀን 2009 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ፤ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 98220 ጥቅምት 10 ቀን 2010 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 195/2/ለ/2 መሠረት ተሸሯል።
2. ከላይ በፍርድ ሐተታው ላይ በተገለጸው ምክንያት የሐወልቲ ወረዳ ፍ/ቤት በመ.ቁ 07743 ሠኔ 01 ቀን 2008 ዓ.ም የሰጠው የጥፋተኝነት ውሳኔ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 195/2/ለ/2 መሠረት ጸንቷል።
3. የመቐለ ከተማ ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አመልካችን በነጻ በማለናበት የሰጠው ውሳኔ የተሻረ መሆኑን አውቆ የቅጣት ውሳኔውን በተመለከተ መርምሮ ተገቢውን እንዲወስን ጉዳዩ ተመልሶለታል።
-መዝገቡ ውሳኔ ስላገኘ ተዘግቷል። ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

የሰበር መ/ቁ/151034

ጥቅምት 28 ቀን 2011ዓ.ም

ዳኞች፡-በርሃኑ አመነወ.

በዕውቀት በላይ

እንደሻወ አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ.

አመልካች፡- አማረ ረታ

ተጠሪ፡- የፌዴራል ጠ/አቃቤ ህግ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ በወንጀል ጉዳይ ፍርድ ከተሰጠ በኋላ አዲስ የወጣው ህግ ተከላኸን የሚጠቅም በሆነ ጊዜ እንዴት ይፈጸማል የሚል ነው። በዚህ ሰበር አቤቱታ ምክንያት የሆነው ጉዳይ አመልካች በጉሙሩክ አዋጅ ቁ/622/01 ስር ጥፋተኛ ተብሎ የቅጣት ወሳኔ ተላልፎበት በማረሚያ ቤት ቅጣቱን እየፈጸመ እያለ አዲስ የወጣው የጉሙሩክ አዋጅ ቁ/859/06 ለተመሳሳይ ጥፋት የደነገገው ቅጣት አመልካችን የሚጠቅም ስለሆነ በአዲሱ አዋጅ መሰረት ቅጣቱ እንዲታይለት ለፌዴራል የመ/ደረጃ ፍርድ ቤት አቤቱታ አቅርቦ ተቀባይነት ባለማግኘቱና ከፍተኛ ፍርድ ቤትም ይህንኑ በማጽናቱ ነው።

የአመልካች ሰበር አቤቱታ ይዘት ባጭሩ አመልካች አዋጅ ቁ/622/01 አንቀጽ 95/1/ሐ/እና 2 በመተላለፍ እሸጎችን መፍታትና ምልክቶችን ማንሳት እንዲሁም አንቀጽ 101/3 በመተላለፍ የማንንዝ ሃላፊነት ባለመወጣት ጥፋተኛ ተብሎ በፌዴራል የመ/ደረጃ ፍርድ ቤት በ16,000ብር እና 24 ዓመት ጽኑ እስራት እንዲቀጣ ስለመወሰኑና በዚህ ቅር ተሰኝቶ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ አቅርቦ ፍርድ ቤቱ ቅጣቱን

ብቻ በማሻሻል 18 ዓመት ጽኑ እስራት እንዲቀጣ መወሰኑን ፣ ይህንኑ ቅጣት እየፈጸመ እያለ አዲስ የወጣው አዋጅ ቁ/859/06 በዚህ ጉዳይ ከቀድሞ አዋጅ ያነሰ ቅጣት የሚያስቀጣ በመሆኑ በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕግ መንግስት አንቀጽ 22/2/ መሰረት አዲሱ አዋጅ ተፈጻሚ እንዲሆን አቤቱታ ማቅረቡንና የስር ፍርድ ቤቶች ይህንኑ ተቀብለው ቅጣቱን ማሻሻል ሲገባቸው አቤቱታውን አናስተናግድም ማለታቸው የህግ ስህተት ስለሆነ እንዲታረም የሚል ነው።

የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮ ጉዳዩን ከህገ መንግስቱ አንቀጽ 22/2/ እና ከወንጀል ህጉ አንቀጽ 6 እና 9 እንዲሁም ከአዋጅ ቁ/859/06 አንቀጽ 170 እና 171 አንጻር ለመመርመር እንዲቻል ጭብጥ ተይዞ አቃቤ ህግ መልስ እንዲሰጥ ተደርጓል። በአቃቤ ህግ በኩል የቀረበው መልስ ባጭሩ በአዲሱ አዋጅ መሰረት መነሻ ቅጣቱ ተከላኸን የሚጠቅም መሆኑ ታይቶ ማሻሻያ ቢደረግለት ተቃዋሚ እንደሌለው ገልጿል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከላይ ባጭሩ የተገለጸ ሲሆን እኛም አቤቱታው ለሰበር ያስቀርባል ሲባል የተያዘውን ጭብጥ መሰረት በማድረግ አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምረናል። መዝገቡን መርምረን እንደተገነዘብነው በወንጀል ጉዳይ የወንጀል ህግ ወደ ኋላ ተመልሶ እንዲሰራ የሚደረገው መቼ ነው እንዲህ ዓይነት አቤቱታስ እስከ መቼ መቅረብ ይችላል የሚሉት ነጥቦች መታየት ያለባቸው ሆኖ አግኝተናል።

በመሰረቱ የወንጀል ህግ ወደኋላ ተመልሶ የማይሰራ መሆኑ በሀገራችን ህገ መንግስት እና በወንጀል ህግ በግልጽ የተደነገገ ከመሆኑም በተጨማሪ በዓለም አቀፍ ስምምነቶች ተደንግጎ የሚገኝ አለም አቀፍ ቅቡልነት ያለው መርህ መሆኑ ይታወቃል። የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ህገ መንግስት አንቀጽ 22 /1/፣ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ የወንጀል ህግ አንቀጽ 5 እንዲሁም ዓለም አቀፍ የሲቪልና የፖለቲካ መብቶች ስምምነት አንቀጽ 15/1/ ይመለከታል። ከዚህ መርህ ልዩ ሁኔታ ተብሎ የተደነገገው ድርጊቱ ከተፈጸመ በኋላ የወጣው ህግ ለተከላኸው ወይም ለተቀጣው ሰው ጠቃሚ ሆኖ ከተገኘ ከድርጊቱ በኋላ የወጣው ህግ ተፈጻሚ እንዲሆን የማድረግ ጉዳይ ነው። የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ህገ መንግስት አንቀጽ 22/2/፣ የወንጀል ህጉ አንቀጽ 6 እንዲሁም የሲቪልና የፖለቲካ መብቶች አለም አቀፍ ስምምነት አንቀጽ 15/1 ሁለተኛ ፓራግራፍ ይመለከታል። ይህም የሚያሳየው ህጉ ተከላኸን መብትና ጥቅም በተሻለ ሁኔታ ማስከበርን መሰረት ያደረገ

ስለመሆኑና በወንጀል ጉዳይ ህግ መተርጎም አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ተከላኸን በሚጠቅም አኳኋን ሊተረጎም ይገባል የሚለውን ቅቡልነት ያለው የወንጀል ህግ አተረጓጎም መርህ የተከተለ እንደሆነ መገንዘብ ይቻላል።

ስለዚህም ቅጣትን በሚመለከት አዲሱ የወንጀል ህግ ከመውጣቱ በፊት በተፈፀመ ወንጀል ከተፈረደበት እና ሆኖም ግን ወንጀሉ በተፈፀመበት ጊዜ ስራ ላይ ከነበረው ወንጀል ህግ ይልቅ አዲሱ ህግ ለተከላኸ- ቅጣትን የሚያቀልሉትና ተከላኸን የሚጠቅም ሆኖ ከተገኘ ይሄው በአዲሱ ህግ ላይ ያለው ቅጣት የሚፈጽምበት ስለመሆኑ ከወንጀል ህጉ ቁ. 6 ድንጋጌ ይዘት የሚያስገንዝብ ስለመሆኑ ሰበር ችሎቱ በመ/ቁ/ 95438 ወሳኔ ሰጥቷል።በሌላ በኩል አዲስ የወጣው ህግ የቀድሞውን ህግ የሻረው እንደሆነና በቀድሞ ህግ ወንጀል የነበረው ድርጊት በአዲሱ ህግ ይኸው ድርጊት ወንጀልነቱ ቀሪ ከሆነ ወይም የማይሥቀጣ ከሆነ በቀድሞ ህግ ተፈርዶበት ቅጣቱ እንደማይፈጸም ወይም እየተፈጸመ ከሆነም ቅጣቱ አፈጻጸም ወዲያውኑ እንደሚቋረጥ የወንጀል ህግ አንቀጽ 9/1/ በግልጽ ደንግጋል።

ስለሆነም ከአነዚህ ድንጋጌዎች ይዘት መገንዘብ የሚቻለው ኋላ የወጣው የወንጀል ህግ ተከላኸን ወይም የተቀጣውን ሰው የሚጠቅም መሆን አለመሆኑ መመዘኛ ተደርጎ መታየት ያለበት ስለመሆኑ ነው።ኋላ የወጣው ህግ የቀድሞውን ህግ በመሻር የድርጊቱን ወንጀልነት ቀሪ በማድረግ በቀድሞ ህግ የተሰጠው ፍርድ ቀሪ ነው በሚል በግልጽ ህጉ ደንግጎ እያለ ኋላ የወጣው ህግ ቅጣት ማቅለሉን መሰረት በማድረግ ተቀጧው ያቀረበው አቤቱታ ሊስተናገድ አይገባም የሚለው የስር ፍርድ ቤት ወሳኔ የህገ መንግስቱን አንቀጽ 22/2/ እና የወንጀል ህጉን ልዩ ሁኔታ አንቀጽ 6 ያላገናዘበ ሆኖ አግኝተናል።

በሁለተኛ ደረጃ መታየት ያለበት ጉዳይ እንዲህ ዓይነት ሁኔታ ሲያጋጥም ተከላኸ- ወይም ተቀጧው አቤቱታ ማቅረብ የሚጠበቅበት የጊዜ ገደብ መኖር አለመኖሩ ላይ ነው።በመሠረቱ የወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ ለይግባኝ ማቅረቢያና ተያያዥ ጉዳዮች የጊዜ ገደብ ቢያስቀምጥም ፍርድ አግኝቶ የተዘጋ መዘገብ በኋላ እንደገና መከፈቱ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ በምን ያህል ጊዜ ወስጥ አቤቱታ ሊቀርብበት እንደሚገባ በሕግ የጊዜ ገደብ አልተቀመጠም። ይህ በሚሆንበት ወቅት የጊዜ ገደቡ የሚወሰነው የጉዳዩን ሁኔታዎችና የአቤቱታውን ዓይነት በመመልከት እንጂ ከተወሰነ ጊዜ በኋላ የቀረበው አቤቱታ

ተቀባይነት የለውም በሚል ድምዳሜ ላይ በመድረስ አይደለም።ከዚህ በተጨማሪ አመልካች የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገ-መንግስት አንቀጽ 22(2)፣ የወ/ሕ/አንቀጽ 6 እና 9(1)ን መሠረት በማድረግ አቤቱታ ያቀረበበት ጉዳይ በባህሪው እንደመደበኛ የክርክር ጉዳይ የሚታይ ሳይሆን አቤቱታ በቀረበ ጊዜ ሊስተናገድ የሚችል መሆኑን ህጉ ግልጽ የጊዜ ገደብ አለማስቀመጡ የሚያሳይ ነው።

በዚህ መዝገብ በተያዘው ጉዳይ አመልካች በቀድሞ የጉምሩክ አዋጅ ቁ/622/01 አንቀጽ 95/1/ሐ እና 2 እንዲሁም አንቀጽ 101/3/ በተደራራቢ ወንጀል ተከሶ ጥፋተኝነትና የቅጣት ወሳኔ ተሰጥቶ ቅጣቱን በመፈጸም ላይ እያለ አዲስ የወጣው የጉምሩክ አዋጅ ቁ/859/06 አንቀጽ 170እና 171 የድርጊቱን አስቀጫነት እንዳለ ይዞ ነገር ግን ቅጣቱን በማሻሻሉ አመልካች የኋለኛው ህግ ይጠቅመኛል በሚል ለስር ፍርድ ቤት አቤቱታ ሲያቀርብ ፍርድ ቤቱ እንዲህ ዓይነት አቤቱታ ሊስተናገድ የሚችልበት አግባብ የለም በማለት የሰጠው ወሳኔ ከላይ በዝርዝር የተመለከተውን ህገ መንግስታዊ ድንጋጌ እና የወንጀል ህጉን ዓላማና ይዘት ያሳገናዘበ ስለሆነ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል ብለናል።በዚህ አግባብ ተከታዩን ወሳኔ ሰጥተናል።

ወ ሳ ኔ

1ኛ/የፌዴራል የመ/ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ/81283 ላይ በ06/04/2008 ዓ/ም የሰጠው ትእዛዝ እና ይህንኑ በማጽናት የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ/002346 ላይ በ20/03/2010 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ በመሰረዝ አመልካች ያቀረበው አቤቱታ ተመርምሮ ተገቢው ወሳኔ እንዲሰጥ መዝገቡን በወ/መ/ስ/ስ/ህግ ቁ/195 /2/ሀ መሰረት ለፌዴራል የመ/ደረጃ ፍርድ ቤት መልሰናል ።ይጻፍ።

መዝገቡ ተዘግቷል ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ማ/አ

የሰበር መ/ቁ/158613

ሐምሌ 18 ቀን 2010 ዓ.ም

ዳኞች ፡ብርሃኑ አመነው.

በዕውቀት በላይ

እንዳሻው አዳኝ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ.

አመልካች፡- ወ/ሮ ማስተዋል ሰፈረ

ተጠሪ፡- የለም

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ወሳኔ ተሰጥቷል።

ወሳኔ

የሰበር አቤቱታ የቀረበው አማራ ብ/ክ/መ/ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር አጣሪ ችሎት ተጠሪ ለችሎት ስራ እንቅፋት ሆናለች በማለት ጥፋተኛ ናት በሚል የመጨረሻ የጽሑፍ ማስጠንቀቂያ በመስጠት ይህም ከማህደሯ ጋር እንዲያያዝ ትእዛዝ በመስጠቱ እና አመልካች ይህንን ትእዛዝ ለማስለወጥ አቤቱታ በማቅረቧ የሰበር ፍርድ ቤት ትእዛዝ አግባብነት ከወንጀል ህግ አንቀጽ 449 አንጻር ለመመርመር እንዲቻል ለዚህ ሰበር ችሎት የቀረበ ነው።

እኛም የቀረበውን አቤቱታ ከስር ፍርድ ቤት ትእዛዝ ይዘት እና አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምረናል። መዝገቡን መርምረን እንደተገነዘብነው ፍርድ ቤቱ ለትእዛዙ መሰረት ያደረገው መነሻ ምክንያት አመልካች የፍርድ ቤቱ ንብረት ክፍል ሰራተኛ ሆና ለዳኞች የሚሰጥ የሞባይል ካርድ ለዳኞች ቢሮ ድረስ ለማቅረብ ፈቃደኛ አልሆነችም በሚል ምክንያት ጉዳዩን ችሎት ቀርባ እንድታስረዳ ስትጠራም ችሎት ለመቅረብ እምብተኛ ከመሆኗም በተጨማሪ በፖሊስ ተጠርታ ስትቀርብም ተገቢውን ምላሽ ለመስጠት ፈቃደኛ ባለመሆኗ ለችሎት ስራ እንቅፋት ሆናለች በሚል ምክንያት

የመጨረሻ ማስጠንቀቂያ እንዲሰጣትና ከማህደሯ እንዲያያዝ ትእዛዝ ስለመስጠቱ ገልጧል። ችሎቱ ይህንን የቅጣት ወሳኔ ሲሰጥ የህግ መሰረቱ ግልጽ ባለመሆኑ አከራካሪ ሆኖ ቀርቧል። ለዚህም ነው በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ ከወንጀል ህግ አንቀጽ 449 አንጻር አግባብነቱን መመርመር ያስፈለገው።

በመሰረቱ የዳኝነት ስራ አካሄድ ላይ የሚፈጸሙ ወንጀሎች ዓይነትና ቅጣታቸው የሚደነግገው የወንጀል ህጉ አንቀጽ 443 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች ላይ እንደተመለከተው እንደጉዳዩ ባሕርይና ጥፋት ዓይነት ቅጣት የሚጣልበት ሲሆን በተለይ ችሎት መድፈርን አስመልክቶ ችሎቱ በያዘው መዝገብ ላይ ወዲያውኑ ቅጣት ሊወስን የሚችልበት አግባብ በወንጀል ህጉ አንቀጽ 449 እንዲሁም በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁ/480 እና 481 በግልጽ ተደንግጎ ይገኛል። የእነዚህ ድንጋጌዎች ይዘትም ሲታይ የዳኝነት ስራ በማከናወን ያለውን ዳኛ በማናቸውም መንገድ ማወክ፣ መስደብ ፣ ማፌዝ፣ መዛትና በመሳሰል ሁኔታ እንቅፋት መፍጠር እንዲሁም የዳኝነት ስራ አካሄድ ስነስርዓት አለማክበር፣ ለችሎቱ ክብርና ለዳኝነት ስራ መልካም አመራር ተቃራኒ የሆነ ጠባይ የሚያሳይ ማንኛውም ሰው ፣ የችሎት ተግባርና ስራ የሚያደናቅፉና ተገቢውን ክብር ለማይሰጡ ለማይታዘዙና ተገቢውን ምላሽ ለመስጠት ፈቃደኛ ባለመሆን የችሎቱን ስራ የሚያደናቅፉን ማንኛውም ሰው በዚያው መዝገብ ወዲያውኑ ተገቢ ቅጣት መጣል የሚያስችል ነው። የእነዚህ ድንጋጌዎች ዋና ዓላማ የችሎቱን ስራ አካሄድ በማስከበር ያለእንቅፋት የዳኝነት ስራውን ማሳለጥ መሆኑን እንገነዘባለን።

በዚህ መዝገብ ወደ ተያዘው ጉዳይ ስንመለስ አመልካች የሞባይል ካርድ ለችሎቱ ዳኞች የማቅረብ አስተዳደራዊ ግዴታ ወይም የስራ ሃላፊነት አልተወጣችም በሚል ምክንያት ወደ ችሎቱ እንድትጠራ መደረጉ የተገለጸ ሲሆን ከጅምሩ አስተዳደራዊ የስራ ሃላፊነት አለመወጣት አለ ከተባለ በአስተዳደራዊ ስነ ስርዓት ጉዳዩ ተጣርቶ ተገቢው እንዲወሰን ማድረግ እንደሚገባ ይታወቃል። ከዚህ አልፎ ግን ችሎቱ ምክንያቱን ለመገንዘብ ፈልጎ ወደ ችሎት እንድትቀርብና ተገቢውን ምላሽ እንድትሰጥ ትእዛዝ ከሰጠ በኋላ አመልካች ችሎት ቀርባ የችሎቱን ትእዛዝ አልቀበልም ማለቷ እንዲሁም ለችሎቱ ተገቢውን ክብር አለመስጠቷ ከተረጋገጠ እና ችሎቱ ይህ ተግባሯ ጥፋት ነው ብሎ ካመነበት ቅጣት ሊወስን የሚችለው ለድርጊቱ ማቋቋሚያ ድንጋጌ በመለየት በወ/ህጉ

አንቀጽ 443 ወይም በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ አንቀጽ 480 ወይም 481 በተደነገገው አግባብ ሊሆን ይገባል።ከዚህ ወጪ በህግ በግልጽ ባልተደነገገ አግባብ የሚጣል ቅጣት የህግ መሰረት የለውም ።በመሆኑም የስር ፍርድ ቤት አመልካች ላይ የመጨረሻ የጽሁፍ ማስጠንቀቂያ እንዲሰጥና ይህም ከማህደሯ ጋር እንዲያያዝ በማለት የሰጠው የቅጣት ወሳኔ የህግ መሰረት የሌለው ስለሆነ ሊታረም የሚገባ ሆኖ አግኝተናል።ነገርግን አመልካች የፈጸመችው ድርጊት በአስተዳደራዊ መንገድ ተጣርቶ አስተዳደራዊ እርምጃ የሚወሰድበት ነው ወይስ የችሎቱን ስራ መድፈር ነው? በሚለው ላይ በመለየት ተገቢና አስተማሪ ወሳኔ መስጠትን ይህ ወሳኔ ቀሪ አያደርገውም ብለናል። በዚህ አግባብ ተከታዩን ትእዛዝ ሰጥተናል።

ትእዛዝ።

1ኛ/የአማራ ብ/ክ/መ/ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በሰበር መ/ቁ/03-75294 በ11/08/2010 ዓ.ም አመልካች ላይ የሰጠው የቅጣት ትእዛዝ ተሸሯል።

2ኛ/ አመልካች የፈጸመችው ድርጊት በአስተዳደራዊ ስነስርዓት ወይም በችሎት መድፈር የሚሸፈን ነው የሚለውን በመለየት ተገቢውን የመወሰን ጉዳይ ይህ ወሳኔ ቀሪ አያደርገውም ብለናል።

3ኛ/ይኸው እንዲታወቅ ለክልሉ ጠ/ፍ/ቤት የዚህ ወሳኔ ግልባጭ ይተላለፍ ብለናል።ይጻፍ።

መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት ።

ሰ/ኔ

የሰ/መ/ቁ. 152755

መስከረም 24 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንዳሻው አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች፡-የፌዴራል ጠቅላይ ዓቃቤ ህግ

ተጠሪ፡- አቶ አፍራኖ ሁሌ

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ነው ስለሆነም ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ይህ የሰበር አቤቱታ ሊቀርብ የቻለው አመልካች በአሮሚያ ብ/ክ/መ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 273802 በቀን 26/03/2010 ዓ.ም በዋለው ችሎት የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ በማጽናቱ የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለታቸው ነው።

ጉዳዩ የሚያዝበት ገንዘብ ሳይኖር ቼክ ማውጣት ወንጀልን የሚመለከት ነው። በስር ፍ/ቤት አመልካች በተጠሪ ላይ ሁለት የተለያዩ መዝገቦች ክስ አቅርቧል። በመዝገብ ቁጥር 25117 የቀረበው ክስ ይዘቱም፡- አመልካች የወንጀል ህግ አንቀጽ 692/1/ የተመለከተውን በመተላለፍ የሂሳብ ቁጥሩ ዝግ ሆኖ 1,000,000 የሆነ በቼክ ቁጥር BA.712880 የሆነ ብር 1,189,875 የቼክ ቁጥር AB.712880 ሰጥቶ የማታለል ወንጀል ስለፈፀመ ተከሷል የሚል ነው። በመዝገብ ቁጥር 25121 የቀረበው ክስ ደግሞ ይዘቱም፡- አመልካች የወንጀል ህግ አንቀጽ 693/1/ የተመለከተውን በመተላለፍ የሚያዝበት በቂ

ገንዘብ ሳይኖረው የብር 535,000 የሆነ ቁጥሩ BA.0776503 ቼክ ፈርሞ ብርሃን ኢንተርናሽናል ባንክ አራዳ ቅርንጫፍ እንዲመዘዘር ሰጥቶ ቼኩ ለክፍያ ባንክ ሲቀርብ በተከላሽ ተንቀሳቃሽ ሂሳብ የተዘጋ መሆኑ የተረገጠ ስለሆነ የሚያዝበት ገንዘብ አለመኖሩን እያወቀ ቼክ ማውጣት ወንጀል ተከሷል የሚል ነው።

አመልካች በሥር ፍ/ቤት ቀርቦ ክሱ ደርሶት ተቃውሞ አቅርቦ ፍርድ ቤቱ የተጠሪ ተቃውሞ በብይን ውድቅ ካደረገ በኋላ ተጠሪ በሰጠው የእምነት ክህደት ቃል ደርጊቱን አልፎጸምኩም በማለት ክዶ ተከራክሯል። ፍ/ቤቱ የተጠሪ ምስክሮች እንዲሰሙ ባዘዘው መሠረት የአመልካች ምስክር ቀርበው የግል ተበዳይ እና 2ኛ የዓ/ህግ ምስክር ብር 500,000 በተከላሽ ሂሳብ ገቢ ያደረጉ መሆናቸው ብር 35,000 በእጁ ከሰጡት በኋላ ቼኩን ፈርሞ የሰጣቸው መሆኑ ተበዳይ ቼኩን በመያዝ ባንክ ሲሄድ ገንዘብ የለውም ስለተባሉ ቼኩን ያስመቱ መሆናቸው ፣ ተጠሪ ሰጥቷል የተባለው ቼክም ባንኩ ከሠጠው ማረጋገጫ ጋር በሰነድ ማስረጃነት ቀርበው ፍ/ቤቱ እንዲከላከል በሰጠው ብይን አመልካች የመከላከያ ምስክሮች አቅርቦ ቀን ያልተፃፈበት ቼክ ለብድር ዋስትና የሰጠ ስለመሆኑ መስክርዋል።

ፍርድ ቤቱም አመልካች ባንክ በቂ ገንዘብ ሳይኖረው ቼክ የሰጠ መሆኑ በማስረጃ ስለተረጋገጠ እና በመከላከያ ማስረጃው ስላልተከላከለ ቼኩ ላይ ቀን ያልተፃፈበት መሆኑ ከወንጀሉ ነፃ አያደርገውም በማለት በቀረበበት ክስ ጥፋተኛ ነው በማለት ቅጣቱ በመዝገብ ቁጥር 25117 ጋር በማጣመር አስልቷል። በዚህ መሰረት በመዝገብ ቁጥር 25117 ተጠሪ የተከሰሰበት የወንጀል ህግ አንቀጽ 692/1/ ጥፋተኛ በማለት በአራት ዓመት ከአምስት ወር እስራት እና በብር ሰባት ሺህ የገንዘብ መቀጮ መነሻ ይሟላል። በመዝገብ ቁጥር 25121 ጥፋተኛ ለተባለበት የህግ ድንጋጌ የስምንት ዓመት ከአምስት ወር እስራት እና በብር አስራ አምስት ሺህ የገንዘብ መቀጮ መነሻ ቅጣት ይሟላል። በተጠሪ በኩል የቀረበ 3 የቅጣት ማቅለያ በመቀበል ተከላሽ በስድስት አመት ፅኑ እስራት እና በብር 2,000 የገንዘብ መቀጮ እንዲቀጣ ውሳኔ ሰጥቷል።

የአሁኑ ተጠሪ በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኙን ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ያቀረበ ሲሆን ፍ/ቤቱ የቀረበውን ይግባኝ መሰረት በማድረግ ግራ ቀኙን አስቀርቦ ያከራከረ ሲሆን ተጠሪን በተመለከተ በመዝገብ ቁጥር 25117 የስር

ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ ቅጣቱን በማሻሻል ተከላሽ በአንድ አመት ዕኑ እስራት እና በብር 2,000 የገንዘብ መቀጮ እንዲቀጣ ውሳኔ ሰጥቷል። በሌላ በኩል በመዝገብ ቁጥር 25121 የተሰጠው የጥፋተኝነት እና የቅጣት ውሳኔ በመሻር ተከላሽ በቀረበበት የወንጀል ህግ አንቀጽ 693/1/ የተመለከተውን በመተላለፍ የሚያዝበት ገንዘብ አለመኖሩን እያወቀ ችክ ማውጣት ወንጀል በነፃ እንዲሰናበት ውሳኔ ሰጥቷል። አመልካች የስር ፍርድ ቤት በሰጠው ውሳኔ ቅር በመሰኘት አቤቱታውን ለክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ቢያቀርብም የአመልካች አቤቱታ ወድቅ በማድረግ የሥር ወሳኔ በማጽናት ወስኗል። የአሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበው ይህን ወሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

የአሁን አመልካች በ17/05/2010 ዓ.ም በተጻፈ ሶስት ገጽ አቤቱታ አቅርቧል። የአቤቱታው ይዘት ባጭሩ፡- ተጠሪ በ1ኛ ክስ በመዝገብ ቁጥር 25117 ላይ የማታለል ወንጀል ክስ ዓንቀፅ 692(1) የስር ፍርድ ቤቶች የጥፋተኝነት ውሳኔውን ያፀኑ ቢሆንም ቅጣቱ በቅጣት አወሳሰን መመሪያ ቁጥር 2/2006 መሰረት እርከን የወጣለት ስለሆነ ደረጃ 8 እርከን 20 ስር የሚወድቅ ሆኖ እያለ ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ እና 4 ማቅለያ መጠቀሙ ስህተት ነው ሊታረም ይገባል ።

2ኛ ክስ በተመለከተ ተጠሪ በቂ ስንቅ ሳይኖረው የግል ተበዳይ ኑረዲን አብዱል ሰመድ የተበደረውን ገንዘብ በቀን 28/08/2008 ዓ/ም ለክፍያ የሚቀርብ ችክ በቀን 12/02/2008 ዕፎ እንደሰጠ ተረጋግጦ እያለ ይግባኝ ሰሚው ጠቅላይ ፍርድ ቤት 2ኛ የዓ/ህግ ምስክር ችኩ የሰጠው ለዋስትና ነው በማለት ምስክርነት ቃል ሰጥቷል በማለት ተከላሽን በነፃ ማሰናበቱ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው የሚል አቅርቦዋል። የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮ ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ በመወሰኑ ተጠሪ ቀርቦ በፅሁፍ ተከራክረዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከላይ የተመለከተው ሲሆን ይህ ችሎት የግራ ቀኛቸውን ክርክር ለሰበር አቤቱታ መነሻ ከሆነው ወሳኔ እና አግባብነት ካላቸው የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መርምረናል ። በአጣሪው ችሎት የተያዘው ጭብጥ ተጠሪ ለግል ተበዳይ የሰጠው ችክ ለክፍያ ባንክ ሲቀርብ የተከላሽ ተንቀሳቃሽ ሂሳብ የተዘጋ እና በቂ ሂሳብ የሌለው መሆኑ በምስክሮች በተረጋገጠበት ሁኔታ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ችኩ የተሰጠው ለመተማመኛ ነው በማለት በነፃ ያሰናበተበት አግባብ ከወንጀል ህግ ዓንቀፅ 693(1) አንፃር ለመመርመር ነው ። እኛም ጉዳዩ እንዲጣራ ከተያዘው ጭብጥ ብቻ

መሰረት በማድረግ መርምረናል ። እንደመረመርነው የስር ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 25121 የነበረው ክርክር ሲታይ አመልካች የወንጀል ህግ አንቀጽ 693/1/ የተመለከተውን በመተላለፍ የሚያዝበት በቂ ገንዘብ ሳይኖረው የብር 535,000 የሆነ ቁጥሩ BA.0776503 ቼክ ፈርሞ ብርሃን ኢንተርናሽናል ባንክ አራዳ ቅርንጫፍ እንዲመዘዘር ሰጥቶ ቼኩ ለክፍያ ባንክ ሲቀርብ በተከላከለ ተንቀሳቃሽ ሂሳብ የተዘጋ መሆኑ የተረገጠ ስለሆነ የሚያዝበት ገንዘብ አለመኖሩን እያወቀ ቼክ ማውጣት ወንጀል ተከሷል የሚል ነው። ይህን ክስ ለማስረዳት የቀረቡት የከላከያ ዓ/ህግ ምስክሮች በበኩላቸው ተጠሪ በቂ ስንቅ ሳይኖረው የግል ተበዳይ ኑረዲን አብዱል ሰመድ እና 2ኛ የዓ/ህግ ማስረጃ ብር 500,000 በተከላከለ ሂሳብ ገቢ ያደረጉ መሆናቸው ብር 35,000 በእጁ ከሰጡት በኋላ በቀን 28/08/2008 ዓ/ም ለክፍያ የሚቀርብ ቼክ በቀን 12/02/2008 ዕፎ እና ፈርሞ የሰጣቸው መሆኑ ተበዳይ ቼኩን በመያዝ ባንክ ሲሄድ ገንዘብ የለውም ስለተባለ ቼኩን ያስመቱ መሆናቸው ፣ ተጠሪ ሰጥቷል የተባለው ቼክም ባንኩ ከሠጠው ማረጋገጫ ጋር በሰነድ ማስረጃነት ቀርበው ፍ/ቤቱ እንዲከላከል በሰጠው ብይን አመልካች የመከላከል ምስክሮች አቅርቦ ቀን ያልተፃፈበት ቼክ ለብድር ዋስትና የሰጠ ስለመሆኑ መመስከራቸው መሰረት በማድረግ የአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ጥፋተኛ በማለት የቅጣት ውሳኔ ሰጥቶ የነበረ ቢሆንም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ግን ተጠሪ ቼኩን ለግል ተበዳይ የሰጠው ለመተማመኛ መሆኑ በዓ/ህግ 2ኛ ምስክር የተገለፀ በመሆኑ ተከላከያ ጥፋተኛ ሊባል አይገባም በማለት በነፃ ያሰናበተው ስለመሆኑ ከመዝገቡ ለመረዳት ችለናል።

ተጠሪ ለግል ተበዳይ ቼክ ፈርሞ መስጠቱ ሳይክድ ነገር ግን ቼኩ የተሰጠው ለዋስትና ዓላማ ነው በማለት ተከራክረዋል ። በሥር ፍ/ቤት በተደረገው ክርክር ፍ/ቤት ማስረጃ በመመዘንና ፍሬነገር በማጣራት ሥልጣኑ በደረሰበት ደምዳሜ ተጠሪ ቼክ ፈርሞ መስጠቱ ለዋስትና የሰጠሁት ነው የሚለው ክርክርም ተቀባይነት እንደሌለው ቼኩ ፈርሞ መስጠቱ የተረጋገጠ እና በቼኩ ለክፍያ ባንክ ሲቀርብ በቂ ስንቅ የሌለው መሆኑ እስከተረጋገጠ ድረስ ተጠሪ ጥፋተኛ ነው በማለት ውሳኔ ሰጥቷል። ጉዳዩ በይግባኝ የተመለከተው የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በአንፃሩ ቼኩ ለዋስትና የተሰጠ መሆኑ የዓ/ህግ 2ኛ ምስክር ተገልፀዋል በማለት ተከላከያ በተጠቀሰበት የህግ ዓንቀፅ ጥፋተኛ

ሊባል አይገባም ከሚል ድምዳሜ ላይ በመድረሱ ምክንያት ተጠሪ በነፃ እንዲሰናበት ወስኗል።

በመሰረቱ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ .የወንጀል ሕግ አንቀጽ 693(1) ሥር የሚያዘበት ገንዘብ ሳይኖር ችክ ማውጣት ወንጀል ለማቋቋም እንደመስፈርት የተወሰዱት አንደኛው ችክ በሚወጣበት ጊዜ በሰጪ በጅክ አውጭው ሂሳብ ቁጥር በቂ ስንቅ አለመኖሩ ሲሆን ሁለተኛ ደግሞ ችክ ለባንክ በሚቀርብበት ጊዜ በጅክ የተጠቀሰውን መጠን ገንዘብ ለመክፈል የሚያስችል የሚያዘበት በቂ ገንዘብ አለመኖሩ ነው።በተያዘው ጉዳይ ተጠሪ ችክ ማውጣቱ አልተካደም ችክ በወጣበት ጊዜ ይሁን በግል ተበዳይ በክፍያ በቀረበበት ጊዜ የሚያሲዘበት በቂ ገንዘብ ስለመኖሩ ያቀረበው ክርክር የለም ። ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁ. 67947 በሰጠው ገዥ (አሳሪ) የሕግ ትርጉም ችክ በወንጀል ጉዳይ እንደዋስትና ተሰጥተዋል በማለት እንደመከላከያ ሊቀርብ እንደማይችል ፍርድ ሰጥተዋል ። በጅክ አውጪው እና ተቀባዩ የሚኖረው ግላዊ ግንኙነት /personal relation/ በፍትሐብሄር ጉዳይ የተሰጠው የሕግ ትርጉም በወንጀል ጉዳዮች ተፈፃሚነት እንደሌለው ከላይ በተመለከተው የሰበር ውሳኔ ተገልጿል ። በመሆኑም አንድ በጅክ በወንጀል ጉዳይ የተከሰሰው ግለሰብ ከወንጀል ተጠያቂነት ነፃ የሚሆነው ከላይ የተመለከቱት የወንጀሉ ማቋቋያ ፍሬ ነገሮች እንደሌሉ በሌላ አገላለጽ ችክ ሊወጣ ወይም ለክፍያ ሲቀርብ በቂ ስንቅ ያለው ስለመሆኑ በማስረዳት ብቻ ሲሆን ከዚህ ሌላ ፍርድ ቤቱ የሚቀበለው ሌላ ሕጋዊ ምክንያት ከሌላ በስተቀር ከተጠያቂነት ነፃ የሚያደረግ አይደለም። ምክንያቱም ችክ እንደቀረበ ክፍያ የሚፈጸመበት ሕጋዊ ሰነድ ነው።

ይህ በመሆኑም ሕግ አውጭው በጅክ ላይ የሚፈፀመው ወንጀሎች ሕጋዊ ተጠያቂነት የሚያስከትል መሆኑ በግልፅ ከመደንገጉ በተጨማሪ ችክ እንዳቀረበ ክፍያ የሚፈፀምበት ምንም ቅድመሁኔታ የማይቀመጥበት ሰነድ ነው ። ከሥር ፍርድ ቤት ክርክር ሂደት እንደተገነዘብነው ተጠሪ ችክ ለግል ተበዳይ መስጠቱ አልካደም ።ተሰጠ በተባለው ችክም ለማን እንደሚከፈል ከየትኛው ባንክ እንደሚከፈል እንዲሁም የገንዘብ መጠኑ በግልጽ የሰፈረ ስለመሆኑ አላከራከረም ። የሥር ጠቅላይ ፍርድ ቤት ተጠሪ በነፃ ለማሰናበት እንደ መሰረታዊ ነጥብ የወሰደው ችክ ለዋስትና መያዣነት ለግል ተበዳይ የተሰጠ ስለሆነ የወንጀል ተጠያቂነት አያስከትልም በሚል ነው።

ከሥር የክርክር ሂደት መረዳት እንደተቻለው ተጠሪ የእምነት ክህደት ቃሉ ሲሰጥ ለክርክሩ መነሻ የሆነው ቼክ ፈርሞ መስጠቱ አልካደም ። ተጠሪ የቼኩ ሕጋዊነት ሳይቃወም ቼኩ የተሰጠበት ዓላማ መሠረት በማድረግ መከራከሩን ተገንዝበናል ከላይ እንደተመለከተው ቼክ እንደቀረበ ክፍያ የሚፈጸምበት ሰነድ ከመሆኑ አንጻር በወንጀል ጉዳይ ያለው ተጠያቂነት ቼክ በወጣበት ወይም ለክፍያ ለቀረበበት ጊዜ በቂ ስንቅ መኖር ያለመኖሩን መሠረት ያደረገ እንጂ ለዋስትና የተሰጠ መሆን ያለመሆን በወንጀል ጉዳይ እንደ ሕጋዊ መከላከያ የሚወሰድ አይደለም ። የሥር የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤትም ለክርክሩ መሠረት የሆነው ቼክ በተጠሪ ተጽፎ ተፈርሞ መሰጠቱ እያረጋገጠ ቼክ ለዋስትና መስጠት የወንጀል ተጠያቂነት አያስከትልም ከሚል ድምዳሜ የደረሰው አጠቃላይ የክርክሩ ባሕሪ ያላገናዘበ ነው። ምክንያቱም ተጠሪ ቼክ ማውጣቱ አልካደም ። ቼክ የተሰጣት የግል ተበዳይም በስማቸው የታዘዘ ክፍያ መሆኑን አረጋግጠዋል ። በሌላ በኩል የሚከፈለው የገንዘብ መጠንና ከፋይ ባንክ በግልጽ ተመልክቷል ። ተጠሪ የቼኩ ሕጋዊነት ጥያቄ ባላገላበት ፤ በዋናነት ደግሞ ቼኩ ጽፎ እና ፈርሞ መስጠቱ ባልካደበት ሁኔታ የሥር ፍርድ ቤት የሕግ ትርጉም እና ድምዳሜ በወንጀል ሕግ አንቀጽ 693(1) ሥር የተመለከተው መሰረታዊ የወንጀሉ መቋቋያ ፍሬነገሮች ያላገናዘበ ፤ በተጠሪ የተሰጠው ቼክ ሕጋዊነት ባላከራከረበት ተጠሪም ቼኩን መስጠቱ ባልካደበት ጥፋተኛ አይደለም በማለት በነፃ እንዲሰናበት መወሰኑ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ብለናል። ስለሆነም ተጠሪ በዓቃቤ ሕግ ጠቅሶ ባቀረበው የወንጀል ሕግ አንቀጽ 693(1) ሥር በወ.መ.ሥ.ሥ.ሕ.ቁ 195(2) (ሀ) መሠረት ጥፋተኛ ነው ብለናል።

በአጠቃላይ ከላይ በተመለከቱት ምክንያቶች የአሮሚያ ብ/ክ/መ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሳኔ በማፅናት የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ተገኝቷል። በመሆኑም ተከታዩ ተወስኗል።

ው ሳ ኔ

1. በአሮሚያ ብ/ክ/መ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 257881 ቀን 2009 ዓ.ም የተሰጠው እና በክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 273802 ህዳር 26 ቀን 2010 ዓ.ም በዋለው ችሎት በትእዛዝ

የጸናዉ የጥፋተኝነት እና የቅጣት ውሳኔ በወ/ህ/ሥ/ሥ/ቁ 195(2/ለ/2) መሠረት ተሻሽሏል።

2. ተጠሪ በመዝገብ ቁጥር 25121 በነበረው ክርክር የወንጀል ህግ አንቀጽ 693/1/መሰረት ጥፋተኛ ሊባል ይገባል ብለናል።
3. በአሮሚያ ብ/ክ/መ/የአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 25117 የካቲት 15 ቀን 2009 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ውሳኔ በወ/ህ/ሥ/ሥ/ቁ 195(2/ለ/2) መሠረት ፀንቷል።
4. በከፍተኛው ፍ/ቤት ውሳኔ መሰረት እንዲያስፈፅም አመልካች ለሚገኝበት ማረሚያ ቤት ይጻፍ።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ተመላሽ ይደረግ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

የሰ/መ/ቁጥር---156420

ቀን- ሕዳር 28 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች:- ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንዳሻው አዳነ

ኃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች:- የደቡብ ብ/ብ/ሕ/ክ/መ/ፍትሕ ቢሮ ዐ/ሕግ

ተጠሪ:- አቶ ሙላቱ ያለው

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ ወንጀል ሲሆን የተጀመረው አመልካች በካፋ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በተጠሪ ላይ በመሠረተው ክስ መነሻነት ነው። የክሱ ይዘት፡- የወንጀል ሕግ አንቀጽ 543(3) የተመለከተውን በመተላለፍ በቦንጋ ከተማ 03 ቀበሌ ታሕሳስ 02 ቀን 2009 ዓ.ም ከቀኑ 9:00 ሰዓት በሚሆንበት ጊዜ በሚያሸከረክረው ኮድ 3-88132 በሆነው ሀይሉክስ ቶዮታ መኪና ላይ የመንገድ ትራንስፖርት ትራፊክ ለመቆጣጠር የወጣውን ደንብ ቁጥር 208/2003 አንቀጽ 36(1) የተመለከተውን በመተላለፍ ሚች ተማሪ ወርቁ ኮንሰን በኃላፊነት የመኪና ክፍል አላፍሮ በማሸከርከር ላይ እያለ ሚች ወድቆ በጭንቅላቱና ጀርባው ላይ በደረሰው ከባድ ጉዳት ሕይወቱ ያለፈ በመሆኑ በፈጸመው በቸልተኝነት ሰው መግደል ወንጀል ተከሷል የሚል ነው።

በስር ፍ/ቤት ተጠሪ የእምነት ክህደት ቃሉን ሲጠየቅ ክሱን ክዶ በመከራከሩ የአመልካች ምስክሮች ተሰምተውና የሰነድ ማስረጃ ቀርቦ ተጠሪ በተከሰሰበት አንቀጽ ስር እንዲከላከል ብይን የተሰጠ ሲሆን ተጠሪ የመከላከያ ምስክሮችን አሰምቷል። የስር

ፍ/ቤት የግራቀኙን ክርክርና ማስረጃ መርምሮ የተጠሪ ምስክሮች የተመሠከረበትን ያህል አላስተባበሉም በማለት ተጠሪን የወ/ሕ/አንቀጽ 543(3) የተመለከተውን በመተላለፍ የጥፋተኝነት ወሳኔ በመስጠት ተጠሪ በ3 (ሦስት) ዓመት ከ3 (ከሦስት) ወር ጽኑ እስራት እና በብር 2000(ሁለት ሺህ) የገንዘብ መቀጮ እንዲቀጣ ወስኗል። ተጠሪ ይህን ወሳኔ በመቃወም ያቀረበውን ይግባኝ የተመለከተው የደቡብ ብ/ብ/ሕ/ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ግራቀኙን ካከራከረ በኋላ መርምሮ ሚች መኪናው ሳይቆም ዘሎ እወረዳለሁ ሲል ወድቆ የሞተ በመሆኑና ተጠሪ ሚችን ከላይ በመጫኑ ደንብ መተላለፍ የፈጸመ ቢሆንን ተጠሪ ሚችን ከላይ በመጫኑ ብቻ ለሚች ሞት በቸልተኝነት ተጠያቂ የሚሆንበት ምክንያት የለም በማለት ተጠሪ በነጻ ሊሰናበት ይገባል በማለት በስር ፍ/ቤት የተሰጠውን የጥፋተኝነት ወሳኔ በመሻር በአብላጫ ድምጽ ወስኗል። አመልካች በዚህ ወሳኔ ቅር ተሰኝቶ ያቀረበውን የሰበር አቤቱታ የተመለከተው የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩን አቅርቦ ካከራከረ በኋላ መርምሮ ወሳኔውን በማጽናት ወስኗል። ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበው ይህን ወሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

አመልካች ያቀረበው የሰበር አቤቱታ ይዘት፡- ተጠሪ መጫን በተከለከለ የመኪና የውጭ ክፍል ላይ ሚችን እንደጫነው በጉዞ ላይ እንዳለ ሚች ወድቆ ጉዳት የደረሰበትና በዚያው ምክንያት መሞቱ ተረጋግጧል። የመንገድ ደህንነትን ለመጠበቅ የወጣውን ደንብ ቁጥር 208/03 አንቀጽ 36(1) በመርህ ደረጃ በመኪናው የውጭ ክፍል ላይ የሚያሳፍር ሰው በማናቸውም ሁኔታዎች ጉዳት ሊደርስባቸው የሚችል መሆኑን በማያሻሚ ሁኔታ መግለጹን መገንዘብ ይቻላል። ተጠሪ ይህን ጥንቃቄ ማድረግ ግዴታ እያለበት ይህንን ክልከላ በመተላለፍ ጉዳት ሊደርስ እንደሚችል እያወቀ ወይም ማወቅ ሲገባው ይህን ተላልፎ ሰው በመጫኑ የሞት ጉዳት መድረሱ እስከተረጋገጠ ድረስ ተጠሪ ነጻ እንዲሰናበት መወሰኑ ስህተት ነው። የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ለወሳኔው መሠረት ያደረገው የወ/ሕ/አንቀጽ 24 ሲሆን በተሳሳተ ሁኔታ በመገንዘብ ነው። ተጠሪ በመኪናው የላይኛው ክፍል ላይ ሰውን በመጫኑ ወድቆ ሕይወቱ ሊያልፍ እንደቻለ እየተረጋገጠ የስር ፍ/ቤት በምክንያትና ወጤት መካከል ግንኙነት የለም ማለቱ ስህተት ነው።

የስር ፍ/ቤት ድርጊቱ አደጋ ነው በማለት የሰጠው ወሳኔ የወ/ሕ/አንቀጽ 58(3) እና 59 በሚገባ ያላገናዘበ ነው። ምክንያቱም የተጠሪ ድርጊት ጉዳት ይደርሳል ቢል የተከለከለን ድርጊት አይደርስም በሚል ባለማገናዘብ በቸልተኝነት የመኪና የውጭ ክፍል

ላይ ሚችን በመጫን ወድቆ የሞተ መሆኑ በሚገባ እስከተረጋገጠ ድረስ የሀሳብ ክፍሉ ቸልተኝነት መሆኑ በቀላሉ መረዳት እየተቻለ አደጋ ነው። መባሉ መሠረታዊ የህግ ስህተት በመሆኑ ወሳኔው ተሽሮ የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት ወሳኔ ይጽናልን የሚል ነው።

የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮ ተጠሪ ሰው ለመጫን ባልተፈቀደ ቦታ ላይ ሕጻኑን ከጋላ ጭኖ ሲያሸከረክር ለመወደቅ የተጋለጠና የሚከልለው ነገር በሌለበት ወድቆ መሞቱ በተረጋገጠበት ሁኔታ በኋላ በኩል መጫን ቸልተኝነት አይደለም በማለት የስር ፍ/ቤት ከጥፋተኝነትም ሆነ ከቅጣት በነጻ ያሰናብተበትን አግባብነት ከወ/ሕ/አንቀጽ 59 እና ሰበር ሰሚዉ ችሎት በሰ/መ/ቁ 52075 አንጻር ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል የተባለ ሲሆን ተጠሪ በክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ተጠርቶ ሊቀርብ ባለመቻሉ በሌለበት ጉዳዩ ከመታየቱም በላይ በዚህ ችሎት እንዲቀርብ በጋዜጣ ጥሪ ተደርጎለት ሊቀርብ ባለመቻሉ መልስ የመስጠት መብቱ ታልፏል።

የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት ከላይ የተገለጸውን የሚመስል ሲሆን የአመልካችን አቤቱታ ያስቀርባል ሲባል ከተያዘው ጭብጥ አንጻር ከስር ፍ/ቤቶች ወሳኔ እና አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምረናል። ተጠሪ ሲያሸከረክረው በነበረው ፒካፕ ትዮታ መኪና ከኋለኛው ክፍል ላይ አሳፍሮ ሲያሸከረክር ሚች ወድቆ መሞቱ ተረጋግጧል። ተጠሪ ሚችን ከኋለኛው የመኪና አካል አሳፍሮ ያሸከረክር የነበረው የትራፊክ ደህንነት ደንብ ቁጥር 208/03 አንቀጽ 36(1) ስር በመኪና የኋለኛ አካል ላይ ሰው አሳፍሮ ማሸከርከር የሚከለክለውን ደንብ በመተላለፍ ጭምር መሆኑ አሻሚ አይደለም። የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት ሚች ላይ ለደረሰው የሞት ጉዳት ተጠሪን በቸልተኝነት ሰው መግደል ወንጀል ጥፋተኛ ያደረገ ሲሆን ይግባኝ ሰሚዉ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ተጠሪን በነጻ ሲያሰናብት የሰጠው ምክንያት ሚች ከመኪናው ዘሎ በሚወርድበት ጊዜ መውሰድ ይገባዉ የነበረ ጥንቃቄ ርምጃ ባለመውሰዱ የደረሰ ሞት እንጂ ተጠሪ የሚችን መሞት ለማስቀረት ማድረግ እያለበት ያላደረገው ወይም ማወቅ እያለበት ወይም እየቻለ ባለመገመት ወይም ባለማሰብ የተገኘ ወጤት መሆኑ ያልተረጋገጠ እንዲሁም የሚች ከመኪና ዘሎ መውሰዱ ብቻ እንጂ በተጠሪ በኩል የተፈጸመ ቸልተኝነት የለም በማለት ነው። የዚህን ችሎት ምላሽ የሚያሻው አብይ ጭብጥ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚዉ ፍ/ቤት ተጠሪ ሚችን በሚያሸከረክረው መኪና ከኋላ ወጭ ላይ ጭኖ ሲያሸከረክር ወድቆ የሞተ መሆኑን በተረጋገጠበት ለሚች

ሞት ምክንያቱ የተጠሪ ቸልተኝነት አይደለም ተብሎ በነጻ እንዲሰናበት መወሰኑ በአግባቡ ነው? ወይስ አይደለም? የሚለው ነው።

በመሠረቱ በወ/ሕ/አንቀጽ 59(1/ ሀ እና ለ) መሰረት አንድ ሰው በቸልተኝነት የወንጀል ተግባር ፈጽሟል የሚባለው ድርጊቱ በወንጀል የሚያስቀጣ ወጤት ሊያስከትል እንደሚችል እያወቀ አይደርስም የሚል ግምት ወይም ባለማመዛዘን ወይም ድርጊቱ በወንጀል የሚያስቀጣ ወጤት ሊያስከትል እንደሚችል ማወቅ እያለበት ወይም እየቻለ፣ ባለመገመት ወይም ባለማሰብ ድርጊቱን የፈጸመ እንደሆነ ነው። በተለይ ከአድራጊው የግል ሁኔታ አንጻር ሲታይ ሊደረጉ ይገባል ተብሎ በአግባቡ የሚጠበቁበትን ጥንቃቄዎች ያላደረገ እንደሆነ ቸልተኝነት አለው እንደሚባል ተመልክቷል።

በተያዘው ጉዳይ ተጠሪ ሚችን ከሚያሽከረክረው ተሽከርካሪ የኋለኛ የውጭ ክፍል ላይ አሳፍሮ ሲያሽከረክር ሚች ከተሽከርካሪው ወድቆ ሕይወቱ ማለፉ ተረጋግጧል። ተጠሪ ሚችን አሳፍሮበት ይጓዝ የነበረው ክፍል ላይ ሰው አሳፍሮ ማሽከርከር በትራፊክ ደህንነት ደንብ ቁጥር 208/2003 አንቀጽ 36(1) የተከለከለ ተግባር መሆኑ ተደንግጓል። የትራፊክ ደህንነት ደንቡ ይህን ተግባር የከለከለበት ዋናው ምክንያት ለተሳፋሪ ደህንነት አደገኛ በመሆኑ በሰው ሕይወት ወይም አካል ላይ ጉዳት እንዳይደርስ ለመከላከል መሆኑ እሙን ነው። ተጠሪ የአሽከርካሪነት ሙያ ያለው ሰው እንደመሆኑ መጠን ይህን ደንብ ተላልፎ ሰውን ከኋላ መጫን አደገኛና ተገቢው ጥንቃቄ ሊያደርግበት የሚገባው ሆኖ እያለ ሚችን በደንብ በተከለከለ የተሽከርካሪው አካል ላይ አሳፍሮ ጭኖ ሲሄድ ሚች ወድቆ ለደረሰበት ጉዳት ተጠሪ በቸልተኝነት ተጠያቂ ነው። ሚች ለመወረድ ሲል መወደቁ ወይም ለመወረድ ሲል ዘሎ መወደቁ የተጠሪን ቸልተኝነት አያስቀረውም። ምክንያቱም ሚች ለተሽከርካሪ ያለው ግንዛቤ አናሳ ሊሆን ከመቻሉ አንጻር ተሽከርካሪ በጉዞ ላይ እያለ መወረድ የሚያስከትለውን ጉዳት ላይገነዘብ ይችላል። ደንቡ በተጠሪ ላይ ወይም በአሽከርካሪው ላይ በዋናነት ግዴታ የጣለው ሰዎች መጓጓዣቸውን እንጂ ከላይ መሳፈር ሊያስከትልባቸው የሚችለውን ጉዳት በአግባቡ ላይገነዘቡ ስለሚችሉ ነው። ሚች ተሽከርካሪው በጉዞ ላይ መወረድ ወይም ዘሎ መወረድ አደገኛ ወጤት ያለው መሆኑን ቢያወቅና የተሳሳተ ግንዛቤ ባይኖረው ኖሮ በጉዞ ላይ ካለ ተሽከርካሪ ዘሎ ባልወረደ ነበር። እንዲሁም ለሚች ጉዳት ዋናው ምክንያት የሚች ከተሽከርካሪው መወረድ ብቻውን ሳይሆን ተሽከርካሪው በጉዞ ላይ መሆኑ ነው። ስለሆነም የሚችን ሞት

ያስከተለው በዋናነት ተጠሪ በትራፊክ ደህንነት ደንብ ጭምር አደገኛ ወጤት እንደሚያስከትል ግንዛቤ ወስጥ ገብቶ በተከለከለ ስፍራ ወይም የመኪናው የኃላ የውጭኛ አካል ላይ ሚችን አሳፍሮ በመሄድ በፈጸመው ቸልተኝነት ምክንያት ሚች ለመወረድ ሲል ወድቆ በመሞቱ በመሆኑ የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት ተጠሪ በወ/ሕ/አንቀጽ 543(3) የተመለከተውን በመተላለፍ ጥፋተኛ ማለቱ ተገቢ ሆኖ እያለ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የጥፋተኝነት ወሳኔውን በመሻር ተጠሪን በነጻ ማሰናበቱ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊሻር የሚገባው ሆኖ ተገኝቷል።

ቅጣትን በተመለከተ ተጠሪ ጥፋተኛ የተባለበት የወ/ሕ/አንቀጽ 543(3) በተሻሻለው የቅጣት አወሳሰን መመሪያ ቁጥር 02/2006 መሠረት ወንጀሉ ደረጃ የወጣለት በመሆኑ በዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት ደረጃ 1 እርከን 21 ተወስዶ የቀረበ የቅጣት ማክበጃ ምክንያት ባለመኖሩ በተጠሪ በኩል በቀረቡት የቅጣት ማቅለያ ምክንያቶች ወስጥ 4 ምክንያቶችን በመወሰድና 4 እርከን በመቀነስ እርከን 17 ስር የ3 ዓመት ከ3 ወር የጽኑ አስራት ቅጣትና በገንዘብ የብር 2,000 መቀጮ እንዲቀጣ መወሰኑ የሚነቀፍበት በቂ ምክንያት ባለመገኘቱ እንዳለ ተወስዷል።

ሲጠቃለል ተጠሪ በትራፊክ ደህንነት ደንብ ቁጥር 208/2003 አንቀጽ 36(1) የተመለከተውን ግልጽ ክልከላ በመተላለፍ በተሽከርካሪው የኃላ የውጭ አካል ላይ ሚችን አሳፍሮ ሲያሸከረክር ሚች ለመወረድ ሲል ወድቆ በደረሰበት ጉዳት የሞተ መሆኑ ተረጋግጦ እያለ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ተጠሪን በነጻ ማሰናበቱ የወ/ሕ/አንቀጽ 24፣ 59 እና የወ/ሕ/አንቀጽ 543(3) ድንጋጌዎችን ያላገናዘበና መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊሻርና የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት የሰጠው የጥፋተኝነትና የቅጣት ወሳኔ ሊጸና የሚገባው ሆኖ ተገኝቷል። በመሆኑም የሚከተለው ወሳኔ ተሰጥቷል።

ወ ሳ ኔ

1. የደቡብ ብ/ብ/ሕ/ክ/መንግስት ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በወ/ይ/መ/ቁ 049653 ግንቦት 02 ቀን 2009 ዓ.ም ተሰጥቶ በክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁ 05297 ጥር 30 ቀን 2010 ዓ.ም በተሰጠ ወሳኔ የጸናው የሰጠው ወሳኔ በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ 195(2/ለ/2) መሠረት ተሸሯል።

2. የከፋ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 14375 የካቲት 02 ቀን 2009 ዓ.ም የሰጠው የጥፋተኝነት ወሳኔ እና ቅጣት ወሳኔ ጸንቷል።
3. የዞን ፖሊስ መምሪያ ተጠሪን በማፈላለግ ይዞ ለሚመለከተው ማረሚያ ቤት እንዲያስረክብና ማረሚያ ቤቱም ተጠሪ ከዚህ በፊት የታሰረው መታሰቡ ሳይቀር የተወሰነበትን የ3(ሦስት) ዓመት ከ3(ሦስት) ወር የጽኑ እስራትና የብር 2000(ሁለት ሺህ) የገንዘብ መቀጮ ቅጣት እንዲያስፈጽም ታዟል። ይጻፍ። መዝገቡ ተዘግቷል፤ ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት ።

የሰ/መ/ቁጥር---153690

ቀን-መስከረም 22 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች:- ብርሃኑ አመነወ.

በዕዉቀት በላይ

እንዳሻዉ አዳነ

ጋይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች:- አቶ ሀብታሙ ደስታ - አልቀረበም።

ተጠሪ:- የፌዴራል ጠቅላይ ዐ/ሕግ - ቀረቡ።

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለዉ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ በተሽከርካሪ በቸልተኝነት ሰዉ የመግደል፣ በሰዉ አካል ላይ ጉዳት ማድረስና በመገናኛና በማንገዥ ላይ ጉዳት የማድረስ ወንጀሎችን የሚመለከት ሲሆን የተጀመረዉ በአፋር ክልል አዉሲረሱ ክፍተኛ ፍ/ቤት ተጠሪ በአመልካች ላይ በመሠረተዉ ክስ መነሻነት ነዉ። አመልካች ላይ ቀርበዉ የነበሩ ክሶች 3 ሲሆኑ 1ኛ ክስ በወንጀል ሕግ አንቀጽ 543(2) የተመለከተዉን በመተላለፍ በቀን 14/04/2009 ዓ.ም ከቀኑ 9:45 ሰዓት ላይ ኤሊዳር ከተማ ለመግባት 6 ኪ.ሜትር ሲቀረዉ ኮድ 3-78217 ኢት የሆነ የመከላከያ ደብል ጋቢና ኒሳን መኪና እያሽከረከረ በቸልተኝነት በተቃራኒ አቅጣጫ ሲጓዝ ከነበረ ኮድ 3-86206 ኢት የሆነ ገልባጭ መኪና ጋር በመጋጨቱ ጭናቸዉ ከነበሩ ሰዎች መካከል ኢንጅነር ሀጎስ ገ/ጊዮርጊስ የተባለዉ ሕይወቱ በማለፉ በፈጸመዉ በቸልተኝነት ሰዉ መግደል ወንጀል ተከሷል የሚል ነዉ። 2ኛ ክስ የወ/ሕ/አንቀጽ 555(ሀ) የተመለከተዉን በመተላለፍ በ1ኛ ክስ በፈጸመዉ ግጭት በግል ተበዳይ ሂሩት ሰለሞን ላይ የላይኛዉና የታችኛዉ መንጋጋ አጥንት ስብራትና በታችኛዉ

መንጋጋ በግራ በኩል ያለው አንድ ጥርሷ በመውለቁ በፈጸመው ታስቦ በሚፈጸም ከባድ የአካል ጉዳት ወንጀል ተከሷል የሚል ነው። 3ኛ ክስ ደግሞ የወ/ሕ/አንቀጽ 506(1/መ) የተመለከተውን በመተላለፍ በተመሳሳይ ጊዜና ቦታ ባደረሰው ግጭት የሚያሸከረክረው ተሽከርካሪ ጋቢና ሙሉ በሙሉ በመጨረሻ፣ ቻንሲው በመታጠፍና የሞተር ሳፖርቶ በመቆረጡ እንዲሁም በሰ.ቁ 3-86206 ኢት መኪና ላይም አሻንታሪ ቦሊስትራ፣ ስፕረይ ጋቢናና ራዲዮተር መሰበርና በር መታጠፍ በድምሩ ብር 1,100,000 ግምት ያለው የንብረት ጉዳት ያደረሰ በመሆኑ መገናኛዎችና መንጓገፎች ላይ ጉዳት የማድረስ ወንጀል ተከሷል የሚል ነው።

በስር ፍ/ቤት አመልካች የእምነት ክህደት ቃል ሲጠየቅ የወንጀል ድርጊቶቹን አለመፈጸሙን ገልጾ ጥፋተኝነቱን ክዶ የተከራከረ ሲሆን የወ/ሕግ ማስረጃዎች ተሰምተው አመልካች እንዲከላከል ብይን የተሰጠ ሲሆን አመልካች የመከላከያ ማስረጃ ያላቀረበ በመሆኑ ፍ/ቤቱ አመልካችን በተከሰሱበት ሦስቱም ክሶች ጥፋተኛ በማድረግ በ7(ሰባት) ዓመት ጽኑ እስራትና በብር 500 የገንዘብ መቀጮ እንዲቀጣ ወስኗል። በዚህ ወሳኔ አመልካች ቅር ተሰኝቶ ባቀረበው ይግባኝ መነሻነት ጉዳዩን የተመለከተው የአፋር ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ መርምሮ በ3ኛ ክስ ጉዳቱ ሆን ተብሎ የደረሰ ሳይሆን በቸልተኝነት መሆኑን በመግለጽ አመልካች ጥፋተኛ የተባለበትን የሕግ ድንጋጌ ከወ/ሕ/አንቀጽ 506 ወደ አንቀጽ 505(3) በመለወጥ ቅጣቱን በማሻሻል አመልካች በ5 ዓመት ከ1 ወር እስራት እና በብር 1,000 እንዲቀጣ ወስኗል። የሰበር አቤቱታ የቀረበው ይህንኑ ወሳኔ በመቃወም ለማስቀየር ነው።

አመልካች ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ይዘት፡- ከወንጀል ሕግ አንቀጽ 61(3) አንጻር በአንድ ቸልተኝነት በተፈጸመ ድርጊት በሦስት ተደራራቢ ክስ ጥፋተኛ መደረጌ ተገቢ አይደለም። በ1ኛ ክስ በቸልተኝነት ሰው መግደል በሚል በወ/ሕ/አንቀጽ 543(2) ስር ጥፋተኛ ተብሎ በተመሳሳይ ድርጊት ለደረሰ የአካል ጉዳት የወ/ሕ/አንቀጽ 555(ሀ) ስር ሆን ብሎ የአካል ጉዳት በማድረስ ወንጀል ጥፋተኛ መባሌ ተገቢ አይደለም። እንዲሁም በወ/ሕ/አንቀጽ 23(2) እና 57 መሠረት ወንጀሎችን የሚያቋቁሙ ፍሬ ነገሮች ጋር ተገናዝቦ ተገቢው ትርጉም ተሰጥቶት ወሳኔው ይሻርልኝ። ቅጣቱም ቢሆን የቅጣት አወሳሰን መመሪያ ቁጥር 02/2006 መሠረት ተደርጎ ያልተወሰነ በመሆኑ ቅጣቱ ቀልሎ

እንዲወሰንና የሚወሰነው ቅጣትም እስከአሁን የፈጸምኩት ግምት ውስጥ ገብቶ በገደብ እንዲሆንልኝ የሚል ነው።

የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮ በስር ፍ/ቤት በአመልካች ላይ የቀረበው ክስ መኪና በቸልተኝነት በማሽከርከር ጉዳት ማድረስ ሆኖ ሳለ በ2ኛ ክስ በወ/ሕ/አንቀጽ 555(ሀ) ስር ጥፋተኛ ተብሎ የተወሰነበት አግባብ ለማጣራት ሲባል ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል የተባለ ሲሆን ግራ ቀኙ መልስና የመልስ መልስ በጽሁፍ በማቅረብ ተከራክረዋል።

ተጠሪ ያቀረበው መልስ፡- አመልካች በቀረበበት ሦስት ክሶች የተጠቀሰውን ጉዳት ያደረሰው በአንድ የቸልተኝነት ድርጊት ቢሆንም በሕግ ጥበቃ በሚደረግላቸው ሦስት የተለያዩ መብቶች ላይ የተፈጸመ በመሆኑ በተደራራቢ ክስ ጥፋተኛ መደረጉ ተገቢ ነው። ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በ3ኛ ክስ አንቀጽ-ን ለወ.ጦ ጥፋተኛ ማለቱም ሆነ ቅጣት መወሰኑ ተገቢ ነው። በቅጣት አሰላል ላይ የተፈጸመ ስህተት የሌለ ከመሆኑም በላይ ቅጣት የሚገደብ ከሆነ ለማህበረሰቡ አስተማሪ ሲሆን ስለማይችል የአመልካች አቤቱታ ወድቅ ይደረግልን የሚል ነው። አመልካች በሰጠው የመልስ መልስ የሰበር አቤቱታውን በሚያጠናክር መልኩ መልስ አቅርቧል።

የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት ከላይ የተገለጸውን የሚመስል ሲሆን የአመልካችን አቤቱታ ያስቀርባል ሲባል ከተያዘው ጭብጥ አንጻር ከስር ፍ/ቤቶች ወሳኔ እና አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች አኳያ መርምረናል። በዚህም መሠረት ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል ሲባል ከተያዘው ጭብጥ አንጻር መርምረን እንደተረዳነው አመልካች የሚያሽከረክረውን ተሽከርካሪ በቸልተኝነት በማሽከርከር በፈጸመው ግጭት አንድ ሰው የሞተ ሲሆን አንድ ሰው ላይ ደግሞ ከባድ የአካል ጉዳት ከመድረሱም በላይ በተጋጨት ሁለት መኪኖች ላይ ጉዳት መድረሱ አከራከሪ አይደለም። አመልካች አጥብቆ የሚከራከረውም ሆነ አቤቱታው ለሰበር ያስቀርባል ሲባል የተያዘው ጭብጥ አመልካች የአንድ ሰው ሕይወት እንዲያልፍ ያደረገውም ሆነ ከባድ የአካል ጉዳት በሰው ላይ ያደረሰው በቸልተኝነት በማሽከርከር በፈጸመው ግጭት መሆኑ አሻሚ ባልሆነበት አመልካች በ2ኛ ክስ የወ/ሕ/አንቀጽ 555(ሀ) የተመለከተውን በመተላለፍ ሆን ተብሎ በተፈጸመ ከባድ የአካል ጉዳት ማድረስ ወንጀል ጥፋተኛ መባሉ ተገቢ ነው ወይስ አይደለም የሚለው ነው።

በመሠረቱ አንድ ተከላኝ በአንድ ቸልተኝነትና በአንድ ድርጊት በደረሱ ጉዳዮች በተደራራቢ ወንጀሎች ሲከሰስ ሌላ የተለየ ሀሳብና ድርጊት መኖሩ እስካልተረጋገጠ ድረስ አንዱን በቸልተኝነት ሌላውን ደግሞ ሆን ተብሎ ታስቦ በተፈጸመ ወንጀል ጥፋተኛ የሚደረግበት አግባብ የለም።

በተያዘው ጉዳይ አመልካች ተሽከርካሪውን በቸልተኝነት በማሽከርከር በፈጸመው ግጭት በ1ኛ ክስ የተመለከተው የሰዉ ሕይወት በማለፉ የወ/ሕ/አንቀጽ 543(2) የተመለከተውን በመተላለፍ በቸልተኝነት በፈጸመው ግድያ ከተከሰሰና ጥፋተኛ ከተባለ በተመሳሳይ ቸልተኝነትና ድርጊት በ2ኛ ክስ የተገለጸው ከባድ የአካል ጉዳት ሲደርስ ደግሞ የወ/ሕ/አንቀጽ 555(ሀ) የተመለከተውን በመተላለፍ ሆን ተብሎ በተፈጸመ የአካል ጉዳት ማድረስ ወንጀል ጥፋተኛ ሊባል የሚችልበት አግባብ የለም። በመሆኑም አመልካች በ2ኛ ክስ ጥፋተኛ ሊባል የሚገባው የወ/ሕ/አንቀጽ 555(ሀ) የተመለከተውን በመተላለፍ ሆን ተብሎ በተፈጸመ ከባድ የአካል ጉዳት ሳይሆን የወ/ሕ/አንቀጽ 559(2) የተመለከተውን በመተላለፍ በቸልተኝነት በተፈጸመ የአካል ጉዳት ነው። ስለሆነም አመልካች በ2ኛ ክስ በስር ፍ/ቤት ጥፋተኛ የተባለበት የሕግ አንቀጽ በወ/መ/ሕ/ስ/ስ/ቁ 113(2) መሠረት ተለዉጦና ተሻሽሎ በወ/ሕ/አንቀጽ 559(2) የተመለከተውን በመተላለፍ ጥፋተኛ ሊባል የሚገባው ሆኖ ተገኝቷል።

ሌላው ቅጣትን የተመለከተው ሲሆን ተደራራቢ ወንጀሎች ተፈጽመው ሲገኙ ቅጣት ሊወሰን የሚገባው በተሻሻለው የቅጣት አወሳሰን መመሪያ ቁጥር 02/2006 አንቀጽ 22(1/ሀ) መሠረት ለእያንዳንዱ ወንጀል መነሻ ቅጣት ከተያዘ በኋላ እነዚህን በመደመር ድምሩ የቅጣት መጠን የሚያርፍበትን ዝቅተኛ የቅጣት እርከን በመለየት መሆኑ ተመልክቷል። ሆኖም የስር ፍ/ቤቶች ለእያንዳንዱ ወንጀል ቅጣቱን ጨርሰው ካሰሉ በኋላ በመደመር የወሰኑ መሆኑ ስህተት ነው። በመሆኑም ቅጣቱን እንደገና ማስላቱ ተገቢ ሆኖ ተገኝቷል። በዚሁም መሠረት በ1ኛ ክስ የወ/ሕ/አንቀጽ 543(2) ተላልፏል ተብሎ ጥፋተኛ ለተባለበት በስር ፍ/ቤት የተያዘው ደረጃ 4 እርከን 16 ሆኖ የ3 ዓመት ከ2 ወር እስራት መነሻ ቅጣት እንዳለ ይዘናል። እንዲሁም በ3ኛ ክስ ይግባኝ ሰሚዉ ፍ/ቤት የ1 ወር እስራት መነሻ ቅጣት የያዘውን እንዳለ ወስደናል። 2ኛ ክስን በተመለከተ የወ/ሕ/አንቀጽ 559(2) ደረጃ 2 እርከን 8 ስር መነሻውን 1 ዓመት ከ2 ወር እስራት ተይዟል። ለሦስቱም ክሶች የተያዘው መነሻ ቅጣት ሲደመር ዉጤቱ 4 ዓመት

ከ5 ወር ይመጣል። ይህም እርከን 19 ላይ ያርፋል። በአመልካች ላይ የተያዘ የቅጣት ማክበጃ ምክንያት የለም። አራት የቅጣት ማቅለያዎች በስር ፍ/ቤት የተያዙለት በመሆኑ እንዳሉ ወስደን 4 እርከን ሲቀነስ እርከን 15 ላይ ያርፋል። ፍቅድ ስልጣኑ ከ2 ዓመት ከ9 ወር እስከ 3 ዓመት ከ3 ወር በመሆኑ አመልካች ቅጣቱ ተሻሽሎለት በመነሻው በ2 ዓመት ከ9 ወር እስራት ሊቀጣ የሚገባው ሆኖ ተገኝቷል።

ሲጠቃለል የስር ፍ/ቤት አመልካች ከባድ የአካል ጉዳት ያደረሰው በቸልተኝነት መሆኑ ተረጋግጦ ባለበት በ2ኛ ክስ የወ/ሕ/አንቀጽ 555(ሀ) ተላልፏል ተብሎ ሆን ተብሎ በተፈጸመ ከባድ ጉዳት የማድረስ ወንጀል ጥፋተኛ መባሉም ሆነ ቅጣት ተሰልቶ የተወሰነው የተሻሻለውን የቅጣት አወሳሰን መመሪያ ቁጥር 02/2006 አንቀጽ 22(1/ሀ) የተመለከተውን ያገናዘበ ባለመሆኑ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊሻሻል የሚገባው ሆኖ ተገኝቷል። በመሆኑም ተከታዩ ተወስኗል።

ወ. ሳ ኔ

1. በአወሲረሱ ከፍተኛ ፍ/ቤት ነሐሴ 03 ቀን 2009 ዓ.ም ተሰጥቶ በክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 4390 ታሕሳስ 11 ቀን 2010 ዓ.ም ተሻሽሎ የተሰጠው ወ.ሳኔ በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ 195(2/ለ) መሠረት ተሻሽሏል።
2. አመልካች በ2ኛ ክስ ጥፋተኛ ሊባል የሚገባው የወ/ሕ/አንቀጽ 559(2) የተመለከተውን በመተላለፍ በቸልተኝነት ከባድ አካል ጉዳት በማድረስ ወንጀል ነው ተብሎ ተሻሽሏል።
3. በክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት በአመልካች ላይ ተወስኖ የነበረው የ5 ዓመት ከ1 ወር እስራት እና የብር 1000 የገንዘብ መቀጮ ተሻሽሎ አመልካች በ2(ሁለት) ዓመት ከ9(ዘጠኝ) ወር እስራትና ብር 1000(አንድ ሺህ) እንዲቀጣ ተሻሽሎ ተወስኗል። በዚህ ቅጣት መሠረት እንዲያስፈጽም አመልካች ለሚገኝበት ማረሚያ ቤት ይጻፍ።
4. መዝገቡ ወ.ሳኔ ያገኘ ስለሆነ ተዘግቷል። ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት ::

አ/ጎ

የወንጀል ሥነ-ሥርዓት ስግ

የሰ/መ/ቁ/155789

ጥቅምት 21 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች ፡ ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንደሻው አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች፡- የፌዴራል ጠ/አቃቤ ህግ

ተጠሪ፡- ነቢላ አህመድ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ የወንጀል ክስ የሚሻሻልበት አግባብ የሚመለከት ነው። አመልካች ተጠሪ ላይ ያቀረበው ክስ 1ኛ/የኢ.ፌ.ዲ.ሪ.የወንጀል ህግ አንቀጽ 556/2/ሀ በመተላለፍ ድንጋይ ወርደው የግል ተበዳይ አመለወርቅ ታደሰ ደረቷንና የቀኝ እግሯን በመምታት ቀላል የአካል ጉዳት በማደረስ ፣ 2ኛ/ የወንጀል ህጉን አንቀጽ 615 በመተላለፍ በአንደኛው ክስ የተጠቀሰችውን የግል ተበዳይ አስነዋሪ ስድብ ሰደበቻት በማለት ተደራራቢ ክስ ያቀረባበት ሲሆን ተጠሪ የእምነት ክደት ቃል ከመስጠቷ በፊት መቃወሚያ በሚል ምክንያት በአንደኛው ክስ ላይ ድንጋጌውና የተፈጸመው ድርጊት አይጣጣምም በማለቷ የፌዴራል የመ/ደረጃ ፍርድ ቤት ይህንን መቃወሚያ በመመርኮዝ አቃቤ ህግ 1ኛውን ክስ አንቀጽ 556/2/ሀ ወደ አንቀጽ 560/1/ አሻሽሎ እንዲያቀርብ ትእዛዝ ሰጥቶ አቃቤ ህግ የተሻሻለ ክስ ባለማቅረቡ በወ/መ/ስ/ስ/ህግ ቁ/122/3/ መሰረት መዝገቡን ዘግቷል። አቃቤ ህግ ይህንን በመቃወም ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት

ይግባኝ ቅሬታ ያቀረበ ቢሆንም ፍርድ ቤቱ የስር ፍርድ ቤት ትእዛዝ በማጽናት ወሳኔ ሰጥቷል።

ለዚህ ሰበር ችሎት አቤቱታ ቀርቦ በዚህ ላይ ሲሆን የአቃቤ ህግ አቤቱታ ይዘት ባጭሩ የስር ፍርድ ቤት የወንጀል ህግ አንቀጽ 556/2/ሀ እና 560/1/ ማቋቋሚያ ፍሬነገሮችን በአግባቡ ሳያገናዝብ የሰጠው ትእዛዝ ተገቢ ባለመሆኑ እንዲታረም የሚል ሲሆን የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ ክሱ ካልተሸሻለ አላይም በማለት የስር ፍርድ ቤት መዝገቡን መዝጋቱ ተገቢነት ለመመርመር እንዲቻል ጭብጥ ተይዞ ተጠሪ መልስ እንዲትሰጥ ተደርጓል። ተጠሪም የተፈጸመው ድርጊት የእጅ አልፎት ነው በሚል የስር ፍርድ ቤት ወሳኔ ተገቢ ነው በማለት ተከራክራለች። አቃቤ ህግ ክርክሩን በማጠናከር የመልስ መልስ ሰጥቷል።

የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት ከላይ ባጭሩ የተገለጸ ሲሆን እኛም ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል ሲባል የተያዘውን ጭብጥ መሰረት በማድረግ አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምረናል። መዝገቡን መርምረን እንደተገነዘብነው ፍርድ ቤት ክስ እንዲሻሻል ትእዛዝ የሚሰጠው በምን አግባብ ነው? ህጋዊ ውጤቱስ ምንድነው? የሚለው መታየት ያለበት ነጥብ ሆኖ አግኝተናል። የወንጀል ክስ ማመልከቻ አዘጋጃጀት አስመልክቶ ይዘቱና ዓይነቱ በምን አኳኋን እና ዝርዝር ሊኖረው እንደሚገባ በወንጀልኛ መቅጫ ስነ ስርዓት አንቀጽ 111 እና 112 ላይ ተመልክቷል። ከነዚህ ድንጋጌዎች ይዘት መገንዘብ የሚቻለው ክሱ በዝርዝር እንዲገልጽ ከሚጠበቅባቸው መሰረታዊ ፍሬነገሮች ውስጥ በክሱ የተጠቀሰው የወንጀል ህግ ድንጋጌ እና ተከላሽ የፈጸመው የወንጀል ተግባር የክሱ ፍሬነገር ከህጉ አነጋገር ጋር በጣም የተቀራረበ መሆን እንዳለበት ነው። የክሱ አዘጋጃጀትና ዝርዝር ይዘት ላይ መገለጽ የሚገባው መሰረታዊ ነገር ባለመገለጹ ተከላሽን ያሳሳተው እንደሆነ ወይም ትክክለኛ ፍርድ ለመስጠት የማይቻል ከሆነ ደግሞ ፍርድ ቤቱ በራሱ አስተያየት ወይም ማመልከቻ በቀረበለት ጊዜ እንደነገሩ ሁኔታ ክሱ እንዲለወጥ፣ እንዲጨመር ወይም አዲስ ክስ እንዲዘጋጅ ትእዛዝ መስጠት እንደሚችል በወ/መ/ስ/ስ/ህግ አንቀጽ 118 እና 119/1/ ድንጋጌዎች ይዘት ያስገነዝባሉ። ስለሆነም ክስ እንዲሻሻል ትእዛዝ የሚሰጠው በክስ ማመልከቻ ፎርም ወይም በክሱ ማመልከቻ ላይ ስለወንጀሉ አስፈላጊ ዝርዝር ውስጥ ስህተት ሲገኝ ወይም ሳይጠቀስ ሲቀርና ይህም

መሰረታዊ ነገር ሆኖ ሲገኝ እንደሆነ ስለመሆኑ እንገነዘባለን። በዚህ ምክንያት ፍርድ ቤቱ ክስ እንዲሻሻል ትእዛዝ ሰጥቶ አቃቤ ህግ የተሻሻለ ክስ አዘጋጅቶ ያላቀረበ እንደሆነ ተከላሹ ለጊዜው እንደሚለቀቅ የወ/መ/ስ/ስ/ህግ ቁ/122/3/ ድንጋጌ ይገልጻል። ስለሆነም በፍ/ቤቱ ትእዛዝ መሰረት ክሱ ተሻሽሎ ያልቀረበ እንደሆነ ወ.ጤቱ መዝገቡን ለጊዜው በመዝጋት ተከላሹን መልቀቅ እንደሆነ ህጉ በግልጽ ደንግጓል።

በዚህ መዝገብ በተያዘው ጉዳይ በ1ኛው ክስ የወንጀል ህግ አንቀጽ 556/2/ሀ ተጠቅሶ በክሱ ዝርዝር ላይ ደግሞ ተጠሪ በሰው አካልና ጤና ላይ ጉዳት ለማድረስ አስባ የግል ተበዳይ አመለቀወርቅ ታደሰ ላይ ድንጋጌ ወርወራ ደረቷንና የቀኝ እግሯን በመምታት የህመም ስሜት አንዲሰማት በማድረግ ቀላል የአካል ጉዳት ማድረስ ወንጀል ፈጽማለች የሚል ሲሆን የስር ፍርድ ቤት ይህ ድንጋጌ ወደ 560/1/ ተለወጦ ክሱ ተሻሽሎ መቅረብ አለበት በማለት ትእዛዝ የሰጠው በአቃቤ ህግ በኩል የቀረበው ክስ ዝርዝር ስህተት ስላለበት ወይም መጠቀስ ያለበት መሰረታዊ የክሱ ፍሬነገር ባለመጠቀሱ ሳይሆን ተፈጻሚ የተባለው ድርጊት ክስ የቀረበበትን ድንጋጌ አያቋቁምም ከሚል መነሻ እንደሆነ መገንዘብ ተችሏል። በመሰረቱ ክስ እንዲሻሻል የሚደረግበት ምክንያት እና አቃቤ ህግ ያቀረበውን ክስ በማስረጃ አረጋግጧል ወይስ አላረጋገጠም? በአቃቤ ህግ ማስረጃ የተረጋገጠው የድርጊቱ አፈጻጸምና ወ.ጤቱ በየትኛው የህግ ድንጋጌ የሚሸፈን ነው? የሚለው ጉዳይ በየራሱ ተለያይቶ የሚታይ ስለመሆኑ ከወ/መ/ስ/ስ/ህግ ቁ/119 እና 113/2/ ይዘት መገንዘብ ይቻላል። የክስ ማመልከቻ እንዲሻሻል የሚደረገው ከላይ በተገለጸው አግባብ በክሱ ዝርዝር ላይ መገለጽ የሚገባው መሰረታዊ ጉዳይ ሳይገለጽ የቀረ እንደሆነ ወይም ደግሞ ያለአግባብ የተገለጸው ነገር ተከላሹን የሚያሳስት ነው ተብሎ ሲታሰብ ነው። በሌላ በኩል አቃቤ ህግ በክሱ መሰረት የድርጊቱን ፍሬነገር በማስረጃ ማስረዳት ወይም አለማስረዳት እና ወ.ጤቱን በተመለከተ ፍርድ ቤቱ ድምዳሜ ላይ ሊደርስ የሚገባው የአቃቤ ህግ ማስረጃ ከተሰማ በኋላ እንደሆነ ከወ/መ/ስ/ስ/ህ/ቁ.141 መገንዘብ አዳጋች አይደለም። የወ/መ/ስ/ስ/ህ/ቁ 112 ላይ እንደተገለጸው ደግሞ የክስ ማመልከቻ ስለወንጀሉና ስለሁኔታው የሚሰጠው ዝርዝር መግለጫ ወንጀለኛው የፈጸመው ተግባር ወንጀል ከሚያደርገው ህግ አነጋገር ጋራ በጣም የተቀራረበ መሆን አለበት ሲል ህግ አወጪው በጥንቃቄ የተመለከተው የተፈጸመው ድርጊት የተጠቀሰውን ድንጋጌ ማቋቋሚያ ፍሬነገር ማሟላት አለማሟላት ፍርድ ቤቱ

በማስረጃ የሚያረጋግጠው መሆኑን ታሳቢ በማድረግ እንደሆነ ያስገነዝባል። ለዚህም ነው አቃቤ ህግ በክሱ በገለጸው ልክ ሳይሆን ከዚያ ባነሰ ሁኔታ ወይም ክስ ባይቀርብበትም በአማራጭ ክስ ሊቀርብበት የሚችል ድንጋጌ የሚሸፈን የወንጀል ፍሬነገር መፈጸሙ በማስረጃ በተረጋገጠ ጊዜ ፍርድ ቤቱ ተገቢ ነው ወደሚለው ድንጋጌ ለመለወጥ እንዲችል በወ/መ/ስ/ስ/ህግ ቁ/113/2/ ስልጣን የተሰጠው። ከዚህም በሻገር አቃቤ ህግ እንደክሱ አቀራረብ በማስረጃ ማስረዳት ካልቻለ ፍርድ ቤቱ ተከላኹን በነጻ የማሰናበት ስልጣን በህጉ የተሰጠው ነው።

በተያዘው ጉዳይ ላይ 1ኛው ክስ የተጠቀሰው ድንጋጌ እና በክሱ ዝርዝር የተገለጸው ፍሬነገር ላይ ጉድለት ወይም ስህተት ስለመኖሩ አልተገለጸም ። ይልቁንም በግል ተበዳይ ላይ የደረሰው ጉዳት መጠነኛ ነው የሚል ምክንያት ብቻ ነው ። በድርጊቱ ምክንያት የግል ተበዳይ ላይ የደረሰው ጉዳት መጠን የሚረጋገጠው በማስረጃ ስለሚሆን ከወዲሁ ማስረጃ ሳይሰማ ድምዳሜ ላይ መድረሱ ተገቢ ሆኖ አልተገኘም። ስለሆነም አመልካች በክሱ ማመልከቻ ላይ ጠቅሶ ያቀረበው የወንጀል ህጉ ድንጋጌና የክሱ ፍሬነገር ዝርዝር ላይ በስህተት የተጠቀሰ ወይም ሳይጠቀስ የታለፈ መሆኑን ማረጋገጥ ስለሚቻል ስለሆነም ስለሚታወቅ ስለሆነም ድርጊትና አግባብነት ያለው ድንጋጌ የትኛው ነው የሚለው የክሱ ማቋቋሚያ ፍሬነገር መሟላት አለመሟላት ማስረጃ ተሰምቶ የሚለይና ፍርድ ቤቱ በህጉ አግባብ ወሳኔ የሚሰጥበት ሆኖ እያለ ከወዲሁ አንቀጽ ካልተለወጠ በሚል ምክንያት ክስ እንዲሻሻል ትእዛዝ መስጠትና ይህ ካልተፈጸመ በሚል የክሱን መዝገብ መዝጋቱ ክስ እንዲሻሻል የሚደረግበትን ህጋዊ ምክንያት እና አላማ ያገናዘበ ሆኖ አላገኘንም። ከዚህም ባሻገር ተጠሪ ላይ የቀረበው ክስ ሁለት ሆኖ እያለ 1ኛው ክስ በፍርድ ቤቱ ትእዛዝ መሰረት ተሻሽሎ ባለመቅረቡ የሚዘጋ ቢሆን እንኳን ሁለተኛው ክስ ላይ ወሳኔ ላለመስጠት ፍርድ ቤቱ ምንም ዓይነት ህጋዊ ምክንያት ሳይኖረው ማለፉም የክርክር አመራር ላይ የተፈጸመ መሰረታዊ የህግ ስህተት ሆኖ አግኝተናል። በዚህ አግባብ ተከታዩን ወሳኔ ሰጥተናል።

ወ ሳ ኔ

1ኛ/የፌዴራል የመ/ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/112647 ላይ በ24/06/09 ዓ.ም እና በ08/07/09 ዓ.ም የሰጠው ብይን እና ይህንኑ በማጽናት የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/194971 በ02/04/2010 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ በወ/መ/ስ/ስ/ህግ ቁ/195/2/ሀ መሰረት ተሰርዟል።

2ኛ/የፌዴራል የመ/ደረጃ ፍርድ ቤት የዘጋውን መዝገብ በማንቀሳቀስ ክርክሩን ሰምቶ ተገቢውን ወሳኔ እንዲሰጥበት በማለት በወ/መ/ስ/ስ ህግ ቁ/ 195/2/ሀ መሰረት ጉዳዩን መልሰንለታል።ይጻፍ።

መዝገቡ ተዘግቷል ይመለስ ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቅ/ሀ

የሰ/መ/ቁ.156999

ጥቅምት 27/2011 ዓ/ም

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንዳሻው አዳነ

ኃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች፡- አቶ ከበደ ተሠራ ጠበቃ ሚሊዮን አሰፋ ቀረቡ

ተጠሪ፡- የፌዴራል ጠቅላይ ዕ/አገ ሮሐንስ ግርማ ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

የጉዳዩ መነሻ አመልካች ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ባቀረቡት አቤቱታ በ25 ዓመት ጽኑ እሥራት እንዲቀጡ ተወስኖ ቅጣቱን በመፈጸም ላይ የሚገኙ መሆኑን ገልጸው ጥፋተኛ የተባሉበትን አገ የተካዉ የፌዴራል የታክስ አስተዳደር አዋጅ ቅጣቱን አሻሽሎ የወጣ በመሆኑ ከአገ-መንግስቱ አንቀጽ 22(2)፣ ከወንጀል ሕጉ አንቀጽ 6(9) እና ከአዲሱ አዋጅ አኳያ ታይቶ ቅጣቱ እንዲቀነሰላቸው ማመልከታቸው ነው፡፡ የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት የአመልካችን አቤቱታ መርምሮ በአመልካች ላይ በመጨረሻ የቅጣት ወሳኔ የሰጠው የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ለእያንዳንዱ ጥፋት መነሻ ቅጣት በመያዝ ወሳኔ ባለማስተላለፉ ይህ ፍ/ቤት ቅጣቱን በአዲሱ አዋጅ ድንጋጌ መሠረት እንደገና ለማስላት መቸገሩን ገልጾ አመልካች አቤቱታውን ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት አቅርቦ መስተናገድ ይኖርባቸዋል በማለት በአብላጫ ድምጽ አቤቱታውን ባለመቀበል ወስኗል፡፡ በዚህ ወሳኔ ቅር ተሰኝተው አመልካች ባቀረቡት ይግባኝ መነሻነት ጉዳዩን የተመለከተው ፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ይግባኝ ያስቀርባል በማለት በክርክር

ሂደት ላይ እያለ አመልካች በይቅርታ በመለቀቃቸው መዝገቡን ዘግቶታል። ሆኖም ለአመልካች የተሰጠው ይቅርታ በስህተት ነው ተብሎ በመሠረዙና አመልካች ወደ ማረሚያ ቤት የተመለሱ በመሆኑ የተዘጋው መዝገብ ተከፍቶ እንዲንቀሳቀስ አመልካች ጠይቀዋል።

ተጠሪ በአመልካች በአቤቱታ ላይ መልስ እንዲሰጥበት የተደረገ ሲሆን አመልካች በራሳቸው የተውጡን ይግባኝ መልሰው እንዲንቀሳቀስ ማድረግ አይችሉም። አመልካች የይግባኝ ቅሬታው መሰረዙን ካወቁና ወደ እስር ቤት ከተመለሱ ከፃ ወር በላይ የሆነው በመሆኑ አመልካች መዝገቡ እንዲንቀሳቀስ ያቀረቡት ምክንያት በቂና አሳማኝ ባለመሆኑ ጥያቄው ወድቅ ይደረግልን በማለት ተከራክሯል።

የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ጉዳዩን መርምሮ የወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ ለሁሉም ጉዳዮች የጊዜ ገደብና በቂ ምክንያት ያለው መሆኑ ሲታይ የተዘጋው መዝገብ እንዲንቀሳቀስ ለማድረግ በጊዜ ገደብና በበቂ ምክንያት ተደግፎ ሊቀርብ የሚገባው በመሆኑ አመልካች መዝገቡ ከተዘጋ ከ8 ወር በላይ ቆይቶ የተዘጋው መዝገብ ይንቀሳቀስልኝ በማለት ያቀረበው ጥያቄ በቂ ምክንያት በሌለው ሁኔታ የቀረበ በመሆኑ ተገቢነት የለውም በማለት የአመልካችን አቤቱታ ወድቅ በማድረግ መዝገቡን ዘግቶታል። የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህን ትዕዛዝ በመቃወም ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሠረታዊ ይዘት፡- የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት በትዕዛዙ ላይ እንዳሰፈረው በዚህ አግባብ የተዘጋ መዝገብ በምን ያህል ጊዜ መከፈት እንዳለበት በሥነ-ሥርዓት ሕጉ ላይ አልተመለከተም። አመልካች ይቅርታው ከተሰረዘባቸው በኋላ ያለአግባብ የተሰረዘባቸው መሆኑን በመጥቀስ የይቅርታ አዋጁ ባስቀመጠው አግባብ አቤቱታ ለሚመለከተው አቅርቦት ወጤቱን ሲጠባበቁ ብዙ ጊዜ ወስደዋቸዋል። አቤቱታ የቀረበለት አካል ፈጥኖ መልስ ሰጥቷቸው ቢሆን ኖሮ የይግባኙ መዝገብ እንዲንቀሳቀስ ወዲያውኑ ማመልከት ይችሉ ነበር። የሥነ-ሥርዓት ሕግ በራሱ ግብ ካለመሆኑም በላይ በጭፍጫፌ የሥነ-ሥርዓት ጉዳዮች መሠረታዊ የሆነ የተከሳሽ መብት ሊነካ አይገባም። ስለሆነም ፍ/ቤቱ የፈጸመው መሠረታዊ የህግ ስህተት በመሆኑ ወሳኔው ተሸሮ ይግባኙን ተመልክቶ እንዲወስን ይመለስለት የሚል ነው።

የአመልካች አቤቱታ ተመርምሮ አመልካች አዋጅ ቁጥር 286/94 አንቀጽ 96 እና 97(3)ን ተላልፈው ወንጀል ፈጽመዋል ተብሎ የጥፋተኝነትና የቅጣት ወሳኔ ከተላለፈባቸው በኋላ ጥፋተኛ የተባሉበት አዋጅ በአዋጅ ቁጥር 983/2008 ስለተሻሻለ በወ/ሕ/አንቀጽ 6 እና 9(1) እንዲሁም በኢ.ፌ.ዴ.ሪ. ሕገ-መንግስት አንቀጽ 22(2) መሠረት የተወሰነባቸው ቅጣት እንዲሻሻላቸው ለስር ፍ/ቤት አቤቱታ አቅርበው ወድቅ ሲደረግባቸው አመልካች ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ አቅርበው በመታዩት ላይ እያለ አመልካችን መንግስት በይቅርታ የፈታቸው በመሆኑ የይግባኝ መዝገቡ እንዲዘጋገብባቸው ባቀረቡት አቤቱታ መነሻነት መዝገቡ ከተዘጋ በኋላ መንግስት ለአመልካች ሰጥቶ የነበረውን ይቅርታ በማንሳቱ እና አመልካች ወደ እስር በመግባታቸው ምክንያት የተዘጋው የይግባኝ መዝገብ ተከፍቶ እንዲታይላቸው ያቀረቡትን አቤቱታ ይህን የሚከለክል ግልጽ ሕግ መኖሩ ሳይገለጽ አቤቱታው ወድቅ የተደረገበትን አግባብነት ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል የተባለ ሲሆን ግራቀኝ መልስና የመልስ መልስ በጽሁፍ በማቅረብ ተከራክረዋል።

ተጠሪ የሰጡት መልስ ይዘት በአጭሩ፡- አመልካች መዝገቡን ያስዘገጉት ይቅርታ ስለተደረገላቸው ሲሆን በሳምንት ወስጥ ይቅርታው በስህተት የተሰጠ መሆኑ ተገልጾ ወደ እስር እንዲመለሱ ተደርጓል። አመልካች ይቅርታው መሰረዙን ካወቁ ከ8 ወር በኋላ አቤቱታ ሊያቀርቡ የቻሉበት ምክንያት ስለመኖሩ አላቀረቡም። አመልካች በወ/ሕ/አንቀጽ 6፣ 9(1) እና በሕገ-መንግስቱ አንቀጽ 22(2) የተቀመጠውን መብት ማስጠበቅ የሚችሉት በስነ-ስርዓት ሕጉ የተቀመጠውን መርህ ተከትሎ አቤቱታ በስርዓቱ ሲቀርብ ነው። የአመልካች አቤቱታ ምክንያታዊ በሆነ ጊዜ ወስጥ ያልቀረበ በመሆኑ አቤቱታው ተቀባይነት ማጣቱ የሚነቀፍ አይደለም። አመልካች በሰበር አቤቱታቸው ላይ ይቅርታው ቀሪ መደረጉን እንዳወቁ መዝገቡ እንዲንቀሳቀስ ያላመለከቱት በይቅርታ አዋጁ መሠረት አቤቱታ ለሚመለከተው አካል አቅርበው ወጤቱን ሲጠባበቁ መሆኑን ቢገልጹም በስር ያልተነሳ በመሆኑ ተቀባይነት የለውም። ስለሆነም በስር የተፈጸመ መሠረታዊ የህግ ስህተት ባለመኖሩ ይጽናልን የሚል ነው። አመልካች የሰበር አቤቱታቸውን በሚያጠናክር መልኩ የመልስ መልስ አቅርበዋል።

የግራ ቀኙ ክርክር በአጭሩ ከላይ የተመለከተውን የሚመስል ሲሆን ከስር ፍ/ቤት ወሳኔ እና ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል ተብሎ ከተያዘው ጭብጥ ጋር በማገናዘብ መርምረናል። መርምረን እንደተረዳነው አመልካች በስር ፍ/ቤት ያቀረቡት አቤቱታ ቀደም ብሎ ጥፋተኛ የተባለበትን ሕግ የተካወ አዲሱ አዋጅ ለጥፋቱ የተቀመጠውን ቅጣት አሻሽሎ የወጣ በመሆኑ በኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገ-መንግስት አንቀጽ 22(2) መሰረት ቅጣቱ አዲስ በወጣው አዋጅ ድንጋጌ አግባብ እንደገና እንዲሰላለት ነው። የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት አቤቱታውን ተቀብሎ ከመረመረ በኋላ ተፈጻሚ በመሆን ላይ ያለውን ቅጣት የወሰነው የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ቅጣቱን ሲወስን መነሻ ቅጣት በመያዝ ባለማስላቱ አዲሱን ሕግ ተፈጻሚ ለማድረግ እንደሚችገር ገልጾ አመልካች አቤቱታውን ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት አቅርበው መስተናገድ እንዳለባቸው በመጥቀስ ወስኗል። አመልካች በዚህ ወሳኔ ቅር ተሰኝቶ ያቀረቡት ይግባኝ ያስቀርባል ተብሎ በመታየት ላይ ባለበት ወቅት አመልካች በይቅርታ በመለቀቃቸው የጉዳዩ መታየት አስፈላጊ ሆኖ ባለመገኘቱ መዘገቡ ተዘግቷል። ይህ በእንዲህ እንዳለ ይቅርታውን የሰጠው አካል ይቅርታው በስህተት የተሰጠ መሆኑን በመግለጽ ይቅርታውን በማንሳቱና አመልካች ቅጣቱን መፈጸም እንዲጀምሩ ከተደረገ ከ8 ወር በኋላ አመልካች የተዘጋው መዘገብ እንዲንቀሳቀስላቸው ቢጠይቁም የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ዘግይቶ የቀረበ አቤቱታ ነው በማለት ሳይቀበላቸው ቀርቷል። የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት አመልካች መዘገቡ እንደገና ተከፍቶ እንዲንቀሳቀስላቸው ያቀረቡትን አቤቱታ ከ8 ወር በላይ ዘግይቶ የቀረበ ነው በማለት ወድቅ ማድረግ በአግባቡ ነው? ወይስ አይደለም? የሚለውን ቀጥለን እንመልከት።

በመሠረቱ የወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ ለይግባኝ ማቅረቢያና ተያያዥ ጉዳዮች የጊዜ ገደብ ቢያስቀምጥም በመታየት ላይ ያለ መዘገብ መዘጋቱ አስፈላጊ ሆኖ ከተዘጋ በኋላ እንደገና መክፈቱ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ በምን ያህል ጊዜ ውስጥ አቤቱታ ሊቀርብበት እንደሚገባ በሕግ የጊዜ ገደብ አልተቀመጠም። ይህ በሚሆንበት ወቅት የጊዜ ገደቡ የሚወሰነው የጉዳዩን ሁኔታዎችና የአቤቱታውን ዓይነት በመመልከት እንጂ ከተወሰነ ጊዜ በኋላ የቀረበው አቤቱታ ተቀባይነት የለውም በሚል ድምዳሜ ላይ በመድረስ አይደለም።

በተያዘው ጉዳይ መዘገቡ እንዲዘጋ ምክንያት የሆነው የአመልካች ጥፋት ወይም ይግባኙን አለመፈለግ ሳይሆን ይቅርታውን የሰጠው አካል የፈጸመው ስህተት ነው።

እንዲሁም የተዘጋው መዝገብ ከምን ያህል ጊዜ በኋላ ሊከፈት እንደሚችልና እንደማይችል በግልጽ በሕጉ ያልተደነገገ መሆኑ አመልካች ፈጥኖ አቤቱታውን እንዳያቀርብ የሚያደርገው ከመሆኑ አንጻር በሕጉ ክፍተት ምክንያት አመልካች መብቱን ሊያጣ አይገባም። ከዚህ በተጨማሪ አመልካች የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገ-መንግስት አንቀጽ 22(2)፣ የወ/ሕ/አንቀጽ 6 እና 9(1)ን መሠረት በማድረግ አቤቱታ ያቀረበበት ጉዳይ በባህሪው እንደመደበኛ የክርክር ጉዳይ የሚታይ ሳይሆን አቤቱታ በቀረበ ጊዜ ሊስተናገድ የሚችል ከመሆኑም በላይ አቤቱታውን በቀጥታ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት በማቅረብ ማስወሰን እንዲችል ከፍተኛው ፍ/ቤት በወሳኔው የገለጸበት ከመሆኑ አንጻር መዝገቡ እንደገና አይንቀሳቀስም መባሉ ምክንያታዊ አይደለም።

ሲጠቃለል የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አመልካች የተዘጋው መዝገብ እንዲንቀሳቀስለት የጠየቀበትን አቤቱታ በሥነ-ሥርዓት ሕገ-ግልጽ የጊዜ ገደብ ባልተቀመጠበትና ለመዝገቡ መዘጋትም ዋናው ምክንያት የይቅርታ ሰጪው አካል ስህተት እንጂ የአመልካች ቸልተኝነት ወይም ይግባኙን አለመፈለጉ ባልሆነበት ሁኔታ የተዘጋውን መዝገብ ለማንቀሳቀስ አመልካች በቂ ምክንያት አላቀረበም በማለት የሰጠው ትዕዛዝ የአመልካችን መብት የሚያጣብብና መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊሻር የሚገባው ሆኖ ተገኝቷል። በመሆኑም የሚከተለው ተወስኗል።

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 141372 ሚያዝያ 04 ቀን 2011 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ 195(2/ለ/2) መሠረት ተሽሯል።
2. የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የተዘገውን መዝገብ እንደገና በማንቀሳቀስ በይግባኙ ላይ ግራ ቀኙን በማከራከር ተገቢውን እንዲወስን ጉዳዩን መልሰንለታል። ይጻፍ።
3. መዝገቡ ተዘግቷል፤ ተመላሽ ይደረግ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ማ/አ

የሰ.መ.ቁ 152038

ሕዳር 28 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነወ

በዕውቀት በላይ

እንዳሻወ አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እት-መት አሠፋ

አመልካች፡- የፌዴራል ጠቅላይ ዓቃቤሕግ

ተጠሪ፡- ምንተስኖት ዶሩ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 መሠረት ለፖ.ሊ.ስ የተሰጠን የእምነት ቃል የሚመለከት ነው። የአሁን አመልካች ተጠሪ የወንጀል ሕጉን አንቀጽ 665/1 ድንጋጌን በመተላለፍ የስርቆት ወንጀል ፈጽሟል በማለት ያቀረበውን ክስ የተመለከተው የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ተጠሪ ድርጊቱን አልፈጸምኩም ብሎ ክዶ በመከራከሩ የዓቃቤሕግን ማስረጃዎች ከሰማ በኋላ በዓቃቤሕግ በኩል የቀረቡት ምስክሮች የግል ተበዳይ እና የደረጃ ምስክሮች ሲሆኑ የግል ተበዳይ ተከሳሽን አላውቀውም ድርጊቱን ሲፈጽም አላየሁም ያለ ሲሆን ሌሎቹ ሁለት ምስክሮች የፖ.ሊ.ስ ጣቢያው ባልደረቦች ሆነው ተከሳሽ ለፖ.ሊ.ስ በነጻ ፈቃዱ ቃሉን ሰጥቷል በማለት የመሰከሩ ቢሆንም ምስክሮቹ የሰጡት ቃል በሌላ ገለልተኛ አካል የተሰጠ ቃል ስላልሆነ እና በሌላ ማስረጃ ያልተደገፈ በመሆኑ ፍ/ቤቱ ምስክርነታቸውን አልተቀበለውም በማለት በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 141 መሠረት ተጠሪን በነጻ በማሰናበት ብይን ሰጥቷል።

አመልካች በዚህ ብይን ቅር በመሰኘት ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የይግባኝ አቤቱታ አቅርቧል። ይግባኙ የቀረበለት ፍ/ቤት ግራቀኙን ካከራከረ በኋላ ዓቃቤሕግ ክሉን ለማስረዳት ያቀረበው 1ኛ ምስክር ተጠሪ ድርጊቱን ሲፈጽም አላየሁም በማለት የመሰከረ ሲሆን ሌሎቹ ምስክሮች ተጠሪ ለፖሊስ የሰጠውን ቃል ይዘት ለማስረዳት ከመቅረባቸው በቀር ድርጊቱ ሲፈጽም ቀጥተኛ ወይም ቀጥተኛ ባልሆነ መልኩ ያዩ አይደሉም፤ ምስክሮቹ ድርጊቱን መፈጸሙን አምኖ ለፖሊስ ቃል ሲሰጥ መግለጻቸው ብቻ ለፖሊስ የተሰጠው ቃል በሌላ አግባብነት ባለው ማስረጃ ተደግፏል ማለት አይቻልም፤ ለፖሊስ የተሰጠ የተከላከሉት ቃል ብቻውን በሌላ አግባብ በሆነ ማስረጃ ባልተደገፈበት ሁኔታ የወንጀል ድርጊት መፈጸሙን ለማሳየት በቂ አይደለም በማለት የስር ፍ/ቤት የሰጠውን ብይን በማጽናት ወስኗል። የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህን ውሳኔ በመቃወም ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሠረታዊ ይዘትም፡- ተጠሪ ድርጊቱን አልፈጸምኩም ብሎ ክዶ የተከራከረ በመሆኑ አመልካች ምስክሮችን እና ተጠሪው በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 መሠረት የተሰጠውን ቃል አቅርቦ አስምቷል፤ የአመልካች ምስክሮች ተጠሪው በነጻ ፈቃዱ ወንጀሉን እንደፈጸመ በዝርዝር ቃሉን የሰጠ እና ወንጀሉ የተፈጸመበትን ቦታ መርቶ ያሳየ መሆኑን በመግለጽ በመሰከሩበት ሁኔታ የስር ፍ/ቤት ተጠሪ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 መሠረት የሰጠውን ቃል የሚደግፍ ማስረጃ ዓቃቤ ሕግ አላቀረበም በማለት ተጠሪን በነጻ በማሰናበት የተሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል የሚል ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ ዓቃቤ ሕግ ባቀረባቸው ምስክሮች ተጠሪ ወንጀሉን መፈጸሙን ለመርማሪ ፖሊስ ቃሉን በፈቃዱ ሲሰጥ በደረጃ ማስረጃነት የነበሩ ፖሊሶች ቀርበው ከማስረዳታቸውም በላይ ወንጀሉን እንዴት እንደፈጸመ መርቶ ሲያሳይ የነበሩ መሆናቸውንም ጭምር አስረድተው ባለበት ሁኔታ ዓቃቤ ሕግ ገለልተኛ በሆነ ሁኔታ አላስረዳም ተብሎ በነጻ የመሰናበቱን አግባብነት ከመሠረታዊ የማስረጃ ምዘና መርሆ አንጻር ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ በዚህ ችሎት እንዲታይ ተደርጓል። ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎ ግራቀኙ በጽሑፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል።

የተጠሪ መልስ ይዘት በአጭሩ፡- የዓቃቤ ሕግ ምስክሮች የፖሊስ ባልደረቦች ሲሆኑ ድብደባ የፈጸሙብኝ በመሆኑ በድብደባ ለፖሊስ የሰጠሁት ቃል ማስረጃ ሊሆንብኝ አይገባም፤ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 መሠረት ቃል ከመስጠቴ በፊት መብት እና ግዴታዬ የተነገረኝ ስለመሆኑ ከፖሊሶች በስተቀር በሌላ ደጋፊ ማስረጃ ባልተረጋገጠበት ሁኔታ አመልካች ክሱን አስረድቷል ሊባል ስለማይችል የስር ፍ/ቤቶች የሰጡት ውሳኔ ሊጸና ይገባል የሚል ነው።

አመልካች በሰጠው የመልስ መልስ ተጠሪ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 መሠረት ቃሉን ለፖሊስ ከመስጠቴ በፊት የሚሰጠው ቃል በፍ/ቤት በማስረጃነት እንደሚቀርብበት የተገለጸለት እና ይህንኑ ተገንዝቦ ቃሉን የሰጠ ለመሆኑ በፊርማው አረጋግጧል፤ ተጠሪ ለፖሊስ የሰጠሁት ቃል በተጽእኖ የተገኘ ነው በማለት የሚከራከር ቢሆንም በተጽእኖ ቃሉን የሰጠ ለመሆኑ የሚያስረዱለት ምስክሮች አስቀርቦ ባላሰማበት ሁኔታ በደፈናው በፖሊሶች የደረጃ ምስክርነት የተሰጠ ነው ሊባል አይችልም፤ ምስክር የሆኑት የፖሊስ አባላትም በጣቢያው በተለያየ የስራ መደብ ተመድበው የሚሰሩ እንጂ መርማሪ ፖሊሶች ባልሆኑበት ሁኔታ ገለልተኛ አይደሉም የሚል ግምት መወሰዱ ተገቢ አይደለም በማለት የመልስ መልስ ሰጥቷል።

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ነው። እኛም በሰበር አጣሪው ችሎት ሊጣራ ይገባል ተብሎ የተያዘውን ነጥብ ከግራቀኙ ክርክር፤ ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ሕጎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምረንዋል።

በመሠረቱ መርማሪ ፖሊስ የተሰራውን ወንጀል በሚያውቅበት ወይም በጥርጣሬ በሚረዳበት ጊዜ ሁሉ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቱ ላይ ስለፖሊስ ምርመራ በተደነገጉት ድንጋጌዎች አግባብ የምርመራ ተግባሩን እንደሚፈጽም ከወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 22 እና 23 ድንጋጌዎች ይዘት መገንዘብ ይቻላል። ወንጀል ፈጽሟል ተብሎ ተጠርጥሮ የተያዘ ሰው ማንነቱ እና አድራሻው ከተረጋገጠ በኋላ የተጠረጠረበትን ወንጀል በሚመለከት ቃል ለመስጠት ነጻ እንደሆነ እና ፈቅዶ የሚሰጠው ማንኛውም ቃል በማስረጃነት የሚቀርብ መሆኑ ጠያቂው ፖሊስ ለተጠያቂው ሊነግረው እንደሚገባ የወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 ይደነግጋል። መርማሪው ፖሊስ በዚህ ድንጋጌ መሠረት ከተጠሪጣሪው የሚቀበለው

ቃልም ወንጀል ፈጽሟል ተብሎ የተጠረጠረውን ሰው ለመመርመር ዓላማ የሚውል መሆኑን ከድንጋጌው ይዘት መገንዘብ ይቻላል።

ወንጀል መፈጸሙን በማወቅ ወይም በመጠርጠር ምርመራ የተጀመረ እንደሆነ ምርመራው ተጠርጣሪው በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 መሠረት የሚሰጠውን ቃል መሠረት በማድረግ ብቻ የሚጠናቀቅ ሳይሆን እንደ አስፈላጊነቱም ስለተጠርጣሪው ማንኛውንም ተገቢነት ያለውን ማስረጃ መስጠት የሚችል ምስክር በመመርመር፣ የተጠርጣሪውን ቤት በመበርበር ወይም ዕቃ በመያዝ ወይም ተጠርጣሪው ቃሉን ለፍ/ቤት እንዲሰጥ በማድረግ ምርመራው የሚከናወን መሆኑን የወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 30፣32 እና 35 ድንጋጌዎች የሚያስገነዝቡ ሲሆን በነዚህ ድንጋጌዎች አግባብ የሚደረገው ምርመራ ዓላማም ወንጀል ፈጽሟል ተብሎ የተጠረጠረውን ሰው መመርመር እና ምርመራውን በተገቢው ሁኔታ አከናውኖ ክስ ለማቅረብ ስልጣን ለተሰጠው ዓቃቤ ሕግ ራፖርት መላክ እንደሆነ የፖሊስ ምርመራን አስመልክቶ ከተደነገጉት የሥነ-ሥርዓት ሕጉ ድንጋጌዎች መገንዘብ ይቻላል።

ዓቃቤ ሕግ በተጠርጣሪው ላይ ክስ ለማቅረብ የሚያስችል በቂ ምክንያት መኖሩን ተረድቶ ክሱን ያቀረበ እንደሆነ በምርመራ ጊዜ የተገኙ ማስረጃዎች ክሱ በቀረበለት ፍ/ቤት ተመርምረው እና ተመዘነው የቀረበውን ክስ ለማስረዳት የሚችሉ ተቀባይነት ያላቸው ማስረጃዎች መሆን አለመሆናቸው ውሳኔ የሚሰጥባቸው ናቸው። በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 መሠረት ተከላኸ የሚሰጠው የእምነት ቃልም ለምርመራ ዓላማ ሲባል በምርመራ ጊዜ የተገኘ ማስረጃ በመሆኑ የቀረበውን ክስ ለማስረዳት የሚችል ተቀባይነት ያለው ማስረጃ መሆን አለመሆኑ በፍ/ቤቱ ሊመረመር እና ሊመዘን የሚገባው እንጂ ከወዲሁ ተቀባይነት አለው ተብሎ ድምዳሜ የሚወሰድበት አይደለም።

በያዘነው ጉዳይ ከላሽ የሆነው ዓቃቤ ሕግ ክሱን ለማስረዳት ያቀረባቸው ማስረጃዎች የግል ተበዳይ እና የደረጃ ምስክር የተባሉ ሌሎች ሁለት ምስክሮች ሲሆኑ የግል ተበዳይ የመኪናው ስፖንሰር የተሰረዘበት መሆኑን በመግለጽ ከመመስከሩ በቀር ተጠሪ ድርጊቱን ሲፈጽም አይቻለው በማለት የሰጠው የምስክርነት ቃል የለም፤ ሌሎች ሁለት ምስክሮችም ተጠሪው በነጻ ፍቃዱ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 መሠረት ቃሉን ሲሰጥ አይተናል በማለት የምስክርነት ቃላቸውን የሰጡ ቢሆንም ምስክሮቹ ያስረዱት ተጠሪ ሰጥቶታል

የተባለውን ያንኑ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 መሠረት የተሰጠውን ቃል ነው። ምስክርቶ ወንጀሉ ተፈጽሞበታል በተባለው አካባቢ ያልነበሩ እና ተጠሪ ወንጀሉን ሲፈጽም ያላዩ ከመሆናቸውም ባሻገር ተጠሪ ለፖሊስ ሰጥቶታል ከተባለው ቃል ውጪ ተጠሪ ወንጀሉን እንደፈጸመ የሚያውቁ መሆናቸውን በመግለጽ የሰጡት የምስክርነት ቃል እስከሌለ ድረስ ምስክርቶ ተጠሪ ወንጀሉን እንደፈጸመ አስረድተዋል ሊባል አይችልም።

በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 መሠረት ለፖሊስ የሚሰጠው ቃልም እንደማንኛውም ማስረጃ ተመርምሮ እና ተመዘኖ የቀረበውን ክስ ለማስረዳት የሚችል ተቀባይነት ያለው ማስረጃ መሆን አለመሆኑ በፍ/ቤቱ ውሳኔ የሚሰጥበት ነው። ተጠሪ ክስ ተነባብሮ እንዲረዳው ከተደረገ በኋላ ድርጊቱን አልፎምኩም ብሎ ክዶ በመከራከሩ ጉዳዩ የቀረበለት ፍ/ቤት አመልካች ክስን ያስረዳልኛል በማለት ያቀረበውን ተጠሪ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 ድንጋጌ መሠረት ለፖሊስ ሰጥቶታል የተባለውን ቃል መርምሮ እና መዘኖ ክስን ለማስረዳት በቂ አይደለም በማለት ውድቅ አድርጎታል። በሌላ በኩል ተጠሪ ድርጊቱን የፈጸመ ስለመሆኑ የሚያስረዳ አግባብነት ያለው ሌላ ማስረጃ ከላሽ የሆነው ዓቃቤ ሕግ ያቀረበ ስለመሆኑ መዘገቡ አያመለክትም። በመሆኑም የስር ፍ/ቤቶች ተጠሪ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 27/2 መሠረት ለፖሊስ የሰጠውን ቃል እንደማንኛውም ማስረጃ መርምረው እና መዘነው ማስረጃው ክስን ለማስረዳት በቂ አይደለም በማለት ተጠሪን በነጻ በማሰናበት በሰጡት ውሳኔ ላይ የተፈጸመ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥሕተት አላገኘንበትም። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ውሳኔ

የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ 103704 የካቲት 18 ቀን 2008 ዓ.ም የሰጠው ብይን፤ ይህንኑ ብይን በማጽናት የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ 177314 ጥቅምት 09 ቀን 2010 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 195/2/ለ/2 መሠረት ጸንቷል።

- መዘገቡ ውሳኔ ስላገኘ ተዘግቷል። ወደ መዘገብ ቤት ይመለስ።
የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

አ/ጎ

የሰ/መ/ቁ. 132055

ጥቅምት 8/2009 ዓ.ም.

ዳኞች- ዓሊ መሐመድ
ተክሊት ይመሰል
ክፍለጽዮን ማሞ
ሰናይት አድነው
ጳውሎስ አርሺቦ

አመልካች - አቶ አህመድ ደርባቸው ጠበቃ ሬድዋን ከማል

ተጠሪ - ፌዴራል ዐቃቤ ህግ- ሙሉ ተስፋ ከበደ - ቀርቦዋል።

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የተጀመረው አመልካች በተጠሪው በቀረበባቸው የቼክ ማጭበርበር ወንጀል ጋር ተያይዞ ጉዳዩን የያዘው ፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ክሱ የሚሰማበት ተለዋጭ ቀጠሮ በመስጠቱና ተከላኝ (የአሁን አመልካች) የዋስትና መብት ተጠብቆላቸው እንዲከራከሩ ለፍርድ ቤቱ በማመልከታቸው ነው።

ተጠሪ የአመልካችን የዋስትና መብት ጥያቄ ተቃውሟል ተጠሪ በመቃወሚያል አመልካች ቀደም ሲል በቂ ስንቅ የሌለው ቼክ በማውጣት ወንጀል ተከስሶው የሦስት ወር እሰራት በ2 ዓመት ገደብ የተፈረደባቸው ሲሆን በተሰጣቸው የጊዜ ገደብ ውስጥ ሌላ የቼክ ማጭበርበር ወንጀል ድርጊት ፈጽመዋል ተብሎ ክስ ቀርቦባቸዋል። ስለዚህ በወ/መ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ. 67 (ለ) መሠረት የዋስትና መብት ጥያቄአቸው ውድቅ ሊሆን ይገባዋል ሲል ተከራክሯል።

ፍ/ቤቱ የግራ ቀኝን ክርክር ከሰማ በኋላ አመልካች ቀደም ሲል የቅጣት ገደባቸው ሳያበቃ አሁን ከተከሰሱበት የወንጀል ድርጊት ጋር ተመሳሳይ የሆነ ወንጀል ፈጽመው የተቀጡ መሆኑ በወ/መ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ. 67 (ለ) መሠረት ሌላ ወንጀል ይፈጽሙ ይሆናል ተብሎ የሚገመት በመሆኑ የዋስትና ጥያቄው አልተቀበልነውም ሲል ብይን ሰጥቷል።

ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው ፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት የአመልካችን ቅሬታ ባለመቀበል ወስኖአል።

አመልካች የሥር ፍ/ቤቶች የወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 67 (ለ) ን በተሳሳተ መንገድ ተርጉሙታል ይታረምልኝ ሲሉ የሰበር አቤቱታ አቅርበዋል።

አመልካች በሰበር አቤቱታቸው ቀደም ሲል የተቀጡበት ወንጀል በዚህ መዝገብ እያከረከረ ካለው የወንጀል ክስ ጋር የተለያየ ሆኖ እያለ በድጋሚ በተመሳሳይ ወንጀል ተከስሷል መባሉ አለአግባብ መሆኑን ጠቅሰዋል።

አመልካች በማረፊያ ቤት እንዲቆዩ ቢደረግም እዚያው ሆነው የቼክ ማጭበርበር ድርጊት ከመፈጸም የሚያግዳቸው ነገር እንደማይኖር፣ ይልቁንም በዋስ ተለቅቀው ቼክ እንዲያንቀሳቅሱ መከልከሉ አማራጭ መሆኑን ገልጸው በዋስ የመለቀቅ ሕገመንግስታዊ መብታቸው እንዲከበርላቸው ጠይቀዋል።

አመልካች በሰበር አቤቱታቸው በዋስ ቢለቀቁ ሌላ ወንጀል ሊፈጽሙ የሚችል ስለመሆኑ ግምት ሊያስወስድ የሚችል ባህርይ ወይም የነገሮች ሁኔታ ሳይኖር የወ/መ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ. 67 (ለ) ን በመጥቀስ የሥር ፍ/ቤቶች የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ይታረምልኝ ሲሉ አመልክተዋል።

ተጠሪ በሰጠው መልስ ዋስትና በሕገመንግሥቱ ዕውቅና ያገኘ መብት ቢሆንም በሕግ ሊገደብ እንደሚችል የታወቀ ነው ብሏል። አመልካች ከዚህ ቀደም በቼክ አታላይነት ወንጀል በብር 5000 መቀጮ የ3 ወር እስራት በ2 ዓመት ገደብ የተቀጡ ሲሆን አሁንም እንደገና የግል ተበዳይን እምነት በመጠቀም የወጡት ቼክ እንዳይከፈል ሂሳቡ እንዲዘጋ በማድረጋቸው በተመሳሳይ የወንጀል ድርጊት በአንድ ዓይነት የሕግ ድንጋጌ ተከስሰው ቀርበዋል። አመልካች በዋስ ቢለቀቁ ሌላ ወንጀል ይፈጽማሉ ከሚል ግምት ከዚህ የበለጠ ማሳመኛ ምክንያት ሊኖር አይችልም ሲል ተጠሪ መቃወሚያውን አቅርቧል። በፍ/ቤቶች ውሳኔ የተፈጸመ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለም በማለትም ተከራክሯል።

እኛም መዝገቡን መርምረናል። እንደመረመርነውም በከፍተኛው ፍ/ቤት ተሰጥቶ በጠቅላይ ፍ/ቤት በፀናው ውሳኔ የአመልካች የዋስትና ጥያቄ ውድቅ የተደረገበት ምክንያት ያለፈውን የወንጀል ሪከርድ በማየት አሁንም ተመሳሳይ ወንጀል ከመሥራቱ ይቆጠባል ተብሎ አይገመትም በሚል ነው።

ሆኖም በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 67 (ለ) ስር የተደነገገው የዋስትና መብት ገደብ በተከሳሹ ያለፈ የወንጀል ታሪክ ላይ የሚመሠረት አይደለም። ይልቁንም የድንጋጌው ዓላማ በእጅ ላይ ያለውን የክስ ሂደት ሊያደናቅፍ ይችላል ተብሎ በሚገመትበት ጊዜ በዋስ የመለቀቅ

መብቱን ለመገደብ ነው። የወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 67 (ለ) ከንዑስ ቁጥሮች (ሀ) እና (ሐ) ጋር በአንድነት ሲነበብ ይገባል ሕጉ የተከላሸን በዋስ የመለቀቅ መብት እየገደበ ያለው በዋስትና ወረቀት ላይ የሰፈሩትን ግዴታዎች አይፈጽምም ተብሎ ሲገመት ወይም ዋሶችን ሊያባብል ይችላል ወይም ሊያስፈራራ ይችላል ወይም ማስረጃዎችን ሊያጠፋ ይችላል ተብሎ ተከላሽ ሲገመት ነው። የቁጥር 67 (ለ) ድንጋጌም ከንዑስ ቁጥሮች (ሀ) እና (ሐ) ጋር በጣምራ ሲነበብ “ሌላ ወንጀል ሊሠራ ይችላል ተብሎ ሲገመት” የሚለው ድንጋጌ ከተያዘው ክስና ከተጀመረው የፍርድ ሂደት ጋር በተያያዘ ጠባብ የሕግ ትርጉም በተጣጣመ መልኩ እንደሆነ ግልፅ ነው።

ፍ/ቤቶቹ የተከላሸችን ያለፈ የቅጣት ውሳኔ ካሁን ከተከሰሰበት ጉዳይ ጋር በማያያዝ በዋስ ቢለቀቅ ተመሳሳይ የቼክ ወንጀል ሊፈጸም ይችላል የሚል ግምት በመውሰድ የዋስትና ጥያቄውን አለመቀበላቸው አግባብ ያለው ሆኖ አላገኘነውም። ፍ/ቤቶቹ ተከላሽ በዋስ ቢለቀቅ በተከሰሱበትን ጉዳይ ለማድበስበስ ማስረጃ ለማጥፋት፣ ወይም ራሱ ለመሰወርና ከፍርድ ለማምለጥ በአጭር የተያዘውን የፍርድ ሂደት ለማደናቀፍ የወንጀል ድርጊት ይፈጸማል ለማለት የሚያስችል አሳማኝ ማስረጃ ሳይቀርብላቸው የወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 67 (ለ) ን የተሳሳተ ትርጉም በመስጠት መወሰናቸው ሊታረም የሚገባው ነው።

በሌላ በኩል የወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 138 (1) ሕጉ በግልጽ ካልደነገገ በቀር ተከላሹ በፍርድ ዳኝነት በግልጽ እስከአልታወቀ ድረስ የቀድሞ ጥፋተኝነቱ አይገለጽም ሲል ደንግንል። ድንጋጌው የተከላሽን ንጽሕ ሆኖ የመገመት ሕገመንግሥታዊ መብት የሚያመለክት ሲሆን በተጨማሪም ዳኞች የወንጀል ጉዳይ በሚመረምሩበት ጊዜ በተከላሹ የጥፋተኝነት ሪከሪድ ጫና አድርገው የተሳሳተ ውሳኔ እንዳይሰጡ ለማድረግ የሰፈረ ነው።

አሁን በያዘነው ጉዳይ ተጠሪ ስለአመልካች የቀድሞ የጥፋተኝነት መዘገብ ሲያቀርብ ፍ/ቤቶች ከላይ በተጠቀሰው የሕግ ድንጋጌ መሠረት እንዳልቀረበ በመቁጠር ሊወሰን ሲገባ ሕጉን በመጣስ በአመልካቹ የጥፋተኝነት መዘገብ ላይ በመመሥረት ማከራከራቸውን መወሰናቸውና መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ውሳኔ በመሆኑ ሊታረም የሚገባ ነው።

በዚህ መሠረት የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት በቀን 21/07/2008 ዓ.ም በወ/መ/ቁ. 146424 የሰጠውና የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍ/ቤትም በቀን 29/09/2009 ዓ.ም በወ/ይ/መ/ቁ. 127657 ያፀናው ውሳኔ ተሸሯል።
2. አመልካች የብር 100,000 (አንድ መቶ ሺህ ብር) ዋስትና በማስያዝ በዋስ ተለቅቀው ጉዳያቸውን እንዲከታተሉ ተወስኗል።
3. ከፍተኛው ፍ/ቤት ውሳኔውን እንዲያስፈጽም ታዟል፤ ይፃፍ።
የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

የ/ማ

AR AR

ሰበር መ/ቁ153418

ህዳር 28 ቀን 2011ዓ.ም

ዳኞች:-በርሃኑ አመነው.

በዕውቀት በላይ

እንደሻወ አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች:- አቶ ጉደታ አሰፋ

ተጠሪዎች:- 1ኛ/ወ/ት ወደሬ ጉደታ

2ኛ/ወ/ት ፋኖስ ጉደታ

መዝገቡ ለምርመራ የተቀጠረ በመሆኑ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ የመጥፋት ውሳኔ ከተሰጠና ንብረቱ ለውራሾቹ ከተላለፈ በኋላ የመጥፋት ውሳኔ የተሰጠበት ሰው ሲመለስ ንብረቶቹን የሚያገኝበት ሁኔታ በጊዜ የተገደበ ነው። የጉዳዩ አመጣጥ ሲታይ የአሁኑ አመልካች ጠፍቷል በሚል በፍርድ ቤት ውሳኔ በማሰጠት ተጠሪዎች የአመልካቹን የመሬት ይዞታ በእጃቸው አድርገው ሲጠቀሙ ከቆዩ በኋላ አመልካች ቀርቦ የመጥፋት ውሳኔ ተሰርዞ በተጠሪዎች እጅ የገባውን ይዞታ እንዲመልሱ እንዲወሰን ዳኝነት የጠየቀ ሲሆን በተጠሪዎች በኩል የቀረበው መቃወሚያ ይዞታው በእጃቸው ከገባ 20 ዓመት በላይ ስለሆነ የአመልካች ጥያቄ በይርጋ ይታገዳል የሚል ሲሆን የወረዳው ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ምስክር ሰምቶ አመልካች ጠፋ የተባለው በ15/09/1989 ዓ.ም ስለመሆኑ በመ/ቁ/126/99 ላይ በ25/05/1999 ዓ.ም ውሳኔ ስለመሰጠቱ እና አመልካች አቤቱታ ያቀረበው በ24/08/2009 ዓ.ም በመሆኑ 10 ዓመት አልፎታል

በሚል በፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 172 እና 173/1/ መሰረት የአመልካች ጥያቄ በይርጋ ታግዷል በማለት ወሳኔ ሰጥቷል።አመልካች በዚህ ወሳኔ ቅር ተሰኝቶ ለሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት እና ለአማራ ክልል ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታ ያቀረበ ቢሆንም ተቀባይነት አላገኘም።

ለዚህ ሰበር ችሎት አቤቱታ የቀረበው በዚህ ላይ ሲሆን የአመልካች የሰበር አቤቱታ ይዘት ባጭሩ የይርጋ መቃወሚያ ላይ የተሰጠው ወሳኔ ህጉን በአግባቡ ያላገናዘበ ነው የሚል ሲሆን ሰበር አጣሪ ችሎት አቤቱታውን መርምሮ አቤቱታውን ከፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 171 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች አግባብ ለመመርመር እንዲቻል ጭብጥ በመያዝ በጽሑፍ መልስ እንዲለዋወጡ ተደርጓል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከላይ ባጭሩ የተገለጸ ሲሆን እኛም ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል ሲባል የተያዘውን ጭብጥ መሰረት በማድረግ አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምረናል።ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል ሲባል የተያዘው ጭብጥ አመልካች ላይ የመጥፋት ወሳኔ ከተሰጠ በኋላ ቀርቦ ንብረቶቹ እንዲመለሱለት ያቀረበው አቤቱታ በፍ/ብ/ህግ ቁ/171 እና 173 መሰረት በአሰር ዓመት ይርጋ ቀሪ ነው በማለት የሰር ፍርድ ቤት የሰጠው ትእዛዝ ተገቢነት ለመመርመር ነው።

በፍትሐብሔር ህግ ወስጥ ስለሰውና ስለሰዎች መብት በሚደነግገው አንደኛ መጽሐፍ ወስጥ አንዱ የተፈጥሮ ሰው ላይ የመጥፋት ማስታወቂያ ወሳኔ የሚሰጥበትና ወጤቱን የሚደነግገው አንቀጽ 154 እስከ 173 ድንጋጌዎች የሚመለከት ነው።አንድ የተፈጥሮ ሰው በህይወት መኖር አለመኖሩ አጠራጣሪ ሲሆንና በሕይወት ስለመኖሩ ወሬው ከጠፋ ሁለት ዓመት የሞላው እንደሆነ የመጥፋት ወሳኔ የሚሰጥበት ስርዓትና በዚህም ፍርድ ቤቱ ተገቢውን ማጣሪያ አድርጎ የጠፋው ሰው መሞት የሚመስል ሆኖ የታየው እንደሆነ ጠፍቷል ሲል እንደሚያስታወቅ በፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 157/1/ ተመልክቷል።በዚህ ዓይነት ሁኔታ የሚሰጠው የመጥፋት ማስታወቂያ የሚያስከትለው ወጤት እንደሞተ ሰው ተገምቶ መብትና ግደታዎቹ ለወራሾች የሚተላለፍ ስለመሆኑ የፍ/ብ/ህጉ አንቀጽ 154፣163 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች ይዘት ያስገነዝባሉ።በዚህ አግባብ የመጥፋት ማስታወቂያ ሲነገር ጠፋ የተባለው ሰው እንደሞተ ግምት ተወስዶ ጋብቻው እንደሚፈርስ እና

በእሱ መሞት መብት የሚተላለፍላቸው ሰዎች በመብታቸው ሊጠቀሙ እንደሚችሉ የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 163 እና 165 ላይ ተደንግጓል። በሌላ በኩል ጠፋ የተባለው ሰው በህግ እንደሞተ ግምት የሚወሰድ ስለመሆኑና ነገር ግን ደግሞ ሰውየው በህይወት ቢገኝ ወይም የሞተው ጠፋ ከተባለበት ቀን በኋላ ቢሆን ይህ ግምት ሊፈርስ እንደሚችል በማሰብ ንብረቶቹን በይዞታቸው ያደረጉ ሰዎች ዋስትና ወይም ግዴታ እንዲገቡ እንዲሁም ንብረቶቹን እንደመልካም አባት እንዲጠብቁ ህግ የሚያሥግድድ ስለመሆኑ የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 165፣ 166 እና 168 ድንጋጌዎች ይዘት ያስገነዝባሉ። ስለሆነም በአንድ በኩል የመጥፋት ወሳኔ ሲሰጥ ጠፋ የተባለው ሰው እንደሞተ ተቆጥሮ መብቱ በህግ አግባብ ለባለመብቶች እንደሚተላለፍ በሌላ በኩል ደግሞ ጠፋ የተባለ ሰው በህይወት ቢገኝ በሚል ወይም የመጨረሻ ወሬው የተሰማበት ሌላ ጊዜ ቢሆን በሚል ህሳቤ መብቱ እንዳይጎዳ ህጉ ተገቢውን ጥንቃቄ ማድረጉን እንገነዘባለን። ይህንንም ተከትሎ የመጥፋት ወሳኔ ከተሰጠ በኋላ የመጥፋት ወሳኔ ወጤት የሚቀርበት ምክንያቶች በፍ/ብ/ህጉ አንቀጽ 170 ላይ ተዘርዝሯል። ከእነዚህ ወስጥ አንዱ ጠፋ የተባለው ሰው በሕይወት መገኘቱ ወይም መመለሱ ነው። ጠፋ የተባለው ሰው በህይወት ከተመለሰ ንብረቶቹ በሚገኙበት አካሄድ መልሶ መወሰድ እንደሚችል የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 171/1/ በግልጽ ይደነግጋል። ይህ ድንጋጌ የጊዜ ገደብ አላስቀመጠም።

በዚህ መዝገብ በተያዘው ጉዳይ አመልካች የመጥፋት ማስታወቂያ በመ/ቁ/126/99 ላይ በ25/05/1999 ዓ.ም የተሰጠ ሲሆን የመጨረሻ ወሬ ተሰማ የተባለው በ15/09/1998 ዓ.ም መሆኑ በወሳኔው ላይ ተገልጧል። አመልካች ይህንን በመቃወም አቤቱታ ያቀረበው በ24/08/09 ዓ.ም ሲሆን አቤቱታውም ተጠሪዎች የመጥፋት ማስታወቂያ ያሰጡት በድብቅ ስለመሆኑና መሬቱን እስከ 1996 ሲጠቀም ቆይቶ በአጋዞ ሰጥቶ ሲጠቀም የቆየና ስራ ፍለጋ ሌላ ቦታ ለተወሰነ ጊዜ ሲሄድ ልጆቹ አጋዞ ከተሰጠው አቶ አሰፋ ገለታ ላይ ተቀብለው ለ 4ዓመት ከተጠቀሙ በኋላ አመልካች ተመልሶ ሲጠይቅ 10 ዓመት እንዳለፈው ተደርጎ መወሰኑ ስህተት ነው ህጉም ይህንን ገደብ አላስቀመጠም የሚል ነው። አመልካችም ይህንኑ መሰረት አድርጎ ንብረቶቹ እንዲመለሱለት ለፍርድ ቤቱ አቤቱታ ያቀረበ ሲሆን የስር ፍርድ ቤት የ10 ዓመት ጊዜ አልፎበታል በሚል የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ

172 ዋቢ በማድረግ የአመልካችን ጥያቄ ወድቅ አድርጓል። የፍ/ብ/ህጉ አንቀጽ 172 ድንጋጌ ይዘት ሲታይ መጥፋቱን በሚወስነው ፍርድ ወስጥ ከተወሰነው የመጨረሻ ወሬዎች ከተሰሙበት ጊዜ ወዲህ አስር ዓመት ያለፈ እንደሆነ መሞቱ የመጨረሻ ወሬዎች በተሰሙበት ሳይሆን በሌላ ቀን ለመሆኑ ማስረጃ ለማቅረብ የሚችለው ጠፋ የተባለው ሰው ራሱ ወይም ስለመጥፋቱ የተሰጠው ፍርድ ማስታወቂያ ከወጣበት ቀን በኋላ ልዩ የሆነው ወኪል ብቻ ነው ይላል። የዚህ ድንጋጌ ይዘት ሲታይ የ10 ዓመት ጊዜ ገደብ የሚያያዘው ጠፋ የተባለው ሰው እንደሞተ ሰው ተገምቶ መብቶቹ ስለሚተላለፉ እና በመብቶቹ ሊሰሩ የሚችሉ ወገኖች ላይ ይርጋና የመሳሰሉት የጊዜ ጉዳዮች አከራካሪ በሆነ ጊዜ ትክክለኛውን ጊዜ በሚመለከት መከራከሪያ ሊቀርብበት የሚችለውን ወገን ለማመላከት የተቀመጠ እንጂ ጠፋ የተባለው ሰው ራሱ ተመልሶ ቢመጣ ወይም በሕይወት ቢገኝ መብቱን ለመጠየቅ የሚገድበው ድንጋጌ ሆኖ የተቀረጸ አይደለም። በዚህ ረገድ ይህ ሰበር ችሎት ጠፋ የተባለው ሰው ንብረት ወርስ ጋር በተያያዘ ይርጋ ክርክር አስመልክቶ በሰበር መዝገብ ቁ/126975 ላይ የሰጠውን ውሳኔ ማገናዘብ ይቻላል።

ስለዚህም የሰውየው መጥፋት ማስታወቂያ ወይም ውሳኔ ተሰጥቶ 10 ዓመት ካለፈው በህይወት የመኖር ግምት ይበልጥ መሞቱ ስለሚያመዘን ንብረቱን በእጅ ያደረጉ ሰዎች ላይ በአንቀጽ 168 እና 169 ላይ የተጣሉት ገደቦች እንደማይሰሩ አመላካች ድንጋጌ እንደሆነ ከአንቀጽ 173 ጣምራ ንባብ የምንገነዘበው ነው። በመሆኑም ጠፋ የተባለው አመልካች በሕይወት ከተመለሰ ሌላ ማረጋገጫ ሳያስፈልገው ንብረቶቹ በሚገኙበት አካሄድን መልሶ መወሰድ እንደሚችል የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 171/1/ በግልጽ የተደነገገውን መሰረት በማድረግ ውሳኔ ሊሰጠው ይገባል። ስለዚህም የስር ፍርድ ቤት የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 172 ተመርኩዞ የአመልካች ጥያቄ በ10 ዓመት ይርጋ ታግዷል በሚል የሰጠው ውሳኔ የድንጋጌውን ይዘትና ዓላማ በአግባቡ ያገናዘበ ሆኖ አላገኘንም። በዚህ መሰረት ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው በማለት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ወሳኔ

1ኛ/ የሲ.ያ/ዋዩ ወረዳ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/0113197 ላይ በ29/02/2010 ዓ.ም የሰጠው ብይን እና ይህንኑ በማጽናት የአማራ ክልል ሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ. 0125264 ላይ በ18/3/2010 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ እና የአማራ ክልል ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ. 030-9082 ላይ የሰጠው ትእዛዝ በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁ 348/1/መሰረት ተሸሯል ።

2ኛ/ የአመልካች አቤቱታ በ10ዓመት ይርጋ አልታገደም ብለናል።

3ኛ/ የወረዳው ፍርድ ቤት ወደ ፍሬ ጉዳዩ ገብቶ በተጠሪዎች እጅ የገባውን ንብረት አጣርቶ ተገቢውን ወሳኔ እንዲሰጥበት በማለት ጉዳዩን በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁ.341/1/መሰረት መልሰንለታል። ይጻፍ

4ኛ/ በዚህ ፍ/ቤት ለተደረገው ክርክር ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ካ/የ

የሰ/መ/ቁ. 143045

ግንቦት 28 ቀን 2010 ዓ.ም

ዳኞች:- አልማው ወሌ

ሙስጠፋ አህመድ

አብርሃ መሰለ

ፈይሳ ወርቁ

ጳውሎስ ኦርሺሶ

አመልካቾች:-

1. ወ/ሮ እሌኒ ወ/አማኑኤል - ከጠበቃ አሰፋ ደራብሳ ጋር ቀረቡ።
2. ህፃን ሰለማዊት ከበደ ሞግዚት 1ኛ አመልካች ወ/ሮ እሌኒ ወ/አማኑኤል -ቀረቡ።

ተጠሪዎች:-

1. ወ/ሮ ወርቅነሽ ብዙነህ - ቀረቡ።
2. ህፃን እፀገነት ከበደ ሞግዚት 1ኛ ተጠሪ ወ/ሮ ወርቅነሽ ብዙነህ - ቀረቡ።
3. ሰላም ሁለገብ አገልግሎት ኃ/የተ/ህ/ስራ ማህበር -ጠበቃ እንዳልካቸው ሞላ ቀረቡ።

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካቾች የስር ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በስበር ታይቶ እንዲታረምልን በማለት ያቀረቡት የስበር አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው። ጉዳዩ በመጀመሪያ የታየው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ነው። በሥር ፍርድ ቤት የአሁን አመልካቾች ከሳሾች ተጠሪዎች ደግሞ ተከሳሾች

ነበሩ። በስር ፍርድ ቤት ክርክሩ በተጀመረበት በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት አመልካች ያቀረቡት ክስ ይዘት፡- 1ኛ አመልካች ከሚች አቶ ከበደ ጌታቸው ጋር እንደባልና ሚስት አብረው በመኖራቸው፤ 2ኛ አመልካች ደግሞ የሚች ልጅ በመሆኗ በ3ኛ ተጠሪ ማህበር ውስጥ አቶ ከበደ ጌታቸው ያለው የእጣ ድርሻ 50% የሚገባቸው መሆኑን፤ እንዲሁም 2ኛ አመልካች ሚች ቦሌ ክ/ከተማ ወረዳ 13 የቤት ቁጥር የሌለው ቤት የአቶ ከበደ ጌታቸው ድርሻ 2ኛ አመልካች እና 2ኛ ተጠሪ እኩል እንዲካፈሉ የየካ ምድብ ፍትሐብሔር ችሎት በመ/ቁ.70021 በ8/7/2006 ዓ.ም በዋለው ችሎት የቀረበውን የውርስ ሪፖርት በማጽደቅ ውሳኔ በመሰጠቱ በዚህ መሰረት በተለይ የ3ኛ ማህበር ሂሳብ ተጣርቶ በኩብረት ስራ ማህበራት አዋጅ ቁጥር 147/1991 አንቀጽ 19/3/ መሰረት የአቃው ዋጋና ያስገኘው ጥቅም ሂሳብ ተጣርቶ ክፍፍል እንዲደረግ እንዲወሰንላቸው ዳኝነት ጠይቀዋል።

1ኛ እና 2ኛ ተጠሪዎች በበኩላቸው በህዳር 8 ቀን 2008 ዓ.ም በተጻፈ መከላከያ መልስ ከሳሾች እንዲከፈላቸው የጠየቁት ቤት ሆነ የአክሲዮን ድርሻ በእጃችን ያለ ስለመሆኑ ያቀረቡት ማስረጃ የሌለ በመሆኑ ውድቅ እንዲደረግ፤ 1ኛ ከሳሽ ከሚች አቶ ከበደ ጌታቸው ጋር ልጅ ከመውለዳቸው በቀር እንደ ባልና ሚስት አብረው አልኖሩም፤ ክስ የቀረበበት ቤትም በሚች ወላጆች አጥር ግቢ ውስጥ አንድ ጥግ ይዞ የተሰራ እንጂ ራሱን የቻለ የራሱ የከተማ ቦታ ይዞታ ማረጋገጫ የተሟላለት ቤት አይደለም። ይህ ቤት የለም እንጂ አለ የሚባል ከሆነ በተጣራው መሰረት ክፍፍል ቢደረግ ተቃውሞ የሌላቸው መሆኑ፤ የህብረት ስራ ማህበሩም ከ1ኛ ከሳሽ የምትወለደውን ልጅ እንጂ 1ኛ ከሳሽን የሚመለከት አይደለም፤ ስለሆነም ያለአግባብ የቀረበ ክስ በመሆኑ ውድቅ ተደርጎልን ወጪና ኪሳራ ተከፍሎን መዝገቡ ተዘግቶ እንድንሰናብት በማለት ተከራክሯል። የአሁን 3ኛ ተጠሪ በበኩሉ ለክሱ የሰጠው ምላሽ በተመለከተ 3ኛ ተከሳሽ የህብረት ስራ ማህበር እንጂ አክሲዮን ማህበር አይደለም፤ ሚች አቶ ከበደ ጌታቸው የማህበሩ አባል የነበሩ መሆናቸው በመግለጽ የውርስ ሀብቱ ባለድርሻ ወገኖች ጉዳያቸውን በፍርድ ቤት ጨርሰው አስወስነው ቢመጡ 3ኛ ተከሳሽ በፍርድ ቤቱ ትዕዛዝ እና በማህበሩ ደንብ መሰረት ከመፈፀም በስተቀር ባለድርሻ ነን ባዮች በሚያደርጉት ክርክር የሚሳተፍበት አግባብ የሌለ በመሆኑ በ3ኛ ተጠሪ የቀረበው ክስ ውድቅ ተደርጎ እንዲወሰንላቸው ዘንድ ተከራክሯል።

ጉዳዩን በመጀመሪያ የተመለከተው ፍርድ ቤትም የግራ ቀኙ ክርክር መርምሮ ከሰላም ሁለገብ አገልግሎት ኃ/የተ/የግ/ህብረት ስራ ማህበር ውስጥ ያለው ጥቅም ወይም ድርሻ እኩል እንዲካፈሉ ተወስኗል፤ እንዲሁም ከዚህ ዕጣ የተገኘ የተጣራ ትርፍ ብር 45,895.81/ አርባ አምስት ሺህ ስምንት መቶ ዘጠና አምስት ብር ከሰማንያ አንድ ሳንቲም/ አመልካቾች፤ 1ኛ እና 2ኛ ተጠሪዎች እኩል እንዲካፈሉ፤ በሶሌ ክፍለ ከተማ ወረዳ 13 የቤት ቁጥር አዲስ የሆነው የውርስ ሀብት መሆኑ በፍርድ ቤት የተረጋገጠው ቤት 2ኛ ከሳሽ 1/4ኛ ድርሻ ያላቸው በመሆኑ ከተቻለ በዓይነት በስምምነት ግምቱን ይህ ካልተቻለ ቤቱ ተሸጦ ድርሻዋ እንዲከፈል ሲል የሰጠው ውሳኔ በመቃወም አመልካቾች ይግባኝ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አቅርበዋል። ፍርድ ቤቱም የግራ ቀኙ ክርክር ከሰማ በኋላ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ በማጽናት ወስኗል።

የሰበር አቤቱታው የቀረበውም ይህንኑ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። አመልካቾች ሰኔ 5 ቀን 2009 ዓ.ም በዓፋት አቤቱታ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስሕተት ተፈጽሟል የሚሉባቸውን ምክንያቶችን ዘርዘረው አቅርበዋል። የአመልካቾች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ በመደረጉ ተጠሪዎች መልስ እንዲሰጡበት በታዘዘው መሰረት 1ኛ እና 2ኛ ተጠሪዎች በአንድ ላይ 3ኛ ተጠሪ ደግሞ ለብቻው ነሐሴ 22 ቀን 2009 ዓ.ም የተፃፈ መልስ አቅርበዋል። አመልካቾችም አቤቱታቸው በማጠናከር የመልስ መልስ በማቅረብ ተከራክረዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት ከላይ የተመለከተው ሲሆን እኛም አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት መሆን አለመሆኑን ለክርክሩ ከተያዘው ጭብጥ አንፃር መርምረናል። ከክርክሩ ሃደት መገንዘብ የተቻለው ሚች አቶ ከበደ ጌታቸው በ3ኛ ተጠሪ ህብረት ስራ ማህበር ውስጥ ያላቸው ድርሻ ውስጥ ለአራቱ ማለትም ለአመልካቾችና 1ኛ እና 2ኛ ተጠሪዎች እያንዳንዳቸው 1/4ኛ የሚደርሳቸው መሆኑን በውርስ ማጣራት ተረጋግጦ በፍርድ ቤት የጸደቀ ስለመሆኑ በግራ ቀኙ ተከራካሪ ወገኖች የተካደ ጉዳይ አይደለም። የሚያከራክረው የማህበሩ አባል ሲሞት ወደ ወራሾች የሚተላለፍ ምንድነው የሚለውን ጥያቄ ነው። በአመልካቾች በኩል ሚች ባለው የዕጣ ድርሻ የሚያስገኘው ትርፍ ብቻ ሳይሆን በአጠቃላይ የማህበሩን ካፒታሉ/

የሚንቀሳቀስና የማይንቀሳቀስ ንብረቶች/ ተጣርቶ ሊከፈልን ይገባል የሚል ሲሆን በ3ኛ ተጠሪ ደግሞ በማህበራት አዋጅ 147/1991 አንቀጽ 32 መሰረት የማህበራት ንብረት ለአባላቱም ሆነ ለሌላ ወገን የሚከፋፋል ባለመሆኑ የአመልካቾች ጥያቄ ተገቢ አይደለም የሚል ነው። ይህ ችሎትም በስር ፍርድ ቤት የተካሄደው ክርክር እና የቀረቡትን ማስረጃዎችን ይዘት መመልከቱ አስፈላጊ ሆኖ ስለአገኘው የፌ/መ/ደ/ፍርድ ቤት ከየካ ምድብ ችሎት የመ/ቁ. 104042 የሆነው መዝገብ እንዲቀርብ አድርጓል። ከስር መዝገብ መገንዘብ የተቻለው በቦሌ ክፍለ ከተማ ወረዳ 13 ክልል ውስጥ የሚገኝ ቤት የውርስ ሀብት ከሆነው ቤት የተሰበሰበው የኪራይ ገንዘብ እንዲከፈል የቀረበው ጥያቄ በስር ፍርድ ቤቶች በዝምታ መታለፉ ተገቢ ሆኖ አልተገኘም። በመሆኑም ሊታረም የሚገባው ሆኖ አግኝተነዋል። ሌላውን ነጥብ በተመለከተ ሚች አቶ ከበደ ጌታቸው በማህበሩ 155 ዕጣ ያንዱ ዕጣ ዋጋ ብር 100.00/አንድ መቶ ብር/ መሆኑን በዚሁ ስሌት መሰረት የሚች ድርሻ የተጣራ ትርፍ ብር 45,895.81/ አርባ አምስት ሺህ ስምንት መቶ ዘጠና አምስት ብር ከሰማንያ አንድ ሳንቲም/ መሆኑን የሚገልጽ ሪፖርት መቅረቡን ተገንዝበናል። ተጣርቶ የቀረበው የተጣራ ትርፍ ድርሻ ሲሆን የአመልካቾች ዳኝነት ጥያቄ ከማህበሩ የሚገኘው የትርፍ ድርሻ ብቻ ሳይሆን አጠቃላይ የማህበሩ ካፒታል የሚንቀሳቀስና የማይንቀሳቀስ ንብረት ተጣርቶ ድርሻቸው እንዲከፈላቸው ባቀረቡት ጥያቄ መሰረት በማድረግ ተገቢውን ማጣራት ተደርጎ ውሳኔ የተሰጠ ውሳኔ ስለመሆኑ የስር ፍርድ ቤት መዝገብ አያሳይም። አንድ የመሰረታዊ ማህበር አባል ሲሞት ዕጣው ወይም ጥቅሙ በማህበሩ መዝገብ ውስጥ በወራሽነት ለሰየመው ወይም ሚቹ ወራሽ ያልሰየመ ከሆነ በእኛ ለመውረስ ለሚችል ወራሹ ይተላለፋል። ይህም የሚሆነው ወራሹ የማህበሩ አባል ከሆነ ወይም ለመሆን ፈቃደኝነቱን የገለጸ እንደሆነ ነው። ወራሹ የማህበሩ አባል ካልሆነ ወይም አባል ለመሆን የማይፈልግ ወይም የማይፈቀድለት ከሆነ የሚቹ የዕጣው ዋጋ እና ጥቅም እንደሚከፈለው በአዋጁ አንቀጽ 19 ስር ተመልክቷል። በአጠቃላይ “የዕጣው ዋጋ እና ጥቅም ይከፈለዋል” የሚለውን የህጉ ድንጋጌ መሰረት በማድረግ አመልካቾች በማህበሩ የሚቀጥሉ መሆናቸው አለመሆናቸው?፤ ሊቀጥሉ የማይፈልጉ ከሆነ ከማህበሩ ካፒታል /የሚንቀሳቀስና የማይንቀሳቀስ ንብረት/ ተጣርቶ የሚሰጣቸው መሆን አለመሆኑ? በሚሉት ነጥቦች ላይ ተገቢውን ጭብጥ ሳይመሰረትና ሳይጣራ በስር ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ የክርክር አመራርና የዳኝነት አሳጣጥ

ስርዓትን ያልተከተለ በመሆኑ መሰረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ሁኖ አግኝተናል። ስለሆነም ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁ. 104042 ሰኔ 9 ቀን 2008 ዓ.ም ተሰጥቶ በፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ. 182433 መጋቢት 26 ቀን 2009 ዓ.ም በውሳኔ የጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ህ/ቁ. 348 /1/ መሠረት ተሻሽሏል።
2. ሚች በማህበሩ 155/አንድ መቶ ሃምሳ አምስት/ ዕጣዎች ያሉት መሆኑን የተጣራ ትርፍ ብር 45,895.81 /አርባ አምስት ሺህ ስምንት መቶ ዘጠና አምስት ብር ከሰማንያ አንድ ሳንቲም/መሆኑን እንዲሁም የውርስ ሀብት ከሆነው በቦሌ ክ/ከተማ ወረዳ 13 ክልል ውስጥ የሚገኘው ቤት 2ኛ አመልካች 1/4ኛ ድርሻ በተመለከተ የተሰጠ ውሳኔ ክፍል ፀንቷል።
3. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በአጠቃላይ “የዕጣው ዋጋ እና ጥቅም ይከፈለዋል” የሚለውን የህጉ ድንጋጌ መሰረት በማድረግ አመልካቾች በማህበሩ የሚቀጥሉ መሆናቸው አለመሆናቸው?፤ ሊቀጥሉ የማይፈልጉ ከሆነ ከማህበሩ ካፒታል /የሚንቀሳቀስና የማይንቀሳቀስ ንብረት/ ተጣርቶ የሚሰጣቸው መሆን አለመሆኑ? በሚሉት ነጥቦች ላይ አስፈላጊውን ማጣራት በማድረግ እና በፍ/ብ/ስ/ስ/ህ/ቁ 136 መሰረት የሚመለከተው የህብረት ስራ ማህበራት ባለሙያ ምስክርነት /ማብራሪያ/ እንዲቀርብ በማድረግ ውሳኔ እንዲሰጥበት፤ እንዲሁም የውርስ ሀብት ከተባለው ቤት ኪራይ የተሰበሰበ መኖሩን አለመኖሩን አጣርቶ ውሳኔ እንዲሰጥበት ጉዳዩን በፍ/ብ/ስ/ስ/ህ/ቁ.343/1/ መሰረት ተመልሶታል።
4. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ ብለናል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት ።

መ/ይ

የሰ/መ/ቁ. 156425

ህዳር 14 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች፡- አልማው ወሌ
ሙስጠፋ አህመድ
አብርሃ መሰለ
ፈይሳ ወርቁ
ጳውሎስ ኦርቪሶ

አመልካች፡-ዳሽን ባንክ- ነ/ፈጅ ዐሥራት አድማሱ ቀረቡ።

ተጠሪ፡- ዶሪና አቫኪያን-የቀረበ የለም።

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ የግለሰብን ፎቶ በቴሌቭዥን ከማሳየት ጋር ተያይዞ የተነሳውን የጉዳት ካሳን የሚመለከት ነው። ተጠሪ በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ አመልካች የከሳሽን እውቅናና ፈቃድ ሳያገኝ የተጠሪን ፎቶ በ2006 ዓ/ም ከሚያዚያ ወር ጀምሮ በሰኔ እና በሐምሌ ወራት በነበረው የብራዚል ዓለም ዋንጫ የእግር ኳስ ጨዋታዎች የሚተላለፍበት ጊዜ ተጠሪ ከአነባለቤታቸው የአመልካችን ባንክ አገልግሎት ሲጠቀሙና ተጠቅመው ሲወጡ የሚያሳይ ማስታወቂያ በማሰራት በቀን ከሁለት እስከ ሶስት ጊዜ በኢትዮጵያ ቴሌቭዥን እንዲተላለፍ ማድረጉን ገልፀውና ተመጣጣኝ ካሳ ሊከፈላቸው የሚገባው መሆኑን ጠቅሰው ብር 400,000.00(አራት መቶ ሺህ) እንዲከፈላቸው ይወሰን ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል። የአሁኑ አመልካች ለክሱ በሰጠው መልስም አድራጎቱ ሕግን የጣሰ ያለመሆኑን፣ አመልካች በማስታወቂያው የተጠቀመው የተጠሪን ፎቶ ወይም ምስል ሳይሆን አጠቃላይ የባንኩን የሥራ እንቅስቃሴ መሆኑን፣ በማስታወቂያው ላይ የነበረው ቪዲዮም ከአንድ ደቀቂ የበለጠ እርዝማኔ የሌለውና ለአንድ ሰንከድ ብቻ የሚታይ መሆኑን፣ አመልካች ሆን ብሎና አላማ አድርጎ የተጠሪን ምስል ያለመቅረቡንና የኢትዮጵያ ቴሌቭዥንም የግለሰቦችን ነፃነት የሚዳፈሩ ድርጊቶችን የማያስተላልፍ መሆኑን፣ የተጠሪ ምስል በመታየቱም አመልካች ያገኘው ጥቅም ያለመኖሩንና ተጠሪም ይህንኑ የማስረዳት ግዴታ ያለባቸው መሆኑን፣ ተጠሪ ለአመልካች በሰጡት ማስጠንቀቂያ ከገለፁት ገንዘብ ውጪ በክሳቸው ላይ መጠየቃቸውም ክሳቸው ታዓማኒነት የሌለው መሆኑን የሚያሳይ መሆኑን፣ በህጉ ያላቸው መፍትሄም ድርጊቱን ማስቆም እንጂ ካሳ መጠየቅ ያለመሆኑን ዘርዘሮ ክሱ ውድቅ ሊሆን ይገባል ሲል ተከራክሯል። የስር ፍርድ ቤትም የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ ከሰማ በኋላ ጉዳዩን መርምሮ አመልካች ቀረጣው የባንኩን እንቅስቃሴ

እንጂ ተጠሪን ትኩረት ያላደረገ መሆኑን ና ቪዲዮውም የታየው ለአጭር ደቂቃ ብቻ ስለመሆኑ በማስረጃዎቹ አስረድቷል በሚል ድምዳሜ የተጠሪን ክስ ውድቅ ያደረገው ሲሆን በዚህ ውሳኔ የአሁኗ ተጠሪ ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበው ግን ፍርድ ቤቱ ግራ ቀኙን ከአከራከረ በኋላ ጉዳዩን መርምሮ ተጠሪ የውጭ አገር ዜጋ መሆናቸውን አመልካች በመጠቀም የውጭ ሀገር ባንኮች የክፍያ ካርዶችን ሀገር ውስጥ ላሉ ወይም ለሚመጡ ደንቦች ካርዶችን በመጠቀም ምቹትን የጠበቀ አገልግሎት እየሰጠ መሆኑን በመግለጽ ተጠሪን ከእነባለቤታቸው ተጠቅሞ ማስታወቂያ እያስነገረ መሆኑ ማስታወቂያው ተጠሪን ዲላማ ያደረገ ሊባል የሚችል አይደለም ወደሚለው ድምዳሜ ደርሶ አመልካች የተጠሪን ምስል ከፍቃዳቸው ውጪ በመጠቀም ለሰራው ማስታወቂያ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 29(2) ድንጋጌ አግባብ ካሳ የመክፈል ኃላፊነት አለበት በማለት የካሳ መጠኑንም ብር 100,000.00(አንድ መቶ ሺህ ብር) ሲሆን ይገባል ሲል ወስኗል። በዚህ ውሳኔ የአሁኑ አመልካች ቅር በመሰኘት ይግባኙን ለፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ቢያቀርብም ይግባኙ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 337 መሰረት ተሰርዞታል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘትም ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት በጉዳዩ ላይ ከቀረበው ክርክር ይዘትና በማስረጃ ከተረጋገጠው ፍሬ ነገር ውጪ በመሄድ አመልካችን ለክሱ ኃላፊ ማድረግ የክርክር አመራርና የማስረጃ ምዘና ስርዓትን ያልተከተለና የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 29(1)(2) ድንጋጌዎችን ይዘት ያላገናዘበ ነው በማለት መከራከሩን የሚያሳይ ነው። የሰበር አቤቱታው ተመርምሮም ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት የተሰጠው የካሳ ጉዳይ ውሳኔ አግባብነት ስለጉዳዩ አግባብነት ካለው ከፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 29(1)(2) ድንጋጌዎች ትክክለኛ አፈፃፀም አንጻር ለማየት ይቻል ዘንድ በሚል ጉዳዩ ለዚህ ችሎት የቀረበ ሲሆን ተጠሪ በመቅረባቸውም ግራ ቀኙ በፅሁፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል።

የክርክሩ አመጣጥ አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀ ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት መሆን ያለመሆኑን እንደሚከተለው መርምሯል።

ከፍ ሲል እንደተመለከትነው ተጠሪ የተጠሪን ምስል ለማስታወቂያ ስራ የተጠቀመበት ስለመሆኑና ይህንንም ሲያደርግ ከተጠሪ ተገቢውን ፈቃድ ያላገኘ መሆኑ

እንዲሁም ተጠሪ የውጭ አገር ዜጋ መሆናቸውን አመልካች በመጠቀም የውጭ ሀገር ባንኮች የክፍያ ካርዶችን ሀገር ውስጥ ላሉ ወይም ለሚመጡ ደንቦች ካርዶችን በመጠቀም ምቹትን የጠበቀ አገልግሎት እየሰጠ መሆኑን በመግለጽ ተጠሪን ከእነባለቤታቸው ተጠቅሞ ማስታወቂያ እያስነገረ መሆኑ ማስታወቂያው ተጠሪን ዲላማ ያደረገ ሊባል የሚችል ስላለመሆኑ ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት በጉዳዩ ላይ ከቀረቡት ማስረጃዎች መገንዘቡን ጠቅሶ የስር ፍርድ ቤት በዚህ ረገድ የደረሰውን ድምዳሜ የሻረው መሆኑን፣ ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው ፍርድ ቤት በዚህ ረገድ የደረሰበትን ድምዳሜም ፍሬ ነገርን የማጣራትና የመመዘን ስልጣን ያለው የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚው ችሎትም ሙሉ በሙሉ የተቀበለው መሆኑን ከክርክሩ ሂደት ተገንዝበናል። በመሆኑም ይህ ችሎት በኢ.ፌ.ዲ.ሪፕብሊክ ሕገ መንግስት አንቀጽ 80(3(ሀ)) እና አዋጅ ቁጥር 25/88 አንቀጽ 10 ድንጋጌዎች አግባብ ፍሬ ነገርን የማጣራትና ማስረጃን የመመዘን ስልጣን የሌለው በመሆኑ ሁለቱም ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤቶች ፍሬ ነገሩን በማጣራትና ማስረጃን በመመዘን የደረሱበትን ድምዳሜ የማይቀበልበትን አግባብ ስላላገኘ አመልካች ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤቶች የደረሱበት ድምዳሜ በጉዳዩ ላይ የቀረቡትን ማስረጃዎችን መሰረት ያላደረገ ነው በማለት ያቀረበውን ቅሬታ አልፏል።

ወደ ህጉ ስንመጣ የፍትሃ ብሔር ሕጉ የሰው መብቶች በሚል ከአንቀጽ 8 እስከ 10 ድረስ ባሉት ድንጋጌዎች ጠቅላላ መርሆዎችን ያስቀመጠ ሲሆን እነዚህ መርሆዎች ደግሞ ተጠቃሾ ሕግ ከቁጥር 11 እስከ 30 ድረስ በደነገጋቸው ድንጋጌዎች ተፈጻሚ የሚሆኑ ናቸው። ከአንቀጽ 11 እስከ 30 ድረስ ባሉት ድንጋጌዎች ስር ከተካተቱት የሰው መብቶች መካከል ደግሞ ከሰው አካል ደህንነት እና ከሰው ነፃነት ጋር የተያያዙ ተጠቃሽ መሆናቸውን ድንጋጌዎቹ ያሳያሉ። በዚህም መሰረት በፍ/ሕ/ቁጥር 11፣ 13፣ ከ27 እስከ 30 ድረስ ያሉት ድንጋጌዎች ከሰው ነፃነት ጋር የተያያዙ መብቶችን የሚጠብቁ ሲሆኑ ከእነዚህ ውስጥ ደግሞ የሰው ስእል/ምስል/ በተመለከተ ጥበቃ የሚያደርገው ቁጥር 27 ተጠቃሽ ነው። ይህ ድንጋጌ ባለፎቶግራፉ/ባለምስሉ/ ካልፈቀደ በቀር የማንም ሰው ፎቶግራፍ/ምስል/ በሕዝብ አደባባይ ሊለጠፍም ሆነ ሊባዛ ወይም ሊሸጥ እንደማይችል ይደነግጋል። የሰው ምስል/ፎቶ/ ከማባዛት ጋር ተያያዞ በልዩ ሁኔታ የተቀመጡት ነጥቦች በቁጥር 28 ስር የተዘረዘሩት ሲሆኑ እነዚህም የባለስእል/ምስሉ ሰው ታዋቂነት፣ ህዝባዊ ስራ ጋር መያያዝ፣ በፍርድ ወይም በፖሊስ መስሪያ ቤቶች ጋር የተያያዙ ምክንያቶች ጉዳዩን አስፈላጊ ማድረጋቸው፣

ወይም ለኪነ ጥበብ፣ ለስልጣኔ አስተዳደግ ወይም ለትምህርት መስጫ ጥቅም ወይም በሕዝብ ስብሰባ ላይ ከተፈፀመ ስርዓት ጋር ግንኙነት ባለው ምክንያት መሆኑን የሚያሳዩ ናቸው። በዚህ ድንጋጌ በተጠቀሱት ሁኔታዎች የሰው ፎቶ/ምስል/ ማባዛት የተፈቀደ ሲሆን በህዝብ አደባባይ መለጠፍ ወይም ማሳየት ወይም መሸጥ ግን ያለ ባለቤቱ ፍቃድና እውቅና የማይቻል መሆኑን በሕጉ በግልጽ ተመልክቷል። የፍ/ሕ/ቁጥር 29 ደግሞ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 28 ስር ከተመለከቱት ልዩ ሁኔታዎች ውጪ ከባለፎቶው ወይም ምስሉ ፍቃድ ውጪ ምስሉን/ፎቶውን ማሳየት/exhibition/ ወይም መሸጥ ክልክል መሆኑንና ተጠያቂነት የሚያስከትል መሆኑን በሚያስገነዝብ መልኩ ደንግጓል። በዚህ ድንጋጌ ስር መብቱ የተጣሰበት ሰው የሚኖረው መፍትሄም ተቀምጧል። በዚህም መሰረት መብቱ የተጣሰበት ሰው ምስሉ /ፎቶው በአደባባይ እንዳይለጠፍ ወይም እንዳይታይ ወይም እንዳይሸጥ የሚያደርግ ዳኝነት እንዲሰጥለት መጠየቅ ወይም ካሳ መጠየቅ የሚችል መሆኑን በንዑስ ቁጥር ሁለት እና ንኡስ ቁጥር ሶስት ስር በግልጽ አስቀምጦ ይታያል። በአጠቃላይ በፍትሃብሔር ሕጉ በዚህ ረገድ የተቀመጡ ድንጋጌዎች በኢ.ፌ.ዲ.ሪፕብሊክ ሕገ መንግስት አንቀፅ 14 እንዲሁም አገሪቱ በተቀበለቻቸው አለም አቀፍ ስምምነቶች ጥበቃ የተደረገውን የሰዎች የአካል ደህንነትና የነጻነት መብቶችን የሚደግፉ በመሆኑ ተግባራዊ ሲደረጉም የድንጋጌዎችን ይዘትና መንፈስ፣ ሊያሳኩ ያሰቡትን መሰረታዊ ዓላማ ግምት ውስጥ ማስገባት ተገቢነት ይኖረዋል።

ይህን ይዘት ወደ ተያዘው ጉዳይ ስንመጣም አመልካች የተጠሪን ምስል በቴሌቭዥን ለማስተዋወቅ ያለተጠሪ ፈቃድ መጠቀሙ የተረጋገጠ ጉዳይ ነው። እንዲህ ከሆነ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 27 ድንጋጌ ስር ባለፎቶግራፉ ወይም ባለስዕሉ ካልፈቀደ በቀር የማንም ሰው ፎቶግራፍ ወይም ስዕል በሕዝብ አደባባይ ሊለጠፍም ሆነ ሊባዛ ወይም ሊሸጥ እንደማይቻል የተመለከተ በመሆኑና በፍ/ሕ/ቁጥር 28 ስር የተመለከተው ልዩ ሁኔታ ስለመኖሩም አመልካች ጠቅሶ ያቀረበው ክርክርና ማስረጃ የሌለ በመሆኑ የተጠሪ ምስል ጥቅም ላይ ለዋለበት የማስታወቂያ ስራ አመልካች ካሳ የማይከፍልበት ህጋዊ ምክንያት የለም።

ሌላው በዚህ ሰበር አከራካሪ የሆነው ጉዳይ የከሳ መጠኑ ሲሆን ካሳው የሚከፈልበትን አግባብ በተመለከተም ለጉዳዩ ቀጥተኛ ተፈጻሚነት ያለው የሕጉ ክፍል በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 29 (2) ድንጋጌ ስር አስፍሯል። በዚህ ድንጋጌ መሰረት በርትዕ አስፈላጊ ሁኖ ሲታይ ስዕሉን

በአደባባይ በመለጠፍ፤ በማሳየትና በመሸጥ የተጠቀመው ሰው በዚህ ምክንያት ያገኘው ሀብት ተመዘዛኝ በሚሆንበት መጠን ዳኞች ካላ እንዲከፍል ሊወስኑበት እንደሚችሉ ተደንግጓል። ከዚህ አንጻር ጉዳዩን ስንመለከተው ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት አመልካች የካሳውን መጠን ተገቢነት የለውም በማለት በመከራከሩና ተጠሪዎችም በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2141 በተመለከተው አግባብ ትክክለኛውን የካሳ መጠን በማስረጃ ያለማስረዳታቸውን ግንዛቤ ውስጥ በማስገባት በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 29(2) በተሰጠው ስልጣን መሰረት የካሳውን መጠን ብር 100,000.00 (አንድ መቶ ሺህ ብር) እንዲሆን የወሰነ ሲሆን ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት የካሳ መጠኑን የተጠሪ ምስል በማስታወቂያው ከተገለጸው ከአመልካች ተግባር ጋር የሚኖረውና ሊያስገኝ ከሚችለው ጥቅም አንጻር፤ ከነባራዊው ሁኔታ በመነሳት በመመርመር በተጠሪ የተጠየቀውን የካሳ መጠን የበዛ ሁኖ ማግኘቱን ጠቅሶ ብር 100,000.00 (አንድ መቶ ሺህ) የካሳ መጠን ሊሆን እንደሚገባ ወስኗል። ይህ የበታች ፍርድ ቤቶች የካሳ ውሳኔ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 29(2) ስር የተመለከተውን ድንጋጌ ይዘትና መንፈስ መሰረት ያደረገ ነው ከሚባል በስተቀር የሚነቀፍበት አግባብ የለም። ሲጠቃለልም ካሳን አስመልክቶ በጉዳዩ ላይ የተሰጠው ውሳኔ ለጉዳዩ ቀጥተኛ ተፈጻሚነት ያላቸውን የጉዳት ካላ ድንጋጌዎችን ያላገናዘበና መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው ለማለት ስላልተቻለ ተከታዩን ወስነናል።

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 180602 በ16/04/2010 ዓ.ም ተሰጥቶ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመ/ቁ. 153194 በ28/06/2010 በትዕዛዝ የጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት ፀንቷል።
2. አመልካች ለክሱ ኃላፊ ተብሎ በርትዕ ብር 100,000.00(አንድ መቶ ሺህ ብር) ለተጠሪ እንዲከፍል በተሰጠው ውሳኔ የተፈፀመ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የለም ብለናል።
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የሰ/መ/ቁ - 153736

ቀን - 28/01/2011ዓ.ም

ዳኞች:- ዳኝ መላኩ

ተክሊት ይመሰል

ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

ቀነዓ ቂጣታ

ተሾመ ሽፈራው

- አመልካቾች:-
- 1. አረቡ አብደላ } ጠበቃ በቀለ ተፈሪ እና ታምሬ ኃይሌ
 - 2. ታከለ ለገሰ } }
 - 3. አማረ ኪ -አልቀረበም::

ተጠሪ:- አዳኛ ንዴ- ከጠበቃ ሰለሞን ጋር ቀርቦታል::

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል::

ፍ ር ድ

ክርክሩ የተጀመረው በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሲሆን፤ ተጠሪ ከሳሽ፤ አመልካቾች ደግሞ፤ በቅደም ተከተል፤ ከ1-3ኛ ተከላሾች በመሆን ተከራክረዋል። ተጠሪ በቀን 01/07/07 ዓ.ም አዘጋጅተው ለፍርድ ቤቱ ባቀረቡት ክስ፡- ከ2003 ዓ.ም ጀምሮ በገበያ ላይ የነበሩ እና እንደገና ተሻሽለው በ2006 ዓ.ም ታትመው በአእምሯዊ ንብረት ጽ/ቤት ከተመዘገቡት አድቫንስድ ዎርሊድ ኢንግሊሽ ቡክ 1 እና 2 መጽሀፎችን አዘጋጅተው መጽሐፎቹም በ 15,000 ኮፒ ታትመው ከ2006 ዓ.ም ጀምሮ ገበያ ላይ መዋላቸውን እና በገበያ ተቀባይነት አግኝተው ኮፒዎቹ ሙሉ እንደተሸጡ፤ ይሁንና ያለ ከሳሽ ፈቃድ 2ኛ እና 3ኛ ተከላሾች ምሳሌዎችን፤ አገላለጾቹን እና ማብራሪያዎቹን ቃል በቃል እና በማመሳሰል በቀጥታ ከከሳሽ መጽሐፎች በመቅዳት ኢክስትሪም ስሪዬስ እንግሊሽ ፎር ግሬድ 11-12 በሚል ርዕስ አዘጋጅተው መሸጣቸውን እና 1ኛ ተከላሽም መጽሐፎቹን ማሳታሙን፤ ከሳሽ ያዘጋጁቸው 8,000.00 መጽሐፎችም በዚህ ምክንያት

ገዥ አጥተው በከሳሽ ላይ የብር 200,000.00 ኪሳራ መድረሱን ጠቅሰው ብር 100,000.00 የሞራል ኪሳራን ጨምሮ ብር 300,000.00 ተከላሾች እንዲከፍሉ፤ እንዲሁም የታተሙት እንዲወገዱ እና ለወደፊትም እንዳይታተሙ ይወሰንላቸዋል። ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል።

1ኛ አመልካች ለክሱ በሰጡት መልስ፤ ከከሳሽ መጽሐፍ አልተገለበጠም እንጂ ተገልብጧል ቢባል እንኳ ከሳሽ የስራዬ አካል ናቸው የሚላቸው ጽንሰ ሃሳቦች ከብሔራዊ ፈተና የተወሰዱ ጥያቄዎች እና ምሳሌዎች፤ ማብራሪያዎች እና አገላለጾች የህዝብ ንብረት መሆናቸውን፤ በመጽሐፎቹ መካከል መመሳሰል አለ ቢባል እንኳ ስራዎቹ የእንግሊዘኛ መማሪያ መፅሀፍት፤ ካሪኩለም፤ ሀገር አቀፍ ፈተናዎችን መሠረት በማድረግ የታወቁ ሳይንሳዊ የቋንቋ አፃፃፍ መርሆ ስርዓትና ህግ በመከተል ተቀራራቢ የእንግሊዘኛ ትምህርት ዝግጅት ባላቸው መምህራን የተዘጋጁ በመሆናቸው ምክንያት መሆኑን ጠቅሰው ከሳሽ የቅጅ መብት እንደሌላቸው፤ የተጠየቀው የጉዳት ካላ መጠንም ማስረጃን መሰረት ያላደረገ መሆኑን ጠቅሰው የተከራከሩ ሲሆን፤ 2ኛ ተከላሽም 1ኛ ተከላሽ ካቀረቡት ጋር ተመሳሳይ ይዘት ያለው ክርክር በማንሳት ተከራክረዋል። 3ኛ ተከላሽ ባለመቅረባቸው ክርክሩ በሌሉበት ታይቷል።

ጉዳዩ በመጀመሪያ የቀረበለት ፍርድ ቤትም ከግራ ቀኝ በዚህ መልኩ የቀረበውን ክርክር ከሰማ በኋላ፤ ተጠሪ ያቀረቧቸው ማስረጃዎች አመልካቾች ከተጠሪ መጽሀፍ ቃል በቃል ወስደዋል ከማለት ወጪ ምን ያህል ፐርሰንት እንደተወሰደ፤ የትኛው አገላለጽ፤ የትኛው ምሳሌ እና ማብራሪያ በቀጥታ እንደተወሰደ እንዲሁም የቋንቋ አፃፃፍ መርሆዎች እና ጽንሰ ሃሳቦቹ በአገላለጽ፤ ማብራሪያ እና ምሳሌዎቹ በተለያዩ አገላለጽ እና ዘይቤያዊ አነጋገር፤ የአሠራር ሂደቱ እና ዘዴው፤ ተጠሪ ያወጣው ማወጫ እና ምዕራፍ በተለየ ሲስተም የተብራራ እና የተተነተነ መሆኑ እንዲሁም ከግራመር አጠቃቀም ሁኔታ አንፃር ሲታይ የአመልካች ስራ በቀጥታ ከተጠሪ የተወሰደ መሆኑን በአግባቡ የሚያስረዳ ማስረጃ አለመቅረቡን ጠቅሶ የቀረበውን ክስ ወድቅ በማድረግ ወስኗል።

ተጠሪ በዚህ ወሳኔ ባለመስማማት ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ሲሆን፤ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በበኩሉ 2ኛ እና 3ኛ ተጠሪዎች ተጠሪ ካዘጋጁቸው መጽሐፍት የእንግሊዘኛ ቋንቋ ማሳያ ምሳሌዎችንና ማብራሪያዎችን በቀጥታ ምንጭ

ሳይጠቅሱ ወስደው በጽሑፋቸው የተጠቀሙ ስለመሆኑ ተጠሪ ካቀረባቸው የሰው ምስክሮች በተጨማሪ የኮተቤ ዩንቨርሲቲ ኮሌጅ ለቂርቆስ ክ/ከተማ ፖሊስ የወንጀል ምርመራ ዲቪዥን በላከው ደብዳቤ የተረጋገጠ መሆኑን፤ ይህም በአገራችን የቅጅ መብት ጥበቃ የተደረገው ለሃሳብ አገላለጽ ቅርጽ ከመሆኑ እና ከቅጅ መብት ጥበቃ አስፈላጊነት አንፃር ሲታይ የተጠሪ የቅጅ መብት በተጠሪ የተጣሰ መሆኑን የሚያሳይ መሆኑን በመጥቀስ አመልካቾች ኃላፊነት አለባቸው በሚል የስር ከፍተኛ ፍርድ ቤትን ወሳኔ ሽሮ በአመልካቾች ላይ ሊወሰድ የሚገባውን እርምጃ በተመለከተ የግራ ቀኝን ክርክር በመስማት ተገቢውን እንዲወስን ሲል መዝገቡን ወደ ስር ፍርድ ቤት በመመለስ ወስኗል።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም በዚህ ወሳኔ ቅር በመሰኘት ለማስለወጥ ሲሆን፤ አመልካቾች በቀን 07/06/2010 ዓ.ም አዘጋጅተው ባቀረቡት 8 ገጽ የሰበር አቤቱታ የተጠሪ ስራዎች በአዋጅ ቁጥር 410/96 አንቀጽ 6(1)(ሀ) ስር የተመለከተውን የወጥነት መመዘኛ የማያሟላ መሆኑን፤ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የፖሊስን የምርመራ መዝገብ በማስረጃነት ያስቀረበበት ሂደትም የአመልካቾችን የመከራከር መብት የሚያጣብብ መሆኑን፤ 1ኛ አመልካች የመጽሐፎቹ አሳታሚ ወይም አዘጋጅ ስለመሆናቸው ባልተረጋገጠበት ሁኔታ ጠቅላይ ፍርድ ቤቱ “አረቡ አብደላ ኤክስትሪም ቡክ ሲሪየስ” የሚል በስር ከፍተኛ ፍርድ ቤት ያልነበረውን አዲስ ስያሜ በመስጠት 1ኛ አመልካች ኃላፊነት እንዳለባቸው መወሰኑን እና ሌሎችንም ነጥቦች በመዘርዘር ታርሞ ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል። አቤቱታው ተመርምሮ አመልካቾች የቅጅ መብት ጥሰት ፈጽመዋል ተብሎ የመወሰኑን አግባብነት ግራ ቀኝ በተገኙበት አከራክሮ ለመወሰን ያስቀርባል በመባሉ ተጠሪ በተደረገለት ጥሪ መሠረት ቀርበው ግራ ቀኝ ክርክራቸውን በጽሑፍ ተለዋወጠዋል።

ከስር ጀምሮ የክርክሩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለ መልኩ ሲታይ ከፍ ሲል የተመለከተውን ሲመስል ይህ ችሎትም ለሰበር አቤቱታው ምክንያት የሆነውን ወሳኔ ከግራ ቀኝ ክርክር እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መዝገቡን እንደሚከተለው መርምሮታል። እንደመረመረውም፡-

1. ተጠሪ ለክስ መሠረት ባደረጋቸው ሁለቱ መጽሐፎች ላይ የቅጅ መብት አላቸው ወይስ የላቸውም? መብት አላቸው የሚባል ከሆነ አመልካቾች የቅጅ መብት ጥሰት ፈጽመዋል አልፈጸሙም?
2. 1ኛ አመልካች ለተጠሪ ስለሚኖረው ኃላፊነት ተለይቷል ወይስ አልተለየም? የሚሉ የዚህን ችሎት ምላሽ የሚያስፈልጋቸው ጭብጦች ሆነው ተገኝተዋል።

በመሠረቱ የቅጅ መብት አጠቃላይ ዓላማ የፈጠራ ባለሞያዎች የፈጠራ ስራዎቻቸውን ለማከናወን ያፈሰሱትን ዕውቀት፣ ጊዜና ሀብት እንዲያካክሱና ኢኮኖሚያዊ ተጠቃሚ ሆነው ለተጨማሪ የፈጠራ ስራ እንዲነሳሱ በማድረግ ቀጣይ የፈጠራ ስራን በማበረታት ኢንቨስትመንት እንዲበረታታ አቅም ለመፍጠር ሲሆን፤ ኢ- ቁሳዊ ከሆኑ የንብረት መብቶችም አንዱ ገጽታ ነው። በመሆኑም መንግስት በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ መንግስት አንቀጽ 91(3) ስር የተመለከተውን ኪነጥበብን፣ ሳይንስና ቴክኖሎጂን ለማስፋፋት ባለበት ግዴታ መሠረት፣ የቅጅ እና ተዛማጅ መብቶች ጥበቃ አዋጅ ቁጥር 410/96 አወጥቶ ስራ ያዋለ ሲሆን፤ ለአዋጁ መወጣት አስፈላጊ ከሆኑት ምክንያቶች ውስጥም አንዱ የስነ ጽሑፍ፣ የኪነ ጥበብ እና ተመሳሳይ የፈጠራ ስራዎች የአንድ አገር ባህላዊ፣ ኢኮኖሚያዊ ሳይንሳዊ እና ቴክኖሎጂያዊ ልማት በማፋጠን ረገድ ትልቅ ሚና የሚጫወቱ በመሆናቸው የሚበረታቱበትን ምቹ ሁኔታ ለመፍጠር ስለመሆኑ ከአዋጁ መግቢያ ላይ ከተመለከተው መረዳት ይቻላል። ይህን አጠቃላይ ዓላማ ለማሳካት ይቻል ዘንድም አዋጁ የቅጅ መብትን የሚያስገኙ ስራዎች፣ ጥበቃ የማይደረግላቸው ስራዎች ዓይነት፣ የቅጅ መብት ጥበቃ ለማግኘት የሚያስፈልጉ መመዘኛዎችን ጨምሮ የተለያዩ ድንጋጌዎችን ያስቀምጣል። አዋጁ የስራው አመንጪ በስራው ላይ የሚኖራቸውን ኢኮኖሚያዊ እና የሞራል መብቶችን የሚደነግግ ሲሆን፤ ኢኮኖሚያዊ መብት ስራውን የማባዛት፣ የመከወን፣ ብሮድካስት የማድረግ፣ ወደ ሌሎች ስራዎች የመለወጥና ሌሎች ብቸኛ መብቶችን የሚያካትት ሲሆን፤ የሞራል መብቱ ደግሞ የፈጠራ ስራው አመንጪ የመባል፣ ስራዎቹ እንዳይዛቡ የማድረግና መሰል መብቶችን የሚያካትት ስለመሆኑ በአዋጁ አንቀጽ 7 እና 8 ከተመለከቱት ድንጋጌዎች መረዳት ይቻላል። ይህ በመሆኑም ያለፈቃዱ በአዋጁ አንቀጽ 7(1) ስር የተመለከቱት ተግባራት በሌላ ሰው እንዳይፈጸሙ የሰራው አመንጪ የመከልከል መብት ያለው ሲሆን፤ በዚህ ስር ከተመለከቱት ውስጥም አንዱ ስራን ማመሳሰል፣ ማቀናበር ወይም ወደ ሌላ ዓይነት መቀየር የማይቻል መሆኑን

በተመለከተ በአንቀጽ 7(1)(ሐ) ስር የተመለከተው ነው። የተጠሪ የዳኝነት ጥያቄም ይህንን መሠረት ያደረገ ሆኖ በመጽሐፎቹ ላይ የተመለከቱትን ምሳሌዎች፣ አገላለጾችን እና ማብራሪያዎችን አመልካቾች ያለ ተጠሪ ፈቃድ ወስደው ኢክስትሪም እንግሊዥ ፎር ግሬድ 11-12 በሚል መጽሐፍ አካተው አሳትመዋል የሚል ሲሆን፤ አመልካቾች በበኩላቸው ኃላፊነት የሰብንም ሲሉ አጥብቀው የሚከራከሩት የተጠሪ መጽሐፍቶች የትምህርት ሚኒስቴር ያዘጋጀውን ካሪኩለም፣ ሲለበስ፣ የተማሪዎች መማሪያ መጽሐፍት፣ የመምህር መምሪያን ይዘትና ዓላማን መሠረት በማድረግ የታወቀና ሳይንሳዊ የእንግሊዘኛ ቋንቋ አፃፍ ስርዓትን እና ሰዋሰወ መርህን እና ጽንሰ ሃሳቦችን መሠረት በማድረግ በመሆኑ የተጠሪ ስራ በቅጅና ተዛማጅ መብቶች ጥበቃ አዋጅ የተመለከተውን የወጥነት መመዘኛ የማያሟላ መሆኑን፤ እንዲሁም በመጽሐፎቹ መካከል መመሳሰል አለመኖሩን ስለመሆኑ የግራ ቀኝ ክርክር ይዘት ያስገነዝባል።

የስር ክፍተኛ ፍርድ ቤት የግራ ቀኝን የሰወ ምስክር የሰማ ሲሆን፤ በመጨረሻ የተጠሪን የዳኝነት ጥያቄ ወድቅ በማድረግ ሲወስን እንደ ምክንያት የጠቀሰው የተጠሪ መጽሐፎች መርሆዎቹ እና ጽንሰ ሃሳቦቹ በአገላለጽ፣ ማብራሪያ እና ምሳሌዎች በተለያየ አገላለጽ እና ዘይቤያዊ አነጋገሩ፣ የአሠራር ሂደቱ፣ የአሠራር ዘዴው፣ ማወጫው እና ምዕራፉ፣ እንዲሁም የግራመር አጠቃቀሙ የተጠሪ ስራ ስለመሆኑ፤ እንዲሁም የተጠሪዎች መጽሐፎች ቀጥታ ከተጠሪ ስራዎች የተገለበጡ ስለመሆኑ በማስረጃ አልተረጋገጠም በሚል ሲሆን፤ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በበኩሉ አመልካቾች ኃላፊነት አለባቸው በሚል ድምዳሜ ላይ የደረሰው አመልካቾች ያዘጋጁት መጽሐፍ ተጠሪ ካዘጋጁቸው መጽሐፎች ጋር ክፍተኛ መመሳሰል ያለ ስለመሆኑ የኮቴቤ ዩኒቨርሲቲ ቀደም ሲል ለወንጀል ምርመራ ዓላማ ለፖሊስ ጽ/ቤት ጽፎ የነበረው ደብዳቤ የሚያስረዳ መሆኑን በመጥቀስ ስለመሆኑ ከየወሳኔዎቹ ይዘት መገንዘብ ይቻላል።

ከቅጅ መብት ጋር በተያያዘ የሚነሱ ክርክሮች የሚጣሩበት አግባብም ሆነ ክርክሮቹን መሠረት በማድረግ የሚሰጡ ወሳኔዎች፣ ክፍ ሲል የተመለከተውን፣ የቅጅ መብት ጥበቃ አጠቃላይ ዓላማ መሠረት ሊያደርጉ የሚገባ በመሆኑ፤ የተጠሪ ስራ ወጥነት ያለው መሆን አለመሆኑ እንዲሁም የአመልካቾች ስራዎች ከተጠሪ ስራዎች የተወሰዱ መሆን አለመሆኑ ይህንን ግምት ባስገባ መልኩ መጣራት አለበት የሚል እምነት አለን።

አዋጅ ቁጥር 410/96 አንቀጽ 2(30) የቅጅ መብት ጥበቃ የሚደረግላቸውን ስራዎች ዓይነት ሲዘረዝር፣ የአዋጁ አንቀጽ 6 በስራዎቹ ላይ የቅጅ መብት ጥበቃ ለማግኘት አስፈላጊ የሆኑ መመዘኛዎችን ይደነግጋል። በዚህም መሠረት አንድ ሰው የቅጅ እና ተዛማጅ መብቶች ጥበቃ ለማግኘት፣ ስራዎቹ ሁለት መመዘኛዎቹን ማሟላት የሚጠበቅባቸው ሲሆን፣ የመጀመሪያው ወጥ (original) መሆኑ ሲሆን፣ ሁለተኛው ግዙፍነት ያለው መሆኑ ነው። ወጥነት በስራ አመንጨጫ የተሰራው ስራ ሙሉ በሙሉ ከሌሎች ስራዎች ያልተቀዳ መሆን እንዳለበት የሚገልጽ ሃሳብ ሲሆን፣ ስራዎቹ ከሌሎች ስራዎች ጋር በፍጹም መመሳሰል የለባቸውም ማለት እንዳልሆነ ግን መገንዘቡ ተገቢ ነው። ይልቁንም ስራው ወጥነት ያለው መሆን አለመሆኑን በማረጋገጥ ረገድ መታየት የሚገባው ነጥብ፣ በስራው ላይ የተለየ የባለ ስራው ችሎታ (skill)፣ ጉልበት (labour) ስራ ላይ መዋሉ፣ እንዲሁም፣ በተለይም በአዋጁ አንቀጽ 4(1)(ለ) ስር ከተመለከተው አንጻር ሲታይ፣ የስራው ባለቤት ስራውን ሲሰራ የራሱ የሆነ የአገላለጽ መንገድ፣ ዘዴ እና ስታይል የተጠቀመ መሆን አለመሆኑ ስለመሆኑ መገንዘቡ ተገቢ ነው። ግዙፋዊ መሆን አለበት ሲልም፣ ስራው በሃሳብ ደረጃ የቀረ ሳይሆን በወረቀት ላይ የሰፈረ ሊሆን ይገባል ለማለት እንደሆነ ከድንጋጌው ይዘት እና መንፈስ መገንዘብ ይቻላል። በአጠቃላይ በአዋጁ የተመለከቱት የወጥነት እና የግዙፋዊነት መስፈርቶች መሠረተ ሃሳብ ከላይ የተመለከቱ ሲሆኑ፣ የስራው አመንጨጫ የሰራው ስራ እነዚህን መስፈርቶች ማሟላቱ ከተረጋገጠ ያለ ምንም ሌላ ቅድመ ሁኔታ የቅጅ መብት ጥበቃ የሚሰጠው ስለመሆኑም አዋጁ ያመለክታል።

ከፍ ሲል እንደተመለከተው፣ አመልካቾች የተጠሪ ስራ የወጥነትን መስፈርት አላሟላም በማለት የሚከራከሩት፣ የተጠሪ መጽሐፍቶች የትምህርት ሚኒስቴር ያዘጋጀውን ካሪኩለም፣ ሲለበስ፣ የተማሪዎች መማሪያ መጽሐፍት፣ የመምህር መምሪያን ይዘትና ዓላማን መሠረት በማድረግ የታወቀና ሳይንሳዊ የእንግሊዘኛ ቋንቋ አፃፍ ስርዓትን እና ሰዋሰዱ መርህን እና ጽንሰ ሃሳቦችን መሠረት ያደረጉ መሆኑን ነው። በርግጥ ተጠሪ መጽሐፎቹን ሲያዘጋጅ፣ እነዚህን መሠረት አድርጎ ሊሆን ይችላል። ይሁንና፣ አላይ እንደተመለከተው፣ ተጠሪ የራሱን የተለየ ችሎታ እና ጉልበት እንዲሁም የአፃፍ ስታይል እና የአፃፍ ዘዴ በመጠቀም መጽሐፎቹን ማዘጋጀታቸው ከተረጋገጠ፣ መጽሐፎቹ ትምህርት ሚኒስቴር ያዘጋጀውን ካሪኩለም፣ ሲለበስ፣ የተማሪዎች መማሪያ

መጽሐፍት፣ የመምህር መምሪያን ይዘትና ዓላማን መሠረት በማድረግ የታወቀና ሳይንሳዊ የእንግሊዘኛ ቋንቋ አፃፍ ስርዓትን እና የሰዎሰዉ መርህን እና ጽንሰ ሃሳቦችን መሠረት በማድረግ ማዘጋጀታቸዉ ብቻ፣ በአዋጁ አንቀጽ 6(1) መሠረት፣ ስራቸዉ የወጥነትን መስፈርት አያሟላም ወደሚል ድምዳሜ የሚወስድ አይሆንም። በሌላ አገላለጽ ተጠሪ ከላይ የተመለከቱትን ስራዎች፣ ጽንሰ ሃሳቦችን እና መርሆዎችን መሠረት በማድረግ ያዘጋጁት ለክርክሩ መነሻ የሆኑት መጽሐፎች ይዘት፣ ተጠሪ በዝግጅቱ ሂደት የራሳቸዉን የተለየ ችሎታ፣ ጉልበት፣ የአፃፍ ዘዴ እና ስታይል መጠቀማቸዉን የሚያሳይ ከሆነ በመጽሐፉ ላይ የቅጅ መብት የማያገኙበት ምክንያት አይኖርም። ስለሆነም የተጠሪ መጽሐፎች የወጥነትን መስፈርት የሚያሟላ መሆን አለመሆኑን በመወሰን ረገድ በፍ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 246(1) መሠረት ተይዞ በማስረጃ ተጣርቶ እልባት ማግኘት የነበረበት ትክክለኛ ጭብጥ፣ ለክርክሩ መነሻ የሆኑት የተጠሪ መጽሐፎች ቀደም ሲል የተሰሩ ስራዎችን እንዲሁም የእንግሊዘኛ አፃፍ መርሆዎችን እና ጽንሰ ሃሳቦችን መሠረት ያደረጉ መሆን አለመሆናቸዉ ሳይሆን፣ መጽሐፎቹ በይዘታቸዉ የተጠሪን የተለየ ችሎታ፣ የአፃፍ ዘዴ እና ስታይል የሚያሳዩ መሆን አለመሆናቸዉ ነዉ። ይሁንና የስር ከፍተኛ ፍርድ ቤት በዚህ ረገድ አስፈላጊዉን ማጣሪያ ሳያደርግ አመልካቾች በዚህ መልኩ ያቀረቡትን ክርክር በደፈናዉ በመቀበል የተጠሪን የዳኝነት ጥያቄ ወድቅ ማድረጉን ተመልክተናል፤ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤትም ቢሆን፣ አመልካቾች ያዘጋጁት መጽሐፎች ተጠሪ ካዘጋጁቸዉ መጽሐፎች ጋር የሚመሳሰሉ መሆን አለመሆኑን መሠረት በማድረግ ጉዳዩን የተመለከተ ሲሆን፣ የተጠሪ ስራ በአዋጁ አንቀጽ 6(1) ስር የተመለከተዉን የወጥነት መስፈርት የሚያሟላ መሆን አለመሆኑን ከግራ ቀኝ ክርክር አንፃር ያልመረመረ ስለመሆኑ የወሳኔዉ ይዘት ያስገነዝባል። በመሆኑም ለክርክሩ መነሻ የሆኑት የተጠሪ መጽሐፎች የወጥነት መስፈርት የሚያሟሉ መሆን አለመሆኑ በስር ፍርድ ቤቶች በጭብጥነት ተይዞ በማስረጃ ተጣርቶ እልባት ያልተሰጠዉ ሆኖ አግኝተንዋል።

የተጠሪ መጽሐፎች ከላይ በተመለከተዉ ጭብጥ መሠረት ተጣርተዉ የወጥነትን መስፈርት የሚያሟሉ መሆናቸዉ ከተረጋገጠ፣ ቀጥሎ የሚመጣዉ ጥያቄ 2ኛ እና 3ኛ አመልካቾች ባዘጋጁት መጽሐፍ በተጠሪ መጽሐፎች የተመለከቱትን አገላለጾች፣ ምሳሌዎች እና ማብራሪያዎች ወስደዉ የመጽሐፎቹ አካል ማድረግ አለማድረጋቸዉ

ነው። በዚህ ረገድ የተጠሪ ክርክር በመጽሐፎቹ መካከል መመሳሰል የለም እንጂ አለ እንኳ ቢባል ስራዎቹ የእንግሊዝኛ መጽሐፍት፣ የመምህር መመሪያ፣ አገር አቀፍ ፈተናዎችን መሠረት በማድረግ የታወቁ ሳይንሳዊ የቋንቋ አፃፃፍ መርሆ፣ ስርዓትና ህግ በመከተል ተቀራራቢ የእንግሊዝኛ ትምህርት ዝግጅት ባላቸው መምህራን የተዘጋጀ በመሆኑ ምክንያት እንደሚሆን በመግለጽ የሚከራከሩ ስለመሆኑ መዝገቡ ያስረዳል። በመሰል ጉዳይ የቅጅ መብት ጥበቃ መብት የሚሰጠው ሃሳቡ ሳይሆን፣ ሃሳቡ የተገለጸበት ቅርጽ፣ የተገለጸበት መንገድ እና ዘዴ ስለመሆኑ በቅጅ መብት ጥበቃ ተቀባይነት ያገኘ መርህ ነው። አንድ ሰው አንድን መጽሐፍ ሲያዘጋጅ፣ መጽሐፉ ተነባቢ እንዲሆን እና አንባቢው በቀላሉ ሊረዳ እንዲችል ሃሳቡን የሚገልጽበት የራሱ የሆነ ዘዴ እና ስታይል ይጠቀማል። የስራ አመንጫው ይህን ሲያደርግም ለስራው ጊዜ ሰጥቶ፣ የተለየ ችሎታውን (skill) እና ጉልበቱን (labor) ተጠቅሞ በመሆኑ በቅጅ እና ተዛማጅ መብቶች ጥበቃ አዋጅ አንቀጽ 2(8) መሠረት በስራው ላይ የቅጅ መብት ባለቤት ይሆናል። ከዚህ አንፃር ሲታይ፣ ተጠሪ መጽሐፎቹን ሲያዘጋጅ የእንግሊዝኛ መጽሐፍት፣ የመምህር መመሪያ እንዲሁም ሳይንሳዊ የቋንቋ አፃፃፍ መርሆዎችን መሠረት በማድረግ ሆኖ ግን የራሱን የተለየ ችሎታ በመጠቀም፣ አንባቢ (ተማሪ) በቀላሉ እንዲረዳው ማድረግ በሚያስችል መልኩ፣ በመጽሐፎቹ ለተጠቀማቸው አገላለጾች፣ ምሳሌዎች እና ማብራሪያዎች የቅጅ መብት ጥበቃ ያገኛል። በመሆኑም አመልካቾች ለተገቢ አሠራር እና ዓላማ የስራውን ምንጭ እና የተጠሪን ስም በመጥቀስ ስራውን መጠቀም ከሚችሉ በስተቀር (የአዋጁ አንቀጽ 10 ይመለከቷል)፣ ተጠሪ በመጽሐፉ ያካተታቸውን አገላለጾች፣ ምሳሌዎች እና ማብራሪያዎችን እንዳለ በመውሰድ የመጽሐፎቻቸው አካል ማድረግ ይችሉ ዘንድ የቅጅ መብት አዋጁ አይፈቅድላቸውም። ይህን ማድረጋቸው ከተረጋገጠ በተጠሪ ላይ ለደረሰ ጉዳት ኃላፊ የማይሆኑበት ምክንያት የለም። በመሆኑም፣ አመልካቾች በመጽሐፎቹ የተጠቀሙባቸው ምሳሌዎች፣ አገላለጾች እና ማብራሪያዎች ከተጠሪ መጽሐፍ የተወሰዱ መሆን አለመሆናቸው በጭብጥነት ተይዞ በማስረጃ ተረጋግጦ መወሰን የሚገባው ነው። ይሁንና፣ ከላይ እንደተገለጸው፣ የስር ክፍተኛ ፍርድ ቤት በዚህ መልኩ አላጣራም፤ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይህንን በጭብጥነት በመያዝ የቅጅ መብት ተጥሷል በሚል ድምዳሜ ላይ ሲደርስ በዋነኛነት የጠቀሰው ማስረጃ ከኮተቤ ዩኒቨርሲቲ ተልኳል የተባለን ደብዳቤ ነው። ይህ

ለወንጀል ምርመራ ዓላማ የተፃፈ ከመሆኑም በላይ አመልካቾች በማስረጃው ላይ አስተያየት ያልሰጡበት በመሆኑ ብቻውን እምነት የሚጣልበት አይደለም። በመሆኑም አመልካቾች ከተጠሪ መጽሐፍ ምሳሌዎችን፣ ማብራሪያዎችን እና አገላለጾችን ወስደው በመጽሐፎቻቸው በመጠቀም የቅጅ መብት ጥሰት የፈጸሙ መሆን አለመሆኑ በአግባቡ ተረጋግጧል ለማለት አይቻልም።

ወደ ሁለተኛው ጭብጥ ስንመለስ፣ ተጠሪ 1ኛ አመልካችን 1ኛ ተከላሽ አድርገው ክስ ሲያቀርቡ መጽሐፎቹን አሳትሟል በሚል ነው። 1ኛ አመልካች በበኩሉ መጽሐፎቹን አለማሳተሙን ገልጾ ተከራክሯል። የስር ከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሳኔ መጽሐፎቹን ያሳተመ መሆን አለመሆኑን በጭብጥነት ይዞ ወደ ማጣራቱ አልሄደም። የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤትም በዚህ ረገድ አላጣራም።

በአጠቃላይ ከፍ ሲል በዝርዝር ከተመለከቱት ዝርዝር ምክንያቶች አንፃር ሲታይ፣ በስር በከፍተኛ እና ጠቅላይ ፍርድ ቤት የተሰጡት ውሳኔዎች መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመባቸው ሆኖ ስላገኘን ተከታዩ ተወስኗል።

ዉ ሳ ኔ

1. የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በክ/መ/ቁጥር 162017 በቀን 02/02/2010 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ውሳኔ፤ እንዲሁም የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 148704 በቀን 21/05/2010 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በፍ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 348(1) መሠረት ተሸሯል።
2. የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ተዘግቶ የነበረውን መዝገብ በማንቀሳቀስ የግራ ቀኝ ክርክር እና ማስረጃ እንዲሁም ስለ ቅጅ መብት ዕውቀትና ልምድ ያላቸው ባለሙያዎች የተካተቱበትን አጣሪ ቡድን በማቋቋም እንዲያጣሩ በማድረግ ተገቢውን ውሳኔ እንዲሰጥበት መዝገቡ በፍ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 343(1) መሠረት የተመለሰለት ሲሆን፣ መጣራት ያለባቸው ጭብጦቹም፡-
 - 2.1. የተጠሪ መጽሐፍቶች የትምህርት ሚኒስቴር ያዘጋጀውን ካሪኩለም፣ ሲለበስ፣ የተማሪዎች መማሪያ መጽሐፍት፣ የመምህር መምሪያን ይዘትና ዓላማን መሠረት በማድረግ የታወቀና ሳይንሳዊ የእንግሊዘኛ ቋንቋ አፃፍ ስርዓትን

እና ሰዋሰዉ መርህን እና ጽንሰ ሃሳቦችን መሠረት በማድረግ የተዘጋጀ ሆኖ ግን በዝግጅቱ ሂደት የራሳቸዉን (የተጠሪን) የተለየ ችሎታ፣ ጉልበት፣ የአፃፃፍ ዘዴ እና ስታይል የተጠቀሙ መሆን አለመሆኑን በማረጋገጥ የተጠሪ ስራ ወጥነት ያለዉ መሆን አለመሆኑን፤

2.2. የተጠሪ ስራ የወጥነትን መስፈርት የሚያሟላ ከሆነ አመልካቾች ተጠሪ በመጽሐፎቻቸዉ የተጠቀሙባቸዉ ምሳሌዎች፣ ማብራሪያዎች እና አገላለጾች ከተጠሪ መጽሐፎች የተወሰዱ መሆን አለመሆናቸዉን፤

2.3. 1ኛ አመልካች ለተጠሪ ኃላፊነት ያለበት መሆን አለመሆኑ ናቸዉ።

3. በዚህ ችሎት የተደረገዉ ክርክር ያስከተለዉን ወጪ እና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸዉን ይቻሉ።

4. ይህ ችሎት በቀን 21/10/2010 ዓ.ም በዋለዉ ችሎት የሰጠዉ የእግድ ትዕዛዝ ተነስቷል፤ ይፃፍ።

**መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ
የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።**

የሲ.መ.ቁ 153527

መስከረም 24 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች:- ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

እንዳሻው አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሠፋ

አመልካች:- አቶ ስንዴው ታደሰ - አልቀረቡም

ተጠሪ:- የኢትዮጵያ ገቢዎች እና ጉምሩክ ባለሥልጣን ኮምቦልቻ ቅርንጫፍ

ነ/ፈ.ጅ ዳኛቸው ጌቴ ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ ሊቀርብ የቻለው አመልካች የካቲት 05 ቀን 2010 ዓ.ም ጽፎ ባቀረበው አቤቱታ በአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የደቡብ ወሎ መስተዳድር ዞን ክፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ 23848 ሰኔ 28 ቀን 2009 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ እና የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 01005837 ሕዳር 29 ቀን 2010 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለት አቤቱታ በማቅረቡ ነው።

ለሰበር አቤቱታው መነሻ የሆነው ምክንያት የወርታ ክፍያን የሚመለከት ሲሆን አመልካች ከሳሽ ተጠሪ ደግሞ ተከሳሽ በመሆን ተከራክረዋል። የአሁን አመልካች በሥር ፍ/ቤት ባቀረበው ክስ የቀረጥ እና ታክስ እንዲሁም ወለድ እና ቅጣት መጠናቸው በግምት ብር 2,475,000 /ሁለት ሚሊዩን አራት መቶ ሰባ አምስት ሺህ / የሆኑ

ከቀረጥ ነጻ የገቡ የፈቃድ ዳቁት ፋብሪካ ማሽኖች ያላግባብ ለሶስተኛ ወገን ተላልፈዋል በማለት ለተጠሪው መስሪያ ቤት ጥቆማ የሰጠ መሆኑን፤ በጥቆማው መሠረት ምርመራ ተደርጎ ንብረቶቹ ለሶስተኛ ወገን መተላለፋቸው የተረጋገጠ መሆኑን በመግለጽ ከዚህ የገንዘብ መጠን ላይ ብር 495,000 / አራት መቶ ዘጠና አምስት ሺህ ብር / እንዲከፈለው ይወሰንለት ዘንድ ዳኝነት መጠየቁን የሚያሳይ ነው።

ተጠሪ በሰጠው መልስ ባልሰበሰበው ቀረጥ እና ታክስ የወሮታ ክፍያ እንዲፈጽም የማይገደድ መሆኑን፤ ከቀረጥ ነጻ የገቡትን ዕቃዎች ድርጅቱ ለብድር ዋስትና በማስያዝ ከዳሽን ባንክ ብድር ተብድሮ ድርጅቱ ብድሩን መመለስ ባለመቻሉ ባንኩ በአዋጅ 97/90 በተሰጠው ስልጣን መሠረት በሕጋዊ ጨረታ ለቅን ልቦና 3ኛ ወገን ያስተላለፋቸው መሆኑን፤ በመመሪያ ቁጥር 78/2004 ከቀረጥ ነጻ የገባን ዕቃ በማስተላለፍ የቀረበን ጥቆማ ክፍያ የሚፈጸመው ዕቃው ከተያዘ በኋላ ቀረጥ እና ታክስ ተሰልቶ ከሚገኘው ገንዘብ ሆኖ ሳለ ባልተያዘ ንብረት እና ባልተሰበሰበ ቀረጥ እና ታክስ ላይ ወሮታ እንዲከፈል የቀረበው ክስ ሕጋዊ አለመሆኑን እና በክሱ የተገለጸው የገንዘብ መጠን ያልታወቀ እና ምንም ዓይነት ማስረጃ ያልቀረበበት መሆኑን በመግለጽ የአመልካች ክስ ውድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት ተከራክሯል።

ጉዳዩ የቀረበለት ፍ/ቤት የግራቀኙን ክርክር ከመረመረ በኋላ ዕቃዎቹ ለብድር በያዘው ዳሽን ባንክ ተሸጠው ለ3ኛ ወገን የተላለፉ በመሆኑ ንብረቶቹን በመያዝ እና በመሸጥ ቀረጥ እና ታክስ ለመሰብሰብ የሚቻል አይደለም፤ ድርጅቱም ስራ ስላቆመ ሌሎች ንብረቶችን ማግኘት አልተቻለም፤ በመመሪያ ቁጥር 78/2004 መሠረት ወሮታ የሚከፈለው ዕቃው ከተያዘ በኋላ ተሰልቶ ከሚገኘው ገንዘብ ላይ ነው፤ ባንኮች ብድራቸውን ለማስመለስ ቀዳሚ መብት ስላላቸው ዕቃው የተሸጠ በመሆኑ ባልተያዘ እና ባልተሰበሰበ ቀረጥ እና ታክስ ላይ የሚከፈል ወሮታ የለም በማለት ወስኗል። አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ለክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የይግባኝ አቤቱታ ያቀረበ ቢሆንም አቤቱታው ተቀባይነት አላገኘም። የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህን ውሳኔ በመቃወም ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሠረታዊ ይዘትም፡- አመልካች በሰጠሁት ጥቆማ መሠረት ምርመራ ተጣርቶ ማሽኖቹ ለሌላ ሶስተኛ ወገን መተላለፋቸው ተረጋግጧል፤

አመልካች በሕግ የተፈቀደልኝን 20% የወርታ ክፍያ ተጠሪ እንዲከፍለኝ የጠየቅኩ ቢሆንም ተጠሪ መስሪያ ቤት ንብረቶቼን ገቢ ማድረግ ሲኖርበት ሀላፊነቱን ሳይወጣ ባንኮች ንብረቱን ለመሸጥ መብት አላቸው የሚል ምክንያት በመስጠት ለመክፈል ፈቃደኛ አይደለም፤ ጥቆማ የቀረበባቸው ማሽነሪዎች ከቀረጥ እና ታክስ ነጻ መግባታቸው እና ቀረጥ እና ታክሳቸው ሳይከፈል ወደ 3ኛ ወገን የተላለፉ መሆኑ አልተካደም፤ ከቀረጥ ነጻ ሆኖ ወደ ሀገር ውስጥ የገባ ዕቃ ቀረጥ እና ታክሱ ሳይከፈልበት ተመሳሳይ የቀረጥ ነጻ መብት ለሌለው ማንኛውም ሰው ማስተላለፍ ወይም የቀረጥ ነጻ መብት ከተሰጠበት ዓላማ ውጪ መገልገል ወይም በሌሎች ሰዎች ይዞታ እና አገልግሎት እንዲውል ማድረግ የተከለከለ ሲሆን ይህንኑ የተላለፈ ማንኛውም ሰውም የወንጀል ሀላፊነት አለበት፤ ባንኮች የቀረጥ ነጻ መብት በሕጉ ከተቀመጠው ዓላማ ውጪ እንዲያውሉ አልተፈቀደላቸውም፤ ባንኩ ንብረቶቼን በዋስትና ሲይዝ ከቀረጥ ነጻ የገቡ መሆናቸውን ያውቃል፤ ተጠሪ ጥቆማው ከደረሰው በኋላ ምርመራውን በአግባቡ ባለማከናወኑ መጠኑ ሊታወቅ ያልተቻለ ቢሆንም አመልካች ተገቢውን ጥቆማ የሰጠሁ በመሆኑ ወርታው ሊከፈለኝ ይገባል የሚል ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ ከቀረጥ ነጻ የገባው ዕቃ ለባንክ ብድር መያዣበመዋሉ ምክንያት አመልካች በአዋጅ ቁጥር 622/2008 እና አዋጅ ቁጥር 859/2008 መሠረት የጠየቁት የወርታ ክፍያ ሊያገኙ አይገባም ተብሎ በሰበር ፍ/ቤቶች የመወሰኑን አግባብነት ለማጣራት ሲባል ጉዳዩ በዚህ ችሎት እንዲታይ ተደርጓል። ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎም ግራቶች በጽሑፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል።

የተጠሪ መልስ ይዘት በአጭሩ፡- የንጋት ጸሐይ ዱቄት ፋብሪካ ከዳሽን ባንክ ጋር ለፈጸመው የብድር ውል ማሽነሪዎቹን በዋስትና ያስያዘው ጥቅምት 29 ቀን 1999 ዓ.ም በመሆኑ ለጉዳዩ አግባብነት ያለው አዋጅ ቁጥር 622/2001 እና 859/2006 ሳይሆን በወቅቱ የነበረው አዋጅ ቁጥር 60/90 ነው፤ ድርጅቱ ዕቃዎቹን በዋስትና ባስያዘበት ጊዜ በስራ ላይ የነበረው የጉምሩክ አዋጅ ቁጥር 60/89 / እንደተሻሻለው / ከቀረጥ ነጻ የገቡ ዕቃዎችን ለባንኩ ብድር በመያዣነት ሊውሉ እንደሚችሉ በግልጽ የሚፈቅድም ሆነ የሚከለክል ድንጋጌ የለውም፤ ዕቃዎቹም ከቀረጥ ነጻ የገቡ ስለመሆናቸው ባልተረጋገጠበት እና በማስረጃ ባልተደገፈበት ሁኔታ የጠቋሚ ወርታ የሚከፈልበት

አግባብ የለም፤ መመሪያ ቁጥር 78/2004 የወጣውም አዋጅ ቁጥር 622/2001 ለማስፈጸም ሲሆን ድርጊቱ ተፈጻሚ የተባለው ደግሞ አዋጅ እና መመሪያው ከመውጣቱ በፊት በመሆኑ ጠቋሚው ከመጀመሪያውኑ ወርታ የማግኘት መብት አልተጎናጸፈም፤ ድርጅቱ ምን ዓይነት ዕቃዎችን እንዳስገባ? መቼ እንዳስገባ? ምን ያህል ቀረጥ እና ታክስ መክፈል እንደነበረበት? ያልተረጋገጠ በመሆኑ ይህ ሳይረጋገጥ ወርታ የሚከፈልበት ሕጋዊ ምክንያት የለም፤ ዕቃዎቹ በቀረጥ ነጻ የገቡ ናቸው የሚባል ቢሆን እንኳን ከቀረጥ ነጻ የገቡ ዕቃዎችን ባንክ ዋስትና ይዞ በሚሸጥበት ጊዜ ወርታ ይከፈላል የሚል ሕግ የለም፤ ግለሰቡ ከመጀመሪያውም የሰጠው መረጃ እንጂ ጥቆማ አይደለም፤ በመመሪያ ቁጥር 78/2004 አንቀጽ 5/1/ሀ በህዝብ የሚታወቁ ሕገወጥ ዕቃዎች የሚገኙባቸውን ቦታዎች መጠቆም ባለመብት የሚያስደርግ ጥቆማ አይደለም፤ ከቀረጥ ነጻ የገቡ ቢሆንም በሕጋዊ ሁኔታ ወደ 3ኛ ወገን የሚተላለፉበት ሁኔታ አለ፤ ይህ በሕግ የተቀመጠ ልዩ ሁኔታ እያለ ለመንግስት ተጨባጭ ማስረጃ ባልሰጠበት እና መንግስት ከጥቆማው ያገኘው ጥቅም በሌለበት ሁኔታ ወርታ ሊከፈል አይገባም፤ በመመሪያ ቁጥር 78/2004 አንቀጽ 16/1 እና 2 አንድ ጠቋሚ ወርታ ሊሰጠው የሚችለው ሕገወጥ ዕቃው ከተያዘ እና ለባለስልጣኑ ገቢ ከተደረገ ነው፤ ወርታ ማግኘት የሚችለውም ለባለስልጣኑ ገቢ ከሆነበት ጊዜ ጀምሮ ነው፤ የገንዘብ እና ኢኮኖሚ ሚኒስቴር በባንክ በዋስትና የተያዙ ንብረቶች ሲሸጥ የተገኘው ገቢ በቅድሚያ የባንክ እዳ ለመሸፈን በማዋል ቀሪ ገንዘብ ካለ ብቻ ለመንግስት ዕዳ ክፍያ እንዲውል የወሰነ በመሆኑ አቤቱታው ተቀባይነት የለውም የሚል ነው።

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ነው። እኛም እንዲጣራ የተያዘውን ነጥብ ከግራቀኝ ክርክር፤ ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ሕጎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምረንዋል።

አመልካች ከቀረጥ ነጻ ሆነው ወደ ሐገር ውስጥ የገቡ የፈቃድ ዳይሬክቶሬት ፋብሪካ ማሽነሪዎች አላግባብ ለሶስተኛ ወገኖች ተላልፈዋል በማለት ለተጠሪው መስሪያ ቤት ጥቆማ የሰጠ መሆኑን፤ ንብረቶቹ የተላለፉለት የንጋት ጸሐይ ዳይሬክቶሬት ፋብሪካ ከዳሽን ባንክ ጋር ለፈጸመው የብድር ውል ጥቅምት 29 ቀን 1999 ዓ.ም ማሽነሪዎቹን በዋስትና ያስያዘ መሆኑን፤ ተበዳሪው ድርጅት ከባንኩ የተበደረውን ገንዘብ መክፈል ስላቃተው ባንኩ

በአዋጅ 97/90 በተሰጠው ስልጣን መሠረት ንብረቶቹን በሕጋዊ ጨረታ ለቅን ልቦና 3ኛ ወገን ያስተላለፋቸው መሆኑን፤ከቀረጥ ነጻ ገብተዋል የተባሉት ዕቃዎች ምን ዓይነት ዕቃዎች እንደሆኑ? መቼ እንደገቡ? የቀረጥ እና ታክስ መጠናቸው ምን ያህል እንደሆነ የማይታወቅ መሆኑን እና ተጠሪው መስሪያ ቤት ከንብረቶቹ የሰበሰበው የቀረጥ እና ታክስ ክፍያ የሌለ መሆኑን ከክርክሩ ሒደት መገንዘብ ችለናል።

የሕገወጥ ዕቃዎች መረጃ አሰጣጥ፤አያያዝ እና አመዘጋገብ እና የወርታ ክፍያዎችን ለመወሰን ተሻሽሎ የወጣው መመሪያ ቁጥር 78/2004 አንቀጽ 16/1እና2 ድንጋጌ ለባለሥልጣኑ በሚቀርብ ጥቆማ ወይም ያለጥቆማ ሕገወጥ ዕቃው ከተያዘ እና ለባለስልጣኑ ገቢ ከተደረገ ጠቋሚው፤ያዥው፤ትብብር እና ድጋፍ ያደረጉት በሙሉ በመመሪያው መሠረት ወርታ የሚከፈላቸው መሆኑን፤የወርታው ክፍያ የሚከፈለውም ሕገወጥ ዕቃ በመመሪያው አንቀጽ 17 መሠረት ለባለስልጣኑ ገቢ ከሆነበት ቀን ጀምሮ መሆኑን በመግለጽ ይደነግጋል።

በያዝነው ጉዳይ አመልካች ከቀረጥ ነጻ ሆነው ወደ ሐገር ውስጥ የገቡ የፈቃድ ዱቄት ፋብሪካ ማሽነሪዎች አላግባብ ለሶስተኛ ወገኖች ተላልፈዋል በማለት ለተጠሪው መስሪያ ቤት ጥቆማ የሰጠ መሆኑን በመግለጽ የወርታ ክፍያው ሊከፈለኝ ይገባል በማለት የሚከራከር ቢሆንም ከቀረጥ ነጻ ገብተዋል የተባሉት ንብረቶች የተላለፉለት የንጋት ጸሐይ ዱቄት ፋብሪካ ከዳሽን ባንክ ጋር በፈጸመው የብድር ውል ጥቅምት 29 ቀን 1999 ዓ.ም ማሽነሪዎቹን በዋስትና አስይዞ ከባንኩ የተበደረውን ገንዘብ መክፈል ስላቃተው ባንኩ በአዋጅ ቁጥር 97/90 በተሰጠው ስልጣን መሠረት ንብረቶቹን በሕጋዊ ጨረታ ለቅን ልቦና 3ኛ ወገን ገዢ በሽያጭ ያስተላለፋቸው በመሆኑ፤ከቀረጥ ነጻ ገብተዋል የተባሉት ዕቃዎች ምን ዓይነት ዕቃዎች እንደሆኑ? መቼ እንደገቡ? የቀረጥ እና ታክስ መጠናቸው ምን ያህል እንደሆነ የማይታወቅ ከመሆኑም ባሻገር ተጠሪው መስሪያ ቤት ከንብረቶቹ የሰበሰበው የቀረጥ እና ታክስ ክፍያ የለም።

የሕገወጥ ዕቃዎች መረጃ አሰጣጥ፤አያያዝ እና አመዘጋገብ እና የወርታ ክፍያዎችን ለመወሰን ተሻሽሎ የወጣው መመሪያ ቁጥር 78/2004 አንቀጽ 16/2 የወርታው ክፍያ የሚከፈለው ሕገወጥ ዕቃ በመመሪያው አንቀጽ 17 መሠረት ለባለስልጣኑ ገቢ ከሆነበት ቀን ጀምሮ ነው በማለት የሚደነግግ በመሆኑ እና አመልካች ጥቆማ ሰጥቶበታለሁ

የሚለው ከቀረጥ ነጻ ሆኖ የገባው ዕቃ ባንኩ ላበደረው ብድር መክፈያ ይውል ዘንድ በሽያጭ የቅን ልቦና ገዢ ለሆነ 3ኛ ወገን የተላለፈ እና ለተጠሪው መስሪያ ቤት ያልገባ እና ቀረጥ እና ታክስ ያልተሰበሰበበት በመሆኑ በመመሪያው መሠረት ለአመልካች ሊከፈል የሚችል የወርታ ክፍያ ስለማይኖር የስር ፍ/ቤቶች ይህንኑ መሠረት በማድረግ አመልካች ወርታ እንዲከፈለው ያቀረበውን ክስ ውድቅ በማድረግ የሰጡት ውሳኔ በአግባቡ ነው ከሚባል በቀር የተፈጸመ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ሥሕተት አላገኘንበትም። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. በአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የደቡብ ወሎ መስተዳድር ዘን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ 23848 ሰኔ 28 ቀን 2009 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ እና የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 01005837 ሕዳር 29 ቀን 2010 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥሕ/ቁ 348/1 መሠረት ጸንቷል።
2. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪ ግራቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ።

- መዝገቡ ውሳኔ ስላገኘ ተዘግቷል። ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

አ/ጎ

የሰ/መ/ቁ 151082

ግንቦት 28 ቀን 2010 ዓ/ም

ዳኞች፡- አልማው ወሌ

ሙስጠፋ አህመድ

አብርሃ መሰለ

ፈይሳ ወርቁ

ጳውሎስ ኦርሺሶ

አመልካች፡- ሚ/ር አሂም ማርቲን ብራውን- ጠበቃ ምንዳዬ አንጀሎ ቀረቡ

ተጠሪ፡- ሜድሮክ ፋውንዴሽን ስፔሻሊስት ኃ/የተ/የግ/ማህበር- ጠበቃ አብደላ ዓሊ ቀረቡ።

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ አንድ የሥራ ውሉ በገዛ ፈቃዱ የተቋረጠበት የሥራ መሪ ያልተጠቀመበትን የአመት እረፍት በገንዘብ ተቀይሮ የሚከፈልበት የሕግ አግባብ መኖር ያለመኖሩን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው በፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት ነው። በዚህ ፍርድ ቤት የአሁኑ አመልካች ከሳሽ፣ የአሁኑ ተጠሪ ደግሞ ተከሳሽ የነበሩ ሲሆን የአመልካች የክስ ይዘትም፡- አመልካች ከተጠሪ ጋር የነበራቸውን የስራ ወል ከሚያዝያ 19 ቀን 2004 ዓ.ም ጀምሮ በገዛ ፍቃዱ ያቋረጠ ቢሆንም ተጠሪ የተለያዩ ክፍያዎችን ያልፈጸመለት መሆኑን ገልጾ፣ ከ05/03/2004 ዓ.ም እስከ ሚያዝያ 19 ቀን 2004 ዓ.ም ድረስ ያለውን የ5 ወር ደመወዝ ብር 1,243,758.34፣ የ280 ቀናት የዓመት እረፍት ክፍያ ብር 2,108,984.98፣ የአንድ ዓመት የቤት ኪራይ ብር 228,366.67፣ የልጆች ትምህርት ቤት ክፍያ ብር 242,894.00፣ ቀሪ የአየር ጉዞ ትኬት ብር 1,140,000.00፣ ለስራ ጉዞ ያወጡትን ወጪ ብር 192,925.59፣ የተለያዩ ክፍያዎች ብር 69,881.87፣ የ3 ወር ደመወዝ በፍትሐብሔር ሕጉ መሠረት ብር 652,148.20፣ በድምሩ ብር 5,686,034.00 ተጠሪ እንዲከፍላቸው ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው።

የአሁኑ ተጠሪ ለክሱ በሰጠው መከላከያ መልስም፡- በግራ ቀኝ መካከል በተደረገው ዉል ተፈጻሚነት ያለው ህግ የአሠሪና ሠራተኛ አዋጅ መሆኑን የተስማሙ መሆኑን እና ጉዳዩ በአሠሪና ሠራተኛ አዋጅ የሚታይ ከሆነ ደግሞ የቀረበው የተለያዩ ክፍያዎች ጥያቄ በይርጋ ቀሪ የሚሆኑ መሆኑን እንደ መጀመሪያ መቃወሚያ ካነሳ በኋላ ፍሬ ነገሩን በተመለከተም አመልካች ለሰሩባቸው ጊዜያት ደመወዝ ሲከፈላቸው የነበረ መሆኑን፤ አመልካች ከደመወዝ ጋር በተያያዘ በፈጸሙት ህገ ወጥ ተግባር ለ6,000.00 ዩሮ የጀርመንና የኢትዮጵያ መንግስታት የገቢ ግብር እንዲያገኙ ያደረጉ መሆኑን፤ እንዲሁም ስራውን ያቋረጡረት በራሳቸው ፍቃድ በመሆኑ የ3 ወር ደመወዝ ክፍያ በካሳ መልክ ሊከፈላቸው የማይገባ መሆኑን፤ የዓመት እረፍት ክፍያም በሁለት ዓመት ባለመጠየቁና በሚመለከተው አካል ፍቃድ ያልተላለፈለት በመሆኑ ሊከፈላቸው የማይገባ መሆኑን፤ በዉሉ መሠረት አመልካች በራሳቸው ቤት እየኖሩ ስለሆነ በዉሉ መሠረት ሊከፈላቸው የሚገባ ደመወዝ አለመኖሩን፤ የት/ቤት ክፍያ የሚከፈለው ዕድሜያቸው ከ14 ዓመት በታች ለሆኑት ሕፃናት በመሆኑ እና ለእነማን እንደሚከፈል በክሱ በግልጽ ያልተመለከተ በመሆኑ ለት/ት ቤት ክፍያ በሚል የቀረበው ተቀባይነት የሌለው መሆኑን፤ አመልካች ለእረፍት ወይም ለስራ መሄዳቸው ባልተገለጸበት ሁኔታ የጉዞ ትኬት በማለት የጠየቁትም ተገቢነት የሌለው መሆኑን እና ልዩ ልዩ ክፍያዎች በሚል ያቀረቡትም አግባብነት የሌለው ነው የሚሉትን ምክንያቶችን በማንሳት ክሱ ውድቅ እንዲሆን ዳኝነት መጠየቁን የሚያሳይ ነው።

ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤትም በዚህ መልኩ የቀረበውን የግራ ቀኝ ክርክር ከሰማ በኋላ፤ ለአመልካች ደመወዝ ስለመከፈሉ ተጠሪ በማስረጃው ያላስረዳ በመሆኑና መጠኑንም በተመለከተ ስላልተከራከረ ብር 1,243,758.34፤ የ280 ቀናት የዓመት እረፍት አመልካች መዉሰዳቸውን ገልጾ ተጠሪ ባለመከራከሩ ብር 2,108,984.98፤ አመልካች የቤት ኪራይ ሲከፍል የነበረ መሆኑ በመረጋገጡ ብር 228,366.67፤ አመልካች ከአዲስ አበባ ፍራንክፈርት የደርሶ መልስ የአዉሮፕላን ትኬት እንደሚሰጣቸው በቅጥር ዉሉ ላይ በተመለከተው እና በአመልካች በቀረበው ትኬት መሠረት ብር 1,140,000.00፤ በድምሩ ብር 4,721,109.99 ተጠሪ ለአመልካች እንዲከፍል በማለት ሲወስን ቀሪዎቹን የክፍያ ጥያቄዎችን ግን ውድቅ በማድረግ ወስኗል። ከዚህም በኋላ የአሁኑ ተጠሪ ይግባኝን ለፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ

ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አቅርቦ ፍርድ ቤቱም ግራ ቀኙን ከአከራከረ በኋላ ጉዳዩን መርምሮ የአሁኑ አመልካች የጠየቁትን የ 5 ወር ደመወዝ የከፈለ መሆኑን በተመለከተ አመልካች ተገቢ ክርክርና ማስረጃ ያቀረበ ባለመሆኑ ይሄው እንዲከፈል በስር ፍርድ ቤት የተሰጠ ውሳኔ የሚነቀፍ ሆኖ ያለመገኘቱን፣ የዓመት እረፍት ወደ ገንዘብ ተቀይሮ እንዲሰጠው አመልካች ያቀረቡትን ጥያቄ በተመለከተም ተጠሪ በስር ፍርድ ቤት ባቀረበው ክርክር አመልካች የዓመት እረፍት ወስደው መጠቀማቸውን ገልጾ ያልተከራከረ በመሆኑ አመልካች የዓመት እረፍቱን በየዓመቱ ሲጠቀሙበት ቆይተዋል በማለት በይግባኝ ክርክር ደረጃ የሚያቀርበው ክርክር በፍ/ሥ/ሥ/ ህጉ አንቀጽ 329(1) መሠረት ተቀባይነት ያለው ክርክር ያለመሆኑን፣ አዋጅ ቁጥር 377/96 ለጉዳዩ ተፈጻሚነት የሌለው በመሆኑ አመልካች የዓመት ፍቃድ ጠይቀው እንዲተላለፍላቸው ባላስፈቀደበት ሁኔታ የዓመት እረፍት ወደ ገንዘብ ተቀይሮ እንዲከፈል መጠየቅ አይችልም በማለት የአዋጁን አንቀጽ 79 በመጥቀስ የሚያቀርበው ክርክርም ተቀባይነት የሌለው ቢሆንም አመልካች ያልተጠቀሙበት የዓመት እረፍት የ280 ቀናት ወደ ገንዘብ ተቀይሮ እንዲከፈል በስር ፍርድ ቤት የተሰጠ ውሳኔ የህግ መሠረት የሌለው ነው በማለት በዚህ ረገድ የተሰሰውን የውሳኔ ክፍል ውድቅ ያደረገው አድርጎታል። እንዲሁም የኪራይ ቤት ክፍያና የአየር ትኬት ለአመልካች እንዲከፈል ተብሎ መወሰኑም ያላግባብ መሆኑን ጠቅሶ በዚህ ረገድ የተሰጠውን የውሳኔ ክፍል በመሻር በአጠቃላይ የስር ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሳኔ አሻሽሎ ተጠሪ ለአመልካች የ5 ወር ከ15 ቀን ደመወዝ ብር 1,243,758.34 (አንድ ሚሊዮን ሁለት መቶ አርባ ሦስት ሺህ ሰባት መቶ ሀምሳ ስምንት ከ34/100) ብቻ ከየካቲት 05 ቀን 2006 ዓ.ም ጀምሮ ገንዘቡ ተከፍሎ እስከሚጠናቀቅ ድረስ ከሚታሰብ ህጋዊ ወለድ ጋር እንዲከፍል በማለት ወስኖል። የአሁኑ የሠበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

የአመልካች የሠበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘትም የአመልካች የዓመት ፍቃድ የተሰጣቸው ስለመሆኑ ተጠሪ ባላስረዳበት ሁኔታ ወደ ገንዘብ ተቀይሮ የማይከፈልበት ምክንያት የሌለ መሆኑን፣ የቤት ኪራይና የጉዞ ትኬት ክፍያ ወሳኔም ወሉን መሠረት ያደረገ ሁኖ እያለ ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት መሻሩ ያላግባብ መሆኑን በመግለጽ በአጠቃላይ በእነዚህ ነጥቦች ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት መሆኑን ዘርዘሮ ውሳኔው ታርሞ በእነዚህ ነጥቦች ላይ የስር ፍርድ ቤት

የሰጠው ውሳኔ ሊጸና ይገባል በማለት ዳኝነት መጠየቁን የሚያሰይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም የአመት እረፈት በገንዘብ ተቀይሮ ሊሰጥ የሚችል መሆኑን በፍትህ ብሔር ሕጉ አልተመለከተም ተብሎ የመወሰኑን አግባብነት ለመመርመር ተብሎ ጉዳዩ ለዚህ ችሎት እንዲቀርብ የተደረገ ሲሆን ተጠሪ ቀርቦም ግራ ቀኝ በጽሑፍ እንዲከራከሩ ተደርጎአል።

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተመለከተውን የሚመስል ሲሆን፤ ይህ ችሎትም የግራ ቀኝን ክርክር ለሰበር አቤቱታው ምክንያት ከሆነው ውሳኔ እንዲሁም ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩን ለዚህ ችሎት ሲቀርብ ከተያዘው ጭብጥ አንጻር ብቻ እንደሚከተለው መርምሮታል።

ከክርክሩ ሂደት መረዳት ለመሆኑ ላይ ግራ ቀኝ ያልተካካዱ መሆኑን፤ አመልካች ያቀረቧቸውን የተለያዩ ክፍያዎች ላለመክፈል የአሁኑ ተጠሪ ካቀረባቸው ክርክሮች ውስጥ አንዱ በግራ ቀኝ መካከል በተደረገው የቅጥር ውል ላይ ተፈጻሚነት ያለው ህግ አዋጅ ቁጥር 377/96 መሆኑ በወሉ የተመለከተ በመሆኑ አመልካች ያቀረቧቸው የክፍያ ጥያቄዎች በአዋጁ መሠረት በይርጋ ቀሪ የሚደረጉ ናቸው የሚል የነበረ ቢሆንም አመልካች የተቀጠሩበት ስራ በባህርዉ የስራ መሪ በሚል በአዋጅ ቁጥር 377/96 ስር የተመለከተው ዓይነት በመሆኑ ላይ ግራ ቀኝ ክርክር የሌላቸው ቢሆንም ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት አዋጅ ቁጥር 377/96 የስራ መሪን በሚመለከቱ ጉዳዮች ላይ ተፈጻሚነት እንደሌለው ይሄው አዋጅ በአንቀጽ 3(2-ሐ) ስር በግልጽ መደንገጉን፤ በአዋጁ አንቀጽ 3 ስራ የተመለከተው የአዋጁ ተፈጻሚነት ወሰን በህግ አወጭው አካል የተወሰነ፤ መወሰንም የሚገባው በመሆኑ የአዋጁን ተፈጻሚነት የመወሰን ጉዳይ በተዋዋይ ወገኖች በድርድር የሚወሰን ሲሆን እንደሚቻል በምክንያትነት ይዞ በግራ ቀኝ መካከል በተደረገው የቅጥር ውል አንቀጽ 10 በቅጥር ውሉ ተፈጻሚነት ያለው የአሠሪና ሠራተኛ ህግ ነው በሚል የተመለከተ ቢሆንም፤ ይህ የውል ቃል የአፈጻጸም ወሰኑን በተመለከተ በአዋጁ አንቀጽ 3(2-ሐ) ስር ከተመለከተው ድንጋጌ ጋር የሚጋጭ በመሆኑ ተቀባይነት የሌለው ነው ወደሚለው ድምዳሜ ይህንንን በምክንያትነት በመጥቀስ የቀረበው ክስ በይርጋ ይታገዳል በማለት የአሁኑ ተጠሪ የሚያቀርበው መከራከሪያ ተገቢነት የለውም በማለት ማለፉን እና በዚህ ረገድ በአሁኑ አመልካችም ሆነ በተጠሪ በኩል የቀረበ የሰበር

ቅሬታ የሌለ መሆኑ ነው። እንዲሁም የዓመት እረፍት ወደ ገንዘብ ተቀይሮ እንዲሰጠው አመልካች ያቀረቡትን ጥያቄ ተጠሪ በስር ፍርድ ቤት ባቀረበው ክርክር አመልካች የዓመት እረፍት ወስደው መጠቀማቸውን ገልጾ ያልተከራከረ በመሆኑ አመልካች የዓመት እረፍቱን በየዓመቱ ሲጠቀምበት ቆይቷል በማለት ተጠሪ በይግባኝ ሰሚው ችሎት ያቀረበው ክርክር አዲስ ክርክር ነው ተብሎ ውድቅ የሆነ ከመሆኑም በላይ አዋጅ ቁጥር 377/96 ለዚህ ጉዳይ ተፈጻሚነት የሌለው በመሆኑ አመልካች የዓመት ፍቃድ ጠይቀው እንዲተላለፍለት ባላስፈቀደበት ሁኔታ የዓመት እረፍት ወደ ገንዘብ ተቀይሮ እንዲከፈል መጠየቅ አይችልም በማለት የአዋጁን አንቀጽ 79 በመጥቀስ ተጠሪ የሚያቀርበው ክርክርም በይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ተቀባይነት ያለማግኘቱን ተገንዝቦናል።

በዚህ ችሎት እንዲታይ ወደ ተያዘው መሰረታዊ ጭብጥ ስንመጣም ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት አመልካች ያልተጠቀሙበት የዓመት እረፍት የ280 ቀናት ወደ ገንዘብ ተቀይሮ እንዲከፈል በስር ፍርድ ቤት የተሰጠ ወሳኔ የህግ መሠረት ያለው አይደለም በማለት የሠጠው ወሳኔ ተገቢ መሆን ያለመሆኑን ተመልክተናል። ይግባኝ ሰሚው ችሎት እንደገለጸው የዓመት እረፍት አንዱ ዓላማዉ ሠራተኛዉ የእረፍት ጊዜ ተጠቅሞ ብቁ በሆነ የአእምሮና የአካል ሁኔታ ወደ ስራዉ እንዲመለስ ማድረግ ነዉ። ከዚህም የምንረዳዉ የዓመት እረፍት ሠራተኛዉ የሚያርፍበት ጊዜ እንጅ የእረፍት ጊዜዉን በስራ ላይ አሳልፎ እረፍቱ ወደ ገንዘብ ተቀይሮ እንዲሰጠው መጠየቅ አይደለም። ይህ በመሆኑም በመርህ ደረጃ የእረፍት ጊዜ ወደ ገንዘብ ሊቀየር የማይችል ስለመሆኑ እና ወደ ገንዘብ የሚቀየሩት በየህጎቹ በተመለከቱት ሁኔታዎች ብቻ ስለመሆኑ የአሠሪና ሠራተኛን ግንኙነት በሚገዙ በተለያዩ አዋጆች ተቀባይነት ያገኘ መርህ ነዉ። በተያዘዉ ጉዳይ ላይ ተፈጻሚነት ያለዉ ህግ በፍትሐብሔር ህጉ የስራዎች አገልግሎት ለመስጠት የሚደረጉ ዉሎች በሚል ርዕስ ከአንቀጽ 2512 ጀምሮ የተደነገገዉ ሲሆን፣ በዚህ ርዕስ ከአንቀጽ 2560-2565 ስር የተመለከቱት ስለ የዓመት እረፍት በተለይ የሚደነገጉ ሲሆን፣ የዓመት እረፍት ከዓመት ዓመት ሊተላለፍ ስለሚችልበት ሁኔታ እንዲሁም የዓመት እረፍት ሲተላለፍ ወደ ገንዘብ ተቀይሮ ሊከፈል የሚችል መሆን አለመሆኑ በእነዚህ ድንጋጌዎች ስር አልተመለከተም። ለክርክሩ መነሻ በሆነዉ የቅጥር ዉል ስለ የዓመት እረፍት የሚደነገገዉ የዉሉ አንቀጽ 5(ሀ እና ለ) ለአሁኑ አመልካች በዓመት

የ42 ቀን የዓመት እረፍት የሚሰጣቸው መሆኑን እና የዓመት እረፍት የሚሰጥበትም ጊዜ በግራ ቀኝ መካከል በሚደረግ ስምምነት የሚወሰን መሆኑን የሚደነግግ ቢሆንም፤ የአሁኑ አመልካች ያልተጠቀሙበት የዓመት እረፍት ወደ ገንዘብ ተቀይሮ ሊሰጥ ስለሚችልበት ሁኔታ በተለይ የማይደነግግ መሆኑን ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤትም ያረጋገጠው ጉዳይ መሆኑን ተገንዝቦናል። ይህ ማለት ግን አመልካች ሳይጠቀሙበት ከዓመት ዓመት የተላለፈ የእረፍት ጊዜ ወደ ገንዘብ ተቀይሮ እንዲሰጣቸው ለመጠየቅ የሚያስችል ከህግም ሆነ ከወጪ የመነጨ መብት የላቸውም ወደሚል ድምዳሜ የሚያደርስ አይደለም። ምክንያቱም ይግባኝ ሰሚው ችሎት ጉዳዩን ይገባሉ ብሎ ከጠቀሳቸው የፍትህ-ብሔር ሕግ ድንጋጌዎች መካከል ለጉዳዩ ቀጥተኛ ተፈጻሚነት ያለው የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2563 ድንጋጌ ውሉ በተቋረጠ ጊዜም ሰራተኛው የሚገባውን የእረፍት ጊዜ ለማግኘት መብት አለው የሚል ይዘት ያለው መሆኑ ይህ መብት ተግባራዊ የሚሆነው በገንዘብ ተቀይሮ ነው ተብሎ ከሚተረጎም በስተቀር ሌላ ሰራተኛው የመብቱ ተጠቃሚ አይሆንም የሚል ትርጉም የሚያሰጥ አይደለም። ስለሆነም ለአመልካች የመብት ጥያቄ ሕግ ጥበቃ አድርጎ እያለና የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2563 ድንጋጌም ይዘትና መንፈሱ ሲታይ ውሉ መቋረጡ እስከተረጋገጠ ድረስ የአመት እረፍትን የማግኘት መብቱን የጠበቀ መሆኑን የሚያስገነዝብ ሁኖ እያለ ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ድንጋጌው ተግባራዊ የሚሆንበትን አግባብ ሳያገናዘብ የአመልካች ጥያቄ የሕግ መሰረት የለውም በማለት የሰጠው የውሳኔ ክፍል ተቀባይነት ያለው ሁኖ አልተገኘም። እንዲሁም ተጠሪ አመልካች የእረፍት ጊዜአቸውን መጠቀማቸውን ወይም በሕጉ አግባብ የተጠቀሙ መሆኑን ሳያስረዳ የገንዘብ መጠኑ ከፍተኛ መሆኑን በመጥቀስ በተጠሪ ላይ ኪሳራ ሊያደርስ የሚችል በመሆኑ የአመልካች ጥያቄ ተቀባይነት የለውም በማለት የአቀረበው ክርክር የሕግ መሰረት የሌለው በመሆኑ አልተቀበልነውም። በእነዚህ ሁሉ ምክንያቶች ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት የአመት እረፍትን በተመለከተ የሰጠው የውሳኔ ክፍል የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2563 ድንጋጌን የጣሰ እና መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ሁኖ ስለአገኘውም ተከታዩን ወስነናል።

ወ ሳ ኔ

1. የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/138726 በቀን 18/04/09 ዓ.ም በዋለው ችሎት ተሰጥቶ በፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 138029 በ22/01/2010 ዓ/ም የተሻሻለው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሠረት ተሻሽሏል።
2. የዓመት እረፍትን በተመለከተ ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት የተጠው የውሳኔ ክፍል ተሸፎ በዚህ ረገድ የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕ/ቁጥር 348 መሰረት ፀንቷል
3. የመኖሪያ ቤት ኪራይ እና ቀሪ የገዢ ትኬት ክፍያን በተመለከተ በይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት የተሰጠው የውሳኔ ክፍል በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕ/ቁጥር 348 መሰረት ጸንቷል።
4. የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አመልካች ለተጠሪ የ5 ወር ከ15 ቀን ደመወዝ ብር 1,243,758.34 (አንድ ሚሊዮን ሁለት መቶ አርባ ሦስት ሺህ ሰባት መቶ ሀምሳ ስምንት ከ34/100) እና የ280 ቀናት የዓመት እረፍት ብር 2,108,984.98 እንዲከፍል ተብሎ የተሰጠው የውሳኔ ክፍል ጸንቷል።
5. በዚህ ችሎት በተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ይመለስ ብለናል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ፋ/ዘ

ሰበር መ/ቁ154371

ህዳር 28 ቀን 2011ዓ.ም

ዳኞች፡-ብርሃኑ አመነወ

በዕዉቀት በላይ

እንደሻዉ አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች፡- አቶ አስፋዉ ተክለ በሽሩ

ተጠሪ፡- የትግራይ ክልል ፍትህ ቢሮ

መዝገቡ ለምርመራ የተቀጠረ በመሆኑ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበዉ ጉዳይ የጥብቅና ሙያ የዲስፕሊን ጥፋት የሚመለከት ነዉ። አመልካች አዋጅ ቁ/262/07 አንቀጽ 30/23/ ተላልፎ የጥብቅና ሙያ የሚያጎድፍ ተግባር ፈጽሟል በሚል የክልሉ የጠበቆች የዲስፕሊን ጉባኤ የጥፋተኝነት ዉሳኔ ሰጥቶ በዚህም ብር ሶስት ሺህ የገንዘብ መቀጮ የወሰነበት ሲሆን የክልሉ ፍትህ ቢሮ ሃላፊ ይህንኑ በማጽናታቸዉ አመልካች ለክልሉ ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታ ያቀረቡ ቢሆንም ተቀባይነት አላገኘም።

ለዚህ ሰበር ችሎት አቤቱታ የቀረበዉ በዚህ ላይ ሲሆን የአመልካች የሰበር አቤቱታ ይዘት ባጭሩ ሲታይ የአመልካች ደንበኛ ተከላሽ ፍፁም ገ/መድሀን በተከሰሰበት ቀላል ስርቆትና በቸልተኝነት የመሸሸግ ወንጀል በሐድነት ክ/ክ ክርክር ላይ መሆኑን በመግለጽ መቃወሚያ ማቅረብ የጥብቅና ሙያ የሚያጎድፍ ነዉ ተብሎ የቅጣት ዉሳኔ መሰጠቱ መሰረታዊ የህግ ስህተት ስለሆነ እንዲታረም የሚል ነዉ።የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ በአመልካች ደንበኛና በአቃቤ ህግ መካከል በተመሳሳይ ጉዳይ በሌላ ፍርድ

ቤት ቀጠሮ ላይ መሆኑን ገልጾ መከራከሩ ፍትህን የሚያዛባ ተግባር ነው ተብሎ ጥፋተኛ የመባሉን አግባብነት ለመመርመር እንዲቻል ጭብጥ ተይዞ ተጠሪ መልስ እንዲሰጥ ተደርጓል። በተጠሪ በኩል ያቀረበው መልስ ባጭሩ የአመልካች ደንበኛ በኩል ክ/ከ/ወረዳ ፍርድ ቤት የተከሰሰው ንብረትነቱ የአቶ ሃይላይ ገ/ሕይወት የሆነ የብሎኬት ማምረቻ ዲናሞ ሸሽጎ በመገኘቱ ስለመሆኑ፤ በሌላኛው ጉዳይ በሓድነት ክ/ከ/ ወረዳ ፍ/ቤት የተከሰሰው ንብረትነቱ የአቶ ሃይሉ ግርማይ የሆኑ ሁለት ስላተርሽ የሚባል ማሽን ሸሽጎ በመገኘቱ ስለመሆኑና በሁለቱም መዝገብ የአመልካች ደንበኛ የተከሰሰው በመሸሸግ ወንጀል ቢሆንም ንብረቶቹ የተለያዩና ባለቤቶቹም የተለያዩ ስለሆነ ይህንን ሓቅ እያወቀ መቃወሚያ ማቅረቡ ፍትህን የሚያሳስት ተግባር ስለሆነ የጥብቅና ሙያ የሚያጎድፍ ተግባር ነው ተብሎ መቀጣቱ ተገቢ ነው በማለት ተከራክሯል። አመልካችም አቤቱታውን በማጠናከር የመልስ መልስ ሰጥቷል።

የጉዳዩ አመጣጥና የግራቀኝ ክርክር ይዘት ከላይ ባጭሩ ተገለጸ ሲሆን እኛም አቤቱታው ለሰበር ያስቀርባል ሲባል የተያዘውን ጭብጥ መሰረት በማድረግ አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምረናል። መዝገቡን መርምረን እንደተገነዘብነው የአመልካች ደንበኛ በሁለት ፍርድ ቤቶች በተመሳሳይ ጉዳይ ክስ ሊቀርብባቸው አይገባም በማለት አመልካች ያቀረቡት መቃወሚያ የክስ ክርክር የጥብቅና ሙያ የሚያጎድፍ ተግባር ነው በሚል የተሰጠው ቅጣት ወሳኔ ተገቢ መሆን አለመሆኑ ከአዋጁ አንጻር መታየት ያለበት ሆኖ አግኝተናል። የትግራይ ክልል የጥብቅና ፈቃድ አሰጣጥና አስተዳደር አዋጅ ቁ/262/2007 ላይ የድስጥሊን ጥፋቶች ዓይነትና የሚወሰዱ እርምጃዎችን አስመልክቶ በክፍል ሶስት አንቀጽ 30 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች ላይ በዝርዝር ተደንግጓል። በዚህ መዝገብ በተያዘው ጉዳይ አመልካች ጥፋተኛ የተባሉት የአዋጁን አንቀጽ 30/23/ተላልፈው የጥብቅና ሙያ የሚያጎድፍ ተግባር ፈጽመዋል በሚል ነው። የአዋጁ አንቀጽ 30 የሚደነግገው ከባድ የዲስጥሊን ጥፋቶችን በመዘርዘር ሲሆን ንኡስ አንቀጽ 23 ስር የተመለከተው የጥብቅና ሙያን የሚያጎድፍ ተግባር በደንበኛው ወይም በሌላ ሰው ላይ መፈጸም ከባድ የዲስጥሊን ጥፋት መሆኑን የሚደነግግ ነው። ከዚህ ድንጋጌ አንጻር የጥብቅና ሙያ የሚያጎድፍ ተግባር ምንነት አመለካኝ ቃል ወይም ትርጉም በግልጽ በአዋጁ ላይ የተመለከተ ባይሆንም አመልካች ደንበኛቸው በተመሳሳይ ጉዳይ በሁለት ፍርድ ቤት ክስ ሊቀርብበት አይገባም በማለት

መቃወሚያ ማቅረባቸው የጥብቅና ሙያ የሚያጎድፍ ተግባር ነው። በሚል መቀጣታቸው ተገቢ መሆን አለመሆኑን መርምረናል።

በዚህ መዝገብ ላይ የቀረበው ክስ መነሻው የአመልካች ደንበኛ አቶ ፍጹም ገ/መድህን በሁለት ፍርድ ቤቶች በተመሳሳይ ሁኔታ በመሸሸግ ወንጀል መከሰሳቸውን ተከትሎ አመልካች በደንበኛቸው ላይ በተመሳሳይ ጉዳይ ሁለት ፍርድ ቤት ክስ ሊቀርብ አይገባም በሚል መቃወሚያ ማቅረባቸው የአዋጁን አንቀጽ 30/23/ በሚያሟላ ሁኔታ የጥብቅና ሙያ የሚያጎድፍ ተግባር ነውን? የሚለው መታየት ያለበት ነው። የአመልካች መቃወሚያ ነጥብ ደንበኛቸው በመሸሸግ ወንጀል በሐድነት ክ/ከ/ወረዳ ፍርድ ቤት ተከሰደው ቀጠሮ ላይ ስለሆነ በተመሳሳይ የመሸሸግ ወንጀል በኩላ ክ/ከ/ወረዳ ፍርድ ቤት ክስ መቅረቡ ተገቢ ስላልሆነ መዝገቡ እንዲዘጋ የሚል ስለመሆኑ መዝገቡ ያስረዳል። በአቃቤ ህግ በኩል የተሰጠው ምላሽ ሁለቱም ክሶች የመሸሸግ ወንጀል ቢሆኑም የግል ተበዳይ እና ንብረቱ የተለያየ ስለሆነ አንድ ዓይነት ክስ አይደለም የሚል ነው።

በወ/መ/ስ/ስ/ህግ ቁ/130 ላይ እንደተመለከተው የክሱ ማመልከቻ ላይ ተከሰሽ መቃወሚያ ሊቀርብ ከሚችልባቸው ምክንያቶች አንዱ በዚህ ነገር ክስ በሌላ ፍርድ ቤት ተጀምሮ በቀጠሮ ላይ ያለ መሆኑን መሰረት በማረጋገጥ ሲቻል ነው። የአመልካች ጠበቃ በሁለት ፍርድ ቤቶች በመሸሸግ ወንጀል ክስ የቀረበበት መሆኑ አላከራከረም። ስለሆነም በሁለቱ ፍርድ ቤቶች የተያዘው ክስ አንድ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን እና የቀረበው መቃወሚያ በህግ ተቀባይነት አለው ወይስ የለውም የሚሉ ነጥቦች መዝገቡን ለያዘው ፍርድ ቤት የተተወና ፍርድ ቤቱ አጣርቶ ብይን የሚሰጥበት መሆኑ እንደተጠበቀ ሆኖ አመልካች በዚህ መልክ ያቀረቡት መቃወሚያ በህግ የተፈቀደ ስለመሆኑ ከወ/መ/ስ/ስ/ህግ ቁ/130/2/ሀ ድንጋጌ ይዘት የምንገነዘበው ነው። በዚህ መዝገብ በተያዘው ጉዳይ የአመልካች ደንበኛ በሁለት የተለያዩ ፍርድ ቤቶች የተከሰሱት በመሸሸግ ወንጀል መሆኑን መሰረት አድርገው አመልካች መቃወሚያ ያቀረቡ ሲሆን እንደአቃቤ ህግ ክርክር የክሶቹ ዝርዝር ይዘት ሲታይ የተሸሸገው ንብረት ዓይነትና የንብረቶቹ ባለቤቶች የተለያዩ መሆንን መሰረት አድርጎ የክሱ ነገር አንድ ነው ወይሥ አይደለም የሚለውን ለይቶ መቃወሚያው የወ/መ/ስ/ስ/ህግ ቁ130 2/ሀ ድንጋጌ ይዘት ያሟላል ብሎ መቀበል ወይም ወድቅ ማድረግ ፍርድ ቤቱ ወሳኔ የሚሰጥበት ስለመሆኑ ከወ/መ/ስ/ስ/ህግ

ቁ/131 ድንጋጌ ይዘት መገንዘብ ይቻላል። በመሆኑም የአመልካች ደንበኛ ላይ በሁለት ፍርድ ቤቶች በመሸሸግ ወንጀል ክስ ቀርቦ ያለ መሆኑ በተረጋገጠበት ሁኔታ አመልካች በህግ የተፈቀደውን መቃወሚያ ማቅረባቸውን የሚያሳይ እንጂ አመልካች የጥብቅና ሙያ የሚያጎድፍ ተግባር መፈጸማቸውን የሚያረጋግጥ ባለመሆኑ የአመልካች ተግባር በአዋጅ ቁ/262/07 አንቀጽ 30/23/ስር የሚያሥቀጣ ሆኖ አላገኘንም። ስለዚህም በዚህ ጉዳይ ላይ የተሰጠው ወሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ ሊታረም ይገባል ብለናል።

ወሳኔ

1. በዚህ ጉዳይ አመልካች ያቀረቡት መቃወሚያ ክርክር የጥብቅና ሙያ የሚያጎድፍ ተግባር ፈጽመዋል በሚል የትግራይ ክልል የጠበቆች ዲስፕሊን ጉባኤ በ06/01/2010 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ እና ይህንኑ በማጽናት የትግራይ ክልል ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ/101364 ላይ በ06/06/2010 ዓ.ም የሰጠው ትእዛዝ ተሸሯል። ይጻፍ።
2. አመልካች በደንበኞቻቸው ላይ ለቀረበው የወንጀል ክስ ያቀረቡት መቃወሚያ ምክንያት በህግ የተፈቀደ በመሆኑ ፍርድ ቤት መርምሮ ወሳኔ የሚሰጥበት እንጂ የጥብቅና ሙያ የሚያጎድፍ ተግባር ነው ተብሎ በዲስፕሊን የሚያስቀጣ ተግባር አይደለም ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሰ/ኔ

የሰ/መቁ.142851

ግንቦት 29 ቀን 2010 ዓ/ም

ዳኞች፡- አልማው ወሌ

ሙስጠፋ አህመድ

አብርሃ መሰለ

ፈይሳ ወርቁ

ጳውሎስ ኦርሺሶ

አመልካቾች፡- 1. ወ/ሮ ወርቅነሽ ጌታቸው }
2 አቶ አስፋው አምዴ } ጠበቃ አቶ ታደሰ ገ/መድህን-ቀረቡ።

ተጠሪዎች፡- 1. አቶ ኮሬ ባዌ }
2. ወ/ሮ ፀሐይ ባዌ } 1ኛ ተጠሪ ከጠበቃቸው አቶ አብዱረሃማን መሐመድ ጋር ቀረቡ።

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

የነገሩ አመጣጥ የንግድ ማኅበር ክርክርን የሚመለከት ነው። ጉዳዩ በመጀመሪያ የቀረበውና የታየው በግልግል ዳኝነት ነው። የአሁን ተጠሪዎች /የሥር አመልካቾች/ ህዳር 8 ቀን 2008 ዓ/ም ጽፈው ባቀረቡት የተሻሻለ የክስ አቤቱታ የሽርክና ውል በመፈራረም “ፕላዛ አዲስ ኃላፊነቱ የተወሰነ የግል ማኅበር” የተባለ ማኅበር ለማቋቋም በምንቀሳቀስበት ሂደት ውስጥ ተጠሪዎች በሽርክና ውል ለመሳተፍ የፈለጉ በመሆኑና አመልካቾችም በመስማማታቸው ይህንኑ አስመልክቶ መስከረም 15 ቀን 2006 ዓ/ም የመግባቢያ ሰነድ ተፈራርመናል፤ በፕላዛ አዲስ ትሬዲንግ ኃላፊነቱ የተወሰነ የግል ማኅበር ሥር ከሚጠቃለሉት ንብረቶችና ፈቃዶች ጭምር የህንፃው ሥራ ሙሉ ለሙሉ

ከተጠናቀቀና ለሆቴሉ ሥራ የሚያስፈልጉ መሳሪያዎችና እቃዎች ሁሉ ከተሟሉ በኋላ አጠቃላይ የንብረቱ ዋጋ ብር 130,000,000 /አንድ መቶ ሰላሳ ሚሊዮን/ እንዲሆን እንደዚሁም ከዳሽን ባንክ የተወሰደ ብድር በተጠቀሰው የማኅበሩ ካፒታል ውስጥ የተካተተ መሆኑን ተዋዋይ ወገኖች ተስማምተዋል፤ ከዚህ ካፒታል ውስጥ የተጠሪዎች ድርሻ 40% ወደ ገንዘብ ሲቀየር ብር 52,000,000 /አምሳ ሁለት ሚሊዮን/ ሲሆን ከዚህ ውስጥ የባንክ እዳው 40% ድርሻ ብር 24,000,000 /ሃያ አራት ሚሊዮን/ ሲቀነስ ተጠሪዎች ቀሪውን ብር 28,664,000 /ሃያ ስምንት ሚሊዮን ስድስት መቶ ስልሳ አራት ሺህ/ ለመክፈል ተስማምተው መስከረም 15 ቀን 2006 ዓ/ም በተደረገ የመግባቢያ ሰነድ ሲፈረም ከፊል ክፍያ ፈጽመው የሚፈለግባቸውን ቀሪ እዳ የመመሥረቻ ጽሁፉና መተዳደሪያ ደንብ ከመሻሻሉ በፊት ለመክፈል ግዴታ ገብተዋል፤ ይሁንና ተጠሪዎች የሚቀርባቸውን እዳ የመመሥረቻ ጽሁፉና የመተዳደሪያ ደንቡ ከመሻሻሉ በፊትም ሆነ በኋላ ለመክፈል ፈቃደኛ አልሆኑም፤ ተጠሪዎች በውሉ መሰረት ሊከፍሉ የሚገባቸውን በራሳቸው የታመነ ብር 6,399,782.07 /ስድስት ሚሊዮን ሶስት መቶ ዘጠና ዘጠኝ ሺህ ሰባት መቶ ሰማኒያ ሁለት ብር ከዜሮ ሰባት ሳንቲም/፤ ለሆቴል አግልግሎት ለሚውሉ እቃዎች ግዢ ከትራንስፖርት ጭምር ብር 3,230,687.70 /ሶስት ሚሊዮን ሁለት መቶ ሰላሳ ሺህ ስድስት መቶ ሰማኒያ ሰባት ብር ከሰባ ሳንቲም/ ውስጥ የተጠሪዎች 40% ድርሻ ብር 1,292,275.10 /አንድ ሚሊዮን ሁለት መቶ ዘጠና ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ሰባ አምስት ብር ከአስር ሳንቲም/ እና ለከስተም ክሊራንስ ኮንስልታንሲ ከወጣ ብር 167,052.09 /አንድ መቶ ስልሳ ሰባት ሺህ ሃምሳ ሁለት ብር ከዜሮ ዘጠኝ ሳንቲም/ የተጠሪዎች ድርሻ ብር 66,820.83 /ስልሳ ስድስት ሺህ ስምንት መቶ ሃያ ብር ከሰማኒያ ሶስት ሳንቲም/ በድምሩ ብር 7,758,878.00 /ሰባት ሚሊዮን ሰባት መቶ ሃምሳ ስምንት ሺህ ስምንት መቶ ሰባ ስምንት/ አልከፈሉም፤ በመግባቢያ ሰነዱ አንቀጽ 3 መሠረት የውሉን አፈጻጸም ያሰናከለ ወይም ለማሰናከል የሞከረ ወገን የውሉን ብር 130,000,000 /አንድ መቶ ሰላሳ ሚሊዮን/ 10% የቅጣት ገንዘብ ውሉን ላከበረ ወገን ለመክፈል ግዴታ መገባቱን ገልጸው በፍትህ-ብሔር ህግ ቁጥር 1731 እና 1971 መሠረት ለውሉ አፈጻጸም የአንድነትና የነጠላ ኃላፊዎች መሆናቸው ተረጋግጦ ከላይ የተዘረዘረውን ብር 7,758,878.00 /ሰባት ሚሊዮን ሰባት መቶ ሃምሳ ስምንት ሺህ ስምንት መቶ ሰባ ስምንት/ የመመሥረቻ ጽሁፉና የመተዳደሪያ ደንቡ ከተሻሻለበት ቀን

ጀምሮ ከሚታሰብ ወለድ፣ የጠበቃ አበል፣ የትርጉም፣ የዳኝነትና ልዩ ልዩ ወጪና ኪሳራ ጨምረው እንዲከፍሉ ይወሰንልን በማለት ዳኝነት ጠይቀዋል።

የአሁን ተጠሪዎች ታኅሳስ 20 ቀን 2008 ዓ/ም ጽፈው ባቀረቡት መልስ አመልካቾች በስምምነቱ መሠረት ህንፃውን ሙሉ በሙሉ የማጠናቀቅ፣ የሆቴሉን እቃና መሳሪያ የማሟላት፣ የሆቴሉ ይዞታ የነበረውን ቦታ በ241 ካሬ ሜትር አስቀንሰው በማስመዘገባቸው በገበያ ዋጋ ለተቀነሰው ቦታ ክፍያ የመፈጸምና በውል መሠረት ሊፈጽሟቸው የሚገቡ ግዴታዎች ስላሉባቸው ግዴታዎቹን ፈጽመናል ሳይሉ ወይም ለመፈጸም ዝግጁነታቸውን ሳይገልጹ መክሰስ እንዳይችሉ የፍትህ-ህብረት ህግ ቁጥር 1757 የሚያግዳቸው ሲሆን ከዚህ ጋር ተያይዞ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በሰ/መ/ቁ. 39568 ላይ አስገዳጅ ትርጉም ሰጥቶበታል፤ ይህ እንዳለ ሆኖ በሰነዶች ምዝገባና ማረጋገጫ ጽ/ቤት ፊት መጋቢት 15 ቀን 2007 ዓ/ም ላይ የተፈረመው የማኅበሩ የተሻሻለው የመመስረቻ ጽሁፍ ላይ የማህበሩ ካፒታል ሙሉ በሙሉ በጥሬ ገንዘብ ተከፍሏል በማለት የተገለጸ በመሆኑ ተጠሪዎች ለ40 በመቶ ድርሻቸው የሚፈለግባቸውን የገንዘብ መዋጮ ለመክፈላቸው በቂ ማረጋገጫ ነው፤ በሌላ በኩል ተጠቃሾችን ገንዘብ ተከላኮች ይከፍላሉ ያሰኘው ከሳሾችና ተከላኮች ከግልግል ዳኝነት ጉባኤው ውጪ ክርክራቸውን በሙግት ሳይሆን በእርቅ ይፈታ እንደሆነ ለመሞከር መግባባት ላይ በደረሱበት ወቅት አለመግባባት አስነስተዋል በተባሉ ነጥቦች ላይ የከላኮችን አመለካከት ወደ ቀና መንገድ ለመመለስ “ ሰጥቶ መቀበል” በሚል ቅን አስተሳሰብ ተከላኮች ጥቅምት 20 ቀን 2008 ዓ/ም በጻፉት ማመልከቻ ተጠቃሾችን ገንዘብ እንዲከፍሉ ከሳሾችም ደግሞ የመስከረም 15 ቀን 2006 ዓ/ም ስምምነትን በመተግበር ግዴታቸውን በቅን መንፈስ እንዲወጡ ለማግባባት ይረዳል በሚል የገለጹት እንጂ ግዴታ የገቡበት አይደለም። ስለዚህ አዋዋይ በተገኘበት የተፈረመው ሰነድ ገንዘብ በተከላኮች መክፈሉ ግራ ቀኝ “ ሁሉንም ተጠቃሚ ሊያደርግ” በሚችል የእርቅ ድርድር ወቅት እንከፍላለን ያሉት ገንዘብ በፍርድ ቤት፣ በፍርድ ሰጭ አካል፣ በመንግሥት መሥሪያ ቤት እንደታመነ ወይንም በቃለ መኻላ እንደተረጋገጠ እዳ ተቆጥሮ ተጠያቂነት ያስከትላል የሚለው የከላኮች አካሄድ ተቀባይነት የለውም ተብሎ ውድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት ተከራክረዋል።

ከዚህ በኋላ የአሁን ተጠሪዎች 14 ነጥቦችን በማንሳት የተከሰሽ ከሳሽነት ክስ ያቀረቡ ሲሆን የአሁን አመልካቾችም /የከሰሽ ተከሳሾችም/ ከሥልጣን ጋር ተያይዞ የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ እንዲሁም ለፍሬ ነገሩ መልስ ሰጥተው ተከራክረዋል።

ጉዳዩን የተመለከተው የግልግል ጉባኤ በተከሰሽ ከሳሽነት ክቀረቡት አስራ አራት ነጥቦች መካከል በተራ ቁጥር 1፣ 2፣ 3፣ 4፣ 7 እና 14 ላይ የቀረቡትን የዳኝነት ጥያቄዎችን ለመመልከት ሥልጣን እንዳላቸው፤ በሌላ በኩል ደግሞ በተራ ቁጥር 5፣ 6፣ 11፣ 12 እና 13 ሥር ተጠቅሰው የቀረቡትን የዳኝነት ጥያቄዎችን መስከረም 15 ቀን 2006 ዓ/ም በተደረገው መግባቢያ ሰነድ መሠረት የግልግል ዳኝነት አካሉ ለመመልከት ሥልጣን እንደሌለው እንዲሁም በተራ ቁጥር 8፣ 9 እና 10 ሥር ተጠቅሰው የቀረቡትን የዳኝነት ጥያቄዎችን በተመለከተ የክስ ምክንያት የሌላቸው መሆኑን ገልጾ ጥር 26 ቀን 2008 ዓ/ም ብይን ሰጥቷል።

ከዚህ በኋላ የግልግል ጉባኤው በፍሬ ነገሩ ላይ ግራ ቀኙን በማከራከርና ምስክሮችን በመስማት እንዲሁም ሰነዶችን በመመርመር አመልካቾች ተጠሪዎች በጽሁፍ አምነዋል በማለት እንዲከፍሏቸው የጠየቁትን ብር 6,399,782.07 /ስድስት ሚሊየን ሶስት መቶ ዘጠና ዘጠኝ ሺህ ሰባት መቶ ሰማኒያ ሁለት ብር ዜሮ ሰባት ሳንቲም/ በተመለከተ ከዚህ ገንዘብ ውስጥ ብር 4,276,900 /አራት ሚሊየን ሁለት መቶ ሰባ ስድስት ሺህ ዘጠኝ መቶ/ የሚሆነው በመግባቢያ ሰነዱ ላይ ተጠሪዎች ላይ ከተጣለው ግዴታ ጋር ግንኙነት የለውም በማለት ጉዳዩን ለማየት ሥልጣን የለኝም በማለት ሳይቀበለው የቀረ ሲሆን ቀሪውን ብር 2,122,882.00 /ሁለት ሚሊየን አንድ መቶ ሃያ ሁለት ሺህ ስምንት መቶ ሰማኒያ ሁለት/ ክፍያ ጥያቄን በተመለከተ ተጠሪዎች በመግባቢያ ሰነድ፣ በተለያዩ ደረሰኞች እንዲሁም ቼክ የሚፈለግባቸው ክፍያዎችን ከፍለው በሰነዶች ምዝገባ ጽ/ቤት የተመዘገበ ስለሆነ አመልካቾች ገንዘብ አልተከፈለንም በማለት ያቀረቡትን ክርክር አልተቀበልንም፤ አመልካቾች ለሆቴሉ አስፈላጊ የሆኑ እቃዎችና መሳሪያዎችን ለማሟላት አወጣን ያሉትን ገንዘብ ተጠሪዎች እንዲከፍሉ የጠየቁትን በተመለከተ መስከረም 15 ቀን 2006 ዓ/ም በተፈረመው የመግባቢያ ሰነድ መሠረት አስፈላጊ የሆኑ እቃዎችና መሳሪያዎችን የማሟላት ግዴታ የአመልካቾች በመሆኑ የጠየቁትን ክፍያ በሚመለከት ይህ ክፍያ ሆቴሉ በተገመተበት ሰላሳ ሚሊየን ብር ውስጥ የሚጠቃለል

ከሚሆን በቀር ለብቻው ተነጥሎ በመውጣት በተጠሪዎች ክፍያ እንዲፈጸምበት ሊጠየቅ የሚችልበት ሆኖ አልተገኘም፤ አመልካቾች ያቀረቡት ለከስተምስ ኪ.ሊ.ራ.ንስ እና ኮንሰልተንሲ የተከፈለ ብር 66,820.83 ይከፈሉን ጥያቄ የውል ድጋፍ የለውም በማለት ውሳኔ ሰጥቷል።

በሌላ በኩል የአሁን ተጠሪዎች ያቀረቡትን የተከሳሽ ከሳሽነት ክስ በተመለከተ የግልግል ጉባኤው ሥልጣን አለኝ በማለት የተመለከታቸውን ነጥቦችን በተመለከተ 1ኛ/ ስፋቱ 1280 ካሬ ሜትር የሆነ ለመኖሪያነት በአሁን አመልካቾች ስም የተሰጠውን ይዞታ ካርታ ሲዘጋጅ ስፋቱ 1039 ሆኖ የተሰራ በመሆኑ የ241 ካሬ ሜትር ቦታ በሊዝ ሽያጭ ዋጋ ተመን ብር 6,319,261 /ስድስት ሚሊየን ሶስት መቶ አስራ ዘጠኝ ሺህ ሁለት መቶ ስልሳ አንድ/ የአሁን አመልካቾች ይክፈሉ በማለት የአሁን ተጠሪዎች የጠየቁትን በተመለከተ የግልግል ጉባኤው የተጠቀሰውን ቦታ በተመለከተ በቦሌ ክፍሌ ከተማ የይዞታ አስተዳደር የሽግግር ጊዜ አገልግሎት ፕሮጀክት ጽ/ቤት ሚያዝያ 3 ቀን 2008 ዓ/ም በጻፈው ደብዳቤ የይዞታው ስፋት የቀነሰው በመንገድ ጥናት ምክንያት መንገድ የሚወስደው ተቆርቦ በመሆኑ ምክንያት እንደሆነ ገልጾ ተጠሪዎች ባቀረቡት የዳኝነት ጥያቄ የቀነሰው የይዞታ ስፋት በአካባቢው የሊዝ ዋጋ ተሰልቶ ድርሻቸው የይዞታ ዋጋ እንዲከፈላቸው የጠየቁትን ጥያቄ የግልግል ጉባኤው አልተቀበለውም በማለት ውድቅ አድርጓል፤ 2ኛ/ ከመተዳደሪያ እና መመሥረቻ ጽሁፍ ጋር ተያይዞ የተነሳውን ክርክር በተመለከተ መተዳደሪያ ደንቡ እና መመሥረቻ ጽሁፍ የተሻሻለ መሆኑ ማረጋገጡን፤ ተጠሪዎች በተሻሻለው ጽሁፍና ደንብ ውስጥ መካተት የሚገባቸው ጉዳዮች አልተካተቱም የሚሉ ከሆነ በንግድ ህጉ እና በተሻሻለው የመመሥረቻ ጽሁፍ እና የመተዳደሪያ ደንብ መሠረት አጀንዳ አስይዘው እንዲካተቱ ለመጠየቅ የሚችሉ ከሚሆኑ በስተቀር በመግባቢያ ሰነዱ መሠረት መጋቢት 15 ቀን 2007 ዓ/ም ቃለ ጉባኤ ተይዞ የተሻሻለ መመሥረቻ ጽሁፍ እና መተዳደሪያ ደንብ የቀረበ በመሆኑ አልተሻሻለም የሚያስብል በቂ ምክንያት የሌለ በመሆኑ በዚህ ረገድ የቀረበ የተጠሪዎች ክርክር ጉባኤው አልተቀበለውም በማለት አስቀምጧል። 3ኛ/ ከህንጻ ጋር በተያይዘ ህንጻው ጥራት የሚጎለው ከመሆኑ እንዲሁም አስፈላጊ መሳሪያዎችና እቃዎች ካለመሟላታቸው ጋር ተያይዞ የተነሳውን ክርክር በተመለከተ የህንፃው ሥራ ሙሉ ለሙሉ መጠናቀቅ አለመጠናቀቁን ለመረዳት ይቻል ዘንድ የግልግል ዳኝነት ጉባኤው በጉዳዩ ላይ

ከተጠሪዎች የተቆጠሩ ምስክሮችን አስቀርቦ ማዳመጡን እንዲሁም የሆቴሉን ህንፃ ቦታው ድረስ ሄዶ መመልከቱን ገልጾ አመልካቾች በክርክራቸው ሆቴሉ ስለመጠናቀቁና እቃዎችና መሳሪያዎችም አለመሟላታቸው ሆቴሉ ባለ4 ኮከብ የሚል ደረጃ የተሰጠው ስለመሆኑ አስረጅ ነው። በማለት የተከራከሩ ቢሆንም በተለይም ሆቴሉ የኮከብ ደረጃ ሲሰጠው ሆቴሉ ሳያልቅ እንዳለቀ፣ ለሆቴሉ ሥራ አስፈላጊ መሳሪያዎችና እቃዎች ሳይኖሩና ሳይሟሉ እንዳሉና እንደተሟሉ ተደርጎ የተሰጠው መሆኑን የተጠሪዎች ምስክሮች በተለይም 2ኛ ምስክራቸው በማያሻማ መልኩ ያስረዱ በመሆኑ አመልካቾች ሆቴሉ ስለመጠናቀቁና አስፈላጊ እቃዎችና መሳሪያዎችም የተሟሉለት ስለመሆኑ የተሰጠው ባለ4 ኮከብ ደረጃ ነው። በማለት ያቀረቡትን መከራከሪያ ጉባኤው አልተቀበለውም ካለ በኋላ አመልካቾች መስከረም 15 ቀን 2006 ዓ/ም በተፈረመ የመግባቢያ ሰነድ መሠረት የሆቴሉን ሥራ ሙሉ ለሙሉ ባለማጠናቀቃቸው እና ለሆቴሉ የሚያስፈልጉ እቃዎችና መሳሪያዎችንም ባለማሟላታቸው በራሳቸው ወጪ የህንፃውን ሥራ ሊያጠናቅቁና አስፈላጊ እቃዎችና መሳሪያዎችንም ሊያሟሉ ይገባል ሲል የግልግል ዳኝነት ጉባኤው ፍርድ ሰጥቷል። 4ኛ/ ተጠሪዎች አመልካቾች ከሆቴሉ ከውል ወጪ ገንዘብ ወጪ አድርገዋል ተብሎ የቀረበውን በተመለከተ የግልግል ጉባኤው ተጠሪዎች ባቀረቡት ክርክር ካለፈቃዳችን ከሆቴሉ የወጣ ወጪ ከነወለዱ ተመላሽ ይደረግ ቢሉም ምን ያህል ገንዘብ፣ መቼ እንደወጣ ግን በግልጽ በክርክራቸው አላመለከቱም፣ ይልቁንም አመልካቾች በጥሬ ገንዘብ ከሆቴሉ ያወጡትን ያሳውቁን ማለታቸው በግልጽ ምን ያህል ገንዘብ እንደወጣ እየጠቀሱ ክርክራቸውን እያቀረቡ እንዳልሆነ ያሳያል፣ ይህ ብቻ ሳይሆን ከሆቴሉ ያለፈቃዳቸው ገንዘብ ስለመውጣቱ ለማስረዳት ያቀረቡት አስረጅም የለም። ስለዚህ የግልግል ዳኝነት ጉባኤው በዚህ ረገድ የቀረበውን የተጠሪዎች የዳኝነት ጥያቄ ግልጽ ያልሆነና የማስረጃ ድጋፍም የሌለው በመሆኑ አልተቀበልነውም በማለት ወስኗል። 5ኛ/ አመልካቾች ከተጠሪዎች እውቅና ወጪ ከዳሽን ባንክ በብድር የወሰዱትን ብር 2,000,000.00 /ሁለት ሚሊየን/ በተመለከተ ተጠሪዎች ተጠያቂነት እንደሌለባቸው ገልጸው ያቀረቡትን ክርክር በተመለከተ ምንም እንኳን የግልግል ዳኝነት ጉባኤው ጥር 26 ቀን 2008 ዓ/ም በመዝገቡ ላይ በሰጠው ብይን ክብር ሁለት ሚሊየን ጋር በተያያዘ የተነሳውን ክርክር ተመልክቶ ለመዳኘት ሥልጣን አለኝ ያለ ቢሆንም ግራ ቀኙ መጋቢት 12 ቀን 2008

ዓ/ም ባስመዘገቡት ክርክር ለክስ መነሻ የሆነው ገንዘብ መግባቢያ ሰነዱን መሰረት አድርጎ የተነሳ አለመሆኑን ከብይኑ በኋላ ያረጋገጡ በመሆኑ የግልግል ዳኝነት ጉባኤው ተጠሪዎች በዚህ ረገድ ያቀረቡትን ክርክር ተመልክቶ ለመዳኘት ሥልጣን የለኝም በማለት በፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 9/2/ መሠረት በዚህ ረገድ የቀረበውን የተጠሪዎችን ክርክር ውድቅ አድርጓል ሲል ወስኗል።

በግልግል ጉባኤ 2ኛ ዳኛ የሆኑት አመልካቾች ተጠሪዎች እንዲከፍሉ ያቀረቡት ብር 6,399,782.07 በተመለከተ በተጠሪዎች በጽሁፍ የታመነ እዳ ተቀባይነት ሊያገኝ የሚችለው እዳው የታመነበት ሁኔታ ግምት ውስጥ ገብቶ እንዲሁም ተጠሪዎች እዳ ከፍለገው በሚል ያቀረቧቸው ማስረጃዎች በጽሁፍ ከመታመኑ በፊት የተከፈሉ ናቸው፤ በመሆኑም በቅርብ በጽሁፍ የታመነ እዳ ለማስተባበል በቂነት የላቸውም። ስለሆነም ተጠሪዎች ለአመልካቾች ሊከፍሉ ይገባል በማለት ከአብላጫ ድምፅ ተለይተዋል።

የአሁን ተጠሪዎች 1ኛ/ የግልግል ጉባኤው አመልካቾች ግዴታቸውን ባልተወጡበት ሁኔታ ጉዳዩን ለማየት ሥልጣን የለውም ተብሎ የቀረበውን መቃወሚያ የግልግል ጉባኤው አልፎ ጉዳዩን መመልከቱ ያለአግባብ ነው፤ 2ኛ/ የ241 ካሬ ሜትር ቦታ ላይ የተሰጠውን ውሳኔ፤ 3ኛ/ የሥር መልስ ሰጪዎች /የአሁን አመልካቾች/ ለሆቴሉ መኝታ ለተገለገሉበትና ለሆቴሉም ምግብ ለተጠቀሙበት ለሆቴሉ ወይም ለማኅበሩ ገንዘቡን እንዲከፍሉ ይወሰንልን በሚል የተጠየቀውን ዳኝነት ውድቅ በማድረግ የተሰጠው ውሳኔ ያለአግባብ እንደሆነ፤ 4ኛ/ ከማኅበሩ መተዳደሪያ ደንብ መሻሻል እና ከሆቴሉ ስያሜ ጋር የተነሳውን ክርክር የግልግል ዳኝነት ተመልክቶ የሰጠው ውሳኔ ተገቢ አይደለም፤ 5ኛ/ የአሁን አመልካቾች ከዳሽን ባንክ የወሰዱትን ብር 2,000,000 /ሁለት ሚሊዮን/ ጋር በተያያዘ ግልግል ጉባኤው ሥልጣን አለኝ በማለት ካከራከረ በኋላ ተመልሶ ሥልጣን የለኝም ማለቱ ሥነ ሥርዓታዊ አይደለም። 6ኛ/ ውል ያላከበረ ወገን የ130,000,000 ብር 10% እንደሚከፍል መስከረም 15 ቀን 2006 ዓ/ም በተፈረመው የመግባቢያ ሰነድ ላይ በተቀመጠው መሠረት የአሁን አመልካቾች ውሉን ባለማክበራቸው በውሉ የተጠቀሰውን ገንዘብ እንዲከፍሉ የተጠየቀውን ዳኝነት የግልግል ጉባኤው በግልጽ ውሳኔ መስጠት ሲገባው በዝምታ ማለፉ ያለአግባብ ነው በማለት ይግባኝ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርቦዋል።

በሌላ በኩል የአሁን አመልካቾች ያቀረቡት መስቀለኛ ይግባኝ 1ኛ/ ብር 7,758,878.07 የአሁን ተጠሪዎች እንዲከፍሉ የጠየቁት ዳኝነት ውድቅ መደረጉን የሚመለከት ሲሆን 2ኛው ከሆቴሉ አገልግሎት አሰጣጥ እና እቃዎች አለመሟላት ጋር በተያያዘ የግልግል ጉባኤው የሰጠውን ውሳኔ በመቃወም ነው።

የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ግራ ቀኙ በየበኩላቸው ያቀረቡትን ይግባኝ ተቀብሎ ካከራከረ በኋላ የቀረቡትን ቅሬታዎችን መርምሮ የግልግል ጉባኤው የሰጠውን ውሳኔ በማጽናት እንዲሁም ከውል አለመፈጸም ጋር የተነሳውን የአንድ መቶ ሰላሳ ሚሊዮን 10% ውሳኔ ሳይሰጥ በዝምታ ታልፏል የተባለውን በተመለከተ ጉባኤው በግልጽ የሰጠው ውሳኔ ባይኖርም በግራ ቀኙ መካከል ከተደረገው ውል ባህርይ፣ እንዲሁም መልስ ሰጪዎች /የአሁን አመልካቾች/ የሰጡት የውል ድንጋጌ የትኛው እንደሆነ ግልጽ ሆኖ የማይታወቅ ከመሆኑ አንጻር ሲታይ መልስ ሰጪዎች /የአሁን አመልካቾች/ ውሉን ጥሰዋል ተብሎ ቅጣት ሊወሰን የሚችልበት ሁኔታ አይኖርም በማለት ውድቅ አድርጓል።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም አመልካቾች ተጠሪዎች እንዲከፍሉ የጠየቁትን ብር 6,399,782.07 በተመለከተ በተሰጠው ውሳኔ ላይ ቅር በመሰኘት ሲሆን አመልካቾች ተፈጽሞብናል ያሏቸውን ዝርዝር የቅሬታ ነጥቦችን አቅርበዋል።

የሰበር አቤቱታውን አጣሪው መርምሮ ተጠሪዎች በጽሁፍ ያመነትን አይከፍሉም የመባሉን አግባብነት ለመመርመር ሲባል መጣራት ያለበት መሆኑ ስለታመነበት ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ይቅረብ ሲል ትዕዛዝ ሰጥቷል።

ለተጠሪዎች ጥሪ ተደርጎላቸው በጠበቃቸው በኩል መስከረም 23 ቀን 2010 ዓ/ም የተጻፈ መቃወሚያ እና በአማራጭ ክፍያው ስለመፈጸሙ ዝርዝር መልስ አቅርበው የተከራከሩ ሲሆን የአመልካቾች ጠበቃም ጥቅምት 17 ቀን 2010 ዓ/ም የተጻፈ የመልስ መልስ አቅርበው ተከራክረዋል።

የነገሩ አመጣጥና የክርክሩ ሂደት አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ እንደተመለከተው ሲሆን የአመልካቾችን የቅሬታ ነጥብ የግልግል ጉባኤው ከሰጠው ፍርድ እና የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ከሰጠው ውሳኔ እንዲሁም በዚህ ችሎት ከተደረገው ክርክር አንጻር

መርምረናል። በግልግል ጉባዔም ሆነ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በተሰጡት ውሳኔዎች ላይ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ተፈጽሞበታል ወይስ አልተፈጸመበትም? የሚል ጭብጥ ተይዞ ጉዳዩ እንደሚከተለው ተመርምሯል። የአሁን አመልካቾች ካቀረቡት ዳኝነት መካከል ከብር 6,399,782.07 /ስድስት ሚሊየን ሶስት መቶ ዘጠና ዘጠኝ ሺህ ሰባት መቶ ሰማኒያ ሁለት ብር ዜሮ ሰባት ሳንቲም/ ውስጥ 4,263,460 /አራት ሚሊየን ሁለት መቶ ስልሳ ሶስት ሺህ አራት መቶ ስልሳ / ብር በተመለከተ በመግባቢያ ሰነዱ ላይ በአሁን ተጠሪዎች ላይ ከተጣለው ግዴታ ጋር ግንኙነት የሌለው ነው በማለት የግልግል ጉባኤው አልፎታል። ቀሪውን ገንዘብ በተመለከተ ግን የአሁን ተጠሪዎች በመግባቢያ ሰነድ፣ በተለያዩ ደረሰኞች እንዲሁም በቼክ ለአሁን አመልካቾች ከፍለዋል ሲል በማስረጃ አረጋግጦ የአሁን ተጠሪዎች ኃላፊነት የለባቸውም በማለት ወስኗል። የግልግል ጉባዔው ውሳኔ ላይ በግልጽ እንደሰፈረው የግልግል ጉባዔው መመልከት አልቻልንም ካለው ገንዘብ ውጪ ያለው በተለያዩ ሰነዶች ገቢ የሆነ መሆኑንና ይህም ገቢ ስለመደረጉ በሰነዶች ምዝገባ ጽ/ቤት የተመዘገበ መሆኑን ነው። የግልግል ጉባኤው መስከረም 15 ቀን 2006 ዓ/ም ከተደረገው የመግባቢያ ሰነድ ውጪ ነው ያለውን ገንዘብ በተመለከተ አመልካቾች መብትና ጥቅም ካላቸው ለፍርድ ቤት አቅርበው ከሚያስወስኑ ውጪ መሠረታዊ የህግ ስህተት እንደተፈጸመ አድርገው ለዚህ ችሎት ያቀረቡትን ስንመለከት ተገቢ ሆኖ አላገኘነውም። እንዲሁም ተጠሪዎች ለመክፈል በጽሁፍ አምነው የነበረውን ገንዘብ በቃለ መኻላ ሥር ሆነው ስለመክፈላቸው ቃል በመስጠታቸውና በክርክር ሂደት ያቀረቡትን ማስረጃዎችን የግልግል ጉባዔው ተቀብሎ ውሳኔ መስጠቱ ተገቢ አይደለም በሚል የቀረበውን ቅሬታ በተመለከተ ተጠሪዎች የሚፈለግባቸውን ድርሻ ከፍለው ስለመክፈላቸውም በሰነዶችና ምዝገባ ጽ/ቤት ከተመዘገበ በኋላ የምንከፍል ገንዘብ አላብን በማለት በጽሁፍ መተማመኛ ቢሰጡ ይህ ከአዋጅ ቁጥር 334/1995 አንጻር መታየት ያለበት ነው። በዚህ አዋጅ በሚመለከተው የመንግሥት አካል ፊት ቀርቦ የተረጋገጠና የተመዘገበ ሰነድ ደግሞ በውስጡ ስለሚገኘው ይዘት ሙሉ እምነት የሚጣልበት በቂ ማስረጃ ስለመሆኑ በአንቀጽ 27/1/ ሥር ተደንግጎ ይገኛል። ስለሆነም የሥር ግልግል ጉባኤም ሆነ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ከዚህ ጋር በተያያዘ የሰጡት ውሳኔ የሚነቀፍ ሆኖ አልተገኘም።

በአጠቃላይ ከላይ በዝርዝር የተመለከቱትን መሠረታዊ ነገሮችን የግልግል ጉባኤው ተመልክቶ እንዲሁም የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በይግባኝ የቀረበለትን ጉዳይ አከራክሮ በሰጡት ውሳኔ ላይ የተፈጸመ መሠረታዊ የህግ ስህተት ባለመኖሩ የሚከተለው ውሳኔ ተሰጥቷል።

ውሳኔ

1. የግልግል ጉባኤው ጥር 26 ቀን 2008 ዓ/ም የሰጠው ብይን እና ሰኔ 13 ቀን 2008 ዓ/ም የሰጠው ውሳኔ እንዲሁም የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በፍ/ይ/መ/ቁ. 130348 በ18/08/2009 ዓ/ም የሰጠው ውሳኔ በፍትህ-ብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 348 /1/ መሠረት ፀንቷል።
2. በግልግል ጉባኤውም ሆነ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በተሰጡት ውሳኔዎች ላይ የተፈጸመ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የለም ተብሎ ተወስኗል።
3. የዚህን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።
4. የውሳኔው ግልባጭ ለሥር ፍርድ ቤቶች ይደረሳቸው። መዝገቡ ውሳኔ ስላገኘ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ፋ/ዘ